

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2013

Statens
offentliga
utredningar
1968: 49

Utbildnings-
departementet

Musikutbildning i Sverige

UD
SO
S

Betänkande II avgivet av 1965 års
musikutbildningskommitté
Stockholm 1968

Statens offentliga utredningar 1968

Kronologisk förteckning

1. Ekonomisystem för försvaret. Esselte. Fö.
2. Ekonomisystem för försvaret. Bihang. Esselte. Fö.
3. Kreditmarknadens struktur och funktionssätt. Esselte. Fi.
4. Handläggningen av säkerhetsfrågor. Isaac Marcus. Ju.
5. Industrins struktur och konkurrensförhållanden. Esselte. Fi.
6. Strukturutveckling och konkurrens inom handeln. Esselte. Fi.
7. Ägande och inflytande inom det privata näringslivet. Esselte. Fi.
8. Skogsbrukets planlägningsfrågor. Svenska Reproduktions AB. Jo.
9. Virkesbalanser 1967. Esselte. Jo.
10. Säkerhetspolitik och försvarsutgifter. Esselte. Fö.
11. 1958 års utredning kyrka-stat. XI. Svenska kyrkan och staten. Esselte. U.
12. Förvaltningen av kyrklig jord m.m. Berlingska Boktryckeriet. Lund. U.
13. Fritidsfisket. Esselte. Jo.
14. Skolboksleveranser. Svenska Reproduktions AB. U.
15. Musikutbildning i Sverige. Esselte. U.
16. Rennäringen i Sverige. Esselte. Jo.
17. Allmänna vägar. Svenska Reproduktions AB. K.
18. Parkering. Esselte. K.
19. Trafikmålsutredningar. Beckman. Ju.
20. Upphandling av byggnader. Del I. Formerna. Esselte. Fi.
21. Pensionstillskott m.m. Esselte. S.
22. Jordhävdslag. Esselte. Jo.
23. Bilregistrering. Berlingska Boktryckeriet. Lund. K.
24. Avstämning av 1965 års långtidsutredning. Esselte. Fi.
25. Studieprognos och studieframgång. Svenska Reproduktions AB. U.
26. Andrade avskrivningsregler för rörelse- och hyresfastigheter. Beckman. Fi.
27. Förvaltningslag. Esselte. Ju.
28. Intersexuellas könstillhörighet. Esselte. Ju.
29. Statistikbehov och statistikproduktion för regionala utredningar. AB Kopia. I.
30. Bostadsbyggandets planering och kreditförsörjning. Esselte. I.
31. 1965 års allmänna fastighetstaxering. AB Kopia. Fi.
32. Fastighetstaxeringens regler och organisation. Esselte. Fi.
33. Lokal trafikservice. Svenska Reproduktions AB. K.
34. Transportforskningens organisation. Beckman. K.
35. Storlandstingets författning. Svenska Reproduktions AB. K.
36. Läromedel för specialundervisning. Svenska Reproduktions AB. U.
37. Konfliktdirektiv. Esselte. I.
38. Boendeservice 1. Esselte. I.
39. Eldistributionens rationalisering. Beckman. Fi.
40. Verkställighet av utländska domar. Esselte. Ju.
41. Utsökningsrätt VII. Beckman. Ju.
42. Förslag till predikotexter ur Gamla Testamentet för kyrkoärets sön- och helgdagar. Esselte. U.
43. Upphandling av stora bostadsprojekt. Esselte. I.
44. Företagshälsövård. Esselte. S.
45. Affärsverken: Ekonomi, konkurrens och effektivitet. Del 1. Esselte. Fi.
46. Affärsverken: Ekonomi, konkurrens och effektivitet. Del 2. Bilagor. Esselte. Fi.
47. Förvaltning och folkstyre. Esselte. K.
48. Dagspressens situation. Esselte. Ju.
49. Musikutbildning i Sverige. Del II. Esselte. U.

Statens offentliga utredningar

1968:49

Utbildningsdepartementet

Musikutbildning i Sverige

Tim- och kursplaner

Betänkande II avgivet av 1965 års
musikutbildningskommitté
Stockholm 1968

1968
1967
1966

Musik i Sverige

1968

Till Statsrådet och Chefen för Utbildningsdepartementet

I mars 1968 överlämnade 1965 års musik- utbildningskommitté till Chefen för Utbildningsdepartementet sitt första betänkande med titeln Musikutbildning i Sverige.

Kommittén har efter det del I överlämnats fortsatt med utarbetandet av tim- och kursplaner för musikhögskola och musikfackskola. Vidare har utarbetats förslag till utbildning av logonomer, vissa författningsändringar, stadgor m. m.

Musikdirektören Harald Göransson, som fr. o. m. den 1 mars 1966 i egenskap av expert kontinuerligt deltagit i kommitténs arbete har fr. o. m. den 1 april 1968 ingått som ledamot i kommittén.

Biträdande sekreteraren hos kommittén, departementssekreteraren Mite Ziemelis har fr. o. m. den 1 augusti 1968 på egen begäran entledigats, och har från samma datum uppdragits åt kamreraren vid Musikaliska akademien med musikhögskolan Sten Sundström att tjänstgöra som biträdande sekreterare.

Under utarbetandet av del II har sålunda kommittén haft följande sammansättning: förutvarande statsrådet, ledamoten av riksdagens andra kammare riksdagsman Sigurd Lindholm ordförande, förutvarande direktören för musikhögskolan i Stockholm, professorn Bertil Carlberg, skolkonsulenten i skolöverstyrelsen Bengt Olof Engström, musikdirektören och läraren vid musikhögskolan Harald Göransson, rektorn vid Nacka musikskola Yngve Härén samt lek-

torn vid musikhögskolan Bo Wallner. Huvudsekreterare har hela tiden varit fil. mag. Carl Lundh.

Utöver tidigare anlitade experter, vilka förtecknats i betänkande nr I, har fr. o. m. den 1 april 1968 förordnats ytterligare följande personer:

danspedagogen Britt Marie Berggren, professorn Herbert Blomstedt, danspedagogen Birgit Boman, talpedagogen Nancy Brantberger, rytmikpedagogen Gerda von Bülow, musikdirektören Ingvar Cederberg, byrådirektören Eugène Ekvall, kammarmusikern Bengt Ericson, professorn Eric Ericson, musikdirektören Einar Forssell, kammarmusikern Thorvald Fredin, gymnastikdirektören Greta Hause, sekreteraren Lars-Olov Hillerudh, kammarmusikern Bertil Jakobsson, docenten Per Olof Johnsson, rektorn Lars-Ingemar Karlerö, musikdirektören Lennart Khan, director musices Carl Rune Larsson, professorn Ingvar Lidholm, talpedagogen Margita Liljefors, musikdirektören Lars Lindberg, lektorn Jan Ling, juris kandidaten Dan Lipschütz, oboisten Torleif Lännerholm, studieombudsmannen Allan Malmgren, kapellmästaren Siegfried Naumann, tonsättaren Leo Nilsson,

musikdirektören Åke Nygren,
direktören Lennart Reimers,
tonsättaren Georg Riedel,
musikdirektören Bror Samuelsson,
komministern Per-Olof Sjögren,
rektorn Gunnar Sjöström,
sångpedagogen Göte Strandsjö,
pianoteknikern Rune Waltersson,
konsertmästaren Guido Vecchi,
gymnastikdirektören Birgit Wengren,
dalcrozelärarinnan Dagmar Wide-Unter-
kircher,
gitarrpedagogen Ulf Ahslund,
talpedagogen Rut-Agnetta Öslöf och
fabrikören Einar Östlundh.

Under tiden för arbetet med detta betänkande har hållits 8 sammanträden i kommittén samt därutöver bedrivits grupparbete.

Kommittén får härmed överlämna sitt betänkande Musikutbildning i Sverige del II omfattande förslag till tim- och kursplaner för musikfackskola och musikhögskola samt förslag till utbildning av logonomer, vissa författningsändringar, stadgor m. m. Därmed har kommittén slutfört sitt uppdrag.
Stockholm den 5 november 1968

Sigurd Lindholm

Bertil Carlberg Harald Göransson

Bengt Olof Engström Yngve Härén

Bo Wallner

/ Carl Lundh

Innehåll

Kapitel 1 <i>Inledning</i>	9	3.5.2 Huvudmoment	22
Kapitel 2 <i>Tim- och kursplanernas upp- läggning och syfte</i>	11	3.5.3 Förslag till studieplan för treårig utbildning i violin- spelning	22
2.1 Allmänt	11	3.5.4 Anvisningar och kommenta- rer	23
2.2 Musikfackskola	11	3.5.5 Redovisning och bedöm- ning	24
2.3 Musikhögskola	12	3.5.6 Läromedel	24
2.4 Den praktiska muskläro- utbildningen vid lärarhögskola	12	3.5.7 Kursverksamhet	24
Kapitel 3 <i>Förslag till kursplaner för mu- sikfackskola</i>	14	3.6 Klarinett (typplan för samtliga trä- blåsinstrument utom blockflöjt)	
3.1 Inledning	14	3.6.1 Mål	24
3.2 Allmänna ämnen	14	3.6.2 Huvudmoment	24
3.3 Piano	15	3.6.3 Förslag till studieplan för tre årskurser	25
A. Som instrument I	15	3.6.4 Inträdesfordringar	26
3.3.1 Mål	15	3.6.5 Arbetsätt och verksamhets- former	26
3.3.2 Huvudmoment	15	3.6.6 Läromedel och lokaler	26
3.3.3 Anvisningar och kommenta- rer	15	3.7 Blockflöjt	26
3.3.4 Inträdesfordringar	16	3.7.1 Mål	26
3.3.5 Redovisning och bedömning	16	3.7.2 Huvudmoment (studieplan)	26
3.3.6 Lokaler och läromedel	17	3.7.3 Anvisningar och kommenta- rer	27
B. Som instrument II	17	3.7.4 Inträdesfordringar	27
3.3.7 Mål	17	3.7.5 Examensfordringar	27
3.3.8 Huvudmoment	17	3.7.6 Litteraturförteckning	27
3.3.9 Anvisningar och kommenta- rer	17	3.8 Bleckblåsinstrument	28
3.3.10 Examensfordringar	17	3.8.1 Mål	28
C. Som instrument III	17	3.8.2 Huvudmoment	28
3.4 Orgel	17	3.8.3 Anvisningar och kommenta- rer	28
3.4.1 Mål	17	3.8.4 Inträdesprov	28
3.4.2 Huvudmoment	17	3.8.5 Redovisning och bedöm- ning	28
3.4.3 Anvisningar och kommenta- rer	17	3.9 Gitarr	28
3.4.4 Bedömning, betygsättning och examination	19	3.9.1 Mål	28
3.4.5 Förslag till disposition av studieplan för tre år	20	3.9.2 Huvudmoment	30
3.4.6 Behov av kursverksamhet	22	3.9.3 Anvisningar och kommenta- rer	30
3.5 Violin (typplan för samtliga stråk- instrument)	22	3.9.4 Inträdesfordringar	31
3.5.1 Mål	22	3.9.5 Redovisning och bedöm- ning	31

3.9.6	Läromedel	31	3.16.4	Repertoar	42
3.10	Elorgel	31	3.16.5	Lokaler och läromedel . .	42
3.10.1	Mål	31	3.16.6	Redovisning och bedömning	42
3.10.2	Huvudmoment	31	B.	Ensembleledning	43
3.10.3	Anvisningar och kommentarer	31	3.16.7	Mål	43
3.10.4	Lokaler och utrustning . .	32	3.16.8	Huvudmoment	43
3.11	Ackordeon (dragspel)	32	3.16.9	Anvisningar och kommentarer	43
3.11.1	Mål	32	3.16.10	Redovisning o. bedömning	43
3.11.2	Huvudmoment	32	3.17	Liturgisk sång	43
3.12	Slagverk	32	A.	Liturgisk sång o. lit dirigering	43
3.12.1	Mål	32	3.17.1	Mål	43
3.12.2	Huvudmoment	32	3.17.2	Huvudmoment	43
3.12.3	Anvisningar och kommentarer	32	3.17.3	Förslag till disposition av studieplan för ett år . .	44
3.12.4	Inträdesfordringar	33	3.17.4	Anvisningar och kommentarer	44
3.12.5	Lokaler och läromedel . .	33	B.	Liturgisk dirigering	44
3.12.6	Betygsättning och examination	33	3.17.5	Mål	44
3.12.7	Disposition av studieplan .	34	3.17.6	Huvudmoment	45
3.12.8	Övningslitteratur	34	3.17.7	Anvisningar och kommentarer	45
3.12.9	Behov av kursverksamhet .	35	3.17.8	Redovisning och bedömning	45
3.13	Sång	35	3.18	Gehörsutbildning med satslära .	45
3.13.1	Mål	35	3.18.1	Mål	45
3.13.2	Huvudmoment	35	3.18.2	Huvudmoment	46
3.13.3	Anvisningar och kommentarer	35	3.18.3	Översiktlig studieplan för tre årskurser	47
3.13.4	Inträdesfordringar	36	3.18.4	Anvisningar och kommentarer	47
3.13.5	Redovisning och bedömning	36	3.18.5	Kommentarer till enskilda kursmoment. Studieplaner.	48
3.13.6	Lokaler och läromedel . .	37	3.18.6	Inträdesfordringar	53
3.14	Körsång	37	3.18.7	Redovisning och bedömning	54
3.14.1	Mål	37	3.18.8	Lokaler och läromedel . .	54
3.14.2	Anvisningar och kommentarer	37	3.18.9	Särskild kommentar för M-grenen	54
3.15	Ensemble	37	3.18.10	Behov av kursverksamhet	55
3.15.1	Mål	37	3.19	Satslära med arrangemang . . .	55
3.15.2	Huvudmoment	38	3.20	Ackompanjemang med repertoarkännedom	55
3.15.3	Anvisningar och kommentarer	38	3.21	Rytmik	55
3.15.4	Särskilda synpunkter på blåsarensemble och blåsorkester	38	3.21.1	Mål	55
3.15.5	Repertoar för blåsarensemble	39	3.21.2	Huvudmoment	55
3.15.6	Den pedagogiska ensembleutbildningen	39	3.21.3	Kommentarer till huvudmomenten	55
3.15.7	Lokaler och läromedel . .	39	3.21.4	Anvisningar	56
3.16	Dirigering	41	3.22	Improvisation	59
A.	Kördirigering	41	3.23	Musikhistoria med formlära . . .	59
3.16.1	Mål	41	3.23.1	Mål	59
3.16.2	Huvudmoment	41	3.23.2	Huvudmoment	59
3.16.3	Anvisningar och kommentarer	42			

3.23.3	Förslag till studieplan för två årskurser	60	3.29.10	Synpunkter på dimensionering och lokalisering . .	74
3.23.4	Anvisningar och kommentarer	60	Kapitel 4 <i>Förslag till lokalförsörjning för musikfackskola</i> 76		
3.23.5	Redovisning och bedömning	61	4.1	Förslag till lokalnormer	76
3.23.6	Lokaler och läromedel . .	61	4.2	Beskrivning av undervisningslokaler	76
3.24	Liturgik	61	4.3	Undervisningstidens fördelning på lokaler och olika gruppstorlekar .	80
3.24.1	Mål	61	4.4	Ett organisationsexempel	80
3.24.2	Huvudmoment	61	Kapitel 5. <i>Förslag till tim- och kursplaner för musikhögskola</i> 82		
3.24.3	Förslag till disposition av studieplan för ett år	62	5.1	Allmänt	82
3.24.4	Anvisningar och kommentarer	62	5.2	Betygsättning m. m.	83
3.24.5	Redovisning och bedömning	62	5.2.1	Den generella behörigheten	83
3.24.6	Lokalbehov och läromedel	62	5.2.2	Den speciella behörigheten	83
3.25	Orgelkunskap	63	5.2.3	Rationalisering	84
3.25.1	Mål	63	5.2.4	Genomströmning	85
3.25.2	Huvudmoment	63	5.2.5	Examenssystemet	85
3.25.3	Förslag till studieplan för ett år	63	5.2.6	Partiell utbildning	89
3.25.4	Anvisningar och kommentarer	63	5.3	Förslag till timplaner för musikhögskola	88
3.25.5	Redovisning och bedömning	63	5.3.1	Timplan för 2-ämnemusiklärare	88
3.26	Övningstjänstgöring i kyrka . . .	63	5.3.2	Timplan för ettämnemusiklärare	89
3.26.1	Mål	63	5.3.3	Timplan för musikpedagoglinjer, allmänna	90
3.26.2	Huvudmoment	64	5.3.4	Timplan för teoripedagoglinje	90
3.26.3	Anvisningar och kommentarer	64	5.3.5	Timplan för rytmikpedagoglinje	91
3.27	Pedagogiskt-metodiskt blockämne	64	5.3.6	Timplan för kyrkomusikerlinje	92
3.27.1	Mål	64	5.3.7	Timplan för instrument- och solosångsklasser	92
3.27.2	Huvudmoment	64	5.3.8	Timplan för koristskola . .	93
3.27.3	Förslag till disposition av studieplan	65	5.3.9	Timplan för dirigentklass .	93
3.27.4	Litteraturförteckning	67	A. Orkesterdirigering	93	
3.28	Övrigt	67	B. Kördigering	94	
3.28.1	Muntlig framställning	67	5.3.10	Timplan för komposition .	94
3.28.2	Lärlarledd överspelning . .	68	5.3.11	Kommentarer till timplanerna	95
3.28.3	Timme till förfogande	68	5.4	Förslag till kursplaner (typexempel)	98
3.28.4	Fördjupningskurs	68	5.4.1	Piano	98
3.29	Gren för utbildning av pianotekniker	68	5.4.2	Cembalo	103
3.29.1	Mål	68	5.4.3	Orgel	105
3.29.2	Timplan	69	5.4.4	Violin (typplan för samtliga stråkinstrument)	112
3.29.3	Kursplan	69	5.4.5	Klarinett (typplan för samtliga träblåsinstrument utom blockflöjt)	116
3.29.4	Anvisningar och kommentarer	72	5.4.6	Blockflöjt	117
3.29.5	Läromedel och lokaler	72			
3.29.6	Lärlarbehov	73			
3.29.7	Inträdesfordringar	74			
3.29.8	Examination	74			
3.29.9	Kursverksamhet	74			

5.4.7	Basun (typplan för samtliga bleckblåsinstrument)	118	7.3.6	Examination	172
5.4.8	Gitarr	119	7.3.7	Behörighet	172
5.4.9	Slagverk	130	7.3.8	Skolledning och lärare	172
5.4.10	Sång	133	7.3.9	Lokalisering	173
5.4.11	Körsång	136	7.3.10	Lokaler och utrustning	173
5.4.12	Kördirigering	136	7.3.11	Kostnader	173
5.4.13	Liturgisk sång och liturgisk dirigerig	137	7.3.12	Kursverksamhet	174
5.4.14	Ensemble	138	Kapitel 8 <i>Musikaliska akademiens bibliotek</i>		175
5.4.15	Ensembleledning	138	8.1	Historik	175
5.4.16	Gehörsutbildning, satslära, instrumentation	139	8.2	Organisation	175
5.4.17	Rytmik	143	8.3	Administration	176
5.4.18	Musikhistoria och formlära	143	8.4	Lånefrekvens	176
5.4.19	Liturgik	147	8.5	Lokalförhållanden	176
5.4.20	Orgelkunskap	148	8.6	Kommittén	176
5.4.21	Övningstjänstgöring i kyrka	149	Kapitel 9 <i>Förslag till författningsändringar m m</i>		179
5.4.22	Pedagogiskt-metodiskt blockämne	150	9.1	Skolstadgan m. fl. stadgor	179
5.4.23	Röst- och talvård med väl-läsning	151	9.2	Förslag till stadga för styrelsen för musikhögskolorna, musikhögskolorna och musikpedagogiskt centrum	184
5.4.24	Dirigering (dirigentklass)	151	9.2.1	Allmänna bestämmelser	184
	A. Orkesterdirigering	151	9.2.2	Styrelsen	184
	B. Kördirigering	152	9.2.3	Musikhögskolorna	186
5.4.25	Komposition	152	9.2.4	Musikpedagogiskt centrum	188
5.4.26	Bandslöd	154	9.2.5	Gemensamma bestämmelser	188
Kapitel 6 <i>Kursverksamhet</i>		155	9.2.6	Besvär	189
6.1	Stimulanskurser för ungdom samt vuxna amatörer	155	9.2.7	Övergångsbestämmelser	189
6.2	Kurser för fortbildning och utbildningskomplettering	156			
6.3	Utbildning, vidareutbildning, om-skolning	157			
6.4	Konferenser och symposier	160			
Kapitel 7 <i>Förslag till utbildning av logonomer (talpedagoger)</i>		161			
7.1	Inledning	161			
7.2	Nuläge	161			
7.2.1	Vissa yrkesbeteckningar inom det talpedagogiska området samt utbildning för dessa yrken	161			
7.2.2	Behov av lärare i röst- och talvård	164			
7.2.3	Tillgång till logonomer	168			
7.3	Kommitténs förslag till utbildning av logonomer	169			
7.3.1	Allmänt	169			
7.3.2	Mål	169			
7.3.3	Timplan	169			
7.3.4	Kursplan	169			
7.3.5	Inträdesfordringar	171			

Huvuddelen av utredningsarbetet i denna andra etapp – som härmed framläggs under titeln »Musikutbildning i Sverige. Tim- och kursplaner m. m.» – har bestått i utarbetande av tim- och kursplaner för undervisningen vid musikfackskola och musikhögskola. Härvid har undervisningen vid musikfackskolan behandlats med särskild omsorg och utförlighet. Detta bör icke förstås så, att kommittén skulle tillmäta denna en större betydelse än musikhögskolans, utan det skall framför allt ses mot den bakgrunden att här för första gången framläggs planer för en i väsentliga stycken helt ny och tidigare oprövad utbildning. I musikfackskolan läggs grunden till de studier, som senare breddas och fördjupas på musikhögskolenivån. I de flesta fall råder följaktligen en nära överensstämmelse mellan studiemål och anvisningar på de bägge stadierna, endast med den olikheten att kraven och nivåerna skiljer sig. Därför har beskrivningen av musikhögskoleutbildningen i fråga om arbetssätt, ämnesinnehåll etc. i hög grad kunnat ske i form av hänvisningar till och jämförelser med musikfackskolans utbildning. Musikfackskolan är ju den rekryteringsbas från vilken musikhögskolestuderandena i huvudsak kommer att utgå, och i den mån rekryteringen sker från annat håll, är det musikfackskoleutbildningen som ger riktlinjerna för eventuellt behövlig komplettering.

För musikfackskolans alla ämnen har så-

lunda framlagts relativt detaljerade kursplaner. Detta har av kommittén ansetts särskilt angeläget också ur den synpunkten att försöksverksamheten på detta område snarast möjligt måste igångsättas. Denna försöksverksamhet bör, som redan angavs i betänkandets första del, påbörjas dels vid sådana skolor, som redan förfogar över lämpliga lokaler, lärarkrafter m. m. och där bedrivs parallellt med hittillsvarande verksamhet, dels på de orter, till vilka enligt kommitténs förslag skall förläggas musikhögskolor. På de sistnämnda orterna finns betryggande tillgång till kvalificerade lärare, och behovet av en bred rekrytering till musikhögskolorna är där särskilt stort. Av avgörande betydelse är att hela denna försöksverksamhet får en central och ytterst omsorgsfull planläggning och uppföljning.

Beträffande kursplanerna för musikhögskolorna har kommittén arbetat på följande sätt. För vissa – särskilt relativt oprövade – ämnen har kursplanerna medvetet givits en mera skissartad utformning, dels för att inte binda försöksverksamheten alltför hårt, dels därför att det utan erfarenheter från musikfackskolans verksamhet har varit svårt att ange exakta utgångsnivåer och arbetsmetoder. För vissa andra ämnen har relativt utförliga kursplaner framlagts. Detta gäller ofta om ett enda ämne, tillhörande en grupp av besläktade ämnen inom en ämnesgrupp såsom stråk- eller träblåsinstrument, och i sådana fall har ämnesbeskrivningen

avsetts som modell eller typexempel för övriga ämnen inom gruppen i fråga. Beträffande ämnet musikhistoria med formlära inom främst musiklärarutbildningen bör ett samarbete med musikvetenskapen vid universiteten komma till stånd för att ge underlag för en jämförlig och »översättbar» meritvärdering.

De förslag kommittén framlägger rörande musikaliska akademiens bibliotek gäller endast den yttre organisationen. Beträffande den inre organisationen av biblioteket bör enligt kommitténs mening följas de riktlinjer, som gäller för övriga, liknande bibliotek.

Vidare framläggs förslag till stadgar för styrelsen för musikhögskolorna, musikhögskolorna och musikpedagogiskt centrum samt vissa författningsändringar. Härvid har dock undantagits de ändringar i kyrkomusikerstadgan, som nödvändigtvis följer av ett genomförande av kommitténs förslag rörande den kyrkomusikaliska organisationen och utbildningen. Dessa ändringar bör enligt kommitténs mening bli föremål för en särskild utredning.

Sedan första delen av betänkandet avlämnades, har kommittén även fått i uppdrag att utreda frågan om utbildning av talpedagoger (logonomer). Förslag till sådan utbildning framläggs i denna del av betänkandet.

2.1 Allmänt

Som grundförutsättning gäller att kurs- och studieplanerna så långt möjligt har relaterats till en kommande yrkesverksamhet. Graden av överensstämmelse mellan utbildningen och verksamheten – i detta fall som musiker eller pedagog – måste vara hög. Detta gäller särskilt grundkurserna.

Flera motiveringar kan lämnas. På avnämarsidan återfinns den stora gruppen elever i skolorna, som måste ha en garanti för att lärarna skall kunna ge den undervisning i musik de enligt läroplanerna är berättigade till. Eleverna vid musikutbildningsanstalterna måste också ha en garanti för att vad de lär sig under utbildningstiden i största möjliga utsträckning blir användbart i deras kommande yrkesverksamhet. Ur utbildningens investeringsaspekt är också detta ett självklart krav. Ur pedagogisk – metodisk synpunkt är det viktigt att de elever, som i sin framtid kommer att undervisa i musik i något sammanhang, från början själva får undervisning med hjälp av den metodik, som de senare skall använda. Slutligen kan kursplanerna i musik för blivande musiker (repertoarförteckning m. m.) lämna erforderliga upplysningar till avnämarsidan i fråga om dessas utgångslägen vid inträdet i arbetslivet.

Beträffande den kyrkomusikaliska utbildningen bör framhållas att denna relaterats till all kyrkomusikalisk verksamhet, alltså

inte bara till den inom svenska kyrkan. Att svenska kyrkans koral- och mässböcker samt liturgiska ordning i övrigt likväl satts i centrum för studiet är en självklarhet som motiveras av dessas grundläggande betydelse ur musikalisk-liturgiska och därmed också pedagogiska synpunkter.

2.2 Musikfackskola

Timplaner för utbildningen återfinns i kommitténs första betänkande (sid. 158 ff), där också vissa allmänna motiveringar kring ämnen och linjer ges. Kommittén har i detta andra betänkande valt att alternativt benämna musikfackskolan musiklinje vid fackskola. De olika varianterna av musiklinjen benämnes *grenar*.

Kursplanerna har i stort sett disponerats lika i fråga om den yttre uppställningen. Innehållet är dock utformat efter något olika principer. Kommittén har där velat pröva olika typer av framställning av kursinnehållet till ledning för ett senare, efter eventuellt beslut om inrättande av musikfackskolor, slutgiltigt redigerande av samtliga kursplaner efter ett enhetligt mönster. Vissa av kursplanerna innefattar utförliga studieplaner för tre årskurser, andra lämnar frihet åt läraren att disponera stoffet efter den aktuella situationen. I några ämnen ges omfattande litteraturförteckningar.

Speciellt genomarbetade är kursplanerna

i de ämnen som har helt eller delvis ny inriktning, t. ex. gehörsutbildning med satslära, rytmik och musikhistoria.

2.3 Musikhögskola

För vederbörande institutioners, lärares och elevers planering av läsåret anges studiekursens mål, huvudmoment, förkunskapskrav (allmänna och speciella behörighetskrav), kursens poängtal (det totala poängtalet jämte delpoängen för varje moment), förslag till kurslitteratur och repertoar, studietekniska anvisningar och kommentarer, inträdesprov (där sådana förekommer) och examination m. m.

Kursplanerna skall ha riksgiltighet för att garantera eleverna en likvärdig utbildning vid samtliga musikhögskolor. Fördelarna med riksgiltiga studieplaner (kursplaner) framhölls redan av UKAS: »Riksgiltiga studieplaner underlättar även studietarbetet för studerande, som byter lärosäte under pågående grundutbildning, eftersom kursmomenten i denna har sin direkta motsvarighet även vid övriga lärosäten, i den mån motsvarande utbildning ges där. Studieresultaten i form av avslutade och godkända kurser kan därigenom utan tidsödande kontroll- och jämförelsearbete överflyttas från ett lärosäte till ett annat. Från undervisningssynpunkt – och därmed lärarsynpunkt – synes också stora fördelar vara att vinna med riksgiltiga planer. Även om rätten att utarbeta och fastställa kurslitteraturlistorna överläts på respektive fakulteter, kan i långt större utsträckning än vad nu är fallet en gemensam satsning ske på utarbetandet av kurslitteratur, främst av grundboks-karaktär, om studieplanerna görs riksgiltiga. Likaså breddas därigenom underlaget för framställning av andra slag av läromedel.

För avnämarna innebär likformigheten en avgjord fördel, eftersom den underlättar deras bedömning av sökande med utbildning vid olika lärosäten».

Denna likformighet beträffande kursplanerna utesluter enligt kommitténs mening inte möjligheten för de olika musikhögsko-

lorna att skapa sin egen konstnärliga profil.

— — —

De här föreslagna kursplanerna för musikfackskola och musikhögskola avser att bilda underlag för den försöksverksamhet, som enligt kommitténs mening snarast bör igångsättas.

2.4 Den praktiska musikhögskolan vid lärarhögskola

Allmänt bör gälla vad som sägs i av SÖ:s arbetsgrupp för lärarutbildningsreformen – LUR – utarbetade studieplaner och anvisningar för ämneslärarutbildningen vid lärarhögskola (SÖ maj 1968). Dessa bör kompletteras med provisoriska bestämmelser för musikhögskolan i avvaktan på att senare även andra s. k. övningslärargrupper kan komma att få sin praktiska lärarutbildning förlagd till lärarhögskolorna.

Vid bearbetningen av de generella bestämmelserna i ovanstående studieplansamling bör dels beaktas de förslag till utformning av musikhögskolan som lämnas i kommitténs första betänkande (sid. 118 ff), dels innehållet i den nuvarande provårskursen vid musikhögskolan i Stockholm (bilaga 2 i kommitténs första betänkande), dels gällande läroplaner för samtliga skolformer, dels slutligen innehållet i musikhögskolan vid musikhögskola och musikfackskola.

Musikhögskolans kandidaterna bör kunna befrias från utbildningen i röst- och talvård vid lärarhögskola och erhålla en något reducerad utbildning i muntlig framställning. I stället bör vissa särskilda tillägg göras, t. ex. en kurs i kulturhistoria för blivande gymnasie-musiklärare.

De av LUR utarbetade studieplanerna har i oktober 1968 ännu inte godkänts i sin helhet av SÖ. Med hänsyn såväl härtill som till att läroplanerna på de områden där musikhögskolorna kommer att ha sin verksamhet förlagd (grundskola, gymnasium, fackskola, klasslärarutbildning m. fl.) är under omarbetning eller inom kort skall revideras samt till att musikhögskolan

på lärarhögskola tidigast kan starta hösten 1972, framlägger kommittén inte nu någon utarbetad studieplan för musiklärarnas praktiska lärarutbildning. Ovanstående synpunkter bör tjäna som ledning då denna studieplan skall utformas.

3.1 Inledning

All utbildning inom musikfackskolan har pedagogisk syftning. Undantag är endast pianoteknikergrenen. Den pedagogiska målsättningen har samlats i blockämnet pedagogik-metodik, i vars anvisningar flertalet pedagogiska och metodiska frågor behandlas. Undantagna är endast vissa sångpedagogiska moment samt de till sin funktion nästan helt pedagogiska dirigeringsämnena.

Beträffande stråk- och träblåsinstrument ges förslag till typplaner knutna till resp. violin och klarinett.

I all instrumentalutbildning intar improvisation och gehörsspel en viktig plats.

3.2 Allmänna ämnen

I ämnena svenska, tyska, samhällskunskap och historia följs läroplanen för fackskolan i motsvarande ämnen med de modifikationer som kan betingas av musiklinjens speciella inriktning och ev. skillnad i timantal. I dessa ämnen undervisas musiklinjens elever tillsammans med andra linjers och grenars elever vid mindre fackskolor. Vid större skolor (intag 30 elever och mera per år) bildar musikeleverna dock lämpligen egna avdelningar.

Ämnet gymnastik ersätts på musiklinjen av ämnet rytmik. Möjligheter till frivillig motionsgymnastik utanför timplanen bör finnas för eleverna.

I frivilligt tillval kan alla fackskolans ämnen väljas. För att grupp skall bildas i ett ämne fordras att minst 12 elever deltar. Vid deltagarantal som överstiger 30 får klassen delas. Lämpliga ämnen för frivilligt tillval torde i första hand vara matematik, fysik, teckning och engelska.

De modifikationer i fackskolans läroplaner för de olika ämnena som kan komma ifråga är följande.

I ämnet *svenska* bör avsnittet muntlig framställning innehålla t. ex. enkla övningar att kommentera musik och att diskutera musikfrågor. Momenten skriftlig framställning och läsning av sakprosa bör i viss mån inriktas på ämnesområdet musik. Dikter med musikalisk anknytning studeras. Samverkan bör i dessa moment ske främst med ämnet musikhistoria med formlära.

Även i ämnet *tyska* bör man ta upp texter med anknytning till musik, t. ex. tonsatta dikter, avsnitt ur brev och skrifter av tonsättare och andra musiker. Musikhandböcker på tyska studeras. Tyska är ett betydande musikspråk och det är av vikt att eleverna i sin kommande verksamhet såväl uttalsom innehållsmässigt kan behandla texter till lieder av Schubert, Schumann, Brahms m. fl., körmusik av Hassler, Lasso, Schütz, Bach, Hindemith m. fl. samt folksånger och operatexter.

I *historia* följs kursplanen för åk 1 vid fackskola. Om musikeleverna bildar särskild klassavdelning i ämnet bör man under

andra terminen ge en kort orientering om huvudpunkterna i den för åk 2 föreslagna studieplanen.

Ämnet *samhällskunskap* läses endast i åk 2. Kursplanen för social linje följs. Åk 2 inleds med ett sammandrag av viktigare punkter i den föreslagna studieplanen för åk 1, speciellt vad gäller utbildningsväsendet, miljöproblem och arbetsmarknadsfrågor. Särskild uppmärksamhet ägnas kulturlivet i dagens samhälle. Den aktuella kulturdebatten studeras i press, radio och TV.

Om ämnena matematik och fysik förekommer som *tillvalsämnen* följs kursplanen för social linje. I ämnet engelska gäller det samma som sagts om svenska och tyska, nämligen att viss inriktning av stoffet mot det musikaliska området bör ske. Då engelska musikhandböcker numera är mycket vanliga och det kan förekomma att man t. ex. i musikhistoria använder viss engelsk facklitteratur är läsning av musikalisk sakprosa och studium av musikaliska faktermer på engelska viktigt.

I ämnet teckning bör inläggas viss kurs i konstoriering även om ämnet huvudsakligen inriktas mot bildskapande verksamhet.

3.3 Piano

A. Som instrument I

3.3.1 Mål

Undervisningen har till uppgift att ge en efter elevens individuella förutsättningar anpassad utbildning i solistiskt pianospel, ackompanjemang och kammarmusikspel samt god repertoarkänedom ifråga om pedagogiskt lämplig pianolitteratur.

3.3.2 Huvudmoment

Teknisk skolning. Instudering av repertoar. Ackompanjemang och kammarmusikspel. Keyboard-harmony-spel. Transponering. A vista spel.

3.3.3 Anvisningar och kommentarer

Det är mycket vanligt, att en musikbegåvning kommer in i musiken via pianot. Man kan säkert räkna med att den som på fackskolan har piano som instr. I ofta är just en sådan, på väg att få pianot-musiken till yrke. Det är en både ömtålig och stimulerande situation. Hur bra grund som än lagts i den tidigare undervisningen, så kommer nu ett studium då en mera definitiv grundskolning måste ske instrumentalt och repertoarmässigt. Man får just i detta fall räkna med att utpräglade begåvningar går vidare till högskola, kanske direkt till solistisk utbildning. Under alla förhållanden blir det grundskolningen, som i hög grad kommer att gå vidare som impuls och synsätt i den längre fram praktiserade pedagogiken.

Man skulle vilja önska fackskolestuderanden ett teknikstudium, som växer fram ur livlig kontakt med en lika livligt upplevd notbild; att behoven som väcks ur musiken blir stimulans till ett rationellt och stimulerande tekniskt arbete. Att behovet av precision blir liktydigt med önskan att vara tydlig, begriplig och uttrycksfull, i allt känsligare valörer. Under sådana betingelser bör en alltför schablonmässig etydlitteratur vara irrelevant. Det finns en rik och omfattande litteratur med halt, som erbjuder material för snart sagt varje teknisk situation. I den mån som man måste arbeta med vissa tekniska formler och mönster i etyder och studieverk måste man vara angelägen att göra associationen till musiken tät.

Sannolikt har eleven en produktiv iver att tränga sig fram i både repertoar och i mer eller mindre virtuosa konstnummer. Det blir lärarens uppgift att sörja för grundligheten utan att hindra fantasin.

Vid det försök som här gjorts att precisera krav för inträde och examen kan det möjligen förefalla som om det gjorts för liten åtskillnad mellan dessa i fråga om svårighetsgrad. Sannolikt är det emellertid så, att grundskolningen bör ske genom en tämligen bred litteratur, som kan ge en allsidig och organisk utveckling av hand och tanke. Åren i fackskolan blir en tid, då eleven får

solid teknisk grund och rikare musikkän-
dom. Examensprovets halt blir därför i be-
tygssättningen återspeglad inte ensidigt ge-
nom resp. styckens svårighetsgrad utan i
främsta rummet genom den tekniska spel-
kvaliteten och den konstnärliga mognads-
nivån.

Fackskolans pedagogutbildning syftar till
att skapa lärare för den grundläggande mu-
sikundervisningen, i klass/grupp, vokalt och
instrumentalt. Man skulle då kunna fast-
ställa svårighetsgraden för examensprovet
till ungefär lättare Beethovensatser (op. 2
f-moll, sats I, op. 10 c-moll, sats I) och
Bartók, Mikrokosmos band IV–V. Det är na-
turligtvis tänkbart, att en rik och genomstu-
derad repertoar inom denna mera blygsamma
tekniska ram skulle kunna vara effektiv
i händerna på en skicklig pedagog. Risken
är emellertid stor, att en sådan lärare snart
nog kan komma i situationer, där han kän-
ner sig ha klen försprång före eleven. Man
måste ändå räkna med att det i grundskolan
efter några år av ökad effekt inom musik-
undervisningen kommer att finnas ganska
långt drivna elever. Det torde inte bli säll-
synt i så fall, att man här finner 13–14-
åringar som befinner sig på den spelnivå,
som antytts med exemplen ovan (Beeth. op.
2, 10).

Med tanke på att musikfackskolan skall
samordnas progressivt med musikhögskolan
kan inte examenskravet i fackskolan sättas
så lågt, att man antingen får en stor och
kännbar skarv mellan fackskola och hög-
skola eller också nödgas ha alldeles för låga
intagningskrav i högskolan särskilt i instru-
mentalklassen, piano. Det har därför synt
alldeles nödvändigt att sätta gränsen något
högre i fackskolan, så som stipuleras i
examenskraven. Man får på så vis en ga-
ranti för att den examinerade pedagogen
inte rör sig på för smalt område, man får
också smidigare övergång till högskola. Om
man normalt kan föra fackskolestudiet fram
till en spelnivå motsvarande förslagsvis
högst de medelsvåra Beethovenonaterna
(ungefär opustalen före opus 53) blir det
sannolikt, att de utpräglade begåvningarna
kan använda ett sådant material – och var-

för inte i närmast liggande högre grader –
till inträde i högskola (instrumentalklass).
Därmed avgörs inträdet till högskolan inte
av repertoaren utan av spelkvaliteten och
den konstnärliga halten.

Beträffande musiklärarklass vid musik-
högskola kommer avgångsprovet från fack-
skolan för elever med piano som instr. I att
smidigt anknyta till högskolans inträdeskrav.

Kammarmusik- och ackompanjemangs-
studium hör till pianoutbildningen. Man bör
tillgodose både krav på kontakt med central
klassisk litteratur och krav på introduktion
i en litteratur, som är direkt brukbar för
skolans behov.

I likhet med vad som sägs om musiklärar-
utbildningen på högskolan är studium av
Keyboard-harmony nödvändig.

3.3.4 Inträdesfordringar

Den sökande skall i provet spela 2 stycken
av olika stil och karaktär. Han skall dess-
utom spela ett mindre stycke a vista samt en
känd, av juryn förelagd, visa efter gehör
med improviserat ackompanjemang.

Provets svårighetsgrad föreslås i nivå med
följande:

Bach: franska sviter
eller Haydn, Mozart sonatsatser, måttligt
svåra (ex:s Mozart Köch. 330, 332)
eller Bartók: Mikrokosmos, band IV–V.

3.3.5 Redovisning och bedömning

a) Examinanden väljer i samråd med lära-
ren lämpliga examensstycken i minst 3 olika
stilar. Denna del av provet är avsedd att
visa den solistiska förmågan och bör om-
fatta 20–25 minuter.

Styckenas svårighetsgrad föreslås vara i
nivå med

J. S. Bach: Wohltemperiertes Klavier, Engel-
ska sviter, Partitor, Italiensk konsert
Haydn, Mozart: svårare sonatsatser
Beethoven: sats I ur op. 26, op. 31 d-moll,
op. 27 Ess-dur.

b) En månad före examen skall eleven
lämna in en skriftlig förteckning över in-
studerad litteratur, att anse som kändoms-

repertoar. Den föreslås omfatta 30 verk från olika stilepoker. Av dessa verk bör åtminstone 8 vara i samma svårighetsgrad som styckena i solospelet (vilka senare för övrigt räknas in i repertoaren). Ur denna repertoar väljes av examensnämnden verk på sammanlagt c:a 5–10 min., som likaledes redovisas, visserligen utan fullt så stora krav på teknisk perfektion som själva soloprovet, men med ett föredrag som stilistiskt och artistiskt är acceptabelt för sitt ändamål i den kommande undervisningen.

3.3.6 Lokaler och läromedel

Denna kategori elever behöver beredas goda övningsmöjligheter. Förslagsvis kunde man beräkna 1 timme per dag och elev i övningsrum, som skolan ställer till förfogande.

Lektionsrummen bör ha två instrument, varav åtminstone ett är flygel av minst 180 cm. storlek. Helst bör flygeln vara något större (200–220) och utrustad med prolongationspedal.

Handbibliotek med noter och skivor liksom grammofon och bandspelare måste finnas, särskilt i rum, där seminarielektioner av interpretativ karaktär hålls. Över huvudtaget är det nödvändigt att varje pianolärare har ett handbibliotek med viktigare material till förfogande.

B. Som instrument II

3.3.7 Mål

Samma som för piano, instrument I, men med lägre fordringar.

3.3.8 Huvudmoment

Se piano, instr. I.

3.3.9 Anvisningar och kommentarer

Se piano, instr. I.

Skillnaden mot piano I består framför allt i att förkunskaperna vid inträde på fackskolan kommer att vara mycket växlande.

Något inträdesprov i piano II skall ej förekomma.

3.3.10 Examensfordringar

Examensprovet föreslås få likartad form som för piano I men med lägre fordringar.

a) Solostycken representerande minst 3 olika stilepoker. Tid c:a 20 min.

b) Repertoarförteckning med 20 verk från olika epoker, varav 5 verk i examensstyckenas svårighetsgrad. Redovisas under 5–10 min.

C. Som instrument III.

I princip samma som för piano II. Undervisningskompetens på instrumentet avses icke. I så fall bör repertoarspelet i större utsträckning riktas på ackompanjemang för det egna huvudinstrumentet. Utbildningen bör innehålla lämpliga moment av Keyboard-harmony.

3.4 Orgel

3.4.1 Mål

Undervisningen har till uppgift att ge de färdigheter och kunskaper som krävs för att på ett fullgott sätt utföra liturgiskt och solistiskt orgelspel vid gudstjänster och musikandakter.

3.4.2 Huvudmoment

Liturgiskt orgelspel: ledning och ackompanjemang av koralsång och mässans sång i övrigt, preludiering (improvisation), modulation, registrering av det liturgiska orgelspelet, transposition.

Solistiskt orgelspel: orgelspelets teknik, instudering av orgellitteratur, orgellitteraturkännedom, ackompanjemang, a vista-spel.

3.4.3 Anvisningar och kommentarer

Allmänna synpunkter. Även om tillgången på orgelundervisning i framtiden kommer att bli god på grundskolestadiet, framför allt

genom inordnandet av kyrkomusikernas fria musikundervisning i grundskolans integrerade frivilligundervisning, så kommer väl ändå orgelinstrumentet alltså att höra till de mera exklusiva bland de på detta stadium förekommande instrumenten. Det första instrumentet som blivande kyrkomusiker kommer i kontakt med är ju som regel pianot. Med hänsyn härtill och eftersom inträdet vid musikfackskolan sker vid en så pass tidig ålder som 16 år, då vederbörande kanske först nyligen beslutat sig för att söka till den kyrkomusikaliska grenen, torde det vara motiverat att kräva obligatoriskt instrumentalt inträdesprov enbart i piano. Efter inträdet övergår däremot huvudvikten från piano till orgel, och undervisningen i det sistnämnda ämnet måste redan från början bedrivas med energi och målmedvetenhet, eftersom orgelspelet – vid sidan av de vokala aktiviteterna, främst kördirigering – utgör den blivande kyrkomusikerns huvudämne. För dem som senare under det gymnasiala stadiet söker sig över från annan gren till kyrkomusikergrenen måste stödundervisning i orgel anordnas.

Inträdesprov. Inträdesprovet i orgel är av skäl, som ovan redovisats, frivilligt. Givetvis bör presumtiva sökande i god tid stimuleras att förbereda sig i ämnet och avlägga prov. Ett sådant prov får anpassas efter sökandens färdigheter men bör helst omfatta utförande av något föredragsstycke, ev. utan pedal, spelning av en koral med av sökanden improviserat preludium (intonation) samt gehörsspel av någon av sökanden känd koral eller annan melodi (som regel enstämmigt).

Planering. Vid läsårets (eller terminens) början planeras alla avvikelser från det regelbundna veckoschemat som föranleds av studiernas uppläggning, t. ex. konsertbesök, auskultationer och övningstjänstgöring, studier av vissa kursavsnitt i storklass eller grupp m. m.

Arbetsätt och verksamhetsformer. Orgelundervisningen bedrivs i huvudsak individuellt, men vissa delar kan med fördel ske

i storklass eller grupp. För storklass lämpar sig särskilt ämnet litteraturkännedom, kännedom om förrättningsmusik och annan bruksmusik, orientering i uppförandep Praxis (ornamentik, registrering etc.) – förslagsvis under ca 4 timmar per termin. Gruppundervisning kan användas i delar av det liturgiska spelet, koraler, mäsas och ackompanjemang – under ca 8 timmar per termin –, medan däremot repertoarinstudering och improvisation lämpligen studeras individuellt.

Antalet övningstimmar uppskattas till minst 5 per vecka, varav 2 lärarledda i åk 1 och 1 i åk 2. När det gäller övningstimmar- nas fördelning på resp. moment är det självfallet svårt att på förhand beräkna denna – elevmaterialet kan vara heterogent beroende på olikheter i begåvningsstruktur och förstudier – men förslagsvis skulle fördelningen kunna vara 2 vtr för liturgiskt och 3 vtr för solistiskt orgelspel i samtliga årskurser.

Läromedel och lokaler. Läromedlen utgörs främst av orgelskolor och orgellitteratur, vartill förslag nedan lämnas. För undervisningen i litteraturkännedom är ett handbibliotek för läraren samt bandspelare och grammofoon med skivor självklara hjälpmedel (bandspelaren är också ett utomordentligt hjälpmedel vid självakttagandet av det egna spelet, varför sådan åtminstone bör finnas i varje lektionsrum).

Beträffande instrument- och lokalfrågan har följande beräkning gjorts. Vid en årlig intagning av 15 elever och en avgång av 30 % i åk 3 kommer det sammanlagda antalet lektions- och övningstimmar för de tre årskurserna att utgöra ca 280 per vecka. En orgel torde kunna utnyttjas högst 11 timmar per dag (dock endast 5 timmar på lördagen och ej alls under söndagen), alltså under 60 vtr. Följaktligen skulle behovet täckas med 5 orglar. Därav bör två vara piporglar med 2 man. och pedal. Dessa är i första hand avsedda för lektionsgivning och bör vara placerade i relativt stora rum (dels av akustiska skäl och dels eftersom där även undervisning i storklass och grupp skall bedrivas). Övriga 3 orglar skulle kunna utgöras av

elektroniska instrument om 2 man. och pedal. Dessa instrument är visserligen klangligt och speltekniskt otillfredsställande, men de är relativt billiga och fordrar ringa underhåll. De kan också inrättas med hörlurar för störningsfritt spel och även kombineras med gemensam avlyssningspanel med mikrofonledning till varje hörlur, vilket gör det möjligt att dels placera dem i samma rum, dels anordna lärarledd överspelning med flera elever samtidigt. Allt som allt skulle sålunda för beräkningsmodulen 15 elever och 3 årskurser som ett minimum krävas 2 piporglar och 3 elektroniska orglar i sammanlagt minst 3 relativt stora rum. Denna beräkning förutsätter dock att lektioner och överspelningstimmar kan schemaläggas så, att orglarna utnyttjas maximalt. I praktiken torde det bli nödvändigt att räkna med möjligheten att i viss utsträckning få utnyttja i skolorten befintliga kyrkors orglar.

Kommentarer till enskilda kursmoment. Detaljkommentarer är inarbetade i studieplanen. Här skall endast generellt framhållas, att undervisningen i ämnet orgel inte till någon del får bli självändamål eller blott och bart formella övningar utan alltid praktiskt inriktas på den kommande yrkesverksamheten. Detta gäller t. ex. övningarna i modulation, transposition, ackompanjemang osv. liksom även undervisningen i liturgiskt ackompanjemang, vilket måste inriktas på sambandet mellan sång och spel.

3.4.4 Bedömning, betygsättning och examination

Vid *bedömningen* bör i ämnet alltid en avvägning ske mellan å ena sidan spelskicklighet och konstnärlig gestaltningsförmåga, å andra sidan redovisad repertoar, förmåga till anpassning efter den liturgiska uppgiften, litteraturkännedom och kunskaper i andra avseenden.

Den fördjupningskurs, som frivilligt kan väljas i åk 3, bör innebära ett grundligare studium av något eller några avsnitt i kursen (för solistiskt orgelspel har verkförslag

till en sådan kurs angivits inom parentes i repertoarlistan).

Examination omfattar prov i liturgiskt och solistiskt orgelspel, vilka prov förläggs till olika dagar.

A. *Provet i liturgiskt orgelspel* bör utformas så »realistiskt» som möjligt. Sålunda bör det äga rum i kyrka. Vidare skall examensuppgiften omfatta de musikaliska huvudpartierna av en högmässa, bestämd till en viss dag under kyrkoåret. För att det instrumentala ej skall bli lösryckt ur sitt sammanhang bör några korister medverka i koral- och mässång samt en »liturg» i altarsången.

Provet tillgår så, att examinanden erhåller en av examensuppgiftens koraler, t. ex. ingångsspsalmen, dagen före provet för att kunna förbereda preludiet till denna, vilket antingen nedskrivs eller improviseras. Övriga uppgifter erhålles ca. 30 min. före provets början. Preludierna i detta sammanhang bör improviseras.

Vid bedömningen av det liturgiska provet tas särskild hänsyn till examinandens förmåga att med sitt spel stimulera en sjungande församling samt till vederbörandes omdöme i fråga om anpassningen av tempo, registrering m. m. till den förelagda uppgiften.

För godkänd examen i liturgiskt orgelspel krävs: Säkerhet i spel av samtliga melodier i koral- och mässbok (inkl. tillägg till dessa) samt valda delar av den frikyrkliga repertoaren med tempo och registrering lämpade efter text och övrigt sammanhang. Nöjaktig färdighet i koralimprovisation såväl i två- som tre- och fyrstämmig sats. Säkerhet i modulation och transposition.

B. *Provet i solistiskt orgelspel* skall omfatta föredrag av två kompositioner i skilda stilarter, instuderade under lärarens ledning. I provet bör också ingå en ackompanjemangsuppgift till sång eller instrument, given dagen före provet. Slutligen bör ett improvisationsprov även här förekomma jämte ett a vista-prov.

För godkänd examen i solistiskt orgelspel krävs: En repertoar omfattande minst 25 kompositioner med pedal av såväl för-

klassiska mästare, Bach, romantisk och nutida orgelmusik (se nedan). Därjämte bör examinanden ha god kännedom om reper-toar för vigsel och jordfästning.

Repertoarfördringar i solistiskt orgelspel: (Inom parentes ges exempel på verk av högre svårighetsgrad än den som normalt krävs. Dessa kan lämpligen gälla som förslag till den fördjupningskurs, som frivilligt kan väljas i åk 3.)

10 kompositioner av förklassiska mästare, t. ex.

G. Dufay: Alma redemptoris mater

G. Frescobaldi: Ur »Fiori musicali»:

Toccata chromatica par l'elevatione

Ricercare dopo il Credo

J. Pachelbel: Werde munter mein Gemüte, koralpartita (Ciacona d-moll)

L. Clérambault: Suite nr 2 g-moll

(Fr. Couperin: Offertoire C-dur)

J. Cabanilles: Tiento Ave maris stella

G. Muffat: Toccata c-moll

D. Buxtehude: Herzlich tut mich verlangen (koralförspel)

Canzona G-dur

Passacaglia d-moll

(Te Deum laudamus)

(Ciacona c-moll)

(Preludium och fuga d-moll)

Av J. S. Bach:

Tre preludier och fugor ur »Acht kleine», t. ex.

C-dur, a-moll och B-dur

Två andra fria verk, t. ex. ur Peters band IV:

Fuga g-moll och h-moll, Fantasia c-moll

(Preludium och fuga c-moll, Toccata och

fuga d-moll); ur Orgelbüchlein: minst

fem koraler.

Tre romantiska verk, t. ex.

C. Franck: Fantasie C-dur (Fantasie A-dur, Pièce héroïque)

J. Brahms: O Welt ich muss dich lassen

F. Mendelssohn: Preludium och fuga G-dur (Sonat c-moll)

(E. Sjögren: Preludium och fuga C-dur)

(M. Reger: Toccata d-moll)

Sex kompositioner av nutida komponister, t. ex.

E. Pepping: Vom Himmel hoch (ur »Klei-

nes Orgelbuch»)

(Stycken ur »Grosses Orgelbuch»)

H. Distler: Sonatine ur »Dreissig Spielstücke»

(Ur »Kleine Choralvorspiele» op. 8)

J. Alain: Choral dorien (Variationer över ett tema av Janequin)

V. Söderholm: Sonatin (Toccata a-moll)

S. G. Schönberg: Festmusik (Toccata concertante)

O. Messiaen: Apparition de l'Eglise éternelle (Le banquet céleste)

(H. Rosenberg: Lover Gud i himmelshöjd (Preludium och fuga)

(R. Forsberg: Musica solenne)

3.4.5 Förslag till disposition av studieplan för tre år

Årskurs 1

Liturgiskt orgelspel. Spelning av lättare koraler, t. ex. trestämmiga satser ur korallbokstillägget, senare även fyrstämmiga satser, till en början manualiter men så snart som möjligt även med pedal (basstämman övertas av pedalen).

Enklare satser ur mässboken, utan och med pedal.

Övningar i preludiering (improvisation), som bör bedrivas med stor energi och konsekvens genom hela studietiden och i viss kontakt med undervisningen i gehörsutbildning och satslära. Utgångspunkten kan vara enkla intonationer av dels ackordisk, dels lineär (ex. imiterande) art, liksom även rent enstämmig improvisation. Varierade kaden-ser övas i alla tonarter, liksom skalharmoni-sering och liknande. Så småningom följer även genomförda koralförspel med hela c. f., företrädesvis figurerade och med c. f. i överstämman.

Övningar i modulation, bedrivna i nära kontakt med undervisningen i satslära (vilken förutsätts svara för den mera teoretiska genomgången). Korta kadensartade modulationer i två- till fyrstämmig sats, företrädesvis med användande av tonarternas funktionella släktskap. Hela tiden hålls modulatio-

nens praktiska funktion i gudstjänstspelet i sikte.

Orientering och praktisk övning i en ändamålsenlig registrering av det liturgiska orgelspelet.

Någon övning i transponering av lättare koraler och mässatser. Transponering övas också i samband med improvisationsövningarna.

Solistiskt orgelspel. Genomgång och praktisk övning av orgelspelets teknik, anslag, legatospel m. m. Härvid uppmärksammas särskilt orgelns särart i förhållande till pianot, som eleven i allmänhet är mera förtrogen med från sina tidigare instrumentstudier. Genomgång av registreringens grundprinciper med praktisk tillämpning. Vid verkestudering bör registreringen aldrig ske slentrianmässigt utan alltid uppmärksammas som ett viktigt delämne.

Instuderingen av orgellitteratur börjar med enkla manualitersatser och pedalövningar (intet obligatoriskt inträdesprov har ju förekommit). Instuderingsteknik med regelbunden tillsyn och instruktion (främst vid de lärarledda överspelningstimmarna). För det grundläggande studiet användes en orgelskola av typ Floor Peters: *Ars organi* eller H. Gleason: *Method of Organ Playing*. Även orgelskolor av typ exempelsamling, t. ex. av Viderö, Weman, Kallner, kan komma till användning. Repertoaren kan lämpligen grundas på verk av förklassiska mästare samt Bach, men den bör även innefatta musik från 1800- och 1900-talen. Åk 1 bör leda fram till en nöjaktig behärskning av stycken i svårighetsgrad motsvarande Bach: »Acht kleine».

Litteraturkännedomen i ämnet tillgodoses dels genom egna instuderingar, dels genom lärarens genomgång av orgellitteratur, t. ex. genom grammofonuppspelning, varvid särskilt uppmärksammas dess användning som koralpreludier, postludier samt musik vid förrättningar, musikandakter och orgelaffnar (konserter).

A vista-spel bör bedrivas systematiskt under hela studietiden med regelbunden till-

syn och instruktion samt regelbundet återkommande prov.

Årskurs 2

Liturgiskt orgelspel. Svårare, resp. mera ovanliga koraler. C. f.-spel med överstämman på särskild manual.

Svårare, resp. mera ovanliga mässatser. C. f.-spel, där sådant är lämpligt. Ackompanjemang av liturgens recitativ.

I preluderingen tillkommer speciellt två- och trestämmig koralimprovisation med utgångspunkt från melodin (endast koralpsalmbok på notstället), utan och med pedal. Studium och efterbildning av valda exempel ur litteraturen (klassiska och nyare).

Fortsatta övningar i modulation och transposition.

Solistiskt orgelspel. Studierna i förklassisk orgelmusik fortsättes. Manualitersatser i nyare stil. Romantisk och nutida orgelmusik med pedal. Svårighetsgrad: Franck, *Fantasi G-dur*, Distler, *Dreissig Spielstücke*. Orientering om skilda epokers och nationalskolors uppförandep Praxis, t. ex. i fråga om ornamentik, registrering m. m.

Fortsatta studier i orgellitteraturkännedom och a vista-spel.

Ackompanjemang övas särskilt fr. o. m. åk 2. Härvid genomgås i valda delar den gängse repertoaren av förrättningsmusik för sång och instrument med orgel (samarbete bör här sökas med lärarna i sång och resp. instrument samt i ensemble).

Årskurs 3

Liturgiskt orgelspel. Övningarna i koral- och mässpel bör leda fram till behärskning av hela stoffet i koral- och mässbok (inkl. tillägg till dessa) jämte valda delar av den frikyrkliga sångrepertoaren. Fortsatt c. f.-spel. Därutöver studeras även fria koralsatser för bruk i alternatimsången eller vid s. k. varierat koralackompanjemang.

Fortsatta övningar i koralimprovisation. Genomgång och övning av skilda grundtyper av koralbearbetning, såsom bicinium,

motettisk genomföring (även med c. f.-spel), kolorering av c. f., användning av ostinata motiv, koralfughetta, allt med hänsyn till koralimprovisationens praktiska funktion i gudstjänsten.

Fortsatta övningar i modulation och transponering.

Registrering med särskild hänsyn till gudstjänstspelets liturgiska sammanhang, kyrkoårskaraktär osv.

Solistiskt orgelspel. Eventuella luckor i repertoaren fylls ut, så att denna täcker de viktigaste stilepokerna och nationalskolorna från förklassicism till nutid. Beträffande 1900-talets orgelmusik ägnas särskild uppmärksamhet åt den svenska. Större och mera krävande verk instuderas efter måttet av tid och förmåga.

Fortsatta studier i orgellitteraturkännedom, ackompanjemang och a vista-spel.

3.4.6 Behov av kursverksamhet

Behovet av kursverksamhet är överhuvud mycket stort på det kyrkomusikaliska området och sålunda även i detta ämne. Övervägande delen av landets orgelspelare måste fortbilda sig för att bli kompetenta att inneha de av kommittén föreslagna extra kantorstjänsterna. Om denna fortbildning, som är mycket angelägen och brådskande, har redan talats i utredningens första del på sid. 144.

Även ett stort antal personer med organist- och kantorexamen eller kyrkokantors-examen kan förutsättas vilja komplettera sin utbildning med den pedagogiska delen av den föreslagna kantorexamen med musikpedagogisk kompetens, vilket i många fall innebär en viss vidareutbildning i orgelspelets pedagogik och metodik. Detta behov skulle kunna tillgodoses genom sommarkurser, förslagsvis förlagda till några musikfackskolor och innefattande hela den pedagogiska delen av musikfackskolans kantors-examen. Liknande gäller om vidareutbildningen från kantor till organist, vilken bör uppmuntras och stödjas genom lämplig kursverksamhet.

3.5 Violin

(Typplan för samtliga stråkinstrument)

3.5.1 Mål

Undervisningen har till uppgift att ge de färdigheter och den konstnärliga medvetenhet som krävs för en violinistisk yrkesverksamhet på en ej alltför avancerad nivå, dels i smärre solouppgifter, dels som stämledare i ensemble och orkester.

3.5.2 Huvudmoment

Teknisk vidareutbildning. Instudering av solo- och ensemblerpertoar. Interpretationsanalys. Stråkinstrumentens historia. Repertoarkännedom. Improvisation. Transponering. A vista-spel.

3.5.3 Förslag till studieplan för 3-årig utbildning i violinspelning

Årskurs 1

Tekniska specialstudier; för höger hand de vanligaste stråkarterna, för vänster hand lägeväxlingsteknik, lägespel, dubbelgrepp, drill m. m.

Instudering av lättare sonater och solostycken från skilda epoker, vilka framföres vid gemensamma lektioner.

Ensemblespel övas i form av duetter och kompositioner för 3 och 4 violiner med och utan ackompanjemang.

A vista-övningar.

Improvisation, transponering och geho-rs-spel.

Årskurs 2

Den tekniska kapaciteten beräknas nu till minst nivån för Kaysers Etyder, häfte 3 och början av Kreutzer-etyderna.

Stråkteknik och vänsterhandsteknik vidareutvecklas. Mera avancerade stråkarter ägnas speciellt studium. Övningsmetodik i anslutning till tekniskt mera krävande kompositioner. Samspel med piano.

A vista-övningar.

Improvisation, transponering och geho-
rs-
spel.

Årskurs 3

Kreutzer-etyderna genomarbetas.

Tekniskt svårare verk studeras in och framföres. De vanligast förekommande stråkarterna skall nu vara inlärd och ha tillämpats i lämpliga repertoarstycken.

7 lägen behärskas.

A vista-övningar.

Improvisation, transponering och geho-
rs-
spel.

Repertoarfordringar i violinprovet efter 2 års studier.

10 kompositioner från barocken och wien-
klassicismen, t. ex.:

Vivaldi, Sonat A-dur (ur op. 2), Konsert
a-moll

Telemann, Solofantasi nr 10 sats 2, Konsert
a-moll

J. S. Bach, Konsert a-moll, sats 1, Sonat
G-dur (med generalbas)

Roman, Konserter i d-moll och f-moll
de Fesch, Sonat A-dur

Duval, Två kammarsoner

Mozart, Kleines Konzert, Sonater e-moll
(K. 301) och G-dur (K. 304)

Schubert, Sonatin D-dur

Beethoven, Sonat A-dur, sats 2 (den s. k.
»Skomakarsonaten»)

3 romantiska kompositioner, t. ex.:

Dvorak, Sonatin G-dur, sats 2, Romantiska
stycken

Aulin, ur Fyra akvareller

Kreisler, div. mindre stycken

Grieg, Sonat F-dur, sats 2

Sjögren, Sonat e-moll, sats 2

6 nutida kompositioner, t. ex.:

von Koch, Sonatina semplice, Sarabande,
gavott och musette

Larsson, Concertino

Genzmer, Sonatin

Martinu, Rytmska etyder

Rowley, Liten lyrisk sonat

Bartók, Duetter, häfte 1, Sonatin

Hindemith, Leichte Duette

Håkansson, Låtar för 2 violiner

Exempel på repertoarstycken som läm-
par sig för instudering under det tredje stu-
dieåret: svårighetsgraden på nedanstående
kompositioner är att betrakta som ett spel-
tekniskt minimum.

J. S. Bach, Konsert E-dur, Konsert d-moll
för 2 violiner

Vivaldi, Årstiderna

Roman, ur Assaggi

Telemann, Solofantasier nr 1, 8 och 12

Mozart, Konserterna nr 2 och 3

Haydn, Konserter i G-dur och C-dur

Schubert, Sonatiner a-moll och g-moll

Beethoven, Sonater D-dur, a-moll och
F-dur, Romanser

Mendelssohn, Konsert d-moll

Viotti, Konsert G-dur

Spohr, Konsert d-moll

Rode, Konsert a-moll

Aulin, Fyra Akvareller

von Koch, Danser nr 1-5

Martinu, Arabesker

Liljefors, Sonatin

Kabalevski, Konsert

Rörande *instruktionsförmåga* auskulterar
eleven i åk 1 i olika musikskolor, helst där
gruppundervisning förekommer.

I åk 2 auskultationer samt begynnande
övningsundervisning med handledning. Öv-
ning att leda »småspel».

I åk 3 övningsundervisning med objekt,
3 för varje examinand. Övning att leda en-
sembler såsom 3-4 violinkörer etc.

3.5.4 Anvisningar och kommentarer

Det blir den utexaminerade musikfackskole-
elevens främsta uppgift att undervisa på
elementärstadiet, att leda musikcirkelverk-
samhet och mindre amatörensemble samt
att medverka i olika andra musikaliska akti-
viteter som SOR-orkestrar, kammarmusik
m. m. Då bristen på violinister och altvioli-
nister i våra yrkesorkestrar är mycket stor,
måste han även kunna ge de unga talanger
som vill bli yrkesviolinister en grundläggande utbildning.

Inträdesfordringar. En violinistisk utbildning
bör helst börja så tidigt som möjligt (6-10

års ålder). Vid inträde i musikfackskola skall därför de elementära stadierna vara passerade. Inträdesprov är obligatoriskt.

Följande verk och satser ger exempel på minimifordringar:

Vivaldi, Konsert G-dur, Sonat h-moll op. 2
Pepusch, Kammarsonater

Corelli, Sonater nr 7, 8 och 9 (ur op. 5)

Aubert, Sonat A-dur

Låtar, t. ex. ur Arnberg, Låtar för 2 violiner

Bartók, Duetter, ur häfte 1.

Martinu, Etudes faciles för 2 violiner, Sonatin

Kayser, Etyder, häfte 3

Aichboom, Etyder, häfte 3

Arbetsätt och verksamhetsformer. Violinundervisningen bedrivs i huvudsak individuellt med 2 lektioner per vecka, men kan i vissa delar ske gruppvís, t. ex. genomgång av olika stråkarter, repertoarkännedom, uppförandep Praxis av barockmusik, instrumentets historia och instrumentets vård (förelagsvis under c:a 10 tim. per termin).

Övningar i orkester- och kammarmusikspel bör förekomma varje vecka.

3.5.5 Redovisning och bedömning

Vid bedömning av elevens studieresultat bör hänsyn tas såväl till spelskicklighet som konstnärlig gestaltningförmåga.

Eleven genomgår en mindre examination vid varje terminslut.

Vid slutexaminationen genomgår eleven prov i violinspelning och undervisningsskicklighet (på elementärt och lägre mellanstadium). Vissa moment med ensembleledning kan förekomma.

Provet i violinspelning tillgår så att 3 kompositioner från skilda epoker väljs ut av examensnämnden 3 veckor före provet. Kompositionerna hämtas ur den repertoar som examinanden studerat in under de två senaste terminerna. Den samlade repertoaren efter tre års studier skall för godkänd kurs omfatta i allt 30 kompositioner, däri inräknat vissa kvalificerade ensemblestämmer.

I provet ingår även en mindre a vista-uppgift.

Provet i undervisningsskicklighet tillgår så att examinanden undervisar en egen elev, vidare en för honom okänd elev, vars speluppgift examinanden får kännedom om en vecka före provet.

I provet ingår även någon form av gruppundervisning samt ensembleledning. Stor vikt läggs vid examinandens förmåga att improvisera ett ackompanjemang på såväl violin som piano.

3.5.6 Läromedel

Läromedlen utgöres främst av violinskolor, etydsamlingar, kompositioner för soloviolin, för violin och piano, verk eller satser för 2 eller flera violiner med och utan ackompanjemang samt annan ensemblelitteratur.

För undervisningen i litteraturkännedom är ett handbibliotek för läraren samt bandspelare och grammofon självklara hjälpmedel.

3.5.7 Kursverksamhet

Med hänsyn till att examinanden är i 20-årsåldern är en regelbunden fortbildningsverksamhet i såväl violinspel som i violinpedagogik oundgängligen nödvändig.

Kompletterande sommarkurser rekommenderas därför.

3.6 Klarinett (typplan för samtliga träblåsinstrument utom blockflöjt)

3.6.1 Mål

Undervisningen har till uppgift att ge färdigheter och kunskaper till att nöjaktigt utföra smärre solistuppgifter samt att svara för första stämman i ensemble och orkester av ej alltför avancerat slag.

3.6.2 Huvudmoment

Teknisk vidareutbildning. Instudering av solo- och ensemblerepertoar. Repertoarkännedom. Interpretationsanalys. Instrumentets

historiska utveckling. Improvisation. Transponering. A vista-spel.

3.6.3 Förslag till studieplan för tre årskurser

Nedanstående studieplan ger en progressiv mall för såväl teknisk som konstnärlig utveckling. Det tillkommer läraren att för den enskilde eleven lägga upp en studieplan som är anpassad efter dennes individuella förutsättningar. Det tillkommer honom också, att bland annat under de gemensamma lektionerna ge eleverna tillfälle att genom lyssnande och diskussioner skaffa sig en allmän kännedom om instrumentets repertoar från skilda epoker, detta såväl inom solo- som ensemblelitteraturen.

Årskurs 1

Olika tonbildningsmoment: andningsteknik, ansats, nyansering, egalisering m. m.

De vanligast förekommande artikulationsformerna (staccato, legato m. m.).

Studier motsvarande första delen i en av de »klassiska» klarinettskolorna: t. ex. Mi-mart, Méthode nouvelle de clarinette och Klosé, Méthode complète.

A vista-spel. Improvisation, transponeringsövningar och gehörsspel.

Instudering av repertoar. – Denna väljes så, att eleven får god kännedom om olika stilarter och epoker.

Årskurs 2

Fördjupade tekniska studier enligt följande:

Utvecklande av tonbildningsmomenten och artikulationsförmåga.

Skalor, sekund- och tersetyder.

Studier motsvarande del 2 i under åk 1 nämnda klarinettskolor.

A vista-spel. Improvisation, transponeringsövningar och gehörsspel.

Instudering av repertoar. Angående teknisk och gestaltningmässig nivå, se vidare verkförteckning för åk 2.

Årskurs 3

Ytterligare övningar tekniskt och klangligt samt fortsatta studier i artikulation. Svårare skalor. Kvart-, kvint- och oktavytyder. Drillar, dubbelslag och andra utsmyckningar.

Studier motsvarande del 3 i under åk 1 nämnda klarinettskolor. Nutida etyder.

A vista-spel. Improvisation, transponeringsövningar och gehörsspel.

Under åk 3 skall studierna utökas och omfatta alla klarinettinstrument med särskild tonvikt på ess-klarinet och basklarinet.

Instudering av repertoar. Angående teknisk och gestaltningmässig nivå, se vidare verkförslag för åk 3.

Repertoarförslag

Här upptagna skolor, etydsamlingar och kompositioner är utdrag ur de större repertoarförteckningar som bör finnas vid varje skola. Ur dessa bör lärare och elev gemensamt välja verk som passar elevens studienivå och musikaliska inriktning.

Årskurs 1

Baermann, Vollständige Klarinett-Schule, op. 63, del 2

Périer, Vingt études faciles et progressives Wahls, Anfangsstudien für Klarinette, del 2

Gabucci, 60 Divertimenti per clarinetto Debussy, Ire Arabesque (transkr. Piguet)

Ibert, Aria

Lully, Menuett och bourré ur Phaeton (arr.)

Bozza, Aria

Hindemith, 2 duetter ur Plöner Musiktag (med violin)

Clérisse, Promenade pour clarinette

Satser ur solokonserter av Pokorny, Stamitz m. fl.

Årskurs 2

Périer, 331 Exercices journaliers de mécanisme

Nehammer, Klarinetskole

Gannucci, 20 Studi di media difficoltà
 Jeanjean, Études Progressives et Mélodies, del 1
 Klosé, Exercices journaliers
 Stamitz, Konsert Ess-dur
 Crusell, Konsert B-dur, op. 12
 Weber, Concertino
 Wanhäl, Sonat B-dur för klarinett och piano
 Mozart, 5 Divertimenti för 2 klarinetter och fagott
 Seiber, Andantino pastorale för klarinett och piano.

Årskurs 3

Baermann, Grössere Vorübungen, ur Vollständige Klarinett-Schule, del 3
 Kroepsch, Etyder del 1 och 3
 Périer, Études de genre et d'interprétation, del 1-2
 Rosé, Vingt-six études
 Gambaro, 20 Caprices
 Finzi, 5 Bagatelles
 Schumann, Fantasistücken
 Honegger, Sonatin för klarinett och piano
 Saint-Saëns, Sonat för klarinett och piano
 Weis, Sonate for klarinett og klaver
 Gagnebin, Andante och Allegro
 Konserter av Carl och Johann Stamitz, Crusell, Weber, Lars-Erik Larsson m. fl.

3.6.4 Inträdesfordringar

Provet i klarinettspel skall omfatta två stycken av olika stil och karaktär i svårighetsgrad motsvarande:

Debussy, Petite Pièce
 Roussel, Aria

3.6.5 Arbetssätt och verksamhetsformer samt bedömning, betygsättning och examination

Jämför motsvarande rubriker för violinutbildning vid musikfackskola, se s. 24.

Där uppställda krav gäller i princip även för klarinett, dock lämpade till instrumentets speciella teknik och repertoar.

3.6.6 Läromedel och lokaler

Jämför motsvarande rubriker för violinutbildning vid musikfackskola (s. 24), lämpade efter klarinettspelets krav.

Dock bör påpekas att eleverna måste ha egna instrument.

3.7 Blockflöjt

3.7.1 Mål

a) Som instrument I.

Undervisningen avser att meddela grundliga kunskaper om blockflöjten och dess repertoar samt tekniskt och konstnärligt goda färdigheter i blockflöjtspel.

b) Som instrument II och III.

Undervisningen avser att meddela grundläggande kunskaper om blockflöjten och dess repertoar samt vissa färdigheter i dess spel.

c) I ämnet blockflöjt-gitarr.

Undervisningen avser att orientera om blockflöjtens spel och repertoar med tyngdpunkt på grupp- och ensembleverksamhet.

3.7.2 Huvudmoment (studieplan)

a) Som instrument I.

Åk 1. Noggrann och omsorgsfull genomgång av blockflöjtens grundläggande teknik: hållning, fingerteknik, artikulation, andning, tonbildning. Tillämpningsövningar. Gehörsspel. Frasering och grundläggande fragestaltning. Tillämpning på enkla barockstycken och folkmelodier. Sopran- och altflöjt. Enklare ensembleövningar.

Åk 2. Fördjupade studier i framför allt gehörsspel, tonbildning och fragestaltning. Intonationsövningar. Tillämpningsövningar. Enkla och medelsvåra barocksonater samt uppförandep Praxis. Enklare 1900-talsmusik. A vista-spel. Tenorflöjt. Ensemble.

Åk 3. Något avancerade teknikstudier. Vibrato. Dubbeltunga. Tillämpningsövningar. Något svårare sonater och konserter från barock och 1900-tal. Uppförandep Praxis. Basflöjt. Sopraninoflöjt. Ensemble.

b) Som instrument II.

Åk 1-2. Som instrument I men mera elementärt.

Åk. 3. Som åk 2 jämte bas- och sopraninoflöjt.

c) Som instrument III.

Som åk 1 instrument I jämte tenor-, bas- och sopraninoflöjt.

d) I ämnet blockflöjt-gitarr.

Som instrument III men mera elementärt och med tyngdpunkt på ensemblen.

3.7.3 Anvisningar och kommentarer

Blockflöjtundervisningen inriktas främst på att ge eleven en solid instrumentalutbildning. Nära samverkan skall ske med det pedagogiska blockämnet, genom vilket eleven erhåller metodikutbildning. Ensembleverksamhet äger rum dels inom ämnet, dels i ämnet ensemble. Såväl renodlad blockflöjtensemble som blockflöjt i kombination med sång och andra instrument skall förekomma.

I den individuella undervisningen läggs stor vikt vid gehörsspel och improvisation.

Litteratur genomgås i samband med övriga moment. Viktigt är här att eleven aldrig annat än rent orienteringsmässigt ges i uppgift att instudera litteratur av högre svårighetsgrad än vad som tekniskt ligger väl inom räckhåll på den aktuella spelkunnandenivån.

3.7.4 Inträdesfordringar

Den som önskar ha blockflöjt som huvudinstrument skall avlägga inträdesprov på instrumentet. Därvid skall utföras en enklare barocksonatsats. Vid bedömningen av provet läggs stor vikt vid förtrogenhet med och fallenhet för instrumentet. Prov avläggs på såväl sopran- som altflöjt.

3.7.5 Examensfordringar

a) som instrument I.

Instrumental reproduktion av ett ej för svårt melodidiktat, med stora krav på intonation och förmåga att uppfatta och återge även form och struktur. Valfri flöjt.

Spel av något svårare sonat- eller konsert-

sats såväl från barocken som 1900-talet, med tyngdpunkten i bedömningen lagd på musikalisk gestaltning. Såväl sopran- som altflöjt.

A vista-spel av en enkel sonatsats från valfri epok med stora krav på intonation och förmåga att uppfatta och återge form och struktur. Sopran- och altflöjt.

Kunskaper på områdena tenor-, bas-, sopraninoflöjt, litteratur samt ensemble kan av vederbörande lärare styrkas med intyg.

b) Som instrument II.

Som instrument I men enklare litteratur och mildare krav.

c) Som instrument III samt i ämnet blockflöjt-gitarr. Intyg från läraren om tillfredsställande inhämtade grunder.

3.7.6 Litteraturförteckning

Denna litteraturförteckning är endast avsedd att ge exempel på de olika svårighetsgrader som tidigare diskuterats. För betygssättningens del är det omöjligt att ange exaktare gränser innan en viss erfarenhet från denna nya undervisningsform föreligger. Än en gång bör betonas vikten av att vid betygssättning största hänsyn toges till musikalisk gestaltsförmåga och att teknisk skicklighet skall tjäna till att stärka denna.

Inträdeskrav (instr. I) t. ex.

Sopranflöjt Telemann: Siciliano ur Partita 5 ur Die kleine Kammermusik

Altflöjt Händel: Largo ur Sonat i g-moll ur Vier Originalsonaten

Examenskrav (exempel)

Instr. I

Sopranflöjt Jacob van Eyck: ur Der Fluiten Lusthof (solo)

Någon snabb sats ur Telemann: Partita 5 ur Die kleine Kammermusik

Altflöjt Någon snabb sats ur Telemann: Sonat i C-dur Vier Sonaten

Telemann: Ur suite i a-moll (med stråkorkester)

Instr. II

Sopranflöjt Telemann: ur Partita 2 enl. ovan
(utom aria 3 och 5)

Altflöjt Händel: ur Sonat i F-dur ur Vier
Originalsonaten

A vistauppgifter. Svårighetsgrad ung. =
inträdeskraven.

Exempel på stycken av den svårighets-
grad som i kursplanen betecknats som

»Enkla barockstycken»:

Menuetter och gavotter från barocken i
duettarrangemang (mycket stort urval)
t. ex. i serien *Zeitschrift für Spielmusik*

»Medelsvåra barocksonater» = ovan nämnda
inträdeskrav

»Svårare barocksonater» = ovan nämnda
examenskrav

»Enklare 1900-talsmusik». Sonatiner av Ce-
sar Bresgen för sopranfl. + piano

Tema ur Sonat i G av Karl Marx

»Medelsvår 1900-talsmusik». Snabba sat-
serna ur Sonat i G av Karl Marx

Duetter av Hans-Ulrich Staeps för 2 alt-
flöjter.

3.8 Bleckblåsinstrument

3.8.1 Mål

Undervisningen har till uppgift att ge färdigheter och kunskaper till att nöjaktigt utföra smärre solistuppgifter samt att svara för första stämma i ensemble och orkester av ej alltför avancerat slag.

3.8.2 Huvudmoment

Instrumentets historiska utveckling: naturhorn, clarininstrument, trångmensurerade basuner och trumpeter, klaff- och ventilsystem.

Tonbildning och andningsteknik. Ansats – legato- och staccatospel. Musikaliskt föredrag. Tungslag. Instrumentets register. Temperatur. Pedaltoner. Enklare transponering. Improvisation.

Repertoarkännedom. Instrumentet i olika slag av solistisk och ensemblemusik. Pedagogisk litteratur för instrumentet.

3.8.3 Anvisningar och kommentarer

Eleverna i fackskolan kommer att rekryteras från skilda skolor och ha skiftande förkunskaper. Somliga har instrumentet som huvudinstrument och har således tidigare studerat det. Andra är nybörjare med tidigare spelerfarenheter endast från andra instrument. Det är av stor vikt för alla elever att undervisningen från början inriktas på känslan för respektive instruments speciella karaktär. Vårdnaden om vacker ton, ansats och andningsteknik är en förutsättning för att eleven skall erhålla en egaliserad embouchure (successivt utbyggd från ett läge som känns bekvämt) över instrumentets register. Största vikt måste läggas vid dagligen återkommande övningar som tjänar dessa krav.

Stilstudier i spelsätt inom musik från olika epoker (från renässans till radikal nutida musik) skall ingå i undervisningen.

Utbildningens pedagogiska inriktning medför att vikt skall läggas vid kännedom om metodiskt användbar litteratur för speciellt de lägre stadierna. Eleverna bör få rika tillfällen till auskultation och studiebesök även i andra ämnen, främst vokala grupper och FU.

Litteraturförteckning se sid. 29–30.

3.8.4 Inträdesprov

Prov i bleckblåsinstrument skall omfatta två valfria kompositioner.

3.8.5 Redovisning och bedömning

Jämför 3.5.5. Där uppställda krav gäller i princip även för bleckblåsinstrument, dock lämpade till instrumentets speciella teknik och repertoar.

3.9 Gitarr

3.9.1 Mål

Undervisningen har till uppgift att ge goda färdigheter i gitarrspel samt kunskap om instrumentet och dess historia, att ge vid kännedom om repertoar inom oli-

Litteraturförteckning för bleckblåsinstrument utom valthorn.

Blåsare och blåsinstrument

Ehmann W	Der Bläserfibel I-II	Bärenreiter
Ehmann W	Das Bläuserspiel	Bärenreiter
Schneider W	Handbuch der Blasmusik	Schott
Praetorius M	Syntagma musicum	
<i>Skolor - etyder - duetter - stilstudier</i>		
TRUMPET (kornett-flügelhorn)		
Agnestig-Cederberg	Vi spelar trumpet I-II	Gehrmans
Altenburg J A (1798)	Trompeten und Paukenschule	Bärenreiter
Arban J	Trumpetskola	
Baron M	Concertino Classico trp o p	M Baron Co
Baron M	Magna cum Laude trp o p	M Baron Co
Baron M	Var on »Greensleeves» trp o p	M Baron Co
Beeler W	Method for Cornett (trp) I-II	Reimick Music-Gehrmans
Beeler W	Solos for the Trumpet Player	Schirmers
Blomqvist J	Lättfattlig skola för trumpet, kornett, horn, tenorbasun	
Bozza E	Concertino för trp och p	E Pettersson
Brandt V	34 Studies for trp	Alphonse Leduc
Colin Ch	Complete Modern Method for Trumpet or Cornet	International Music Co NY
Dearnley C	More easy Pieces by Classical Composers for trp o p	Ch Colin NY
Ehman W	Der Bläserfibel I-II Spielheft	Chester
Eurén B	Trumpetskola för nybörjare	Bärenreiter
Fantini G	Spielstücke für eine Trompete und Generalbas	Sv Skolmusik, Gisaved
Francaix J	Sonatin för trp och p	Bärenreiter
Gatti D	The celebrated Gatti duets for trumpet	Max Eschig
Gower-Voxman	Elementary Method	Carl Fischer
Gower-Voxman	Advanced Method I-II	Rubank, Ehrhlingförlagen
Haydn J	Trumpet Concerto trp o pi	Rubank, Ehrhlingförlagen
Hedbom B	Litet samspel för trp och pi	Boosey & Hawkes
Händel G Fr	Concertino för trp och stråkar piano ad lib	Ahlins, Sthlm
Kinyon J	Breeze-easy, recital pieces for trumpet and piano	Oxford University Press
Kumpfer H-J	Trompetenschule	Witmark NY
Larsén L	Vi blåser trumpet	Deutscher Verlag für Musik Leipzig
Oubrados F	Les instruments a vent trp, p	Pierre Noel
Parés G	Parés schales for cornet or trumpet	Rubank, Ehrhlingförlag
Purcell H	Trumpet Voluntary trp o orgel	E Ashdown, London
Richardson N	Six trumpet tunes trp o p	Boosey & Hawkes
Scheib E	Schule für Fanfare- oder Signaltrompete	Schott
Schneider W	Erstes Trompetenspiel 1-3 trp	Schott 4894
Schneider W	Kleine Vortragsstücke alter Meister	Schott 4717
Schneider W	Schule für Trompete oder Flgelhorn und kornett	Schott 4465
Schneider W	Trompetenrufe 2-4 inst	Möseler
Schäfer K	Spielstücke für zwei Trompeten	Bärenreiter
Stanley J	Trumpet tune trp och pi	Oxford University Press
Stegmann R	Elementare Trompetenschule I-II	Stegmann, Würzburg
Skornicka J	The Master Method	Boosey & Hawkes
Vivaldi A	Concerto C-dur för 2 trumpeter, pi	Int Music Co; NY
Vivaldi A	Concerto Ess-dur för 2 trumpeter, pi	Int Music Co; NY
Voxman H	Selected Duets I-II	Rubank, Ehrhlingförl.
Larsson L E	Consertino för trp och strårkork	Gehrmans
TROMBONE, BASUN, TUBA		
Beeler W	Method for the Trombone I-II	Remick, NY
Blazhevich V	Concerto nr 5 for trombone and pi	International Music NY
Bleger M	31 studies for trombone	International Music NY
Blomqvist J	Lättfattlig skola för kornett, trumpet, horn och tenorbasun	
Blomqvist J	Lättfattlig skola för bas	E Pettersson
Ehmann W	Bläserfibel I-I-Spielheft	E Pettersson
		Bärenreiter

Fuhlish G	Neue Schule für Zugposaune I-II	Sikorski 323
Fuhlish G	Posaunen-Erfolge, für Posaune und Klavier	Sikorski
Gower-Voxman	Advanced method Ess-or B-bass I-II	Rubank, Ehrlingförlagen
Hovey N	Elementary method for Ess-or B-bass	Rubank, Ehrlingförlagen
Kling R	Twentyfour early german chorales för 4 tromboner	RK Massach
Müller R	Schule für Zugpousane	W Zimmermann
Perry H	Classical album for trombone and pi	Bossey & Hawkes
Saint-Saens C	Cavatine för trombone och piano	Durand, Paris
Schein J H	Padouana (org 4 krumhorn) i arr för 4 tromboner	Boswert & Co, London
Skornicka-Boltz	Intermediate method for Ess or B-bass	Rubank, Ehrlingförlagen
David F	Tromboneconcerto	
Rimsky-Korsakow	Tromboneconcerto	

ka områden av gitarrmusik, speciellt repertoar för undervisning i grupp samt att ge erfarenheter av samspel med gitarr i skilda slag av musik.

3.9.2 Huvudmoment

Individuellt gitarrspel. Gitarrens historia. Besläktade instrument. Repertoarkänedom. Gitarren i olika slag av musik. Gitarrnotation. Improvisation. A vista-spel. Transponering. Ackompanjemang. Ensemblespel.

3.9.3 Anvisningar och kommentarer

Det *individuella solospelet* utformas efter elevens egna förutsättningar och intresseinriktning. I samråd med eleverna utarbetar läraren individuella repertoarlistor för varje termin. Repertoaren kompletteras med tekniska övningar som förberedelse för kommande repertoar. Eleven bör i princip behärska de tekniska och musikaliska momenten i en komposition innan själva instuderingsarbetet börjar. Förstudier och förberedande övningar, inte bara tekniska utan även rytmiska, melodiska, harmoniska, bör planeras framsynt.

I samband med repertoarstudiet genomgås *instrumentets historia*, och gitarrmusik från skilda tidsepoker presenteras. Dessa studier sker lämpligen vid gemensamma lektioner, där också med gitarren *besläktade instrument* såsom luta, mandolin, elgitarr, balalajka och banjo demonstreras och praktiskt prövas av eleverna. Varje elev med gitarr som instrument I eller II bör ha någon

förtrogenhet med minst ett par av ovanstående instrument, kunna stämma dem, spela enkla stycken och även känna till varianter av instrumenten (t. ex. olika lutttyper).

Repertoarkänedom bör vara så bred som möjligt. Utöver den repertoar som studeras genomspelas en större mängd musik av skilda stilar för kännedom. Då gitarren förekommer i många olika musiksammanhang är det väsentligt att eleverna via grammofon får lära känna skilda typer av gitarrspel och att de bibringas en öppen och okonventionell inställning till gitarrmusik av alla slag.

Beträffande *gitarrnotation* bör eleverna få praktisk kontakt med såväl äldre tabulatorsystem som moderna notationssätt. I samverkan med undervisningen i gehör får eleven uppgifter att med olika typer av symboler notera gehörsmässigt uppfattad gitarrmusik.

Det är olämpligt att en elev med gitarr som instrument I eller II har piano som annat instrument. Gitarrspel kräver långa naglar på höger hand vilket inte går att förena med de krav pianospel ställer på naglarnas längd. Vid undervisningen i gehör- och satslära bör elever med gitarr som instrument I eller II också få lösa de skriftliga och praktiska uppgifterna så långt möjligt i anslutning till detta instrument. Satsläran blir på så sätt direkt apterad på elevens dagliga instrumentala studier, vilket är särskilt angeläget i ett ämne som gitarr, där förmågan att improvisera samt att ackompanjera genom gehörsspel är mycket betydelsefull.

Undervisning i *a vistaspel* bör noga anpassas till elevens färdighetsnivå. Spel i s. k. gitarrklav (oktaverad g-klav), vanlig g-klav och basklav övas *a vista*.

Ackompanjemangsspelet bör vara mångsidigt och omfatta såväl visackompanjemang som jazzgitarr. Ackompanjemang är en form av *ensemblespel*. Ensemblemusik från olika epoker och av skilda stilar skall förekomma.

Gitarrkursen i ämnet *blockflöjt/ gitarr* är en grundläggande kurs som skall omfatta enkelt melodispel, ackompanjemang, samspel, gitarrnotation, instrumentkänedom samt gehörsspel.

Som blivande lärare i gitarr bör eleven få lära sig att arrangera musik för samspel med gitarr. Gitarren kan därvid användas såväl för enstämmigt som för ackordiskt spel. Gitarren som basinstrument (istället för t. ex. basgamba eller basblockflöjt i renässansmusik) bör observeras. Arrangemangen bör omfatta såväl äldre musik som nutida musikstycken i nära kontakt med elevernas intresse och inriktning.

Arbetsformerna måste vara flexibla. Elever som är nybörjare vid inträdet i musikfackskola undervisas till en början i grupper om 3 st. per vte. Efter hand tillämpas sedan enskild undervisning. Vissa moment genomgår i föreläsningsform eller som gemensam lektion. Olika slag av gitarrmusik etc. studeras i seminarieform under åk 2 eller 3.

3.9.4 Inträdesfordringar

Den inträdessökande skall spela två-tre valfria kompositioner från skilda epoker. Förteckning över spelad repertoar skall medföras till provet. För inträde till linje M (i viss mån även till linje A) är erfarenhet av populärmusikspel på gitarr, visackompanjemang o. dyl. en merit. Den sökande skall vidare föreläggas en enkel uppgift i gehörsspel, t. ex. att ackompanjera en känd visa.

3.9.5 Redovisning och bedömning

Examensprovet sker som den sista i en rad tentamina och kan därför begränsas till om-

fånget. Under de i varje årskurs förekommande tentamina liksom i slutprovet skall utföras några i samråd med läraren valda kompositioner. Vidare skall proven omfatta *a vistaspel*, ackompanjemang och improvisation.

Om elev i åk 3 väljer fördjupningskurs i gitarr, skall denna kurs ägnas ett grundligare studium inom elevens specialområde, vilket kan vara klassisk gitarr, jazzgitarr, populärspele med visackompanjemang eller gitarrmetodik. Specialiseringen bör påverka slutbetyget positivt.

3.9.6 Läromedel

Läromedel av olika slag bör utnyttjas. Nya hjälpmedel behöver framställas. Speciellt efterdras ljudbildband om gitarrens och gitarrmusikens historia samt ljudband med sammanställning av skilda slag av gitarrmusik. Varje skola behöver instrument för praktisk instrumentkänedom (speciellt mandolin, banjo, elgitarr, balalajka och luta).

3.10 Elorgel

3.10.1 Mål

Undervisningen har till uppgift att ge eleverna de färdigheter och kunskaper som efterdras för att kunna utnyttja elorgeln i olika sammanhang främst inom populärmusiken.

3.10.2 Huvudmoment

Instrumentets konstruktion och funktion. Olika typer av elorglar. Solospel, ackompanjemang, ensemblespel. Improvisation. *A vistaspel*. Repertoarkänedom. Akustik.

3.10.3 Anvisningar och kommentarer

I samband med genomgången av elorgelns konstruktion och funktion samt studiet av olika typer av elorglar (detta bör ske praktiskt genom studiebesök i t. ex. instrumentaffärer) ges en elementär introduktion i elektroakustik speciellt inriktad på elektro-

niska instrument. Jämförelser med piporgel (med skilda slag av traktur och registratur) samt orgelharmonium görs.

Solo- och ensemblespelet inriktas mot att utveckla elevens tekniska färdigheter och förmågan att utnyttja instrumentet i och anpassa det till olika slag av repertoar. Huvudintresset ifråga om repertoarval ägnas populärmusik av skilda slag. Att ge eleverna erfarenhet av ensemblespel är en central angelägenhet under studietiden. I populärmusiken är god förmåga till gehörspel och improvisation nödvändig. Stor uppmärksamhet skall därför ägnas dessa moment. Undervisningen i a vistaspel inriktas mindre mot att uppöva en perfekt notläsning men mera mot att ge eleven förmåga att snabbt uppfatta väsentliga drag i musiken och att kunna, delvis improviserat, direkt spela ett förelagt stycke med riktig uppfattning av tempo, karaktär, harmonik och arrangemangstyp.

3.10.4 Lokaler och utrustning

Vid musiklinje med M-gren utrustas ett av de större grupprummen med en medelstor elorgel. Denna orgel skall i motsats till elorglarna i överspelningsrum för orgel, vara försedd med knapp tillsatser för dansmusikackompanjemang etc. En mindre elorgel placeras i ett av överspelningsrummen.

3.11 Ackordeon (dragspel)

3.11.1 Mål

a) Som allmänt huvudinstrument, eller instrument II. Undervisningen avser att ge tekniskt och konstnärligt goda färdigheter i konsertant ackordeonspel samt meddela grundliga kunskaper om instrumentet och dess repertoar.

b) Som instrument på gren M.

Undervisningen avser att ge tekniskt och musikaliskt goda färdigheter i ackordeonspel, såväl konsertant spel som populärmusikspel samt meddela grundliga kunskaper om instrumentet och dess repertoar på skilda områden.

3.11.2 Huvudmoment

Tekniska studier på instrumentet, skalor, arpeggios, kadenser. Etyder. Polyfon musik, uppförandep Praxis. Cykliska verk och variationsverk. Transkribering av musik. Från åk 2 endast barytonsbas-instrument.

Instrumentets historik och olika instrumentvarianter. Olika slag av ackordeonmusik och -teknik.

För elever på gren M repertoar från dansmusik- och populärmusikområdet. Ackompanjemang. Mikrofonteknik. Arrangemang med ackordeon.

3.12 Slagverk

3.12.1 Mål

Undervisningen har till uppgift att ge de färdigheter och kunskaper som krävs för att på ett fullgott sätt utföra mindre kvalificerade uppgifter som slagverkare i orkester samt tjänstgöra som slagverkare i militär- orkester och batterist i populärmusik och jazz.

3.12.2 Huvudmoment

Alla slagverksinstrument: instrumentkunskap, spelteknik, orkester- och ensemblespel. Repertoarkännedom. Improvisation.

3.12.3 Anvisningar och kommentarer

Allmänna synpunkter. Trots musiklivets stora uppsving under 50- och 60-talen med bl. a. ett bredare publikunderlag och popmusikens betydelse för den yngre generationens musicerande har undervisningen inom det speciella slagverksområdet icke gått framåt i önskvärd takt. De bästa slagverkarna har i alla tider rekryterats från de militära leden, där en inom vissa gränser god utbildning i slagverk erhållits. Den nya organisationsformen för militärmusiken har emellertid medfört, att så stor vikt numera icke lägges på trumutbildningen, vilket i sin tur medfört att det grundskikt varur de bästa förmågorna hämtats

väsentligen har uttunnats. I detta läge har skolans frivilliga musikundervisning en stor mission att fylla. Från de leden måste ungdomar med en klar begåvning för slagverksutbildning uppfångas. Inom musikutbildningen på nybörjarnivå finns tyvärr ingen enhetlig kursplan som leder fram till nästa utbildningssteg, musikfackskolan, utan undervisningen bedrivs ofta planlöst. Allt beror på respektive lärares förmåga att leda undervisningen. Här vore en mer genomtänkt utbildning som syftar till intagning i fackskolans första årskurs motiverad.

Arbetsätt och verksamhetsformer. Undervisningen bedrivs huvudsakligen individuellt, men sker ofta i grupp eller ensemble (orkester). Gruppvis kan med fördel studier i litteraturkännedom, avlyssning av band eller grammofonskivor ske, ävensom instrumentens konstruktion, underhåll m. m. Inom ensemblen övas samspel, solouppgifter i grupp om 2 till 6 man beroende på arten av komposition samt slagverkets funktion inom orkestern.

Antalet timmar i slagverk föreslås fördelade enligt följande: Minimum av lärarledd undervisning individuellt bör vara 2 timmar per vecka. Därtill tillkommer 4 timmar ensemblespelning enbart i slagverk. Detta är ett absolut minimikrav, emedan eleven har att tillgodogöra sig undervisningen på alla de instrument som ingår i ett modernt slagverk.

Under ensembleövningarna kommer eleven i kontakt med den i orkestersammanhang förekommande repertoaren och även för slagverksensembler förefintliga litteraturen. Ensembletiden föreslås tagen från den lärarledda överspelningstiden på 5 timmar, varvid den kvarvarande timmen bör ägnas åt pianoundervisning, vilket är av största betydelse för utbildningen å xylofon, vibrafon och klockspel etc.

3.12.4 Inträdesfordringar

Detta prov bör i första hand utvärdera den sökandes förutsättningar för utbildningen. Därvid skall stor vikt läggas vid sökandens

tekniska och musikaliska kunnande; gehör, förmåga att kunna stava och slå en virvel på liten trumma, notläsning och sist men icke minst sökandens sinne för rytm.

3.12.5 Lokaler och läromedel

Det är ett absolut krav att eleverna har tillgång till ljudisolerade rum där det skall finnas tillgång till symfoniorkesterns vanliga slagverksinstrumentarium:

Pukor 4 st.
Bastrumma
Liten trumma
Bongos + Timbales
Tom-Tom 4 st.
Cymbaler
Triangel
Tamb. de Basque
Gong-Gong
Tam-Tam
Xylofon
Vibrafon
Klockspel
Chimes

Bandspelare och möjlighet till grammofonuppspelning i rummen är av största vikt. Tillgång till band, skivor och notmaterial måste finnas. Orkesterrepertoaren lägges upp i samband med läraren i orkesterspelning.

3.12.6 Betygsättning och examination

Vid bedömning bör en avvägning ske mellan å ena sidan tekniskt kunnande å respektive instrument, å den andra elevens konstnärliga och musikaliska utförande.

Eftersom alla i princip skall genomgå samma utbildning betygssätts resultatet med siffrorna 1-5. Den s. k. fördjupningskurs som kan väljas i årskurs 3 kan innebära ett grundligare studium å något speciellt instrument såsom xylofon eller pukor.

Vid prov i slagverk skall eleven uppföra ett solostycke där de flesta av orkesterns ordinarie slagverksinstrument är representerade: Liten trumma, bastrumma, tom-tom, bongos, kastanjetter, tambourin de Basque,

cymbaler, gong-gong och tam-tam. Vid svårare soloval kan även xylofon, vibrafon, klockspel och pukor ingå, detta helt beroende på elevens kvalifikationer. Vidare bör elevens förmåga till a vistaspel liksom förmågan att hjälpligt sköta uppgiften som slagverkare i orkestern utrönas. De två sista punkterna kan lämpligen ske under terminen, då läraren i orkesterspel och läraren i slagverk tillsammans har en möjlighet att bilda sig en uppfattning om elevens kunskande.

3.12.7 Disposition av studieplan

Att precisera en studieplan är mycket svårt. Som tidigare nämnts innefattar begreppet slagverk icke endast ett, utan flera instrument, i normala fall omkring ett 20-tal, vilka eleven har att bemästra. Det är en omöjlig uppgift att redovisa någon kursplan för vart och ett av dessa, utan läraren måste från fall till fall ge eleven vägledning på ett sätt som tillåter ett kontinuerligt framåt-skridande mot slutmålet, en väl utbildad slagverkare. Sålunda kan en elev ha en viss förutsättning att bli en god xylofonist, medan en annan har goda möjligheter för specialisering på exempelvis pukor. Det tillkommer läraren att under utbildningen utröna elevens speciella begåvning och inrikta undervisningen därefter för att ernå bästa resultat. Emellertid bör några normer för bedömning av det tekniska och musikaliska kunnandet vara till hjälp.

På den lilla trumman skall eleven kunna utföra exempelvis; Etyder för 1. tr. sid. 64, 65, 66, 67 och 68 i *Modern School for Snare Drum* av Morris Goldenberg eller etyder av motsvarande svårighetsgrad. Å xylofon och vibrafon samtliga skalor och treklanger och även något solostycke, antingen med pianoackompanjemang eller i slagverksensemble. Vidare kännedom om alla tillbehörsinstrumenten och dess slagteknik: Tambourin de Basque, kastanjeter, träblock, triangel, gong-gong, tam-tam, cymbaler, chimes m. m. Kännedom om de sydamerikanska rytm-instrumenten: Congas, timbal, maracas, guiro, claves etc.

Pukan med dess teknik och skötsel. Apter-ring av skinn, stämning m. m. Som mål bör sättas behärskande av Exercise 59-72 i *Modern Method for Tympani* av Saul Goodman eller etyder av motsvarande svårighetsgrad i *Etüden für Timpani* av Richard Hochrainer. Under utbildningen bör eleven komma i kontakt med den nutida musiken, dess notation såväl grafiskt som symboliskt och dess uppförandepraxis. Musikverk att rekommendera till orienterande studium är bl. a. följande:

Bäck Sven-Erik, Favola för kl. och slv.

Lidholm Ingvar, Poesis för ork.

Naumann Siegfried, Risposte för fl. och slv.

Nilsson Bo, Ett blocks timme. Scene I, II, III.

Stockhausen, Cyklus för slagverk.

Welin K.-E., Warum Nicht?

Alla elever ges en orientering i batterispel inom populär- och dansmusik. Möjlighet till specialisering på denna typ av slagverksspel skall finnas. Undervisningen kan med fördel ske i form av seminarium, där en på området specialiserad lärare leder gruppen.

Vad som ovan sagts om fordringar inom litteraturområdet är endast förslag till vägledning, och utgör inget absolut krav för undervisningens genomförande.

3.12.8 Övningslitteratur

Härnedan lämnas förslag på studiematerial lämpligt för undervisningen.

Liten trumma

Modern School for Snare Drum,
Morris Goldenberg (Chappell och Co)
Drum Instructor,
W. F. Ludwig (Ludwig Drum Co)
Gardner Method for percussion

Pukor

Modern Method for Tympani, Saul Goodman (Mills Music Inc.)
Paukenschule, Heinrich Knauer (Hofmeister Lzg)
Timpaniinstruktör, W. F. Ludwig (Ludwig Drum Co)

Etüden for Timpani, Hochreiner R. (Doblinger Wien)

Xylofon och marimba, vibrafon

Modern School for Marimba, Xylofon and Vibrafon, Morris Goldenberg (Chappell)
Modern Tutor for Xylofone and Vibraphone, Robbins (Premier Drum Co)
Method for Percussion, Gardner

Latinamerikanska instrument

Latin-American Rythminstrument and how to play them, Morales-Adler (Henry Adler Inc.)

Ensembleövningar

Dick Schory Percussion ensemble series, (Ludwig Drum Co)
Canon for Percussion, Saul Goodman
Toccata for Percussion, Carlos Chavez

3.12.9 Behov av kursverksamhet

Liksom inom andra ämnen föreligger här ett stort behov. Det är ofta enda möjligheten för slagverksstuderande att komma i kontakt med större ensembler för att vidga sitt kunnande. För närvarande bedrivs sommarkurser i Framnäs med stor framgång, och i juli 1968 anordnades en kurs i modern interpretation i Göteborg. Nordiska Ungdomsorkestern i Lund utgör också en viktig länk i utbildningskedjan. Vid Ingeunds folkliga musikskola har 1968 internationella förmågor sammandragits till en sommarkurs för orkestermusiker bl. a. Det kan därvid nämnas, att arrangörerna hade besvär med att få fram slagverksspelare till orkestern. Denna sommarverksamhet fyller ett stort behov och bör på alla sätt stödjas och uppmuntras.

3.13 Sång

3.13.1 Mål

Undervisningen har till uppgift att utveckla elevens röst efter dess individuella förutsättningar, att ge eleven en efter röstutveckling och rösttyp lämplig repertoar av sånger samt

att ge eleven den vokalpedagogiska skolning som erfordras för ledande av vokal ensembleverksamhet bland barn, ungdom och vuxna amatörer.

3.13.2 Huvudmoment

Tonbildning. Talövningar. Instudering av enklare sångrepertoar individuellt anpassad till elevens röstförutsättningar. Repertoarkännedom.

Röstorganet. Barn- och ungdomsröstens utveckling. Olika röstlägen och rösttyper. Grupptonbildning bland barn, ungdom och vuxna.

3.13.3 Anvisningar och kommentarer

Vid sångundervisningen i fackskolan måste man ta hänsyn såväl till elevernas relativa ungdom och de speciella röstproblemen i de övre tonåren som till utbildningens målsättning. Flertalet av de studerande beräknas ägna sig åt musikpedagogisk verksamhet bland barn, ungdom och vuxna utan ytterligare sångpedagogisk utbildning än den som erhålls på musikfackskolan och vid eventuellt följande lärarutbildningsår vid lärarhögskola.

Fackskolans elever tillhör en åldersgrupp där den individuella mognaden, både fysiskt och psykiskt, har stora variationer. När eleverna börjar sina studier vid fackskolan är de ca 16 år. Pojkarna befinner sig i något skede av målbrottsperioden. Detta är dock inget hinder för sångutbildning. Tvärtom visar erfarenheten, att pojkrösten mår väl av klokt upplagd och individuellt avpassad sångundervisning under målbrottet.

Även flickor i denna ålder kan ha vissa röstbesvär som kräver uppmärksamhet.

Vid valet av *repertoar* måste stor hänsyn tas till mognad, begåvning samt röst- och temperamentstyp. Vidare måste det stå klart att det inte annat än i undantagsfall gäller solistisk sångutbildning. Eleverna på M-grenen har i många fall önskemål om att snabbt få komma ut i förvärvslivet inom populärmusiksektorn. En stor del av dessa musiker blir sångare, antingen enbart eller vid sidan

av instrumental verksamhet. Populärsången bedrivs ofta utomhus eller i rökiga restauranglokaler, vilket inte inverkar positivt på rösterna. Såväl detta, som populärsångens speciella karaktär, där uttrycksfull personlig sång gärna föredras framför kultiverat väl-ljud, innebär, att det är av mycket stor vikt, att eleverna på gren M får en solid sångutbildning med en god och avspänd röstteknik. Det är vidare angeläget att de får lära sig mikrofonteknik samt hur rösterna anpassas till olika slags repertoar, arrangemang och lokaler. Utvecklande av en personlig sångstil utom ramen för traditionell sångkonst är ofta en central angelägenhet för dessa ungdomar.

Som allmän regel för repertoarvalet bör gälla att endast den lättillgängligare delen av sånglitteraturen kommer i fråga. Opera-sång och mera krävande lied- och oratorie-sång hör normalt inte hemma på detta stadium. Av »klassisk» repertoar bör man bygga på anspråkslösare sånger av Bach, Haydn, Mozart, Schubert, Schumann och Brahms samt mindre romanser och visor av Carl Nielsen, Grieg, Peterson-Berger, Rangström m. fl. De många lämpliga sångerna av tonsättare inom det tyskspråkiga området gör studiet av tyska språket synnerligen angeläget från studietidens början. Sånger av moderna seriösa tonsättare bör, i den mån svårighetsgraden är lämplig, successivt föras in i repertoaren. Alla elever ges en efter individuella förutsättningar avpassad praktisk kännedom om hur man i den nyaste musiken på skilda sätt utnyttjar vokala inslag. Samverkan med musikhistoria och hörs-utbildning är därvid naturlig.

Ett viktigt område, från vilket en mängd repertoar för detta stadium kan hämtas, är visan, såväl folkvisan från olika länder som komponerad visa från skilda tider. Inte minst sånger av nutida svenska visdiktare som Taube, Adolphson, Fritz Sjöström och Alf Hambe samt utländska motsvarigheter uppövar förmåga att uttrycka sig i sång på ett personligt sätt. Sånger av Bellman samt svenska visor från förra delen av 1800-talet ger vid sidan av det sångliga god kontakt med litteratur och samhälle vid denna tid.

För elever med gitarr som huvudämne bör sångrepertoaren i särskilt hög grad orienteras mot vissång.

Elever med särskilt intresse för jazzsång och därmed besläktade sångtyper bör beredas tillfälle till individuellt studium häri.

Samtliga elever bör ges handledning i olika slag av vokal improvisation.

Det bör nämnas att lämplig undervisningsrepertoar också finns inom operett och musical.

Eleverna på gren K bör få studera sånger inom andlig repertoar av olika slag, äldre och modern kyrkovisa, väckelsesånger, solo-sånger för kyrkliga förrättningar, negro spirituals m. m. Viss samverkan med ämnet liturgisk sång bör förekomma.

Arbetsformerna måste vara flexibla. Under första året kan undervisningen med fördel bedrivas i grupp om 3 elever under den ena av veckans lektioner. Det är väsentligt att eleverna redan på detta stadium får lära känna såväl pojks- som flickröstens kännetecken i denna ålder. Grupperna bör därför inte vara könsskilda. Den andra av lektionerna ägnas individuell undervisning.

I åk 2-3 är undervisningen individuell men kompletteras med gemensamma lektioner. Under åk 3 bör dessa uppta föreläsningar, seminarier och övningar kring barn- och ungdomsröstens problem, gruppundervisning i tonbildning m. m.

3.13.4 Inträdesfordringar

Den sökande genomgår inte något speciellt sångprov. Detta ingår i stället i det individuella hörsprovet, som innefattar framförande av valfri enkel visa, varvid bedömning sker av tonal och rytmisk säkerhet samt röstklang. Rösttyp samt ev målbrottsbesvär skall kunna fastställas vid provet. Huvudläraren i sång måste därför ingå i inträdesprovsnämnden.

3.13.5 Redovisning och bedömning

Vid bedömningen bör i ämnet en avvägning ske mellan röstmognad, avspänd tonbildning, god textning och förmåga att uttrycka

sig i sång. Röstens skönhet och volym är inte i första hand avgörande för betyget. Vidare skall ingå ett pedagogiskt prov, varvid examinanden får sjunga med en grupp barn och med utgångspunkt från en visa skapa funktionsdugliga och för gruppen avpassade tonbildnings- och artikulationsövningar samt undervisa barnen om ett riktigt sätt att sjunga den förelagda visan på.

Båda dessa prov bör ske som tentamina under avdramatiserade former. Under studiernas gång sker kontinuerligt förberedande tentamina, vilkas resultat tillsammans med sluttentamen avgör ett så rättvist betyg som möjligt. Denna typ av examination eliminerar den examenspress, som gärna ogynnsamt påverkar elevens prestationer.

I det solistiska provet skall eleven framföra två sånger av olika typ, den ena till eget ackompanjemang på piano eller gitarr. På gren K och M skall en av sångerna direkt anknyta till grenens speciella karaktär.

Om elev i åk 3 väljer fördjupningskurs i sång, skall denna ägnas ett grundligare studium inom elevens specialområde, vilket kan vara t. ex. vissång, liedsång, jazzsång, populärsång och grupptonbildning för barn eller vuxna. Den specialisering som detta medför bör givetvis påverka examensbetyget positivt.

3.13.6 Lokaler och läromedel

Tre typer av lokaler erfordras: lektionsrum, övningsundervisningsrum samt föreläsningssal. Varje *lektionsrum* bör liksom *föreläsningssalen* utrustas med piano (i *föreläsningssalen* flygel) samt bandspelaranläggning (bandspelare, högtalare, mikrofon). Lektionsrummen bör ha ett mindre handbibliotek för läraren; sångteoretisk litteratur, sångrepertoar av skilda slag m. m. I skolans bibliotek skall lärare och elever ha tillgång till böcker, noter, grammofonskivor, bandinspelningar och andra hjälpmedel som behövs inom undervisningen. *Övningsundervisningsrum* med flygel och bandspelaranläggning bör ha plats för ca 10–15 elever. Föreläsningssal och övningsundervisningsrum kan givetvis utnyttjas i sambruk med

andra ämnen.

Ett bandinspelat arkiv för demonstration av olika röstkaraktär, tonbildningsfel, röstsvagheter etc. bör läggas upp och finnas vid varje musikfackskola. Bildmaterial är ävenledes viktigt. Föreläsningssalen skall förses med arbetsprojektor, småbilsprojektor, projektduk och mörkläggningsanordning.

3.14 Körsång

3.14.1 Mål

Övningarna i körsång skall ge eleven en efter vederbörandes kommande yrkesutövning avpassad

körteknisk grundutbildning och övning i musikalisk gestaltning i vokalensemble,

möjlighet att i samband härmed utveckla gehöret och färdigheten i a vista-sång,

erfarenhet av instuderingsmetodik och dirigerings teknik till nytta för undervisningen i kördirigering samt

kännedom om körrepertoar.

3.14.2 Anvisningar och kommentarer

Beträffande repertoaren, dess bredd, svårighetsgrad m. m. gäller i princip vad som sägs härom under ämnet kördirigering (se s. 41). Repertoaren skall m. a. o. väljas så att den ger praktiskt tillämpbar repertoarkännedom för undervisningen i kördirigering. Den skall vidare tjäna till att ge studiet av musikhistoria och formlära ett stöd i form av klingande exempel på olika tonsättares och stilepokers vokala produktion. Körövningarna skall även komma undervisningen i satslära till godo genom att ge eleven praktiskhantverksmässig erfarenhet av körsats i olika besättningstyper och av kören som musikaliskt uttrycksmedel.

Om *lokaler och läromedel*, se ämnet kördirigering (s. 41).

3.15 Ensemble

3.15.1 Mål

Undervisningen har till uppgift att ge god ensemble- och orkesterrutin i olika för re-

spektive elev aktuella ensembleformer samt att ge repertoarkännedom i fråga om ensemblelitteratur på olika stadier.

3.15.2 Huvudmoment

Ensemblemusik för olika instrumentgrupper och från skilda epoker. Orkesterspel för alla som spelar orkesterinstrument. Uppförandep Praxis. Samspel på skolinstrument. Samverkan mellan sång och spel i för undervisning lämpliga arrangemang samt på egen nivå. Arrangering och instrumentation.

3.15.3 Anvisningar och kommentarer

Ensemblemusicerande är av stor vikt för utbildningens resultat. Alla elever som spelar orkesterinstrument skall delta i *orkesterspel*. Det kan vara lämpligt att organisera orkesterspelet i en A- och en B-ensemble. De mera avancerade instrumentalisterna bör få största möjliga orkesterrutin genom stämledaruppgifter etc.

Övrigt *ensemblespel* bör vara av så varierande art som möjligt. Till en början bör instrument av samma typ samverka (träblås, bleckblås och stråkar). För elever med piano som instrument I eller II är pianoensembler angelägna. Piano- liksom orgelelever skall dessutom erhålla undervisning och praktisk övning i ackompanjemang av sångare och instrumentalister.

Efterhand inriktas ensemblespelet mot vederbörande elevs specialområde. Blevande kyrkomusiker ges handledning i uppförandep Praxis i fråga om kyrkomusik. Elever på kyrkomusikgrenen som spelar ett orkesterinstrument kan frivilligt få delta i orkesterspel och kammarmusik.

För eleverna på M-grenen skall största möjliga variation ifråga om ensembler förekomma. Moderna populärrangemang för olika besättningar genomgås och utförs. Praktisk instrumentkännedom omfattande alla i en militärmusikkår och populärmusik förekommande instrument skall ingå.

Ensemblespelet har också en *orienterande* och på andra aktiviteter än direkt musicerande inriktad uppgift. Alla elever ges god

praktisk kännedom om de instrument som används inom skolans musikundervisning: stavspel, rytminstrument, mandolin, melodica etc. Olika former för samverkan mellan sång och spel i grupper genomgås. Särskild vikt läggs därvid vid improvisation, den s. k. bygga musik-metodiken, utnyttjande av barns förmåga på ett visst instrument i samspelsarrangemang, repertoarstudium i olika samlingar etc.

Elevernas egna arbeten i ämnet instrumentation prövas praktiskt och diskuteras. Här bör arrangemang för såväl liten som stor ensemble, även orkester, förekomma. Det är viktigt att en blivande ledare av amatöreensembler får lära sig göra ominstrumenteringar utgående från givna förutsättningar ifråga om anpassning av ett visst notmaterial till en konkret spelgrupp. Dessa övningar sker i nära samverkan med undervisningen i satslära och arrangering.

Elever som nått tillräcklig konstnärlig mognad bör i ensembler få göra skolkonserter på studieorten och i form av kortare turnéer. Dessa konserter bör följas upp av skolans ledning och respektive lärare och diskuteras mellan lärare och samtliga elever i ensemble såväl före som efter konserterna. Även andra konserter än i skolor kan förekomma. Eleverna bör i viss utsträckning stå till förfogande för besök med instrumentdemonstrationer i skolornas musikundervisning samt som »experter» kunna biträda i tillvalsämnet konst på grundskolans högsta stadium.

För elevernas egen orientering om skilda slag av ensembler är det angeläget att de får besök av konserterande grupper, inte minst specialensembler inom skilda musikstilar, från renässansmusik till nutida musik. Vid dessa konsertbesök bör diskussioner mellan konsertgivare och elever förekomma liksom viss specialinstruktion.

3.15.4 Särskilda synpunkter på blåsarensemble och blåsorkester¹

Bleckblåsare bör från början inriktas på den för dessa instrument så viktiga tornmusik-

Se not sid. 39.

repertoaren, främst koralspel. Den enkla homofona koralen och liknande stycken är synnerligen befrämjande för ensembleskolningen genom det lugna tempot, den klara harmoniken, styckenas lämpliga längd etc. Intrador, tornsonater och danssviter av äldre mästare följer ofta samma formschema och är outhärliga för skolning i ett mera avancerat ensemblespel.

Samma repertoar kan med fördel spelas även av *träblåsare*, där dock klarinetten stilistiskt bryter av mot musikens karaktär. Kombinationen oboe-fagott är att föredra. Flöjt och klarinett bör dock ej undandras kontakten med denna musik, som med lämplig avvägning i besättningen med fördel kan spelas av träblåsensemble.

Mera avancerade elever deltar i kammarmusik för blåsare, särskilt inriktad på musik från 1900-talet. Avancerad seriös musik för blåsare studeras liksom utnyttjande av blåsinstrument i jazz och populärmusik. Moderna, okonventionella spelsätt genomgås.

Blåsorkestern är en viktig verksamhetsform i musikkivet och speciellt angelägen för eleverna på M-grenen. Utbildning i blåsorkesterspelspel är därför nödvändig. Därigenom får också alla blåsare tillfälle att delta i orkesterspelspel.

För god orkesterskolning används med fördel Willy Schneiders »Der Bläserkreis», vars metodiska centrum utgörs av »Chorische Bläuserschule». Skolan ger i korta avsnitt exempel på satsformer (t. ex. fuga och passacaglia), som tidigare ej berörts i repertoaren för blåsorkester. Kring denna skola finns lämpligt bearbetad musik för konsertbruk, 1500-talskoraler, kanon, folkvisor och danser m. m. Originalkompositioner för blåsorkester av nutida tonsättare finns även i serien. En stor del av musiken är arrange-

¹ Stråkensemblen anses av kommittén vara en mer etablerad samspelsform (t. ex. barocksvit, stråkkvartett och serenader från skilda epoker), varför repertoarförteckningen koncentreras på musik för blåsare. Inom detta område har under senare år ett betydelsefullt nydaningsarbete ägt rum.

En viss inblick i ensemblemusik för stråkar ges i ämnet violin (se s 22).

rad så att den med fördel kan spelas av mindre ensembler t. ex. kvartett av 2 trumpet och 2 tromboner, och utgör därför ett värdefullt pedagogiskt material även för de blivande musikpedagogernas egen kommande verksamhet. Andra har följt i Schneiders spår och en rik repertoar finns att tillgå av engelsk, amerikansk och tysk musik. För blåsorkester finns också modern originalmusik och stora mängder utmärkta arrangemang av all slags musik.

En viss del av utbildningen bör ägnas marschmusik, varvid eleverna bl. a. övas i att spela under marsch.

I skolningen av blåsare skall vidare ingå kännedom om och spel på gamla instrument. I äldre repertoar bör användas trångmensurerade bleckblåsinstrument i kombination med sång och träblåsinstrument. Om möjligt bör äldre former även av träblåsinstrumenten vara företrädda.

3.15.5 Repertoar för blåsarensembler

Se sid. 40–41.

3.15.6 Den pedagogiska ensembleutbildningen

Denna har delvis berörts ovan. I den moderna instrumentalpedagogiken inom skolan önskar man att eleverna skall spela ensemble så snart som möjligt. Repertoar och övningsundervisning skall utformas med hänsyn härtill. Unisont musicerande är en god start för en ensemble och kan påbörjas så snart eleverna fått stabilitet i tonbildningen och ett mindre tonomfång. Man fortsätter med enkel flerstämmighet, kanon och sedan allt mer krävande samspelsuppgifter. Samspel sporrar barnen och ger dem god motivation för instrumentsstudierna. Det är en god fostran för såväl det rytmiska som det melodiska gehöret.

3.15.7 Lokaler och läromedel

Ensembleundervisningen bedrivs i olika lokaler alltefter ensemblernas storlek. Störst utrymme kräver orkesterspelet. Man får beräkna att en orkester på ca 40 elever skall

<i>Duos, Trios</i>		
Erdmann H	24 Englische Duette für Trompeten	Bärenreiter 4131
Händel G Fr	Sonata nr 2 för 3 trp och pi	Eriks
Regner H	8 dreistimmige Spielstücke für das erste Zusammenspiel	Möseler
Regner H	Drei Sätze für drei Blechbläser	Grosch, Dortmund
Regner H	Das Bläuserschiff nr 509, 511, 512, 523, 549, 563, 576	Grosch, Dortmund
Regner H	Geistliches Bläuserspiel I-VII	BCPD
Schneider W	Klassische Spielstücke für zwei Bläser	Bärenreiter 3701
Schneider W	Spiel in kleinen Gruppen, 3 instr.	Ph Grosch
Werdin E	Spielbuch für junge Bläser	Heinrichshofen
<i>Kvartetter, Kvintetter</i>		
Bartok B	For Children, five pieces for brass quartet	Boosey & Hawkes
Ehmann W	Alte Spielmusik für Bläser	Bärenreiter
Ehmann W	Neue Spielmusik für Bläser	Bärenreiter
Ehmann W	Bläserfibel, Spielheft	Bärenreiter
Ehmann W	Bläserintraden	Bärenreiter
Hensel W	Wach auf (tornmusik)	Bärenreiter
Hoffmann	Alte Bläsermusiken	
Hoffmann A	Weinachtsmusik alter Meister	Möseler
Holmes G	Christmas carols for band or brass choir	Rubank, Ehrlingförlagen
Johansson S-E	Kämpavisa för fyra blåsinstrument	Sv Skolmusik, Gislaved
Josquin des Pres	Motet and royal Fanfare	R King
Karlberg R	Sju renässansmadrigaler	Sv Skolmusik, Gislaved
Lawton S	The brassquarte I-II	Oxford University Press
Löchel A	Weinachtliche Turmmusik	Schott
Pachelbel J	Allein Gott in der Höh' sei Ehr	R King
Palestrina G da	Three Hymns for four-part brass choir	R King
Pezel J	Five-part brass music for two trumpets and three trombones I-II	Musica Rara
Pezel J	Sonata nr 1 och nr 2	R King
Pezel J	Three Pieces, fem stämmor	R King
Purcell H	March and Canzona for the funeral of Queen Mary	Oxford University Press
Purcell J	March and Canzona for the funeral of Queen Mary	R King
Regner H	Morgenruf für vier Blechbläser	Möseler
	Festival repertoire for brass quintet	Rubank, Ehrlingförl.
	Program Repertoire for brass quartet	Rubank, Ehrlingförl.
	Quartet repertoire for cor or trp	Rubank, Ehrlingförl.
	Quartet repertoire for trombone	Rubank, Ehrlingförl.
Schein J H	Suite zu 5 Stimmen aus »Banchetto musicale« 1617	Schott
Schein J H	Two pieces, 4 el 5 instr.	R King
Schneider W	Trompetenrufe 2-4 instr.	Möseler
Schönberg S G	Fyra folkvisor för 2 tr och 2 trb	Sv Skolmusik, Gislaved
Sertl Fr	Münchener Petersturmmusik I-II	Max Hieber
Stolzer Th	Fantasia (Hypodorian) for five-part brass choir	R King
Voxman H	Ensemble classics for brass quartet	Rubank, Ehrlingförl.
<i>Övrig musik</i>		
Benoy A W	Fifty Hymns from Songs of Praise Book I-II	Oxford University Press
Bonelli A	Toccata for eight-part brass choir	R King
Buxtehude D	Fanfare & Chorus ur »Ihr lieben Christen, freut euch nun«, 8-stäm.	R King
Cederberg I (arr)	Koraler	Nordiska Musikförl.
	Värmelodier (studentsånger)	Nordiska Musikförl.
Dart Th	Suite from the Royal brass music of King James I 2-3 trp, 3-4 trb	Oxford University Press
Ehmann W	Alte Spielmusik für Bläser	Bärenreiter
Ehmann W	Neue Spielmusik für Bläser	Bärenreiter
Ehmann W	Bläserfibel, Spielheft	Bärenreiter
Ehmann W	Bläserintraden	Bärenreiter
Ehmann W—	Neues Posaunenbuch I, sammanställd av W Ehmann och Traugott Kuhlo	Gütersloher Verlagshaus Gerd Mohn

Franck M	Intrada för Bläser 3 trp – 3 trb	Breitkopf & Härtel
Gabrieli G	Canzon septimi toni nr 2, 4 trp – 4 trb	R King
Gabrieli G	Sonata pian'e forte for eight-part brass choir	R King
Hassler H L	Intraden aus Lustgarten	
Hoffmann A	Alte Bläsermusiken	
Janetzky K	Musik f. r Blechbläser: Musik från 1400-talet till nutid	Deutscher Verlag f. r Musik Leipzig
Praetorius M	Terpsichore	Fidula
Regner H	Bläser-Übung I-II	Schott
	Concert repertoire for bras ssextet	Rubank, Ehrlingförl.
Schilling H	Musica Festiva, Bläsersätze des späten Mittelalters und der Barockzeit	
Schneider W	Choriche Bläferschule	Schott
Schneider W	Der Bläserkreis heft I-II	Schott
Schütz H	Antiphony nr 1 for double brass choir	Presser Co, Pennsylvania
Sertl Fr	Münchener Petersturmmusik heft III	Max Hieber
von Szita O	Bläserklang heft I-II	R Lienau, Berlin

repetera varje vecka. Även andra orkesterformer som stråkorkester och blåsorkester behöver tillgång till en stor sal. Podiet i stora salen kan med fördel dimensioneras för denna verksamhet.

För ensembler av mellanstorlek (4–15 elever) krävs ensemblerum om 60 m². Här sker undervisning i populärensemble av skilda slag, skolensemble, sång och spel i samverkan, mellan stora blås- och stråkensembler samt slagverksundervisning.

I mindre ensemblerum om ca 30 m² sker undervisning i ensemble om 2–5 elever.

Samtliga dessa rum utrustas med flygel, stora salen med konsertflygel. För ensemblemusicerande med äldre instrument krävs en tvåmanualig cembalo, en uppsättning trångmensuerade blockblåsinstrument, naturhorn, äldre typer av träblåsinstrument, minst en viola da gamba, eventuellt andra violeinstrument, blockflöjter av samtliga storlekar och helst en barockluta.

För populärensemblemusicerande erfordras samtliga typer av slaginstrument (erfordras även för slagverksundervisningen), ett par elorglar av olika typ (den ena bör även kunna användas som övningsorgel för kyrkomusiker), elgittarrer, elbas m. m. Undervisningen i skolmusikensemble kräver tillgång till olika slags stavspel (orffinstrument), rytminstrument m. m.

Skolan bör också tillhandahålla vissa mera ovanliga instrument för blås- och symfoniorkester såsom basklarinett, Essklarinett, engelskt horn, D-trumpet, helikon,

eufonium, femsträngad kontrabas och eventuellt harpa.

Ett rikt förråd av noter för ensemblespel erfordras. Detta bör efterhand kontinuerligt kompletteras såväl genom inköp som genom inlemmande av elevernas egna arrangemang.

3.16 *Dirigering*

A. *Kördirigering*

3.16.1 Mål

Undervisningen skall ge de färdigheter och erfarenheter som krävs för att på ett musikaliskt stimulerande och intresseväckande sätt samt med inriktning på god körfostran leda de olika former av vokalt ensemblemusicerande, även i samverkan med instrument, som förekommer i grundskolan, i frivillig musikverksamhet, i studiecirkel och annan amatörverksamhet samt (för elever på gren K) i kyrkan.

3.16.2 Huvudmoment

Genomgång av slagteknikens grunder.

Instudering och dirigering av körsatser a cappella och med instrument med effektiv repetitionsteknik samt med vokal och körteknisk insikt (i fråga om tonbildning, textbehandling, fraserings, artikulation, intonation, stämbalans).

Partiturstudium (som skall ge förmåga

att läsa och spela enklare körpartiturer och sjunga körstämmor).

Repertoarkännedom.

3.16.3 Anvisningar och kommentarer

Allmänna synpunkter. Som förutsättning för undervisning i dirigering under fackskolans åk 3 måste gälla att eleven deltagit i (eller under målbrottet åhört) de former av körsång och ensemblemusicerande som förekommit i grundskolan samt deltagit i musikfackskolans vokala och instrumentala ensembleformer. Denna kontakt med »instrumentet» kör är jämte den allmänna musikutbildningen ett nödvändigt utgångsläge, då undervisningen i kördirigering börjar under åk 3. Ytterst få elever har sannolikt haft någon möjlighet att praktisera dirigering av kör.

Arbetsätt och verksamhetsformer. Studieplan för ett år. Undervisningen i kördirigering föreslås disponerad med en dubbeltimme per vecka av de 4 vtr som står till förfogande för ämnet dirigering.

Den första av dessa båda timmar ägnas under första delen av studieåret åt elementär slagteknik och partiturstudium. I den mån partiturstudiet och utvecklingen av gehöret ger förmåga att avläsa två-, tre- och fyrstämmighet sker övergång till sådan repertoar. Det grundläggande slagtekniska studiet föreslås dock först tillämpas på enstämmig sång. Under den andra studietermen läggs mer vikt vid instuderingsmetodik.

Under den andra av dubbeltimmarna tillämpas i praktiskt repetitionsarbete med kör vad som genomgått under den första timmen.

Givetvis är det tänkbart att under delar av läsåret koncentrera dirigeringsövningarna till vokal eller instrumental, resp. profan eller sakral musik under någon eller några av de fyra timmarna. Det är emellertid värdefullt att kunna arbeta med ett omväxlande studiematerial, och än mer väsentligt torde vara att svårighetsgraden höjs kontinuerligt.

I viss utsträckning bör samverkan mel-

lan vokalt och instrumentalt förekomma, i form av dirigering av blandad vokal/instrumental ensemble.

3.16.4 Repertoar

1. Ca 15 körvisor och enklare madrigaler, körkoraler, motettsatser och körsättningar av tonsättare som

Walter, Praetorius, Hassler, Lasso
Palestrina, Marenzio, Vecchi, Monteverdi
Byrd, Gibbons, Morley, Dowland
Purcell, Schütz
Buxtehude, Bach, Händel
Mozart, Haydn
Mendelssohn, Schumann, Schubert,
Brahms
Hindemith, Bartók, Stravinsky

2. Ca 15 verk av nordiska och svenska tonsättare, varvid minst 5 bör vara komponerade under de senaste tio åren och något vara exempel på radikal aktuell vokalmusik (av typ Rabe: Rondes).

3. Till repertoarkännedomen skall givetvis också höra kännedom om aktuella sångsamlingar för grundskolan, innehållande såväl en- som två- och trestämmig sång, företrädesvis för lika röster.

3.16.5 Lokaler och läromedel

För undervisningen krävs en lärosal om ca 60 m², utrustad med stolar och notställ för varje elev, dirigentpult, ljudapparat (med mikrofon) samt litteratur i form av läroböcker i kördirigering samt kör- och skolsångslitteratur (samlingar och lösblad).

3.16.6 Redovisning och bedömning

Examination sker vid slutet av andra terminen i åk 3 och omfattar två uppgifter, varav den ena skall vara förberedd under lärarens överinseende och innefatta dirigering av uppgiften, den andra skall vara ett a vista-prov, givet två dagar före provet och innefattande instudering och dirigering av uppgiften. För elever på gren K skall den ena av dessa uppgifter avse sakral musik.

Betyg ges i kördirigering och ensemble-

ledning var för sig, varefter betygen sammanfattas till ett gemensamt genomsnittsbetyg i ämnet dirigerings. Dock bör även de båda delbetygen anges i examensbetyget.

B. Ensembleledning

3.16.7 Mål

Utbildningen syftar till att ge kunskaper och färdigheter som erfordras för att leda och instruera orkestrar och olika ensembler av barn, ungdomar och mindre avancerade vuxna amatörer.

3.16.8 Huvudmoment

Som vid musikhögskola med undantag av programsättning och organisationsfrågor och med lägre fordringar i varje moment. Se 5.4.15.

3.16.9 Anvisningar och kommentarer

Slagteknik omfattar kännedom om vanligen förekommande taktarter och slagfigurer etc. (se vidare Ensembleledning/musikhögskola.)

Instrumentkunskap omfattar kännedom om i musikskolan förekommande instrument, deras omfång och användningsområde samt något om spelteknik.

Repertoarkännedom omfattar (helst genom eget spel förvärvat) kännedom om lämplig repertoar för elevorkestrar och elevensembler på olika stadier, ävensom kännedom om några lättare kammarmusikverk.

Instuderingsmetodik (se Ensembleledning/musikhögskola).

I *Interpretationsanalys* inbegripes eget spel i mindre ensembler (lämplig repertoar: »First string quartet album», Jersilds »Quartetti piccoli» och liknande) med eller utan ledare, med diskussion av interpretationsfrågor. I övrigt partiturstudier och analys av lämpliga pedagogiska orkester- och ensemblestycken.

Arrangemangsteknik omfattar övningar i att med given besättning genomföra diverse spelstycken, skolorkesterstycken och liknande och inriktas på att för praktiskt spelbruk kunna besätta och ev. bearbeta enklare stycken.

Uppförandepaxis (se Ensembleledning/musikhögskola).

Dirigerings omfattar övningar (under hela studietiden) i att leda och instruera elevensembler av musikskolenivå ävensom musikfackskolans egen elevorkester och mindre ensembler ur densamma.

Rytmik (se dels Rytmik och improvisation vid musikfackskola, dels huvudmomentet Rytmik och avspänning under Ensembleledning/musikhögskola).

Arbetsformer (se Ensembleledning/musikhögskola).

3.16.10 Redovisning och bedömning

I avgångsprov bör ingå uppspelning av egenhändigt instuderat kammarmusikverk (se Interpretationsanalys), dirigerings av egenhändigt instuderat orkesterstycke samt förberedd repetition med »musikskoleorkester» liksom skriftligt prov innefattande instrumentkännedom och arrangemangsteknik. Se även 3.16.6.

3.17 Liturgisk sång och liturgisk dirigerings

A. Liturgisk sång

3.17.1 Mål

Undervisningen skall ge förtrogenhet, främst praktiskt men även teoretiskt, med de specifikt kyrkliga formerna av enstämmig sång för såväl kör som församling.

3.17.2 Huvudmoment

Genomgång och övning av den enstämmiga sången i mässa och tidegård. Något om den

gregorianska sångens historia, former, notation och uppförandep Praxis.

Genomgång och övning av den evangeliska koralen. I anslutning härtill berörs koralens utveckling genom tiderna samt aktuella strävanden på koralens område. Alternativpraxis. Nutida restaurationsidéer. Nyckapande av psalm och koral. Något om den frikyrkliga repertoaren.

3.17.3 Förslag till disposition av studieplan för ett år

Undervisningen bedrivs företrädesvis i form av praktiska övningar och kontrolleras genom regelbundet återkommande prov (dock minst ett varje termin) som skall visa elevernas förtrogenhet med det i gudstjänsten brukliga enstämmiga sångstoffet.

I fråga om den gregorianska sången koncentreras övningarna främst till högmässans sång, såväl ordinarier som propriet (introtus). Vidare genomgås valda delar av tidegårdens sång enligt mässbokens andra del och Svenskt Antifonale I. Någon orientering och övning bör också förekomma beträffande aktuella försöksformer, t. ex. enligt Liturgiska nämndens förslag till Ny mässmusik, Alternativt aftonsångsritual, nya former av psaltarsång etc. Vid övningarna uppmärksammas särskilt den gregorianska sångens specifika rytmiska struktur och frasering, inkl. särregnheter i notationen såsom iktustecken, fraseringsstreck och pausangivelser m. m. I anslutning till övningarna ges inblickar i den gregorianska sångens utveckling, dess formvärld och uppförandep Praxis. Något berörs även problemen kring dess notering i modern notskrift och anpassning till svensk text, dess tonalitet etc.

Den evangeliska koralen övas främst enligt Den svenska koralboken och Tillägg till denna. Detta omfattande stoff kan inte genomgås i dess helhet. I stället görs ett urval som belyser olika epokers stil och form; i anslutning härtill ges en överblick över koralens historiska utveckling. Särskild uppmärksamhet ägnas tempo, frasering och rytm, liksom orgelackompanjemangets roll. Något berörs även den äldre koralens me-

lodiska och i synnerhet rytmiska förändringar under inflytande av olika tiders uppförandep Praxis och sångtekniska ideal (givande blir här en jämförelse mellan koralboken och dess tillägg). Praktiska övningar i alternatimsång bör också förekomma, t. ex. med utnyttjande av körång och kördirigering inövade flerstämmiga koralställningar. Inblick bör även ges i det aktuella nyckapandet av psalmer och koraler samt i andra samfunds sångböcker.

I viss utsträckning – och i samverkan med ämnen som kördirigering, körång, liturgik, ensemble, orgel och satslära – kan här förberedas gemensamma elevinsatser i den kyrkliga övningstjänstgöringen (se vidare sid. 63).

3.17.4 Anvisningar och kommentarer

För undervisningen krävs en större *lärosal*, helst med »större» akustik än normalt. Bäst förläggs undervisningen till den största orgelsalen, eftersom här den bästa akustiken kan förväntas och även med hänsyn till att orgel bör användas i vissa delar av ämnet.

Av *läromedel* krävs klassuppsättningar av den liturgiska standardrepertoaren i fråga om enstämmig sång, koral-, sång- och mässböcker, jämte tillägg och försöksutgåvor av olika slag. Vidare krävs tillgång till viss del av den för körång och kördirigering avsedda repertoaren, varför det är önskvärt att alla dessa närbesläktade ämnen förläggs till samma *lärosal* eller till närliggande lokaler med gemensamt notförråd.

B. Liturgisk dirigering

3.17.5 Mål

Undervisningen skall ge förmåga att med effektiv och för musikarten adekvat slagteknik samt med ändamålsenlig instuderings-teknik öva och leda de kyrkliga formerna av enstämmig sång för såväl kör som församling.

3.17.6 Huvudmoment

Instuderings- och dirigeringsövningar beträffande den enstämmiga sången i mässa och tidegärd.

D:o beträffande den evangeliska koralen, inkl. alternatimpraxis.

3.17.7 Anvisningar och kommentarer

Undervisningen skall direkt bygga på den praktiska övning och teoretiska genomgång av ämnets huvudmoment, som redan förekommit i ämnet liturgisk sång. Vad läraren i det sistnämnda ämnet förebildat, skall av eleven efterbildas i dirigeringsövningarna.

Kraven på *lokaler* och *läromedel* är desamma som beträffande liturgisk sång (se sid. 44).

3.17.8 Redovisning och bedömning

Examinationen sker i form av deltentamen inom vart och ett av ämnets huvudmoment. Varje sådan deltentamen skall omfatta två uppgifter, varav den ena skall vara förberedd under lärarens överinseende och omfatta dirigering av uppgiften, den andra skall vara ett a vista-prov, givet två dagar före provet och omfattande instudering och dirigering av uppgiften.

3.18 Gehörsutbildning med satslära

3.18.1 Mål

Undervisningen har till uppgift att utveckla elevens gehör samt att ge de kunskaper, färdigheter och erfarenheter i fråga om den

Översiktlig studieplan för 3 årskurser (i form av en »samtidighetstabel» för de olika delmomenten)
Årskurs 1

Delämne	Hösttermin	Vårtermin
Satsanalys	Musikalisk elementarteori (= musiklära I). Visuella och auditiva iakttagelser i litteraturen i anslutning till vad som genomgås i hantverksläran.	Studier av sats- och kompositionstekniker i dur/moll-tonalitet i anslutning till hantverkslärans behandling av enklare homofona och polyfona satsarter. Improvisation: Studier i musikalisk gestik. Kollektiv instrumental och vokal improvisation med ett till en början mycket begränsat material, som senare utvidgas. Se kommentaren nedan.
Gehörsutbildning	Notläsningsstudier och specialövningar för örats utveckling till snabb uppfattning. Bedrivs vad beträffar stoffet i nära anslutning till hantverkslära och satsanalys.	Dur/moll-tonal gehörsträning och notläsning.
Hantverkslära	Materialstudier: Rytm: skriftlig utformning av enkla rytmiska förlopp. Melodi: skriftlig utformning av mindre melodiska enheter med begränsat tonförråd, som successivt utökas. Samklang: studium av olika konsonans- och dissonansgrader. Skriftlig utformning av samklangsförlopp med två och tre toner.	Melodistudier i dur/moll-tonalitet. Den tonala kadensen. Enklare polyfon sats: kanon, imitation. Improviserat visackompanjemang.
Improvisation	Improvisationen bedrivs omväxlande i större och mindre grupper och ingår i timmarna för såväl satsanalys som gehörsutbildning och hantverkslära.	

Årskurs 2

Delämne	Hösttermin	Vårtermin
Satsanalys	Visuella och auditiva iakttagelser i litteraturen i anslutning till momenten i hantverksläran. Analys av olika homofona och polyfona former.	Klaver, transponerande instrument, instrumentationsanalys.
Gehörsutbildning	Dur/moll-tonal och fritonal gehörsträning och notläsning. Bedrivs i nära anslutning till hantverkslära och satsanalys.	Improvisation. Forts. fr åk 1: Andra former av improvisation. Improvisation som underlag för rörelseskapande.
Hantverkslära	Forts. från åk 1: Skriftliga dur/moll-tonala övningar. Stämföringsprinciper. Skriftlig och manuell tillämpning i visackompangemang och generalbas. Gehörs-spel, bl. a. i form av efterspelningsövningar och verkciat. Forts. från åk 1: Mer avancerad polyfon sats, dur/moll- och fritonal. Forts. från åk 1: Utvidgade materialstudier.	Harmonisk reducering. Arrangering, vokalt och instrumentalt.
Improvisation	Se årskurs 1	

Årskurs 3

Delämne ¹	Hösttermin	Vårtermin
Satsanalys	Visuella och auditiva iakttagelser i 1900-talets musik. 1900-talets kompositionstekniker. Olika tonalitetsprinciper. Fortsatt instrumentationsanalys. Ny notation.	Bandslöjd (obl.) Introduktionsföreläsning: auditiva iakttagelser av konkreta och elektroniska ljud, akustik, studioteknik, apparaturkännedom. Om specialisering: se kommentar.
Gehörsutbildning	Forts. från åk 2: fritonal melodiläsning samt speciell gehörsträning motiverad av stoffet i satsanalys och hantverkslära. Improvisation: Som i åk 2.	Om specialisering: se kommentar.
Hantverkslära	Forts. från åk 2: Harmonisk reducering, även eller i synnerhet av icke-tonal musik. Instrumentationsövningar, bl. a. i form av instr./vokala arrangemang. Även i anslutning till terminens stoff i satsanalys. Forts. från åk 2: Polyfon sats. Fritonala skriftliga samklangsovningar i ansl. till satsanalysen	Bandslöjd (obl.); laborationer i mindre grupper. Om specialisering: se kommentar.
Improvisation	Se årskurs 1.	

¹ Under höstterminen avslutas grundkursen och vid terminens slut skall också examination på denna ha skett. Vårterminen ägnas huvudsakligen åt specialiseringsstudier.

musikaliska satsen som krävs för den kommande yrkesutövningen.

öga och öra) uppfatta samt på olika sätt beskriva musikaliska förlopp ur skilda sats-tekniska aspekter.

3.18.2 Huvudmoment

Satsanalys. Musikalisk elementarteori (musiklära I). Utveckling av förmågan att (via

Gehörsutbildning. Övning i allsidig notläsning. Som helhet siktar undervisningen mot elevens gehörmässiga behärskning av det

stoff som genomgås i satsanalys och hantverkslära.

Hantverkslära. Övning att skriftligt utarbeta rytmiska, melodiska, en- och flerstämmiga strukturer. Vokal och instrumental arrangering samt instrumentation.

Improvisation. Övningar att vid instrumentet (eller vokalt) gestalta musikaliska förlopp utifrån den egna skapande fantasin.

3.18.3. Översiktlig studieplan för 3 årskurser

Se sid. 45–46.

3.18.4 Anvisningar och kommentarer

Inledande anmärkningar. Denna ämnesbeskrivning bygger på synen att studiet av ämnet hörsutbildning med satslära bildar en enhet. På samma sätt som musiken själv sällan renodlar någon viss aspekt utan som regel uppstår ur ett samspel av en rad faktorer, bör också det gehörmässiga och satstekniska studiet styras av en samsyn, där de många olika delämnena och övningsmomenten griper in i och kompletterar varandra.

Härav följer bl. a. att hela ämnesblocket i princip och så länge inte särskild specialisering genomförs bör handhas av en enda lärare; sker en uppdelning på flera lärare måste undervisningen bedrivas i intimaste samråd och samverkan mellan dessa.

Men ämnet hörsutbildning med satslära bör inte bara bilda en enhet i sig självt: det måste också ses som ett led i en övergripande helhet, nämligen den totala musikutbildningen. Ämnet får inte till någon del urarta till självändamål; tvärtom bör det alltid fungera som ett stödämne, en hjälp till ett smidigare umgänge med musiken och till behärskning av olika i yrket förekommande aktiviteter, ett medel till vidgad och fördjupad förståelse av musiken i dess olika tids- och miljöbestämda yttringar och därmed också en ökad sensibilitet och säkrare omdöme både i fråga om interpretation och musikalisk värdering; sist men icke minst bör ämnet – eftersom det här huvudsakligen rör sig om olika slag av lärarutbildning – bidra till att ge förutsätt-

ningar för ett meningsfullt förmedlande av kunskaper, färdigheter och erfarenheter.

Det är utifrån en sådan syn som avvägningen mellan ämnets olika delar har skett. Formuleringen hörsutbildning med satslära antyder att utbildningen av det musikaliska gehöret är den samlande målsättningen för alla delmomenten. Detta innebär bl. a. att alla notbilder som eleven möter i satsanalysen och själv producerar i hantverksläran i möjligaste mån ska kunna existera som levande klangföreställningar. Gehörsaspekten medför även en klar betoning av det praktiska, det manuella. Ämnet bör på olika sätt knytas närmare elevens instrumentala och vokala studier. Detta kan exempelvis ske genom att uppgifter och exempel i hantverkslära och satsanalys i möjlig utsträckning hämtas från elevens eget repertoarområde i stället för att bestå i abstrakta skrivövningar. Studieplanen betonar även starkt vikten av att undervisningen i satslära ger eleven färdighet i att praktiskt vid instrumentet arbeta med rytmiska, melodiska och harmoniska gestalter bl. a. i form av improviserade visackompanjemang och andra friare improvisationer. Det anförda innebär att de skriftliga arbetsuppgifterna har något mindre omfattning än i den traditionella satsläremetodiken, men att de väl stöds och kompenseras av satsanalys och praktiska övningar.

Studieplanen har även utformats så att den inte automatiskt skall leda till en ensidig bindning av studiestoffet till vissa historiska epoker. Det måste anses rimligt att en försvarlig del av undervisningsstoffet bör upptas av musik som skapats av elevens egen samtid och som har sprungit fram ur miljöer som kanske är honom välbekanta. Därför får här olika former av satsteknik i 1900-talets musik en klar dominans under årskurs 3. Att andra årskursen behärskas av dur/moll-tonala studier är en självklarhet motiverad av det klassiska västerländska muskarvet.

Även om det här inte är fråga om komponistutbildning så är det viktigt att frigörandet av fantasin på ett organiskt och lämpligt anpassat sätt kommer in i peda-

gogiken redan från början. Det är mot denna bakgrund man bör se ämnet improvisation, som närmare behandlas nedan. Till detta sammanhang hör också de materialstudier som inleder hantverksläran.

Grundkurs och specialisering. Studieplanen upptar under fem terminer en *grundkurs* som är gemensam för alla elevkategorier utom för pianotekniker, som i detta ämne endast studerar årskurs 1.

M-grenen har under femte terminen en extra vte och under sjätte terminen sammanlagt fyra vtr för specialiserad undervisning (se härom sid. 54 under 3.18.9).

Specialiseringsstudier. Sista terminen i åk 3 är avsedd att ägnas åt specialiseringsstudier, där elevens personliga val faller utslaget. I många fall kan den i musikfackskolan grundlagda yrkesinriktningen bli vägledande härvidlag. För kyrkomusiker t. ex. kan det falla sig naturligt att vilja fortsätta och fördjupa studierna i improvisation och därvid särskilt inrikta sig på de kyrkomusikaliska improvisationsformerna. Stilstudier i koralharmonisering och koralbearbetning ligger naturligtvis också inom kyrkomusikernas intresseområde. För den blivande musikläraren bör arrangemang för vokal/instrumentalensembler av växlande sammansättning ligga nära till hands, gärna i förbindelse med improviserat generalbaspel i ensembleform.

Den gehörstintresserade bör ha möjlighet att tränga djupare in i gehörslärans metodik, med alla dess förgreningar på det psykologiska och pedagogiska planet. Möjligheter bör vidare finnas att komplettera den sjätte terminens obligatoriska undervisning i bandslöjd med specialiserade laboratorieövningar. Den satstekniskt intresserade bör kunna bredda och fördjupa sina kunskaper i kontrapunktstudier, genomförda i dur/moll och modal tonalitet eller i fritonal sats, liksom även 1900-talets nya klangbild kan bli föremål för djupare analys.

Andra tänkbara ämnen för specialisering: instrumentation (i vissa bestämda stilar och instrumentbesättningar), dur/moll-tonalitetens upplösningsperiod (högrofantisk har-

monik), akustik, sats- och formanlys inom olika stilarter.

Vad som här har sagts kan också tillämpas på den fördjupningskurs i ämnet, som kan väljas under åk 3.

Studieplanen i satsanalys och hantverkslära kan tyckas vara alltför omfattande både i fråga om antal moment och innehåll för den åldersnivå och utbildning det här är fråga om. Det är därför viktigt att betona att undervisningen inte avser ett grundligt studium av varje enskilt kursmoment utan i många fall skall ske i form av en orientering (som inte alltid behöver betyda ett yligt studium). De mer ingående studierna sker först på musikhögskolestadiet samt i någon mån i de delar av ämnet som eleven själv väljer som specialisering. I fråga om specialiseringen är det självfallet av största betydelse, att eleven genom en allsidig kursplan bereds tillfälle att välja sitt ämne inom en så vid ram som möjligt.

3.18.5 Kommentarer till enskilda kursmoment. Studieplaner.

Satsanalys. En av satsanalysens huvuduppgifter är att i exempel ur litteraturen påvisa förekomsten av satsstrukturer, rytmiska, melodiska och harmoniska, samt påvisa hur de övningar som bedrivs inom hantverksläran egentligen kan anses extraherade ur förebilder i litteraturen. Det är av vikt att denna kontakt mellan satsanalys och hantverkslära alltid hålles levande: övningarna i hantverkslära får aldrig bli lösryckta och bli självändamål utan ständigt knyts till och exemplifieras i levande exempel.

Satsanalysen kan ta sikte på vart och ett av de ovannämnda momenten för sig: melodins utformning i alla dess aspekter, upprepning, sekvens, höjdpunkt etc., vidare rytmstudier och inte minst rytmens inverkan på begreppen konsonans och dissonans. Detta leder över till analys av samklangens och alla de spännings- och upplösningsmoment som ingår i den harmoniska satsen. Men även alla de hantverksmässiga begrepp som vi förbinder med studiet av homofon och polyfon sats, såsom samman-

trängt och spritt läge, stäm korsning, sido- och motrörelse, kanon, imitation, trångföring, får exemplifieras i satsanalysen.

I ämnet ingår även fortlöpande musikalisk elementarteori, »allmän musiklära», som under åk 2 och 3 också kommer att omfatta instrumentkännedom, klaver och transponerande instrument, ny notation m. m.

Ämnet satsanalys ansluter sig under hela studietiden till det stoff som genomgås i hantverksläran. Integreringen är till stora delar så fullständig, att man i stort kan betrakta de båda ämnena som en enhet, vilken dock av metodiska och praktiska skäl har uppspaltats i två parallellt löpande discipliner. Satsanalysen ger *kunskapen* om stoffet, hantverksläran *färdigheten* i att behandla detta stoff. Satsanalysen utgår från en auditiv och visuell konfrontation med existerande verk (strukturlyssning, stilstudier), hantverksläran innebär det skriftliga och manuella arbetet med materialet.

Undervisningen sker i föreläsningsform i storklass.

Studieplan för 3 årskurser

Årskurs 1

ht Grundläggande musikteori: musikens beståndsdelar, elementär akustik. Kontroll av elevernas notkunskap.

Materialstudier i musiklitteraturen i anslutning till hantverksläran: konfrontation med enkla rytmiska och melodiska strukturer inom ett stilmässigt, historiskt och geografiskt obegränsat område. Formelmelodik i gregoriansk sång, folkmusik, utomeuropeisk musik och konstmusik (t. ex. Bartók, Stravinsky, Orff, Terry Riley).

vt Grundläggande musikteori: olika skaltyper, kyrkotonala, utomeuropeiska, dur/mollskalorna, den tonala kadensen. Homofoni, polyfoni.

Analys av dur/molltonala enstämmiga och homofona/polyfona verk. Dissonansbegreppet inom dur/molltonaliteten, begreppet spänning-upplösning (tonika/dominantpolariteten). Strukturlyssning av enstämmig och enkelt strukturerad flerstämmig musik (homofon och polyfon). Analysteknik och

val av verk anpassas efter elevernas färdigheter i hantverksläran, men även omvänt: ett teoretiskt och analytiskt inhämtande av kunskaper och erfarenheter kommer oftast att vara förutsättningen för studiet av vissa moment i hantverksläran.

För hela läsåret gäller alltså en ständig växelverkan och parallellitet med hantverksläran. Den skriftliga och manuella tillämpningen av ett visst ackord i harmoniläran exemplifieras auditivt och analysmässigt i satsanalysen. Övningarna i enklare polyfon sats i hantverksläran (som omfattar både dur/moll- och fritonal sats – en fortsättning på höstterminens materialstudier) belyses likaså genom klingande exemplifieringar ur musiklitteraturen i satsanalysen.

Årskurs 2

ht Analysen av dur/moll-tonala verk i form av strukturlyssning fortsätter i enlighet med uppläggningsen under föregående termin. Analystekniken blir så småningom mer »professionell» alltefter färdighetsprogressionen i hantverksläran.

vt Grundläggande musikteori: klaver, instrumentkännedom, transponerande instrument, partiturruppställningar i olika ensambletyper m. m. genomgås.

Klangfärglyssning och instrumentationsanalys, främst inom den barock- och wienklassicistiska repertoaren.

Wienklassisk och romantisk polyfoni. Det dur/moll-tonala studiet enligt höstterminens uppläggning fortsätter under hela åk 2 och behandlar harmoniken under 1800-talet: dur/moll-tonalitetens upplösning, ofunktionell harmonik. I princip avslutas detta studium vid utgången av åk 2, men kan också fortsätta under åk 3, *ht* (bl. a. i form av harmoniska reduceringsövningar; se kommentaren i Hantverkslära, åk 2).

Årskurs 3

ht Studiet koncentreras under detta år till 1900-talets musik och sker bl. a. i form av auditiva och visuella analyser, dels av de moderna klassikernas centrala verk (Bartók, Stravinsky, Schönberg, Webern, Berg,

Hindemith, Sjostakovitj etc.), dels av nyare verk (även av s. k. experimentell art) samt elektroniska verk. 1900-talets kompositionstekniker och tonalitetsprinciper genomgås med notexemplifieringar och klingande material (t. ex. tolvtonstekniken, clustertekniken, totalserialismen, aleatorisk teknik m. m.). I samband med detta äger föreläsningar om ny notation rum. Instrumentationsanalysen fortsätter med utgångspunkt från romantik och impressionism och går fram till nutid.

vt Det nya ämnet bandslöjd uppdelas i en mindre kurs, som är obligatorisk, och en större kurs som kan väljas som specialisering. Av bandslöjdens två veckotimmar utgöres den ena av laborationer i mindre grupper, som ingår i hantverksläran, och den andra av introducerande föreläsningar, vilka faller under satsanalysen. Föreläsningarna meddelar den kunskap om akustik, terminologi, studioteknik och apparatur som är nödvändig för att kunna arbeta laborationsmässigt. Inom satsanalysen sker också auditiva materialanalyser (lyssnande till isolerade konkreta och elektroniska ljud) och strukturlyssning av elektroniska kompositioner.

Gehörsutbildning. Ett av huvudmålen är här att utbilda goda notläsare. Eleven skall vid läsning av noter utan instrument så bra som möjligt kunna föreställa sig den ljudande återgivningen av nottexten vad beträffar rytm, melodik, harmonik och klangfärg.

Utöver notläsningsmomentet skall örat tränas till hög musikalisk sensibilitet och snabb uppfattning av hörda musikaliska förlopp, vilket senare bl. a. övas genom olika former av diktat och efterspelningsövningar.

I undervisningen bör också ingå gehörspsykologiska och perceptionspsykologiska resonemang, som hjälper eleven till större förståelse för det musikaliska gehörets olika funktioner i skilda situationer.

Vid utformningen av gehörsutbildningens metodik måste vissa viktiga grundfrågor betäckas, som i första hand rör elevernas

gehörmässiga referensram vid intagningen till musikfackskolan. Denna referensram är i sig själv ett resultat av den musikaliska påverkan eleven har varit utsatt för alltifrån sin tidiga barndom. Den är också den naturliga utgångspunkten för en systematisk gehörsutbildning. Frågan blir då vilken musik som mest verksamt har bidragit till utformningen av denna referensram och allra viktigast: hur är den beskaffad i tonalitetshänseende?

Man kan med fog påstå, att den dur/moll-tonala musiken fortfarande är den som till största delen formar barnets omedvetna känsla för melodiska sammanhang. Men det finns tecken som tyder på att eleverna i stigande grad kommer att vara präglade även av andra tonalitetsprinciper. Man kan här peka på sådana företeelser som jazz (som till en början visar bl. a. harmoniska influenser från Debussy och andra), på pentatonik i konstmusik och pedagogik (Orff), på annan, ej dur/moll-tonalt organiserad diatonik (pandiatonik), popmusiken och slutligen på en ökad bekantskap med utomeuropeisk folkmusik osv. Allt detta medför troligen att man i framtiden mindre än nu kommer att betrakta den tonala kadensen som självklart grundmönster för harmoniska och melodiska förlopp.

Har den skisserade omvandlingsprocessen påbörjats och i så fall med vilka (ytterligare) medel och hur långt har den avancerat? Svaret på dessa frågor är alltså av stor betydelse för utformningen av metodiken i den framtida gehörsutbildningen. Det hela blir till stor del fråga om avvägning mellan studiestoff i olika tonalitetssystem och i fri tonalitet. I den musik som i dag omger och påverkar unga människor råder alltså en mångfald av olika tonalitetssystem och samklangsprinciper. Därför är det önskvärt att sträva mot en metodik, som visserligen kanske har sin utgångspunkt i dur/moll-tonalitet, men som på ett så tidigt stadium som möjligt tillåter arbete med ett vidare stoff.

Gehörsutbildningen bör ha utpräglad karaktär av effektivt stödämne till de omgivande disciplinerna satsanalys och hant-

verkslära. I dessa ämnen har studieplanen beträffande stoffurval utformats på ett sätt som ytterligare understryker allsidigheten i gehörsutbildningen. Eftersom progressionen i denna helt måste sidoordnas den som råder i de nyssnämnda delmomenten, meddelas här ingen utförlig studieplan för de tre studieåren. Följande punkter utgör en koncentrerad översikt över de viktigaste momenten i undervisningen:

– Grundläggande och kontrollerande intervallträning (öga och öra) i samband dels med musikalisk elementarteori, dels med hantverkslärans materialstudier under första terminen.

– Ryt. Systematisk träning i rytmindelning, dels genom läsning, dels genom slagverks- och klappövningar. Rytmiskt diktat och annan minnesträning (härmining). Egen formning av rytmiska gestalter och förlopp. Rytmisk improvisation.

– Stabilisering av elevens upplevelse av dur/moll-tonalitet och skolning till större medvetenhet vid läsning av dur/moll-tonal melodik och harmonik.

– När viss stabilisering och tonalitetsmedvetenhet uppnåtts införs material av annat slag än dur/moll-tonalt. Därefter arbetas samtidigt med stoff av olika tonalitetsprinciper i en utsträckning som noga anpassas efter elevernas färdighet.

– Harmonik. Arbetets omfattning och metodik bestäms av stoff och progression i hantverkslära och satsanalys.

Undervisningen sker i grupper om tre-fem elever.

Hantverkslära. Hantverksstudiet har till närmaste uppgift att göra eleven så förtrogen med den musikaliska satsens element att han själv kan handskas med den, skriftligt och manuellt. Genom att på så sätt delvis sätta sig in i komponistens situation tvingas eleven att närmare iaktta och lära känna de krafter som styr den musikaliska satsens utformning. Detta gäller givetvis såväl dur/moll-sats som fritonal sats. Att dur/moll-tonaliteten ändå kommer i förgrunden – åtminstone vad beträffar den homofona satsen – hänger samman med att det var under

dur/moll-tonalitetens epok som den homofona satsen fick sin egentliga utformning. En bidragande orsak är även att den klarhet och formella pregnans som präglar denna sats gör den synnerligen lämpad som utgångspunkt när det gäller att pedagogiskt klargöra hantverkslärans grundprinciper. Eftersom dessa i många stycken är gemensamma för olika former av tonalitet – de kan gälla i modal sats likaväl som i fritonal – betyder detta att de kan överflyttas även till andra tonalitetsområden.

I denna studieplan har den skriftliga delen av hantverksläran i dess traditionella utformning begränsats till förmån för andra discipliner. Denna begränsning är dock endast skenbar och närmast att se som en förflyttning av tyngdpunkten: har hantverksläran traditionellt siktat mot allt högre färdighet i utformandet av skriftliga uppgifter, tjänstgör den här närmast som ett hjälpmedel i alla sorters musikalisk verksamhet: vid läsning av flerstämmiga notbilder såsom partitur och klaverutdrag, vid arrangering, vid fritt musicerande etc.

Ur detta betraktelsesätt följer också att eleven, i stället för att ägna tid åt komplexa företeelser inom hantverksläran, såsom skriftliga uppgifter i komplicerad polyfon sats, starkt altererad eller på annat sätt extremt komplicerad homofon sats, bör göras förtrogen med ett relativt begränsat satsmaterial som han verkligen behärskar, även för att därigenom få tid till att också hantverksmässigt ägna sig åt senare tiders uttrycksmedel.

Undervisningen sker i form av skriftligt och manuellt studium med två elever per lektionstimme.

Studieplan för 3 årskurser

Årskurs 1

ht. Hela första läsåret ägnas åt ett progressivt ordnat *materialstudium* utan bindning till stilistiska ramar. Studiet avser att uppöva elevens färdighet att med utgångspunkt från musikens minsta beståndsdelar skriftligt och vid instrument utarbeta enkla rytmiska och melodiska förlopp. Materialstudierna i samklang rör sig till en början

med två, senare tre toner där eleven (fortfarande både skriftligt och manuell) utformar 2- och 3-stämmiga opretentiösa »etyder» med uppmärksamheten riktad mot avvägningen konsonans/dissonans och olika grader av dissonans.

Årskurs 1 vt samt årskurs 2

Den tonala kadensen och stämföringsläran behandlas.

Under vårterminen av åk 2 fogas till de dur/moll-tonala övningarna en ny typ av skriftliga arbetsövningar: harmonisk reducering. Detta innebär, att eleven i en given förlaga i form av ett avsnitt från ett pianostycke, ett stycke för sång/instrument med piano, en stråkkvartett- eller orkestersats utläser det harmoniska förloppet och reducerar förlagans nottext till en ackordisk sats som skrives ned. Denna form av arbete blir samtidigt en övning i partiturläsning och för de pianistiskt mera avancerade eleverna även partiturspel. Övningarna står i direkt samband med och är avhängiga de i satsanalysen meddelade kunskaperna om klaver och transponerande instrument. Integreringen med gehörsutbildningen är här, liksom i alla andra moment, tydlig och uppenbar (notläsningsövningar ur partitur, melodiläsning i andra klaver än G- och basklav etc.). Dessa reduceringsövningar är avsedda att fortsätta i åk 3. Här skall inte närmare gås in på val av verk lämpliga som förlaga eller en lämplig progression. Som exempel på ett *tänkbart* förfaringssätt kan hänvisas till Edlund/Mellnäs, Det musikaliska hantverket, kapitel 16 och följande.

Som en komplettering och tillämpning av elevens färdigheter i den dur/moll-tonala satsen står under åk 2 också övningar i skriftligt och vid instrument utformade visackompanjemang. Dessa kan under vårterminen utökas till att även omfatta enkla och opretentiösa försök till vokal och instrumental arrangering av folkvisor, evergreens och Beatles-melodier. Satsanalysens upptagande av instrumentationsanalys och studiet av partiturförlagorna i arbetet med de harmoniska reduceringarna blir här direkta erfarenhetskällor som kommer att

vara till nytta vid elevens egna arrangeringsarbeten.

Årskurs 3

Studiet koncentreras under detta år till 1900-talets musik (se vidare kommentarer under Satsanalys, åk 3).

För hantverkslärans del innebär detta, att elevens skriftliga övningar i den homofona satsen (harmoniläran) kommer att omfatta ett stoff som ännu inte finns redovisat i allmänt etablerade läroböcker.

Exempel på tänkbara tillvägagångssätt:

– Materialstudierna i samklang, som under åk 1 rörde sig med skriftlig och manuell utformning av små 2- till 3-stämmiga övningar avsedda att uppöva elevens sinne för avvägning mellan konsonans och dissonans, kan på nytt tas upp och utökas vad beträffar antalet stämmor. Övningarna kan vara »helt fria» eller, om man så vill, utnyttja 12-tonstekniken eller andra tonalitet- och kompositionsprinciper (se vidare kommentar under Satsanalys, åk 3).

– Den harmoniska reduceringen av icke-tonal musik utkristalliserar ackordföljder som i varje enskilt fall kommer att visa *en* tonsättares samklangsbehandling i *ett* bestämt verk. En sådan ackordföljd kan analyseras och tjäna som förebild för »i stil av»-övningar.

– Fritonala melodier »vertikaliserar» till ackordföljder som utformas efter ett bestämt spänningsförlopp.

– Renodlade övningar i tolvtonsteknisk polyfon och homofon sats.

Instrumentationsövningarna i form av instrumental/vokal arrangering fortsätter från föregående termin. Andra former av instrumentation för uppövande och frigörande av elevens klangfantasi kan prövas, t. ex.:

– Instrumentering av elevens egna polyfona och homofona satsarbeten med ett begränsat antal givna instrument (kammarmusikformat, dock ej nödvändigtvis stråkkvartett eller blåskvintett utan även och hellre »heterogena», moderna »klangfärgsensembler» av t. ex. typ flöjt, klarinett, trumpet, vibrafon, violoncell).

– Egna, direkt för instrument komponera-

rade små satser eller strukturer av en bestämd karaktär eller för ett bestämt fingerat ändamål (en dramatisk situation, »teatermusik», musik till bild) där instrumenten till antal och sort ej bestämmas av läraren.

– »Färgläggning» av en ton eller en samklang, dvs. instrumentering av en liggande klang så att ett klangfärgskontinuum uppstår (jfr här kommentarerna i Improvisation).

För bandslöjdslaborationerna i en liten grupp hänvisas till de allmänna riktlinjer som skisserats i kommentaren till Satsanalys, åk 3.

Improvisation. Härmed avses en rad olika förfaranden. I det föregående har starkt betonats vikten av att musikpedagogen äger förmågan att improvisera pianoackompanjering till bl. a. visor och skolsånger. Här kommer exempelvis generalbasspelet in i sammanhanget. Men man bör även ägna uppmärksamhet åt melodisk improvisation, vilken kan övas i form av motstämmor till melodiska förslagor, varieringar av dessa samt av fri melodisk gestaltning över fixerade harmoniska förlopp. (Här kan hänvisas till kända tekniker som contrapunto alla mente, discantussång, jazz osv.) Även improvisation som underlag för rörelseskapande har här sin givna plats. Dessa färdigheter avses bli systematiskt övade inom ramen för hantverksläran men bör sedan följas upp under de speciella improvisationstimmarna.

Men här förs även fram en annan, mera fri form av främst kollektiv improvisation. Bäst kan formen liknas vid instrumentala och/eller vokala dialoger och samtal, där de deltagande griper in med spontana musikaliska idéer på sina instrument, i regel som reaktioner på ljudhändelser och utspel från någon annan i gruppen. »Att reagera på varandra» är nyckelord i sammanhanget. Det är den nära och spontana kontakten mellan musikalisk impuls och musikaliskt byggmaterial som här studeras och utvecklas. Byggmaterialet och den pedagogiskt motiverade styrningen (bl. a. av storform) bör utformas så att spontaniteten i minsta möjliga mån hämmas men samtidigt så att

improvisationen utvecklar sinnet för meningsfull formning av det musikaliska byggmaterialet. De första enkla övningarna kan t. ex. bestå i a) mjuka klangfärgsförändringar av en enda ton, b) olika rytmiska struktureringar av en ton, exempelvis utveckling från långa toner, långa pauser mot korta toner, korta pauser och tillbaka igen, c) improvisation med ett mycket begränsat antal toner (en melodisk formel) under försök att spegla olika slag av affekter, olika rörelsegester osv., vars förändringar endera lämnas åt det spontana infallet eller gemensamt planeras i ett i förväg diskuterat förlöpp.

Inga krav på originalitet och nyskapande får ställas. Många elever saknar förmåga till självständigt nyskapande. Att experimentera med ett givet musikaliskt material, att organisera det på ett nytt sätt, att variera, förändra det, att självständigt välja och ställa samman kan ge tillfredsställelse, stimulera leklust och fantasi samt locka fram nya sidor i ett personligt uttrycksregister.

Ämnet improvisation ägnas ett lämpligt antal vtr, som vid undervisning i storklass alternerar med satsanalysen och vid mindre grupper med gehörsutbildningen eller hantverksläran. Nära samverkan skall ske med undervisningen i de instrumentala ämnena och i sång.

3.18.6 Inträdesfordringar

Proven omfattar:

Individuellt prov i gehör

Enkel a vista-sång för bedömning av elevens notläsningskunskap. Sång av bekant valfri visa utan stöd av instrument.

Skriftligt prov i gehör

Här bör tydlig åtskillnad göras mellan delprov som visar kunskaper och sådana som visar örats uppfattningsförmåga beträffande tonhöjd, rytm, klang och tonminne. De senare delproven bör så långt som möjligt fungera som prognosprov.

Som exempel på kunskapsprov kan anföras:

- a) Enkla rytmiska och melodiska diktat.
- b) Att reagera på avvikelser från notbilder.

Exempel på s. k. prognosprov:

- a) Tonhöjds- och tonlängdsprov.
- b) Att reagera på klangförändringar.
- c) Att reagera på förändring i korta tonföljder.

Prov i allmän musikleära

Elementär notkunskap och terminologi.

3.18.7 Redovisning och bedömning

En faktor som erfarenhetsmässigt har visat en stark och stundom olycklig tendens att styra hela teoristudiet är examinationen. En ensidig prövning av vissa färdigheter, t. ex. det skriftliga hantverkskunnandet, leder lätt till en motsvarande förskjutning av tyngdpunkten i hela studiet, till förfång för den önskvärda mångsidigheten. Därför är det önskvärt att examination så långt som möjligt ger besked om elevens färdigheter i samtliga kursmoment, vilket i sin tur motiverar en genomtänkt uppdelning i olika deltentamina.

Satsanalys: Prov i musikalisk elementarteori. Auditiv och visuell analys av förelagda litteraturexempel.

Gehörsutbildning: Allsidigt prov i notläsning. Diktatprov.

Improvisation: Prov på fri musikalisk gestaltning med eller utan grundval av given förlaga.

Hantverkslära: Bedömning av under studietiden utförda elevarbeten.

3.18.8 Lokaler och läromedel

Beträffande *lokaler* krävs för undervisningen i föreläsningsform (satsanalys) en föreläsningssal med ljud- och projektionsapparat (den senare måste medge en så allsidig demonstration som möjligt av notbilder av olika format och utformning och bör innefatta såväl balloptikonapparat som ar-

betsprojektor och diaskop). Undervisningen i mindre grupper sker vad beträffar gehörsutbildning, hantverkslära och improvisation i vanliga lektionsrum, medan undervisningen i bandslöjd kräver tillgång till ljudlaboratorium.

Den delvis nya syn på gehörsutbildning med satslära som här har skisserats ställer speciella krav på *undervisningslitteratur och läromedel*. Den genomförda integreringen mellan ämnets delmoment och den större öppenheten mot alla stilepoker och genrer pekar här på ett studiematerial av en typ som ännu ej föreligger.

Här måste starkt framhållas vikten av att undervisningslitteratur i form av tryckta läroböcker inte framställs förrän läromaterial bl. a. i form av stenciler o. d. först har prövats i den planerade försöksverksamheten. Kommittén föreslår att en expertgrupp tillsättes med uppgift att utarbeta studiematerial och att pröva dess användbarhet i försöksverksamheten. På basis av dessa erfarenheter bör sedan lärobok eller läroböcker skrivas. Om det här blir fråga om en eller flera böcker alltefter uppdelningen i delmoment får experimenten utvisa. En viktig punkt är framställning av programmerat studiematerial, inte minst för gehörsutbildningen.

3.18.9 Särskild kommentar för M-grenen

Studiet för eleverna på gren M sammanfaller under åk 1–2 helt med det på grenarna A och K. Åk 3 är likaså under höstterminen identisk med grenarna A och K men har där 1 vte extra.

Vårterminen under åk 3 omfattar 4 vtr med specialiserad undervisning.

Studieplanen kommer alltså att för M-grenen vara annorlunda i ämnena satsanalys och hantverkslära under åk 3.

Årskurs 3

ht. Den extra veckotimmen ägnas huvudsakligast åt satsanalys, där verk ur genrerna jazz och populärmusik analyseras, främst auditivt. Dessa musikarters formtyper be-

handlas, liksom även de olika genrernas och stilarnas melodik, rytmik och harmonik samt olika ensembler typer.

vt. De fyra veckotimmarna fördelas någorlunda lika mellan hantverkslära och improvisation. Hantverksläran omfattar skriftliga och manuella övningar i harmonik (speciell fortsättningskurs på den dur/molltonala harmoniläran), arrangering för mindre och större band med och utan vokalist samt instrumenteringsövningar för olika typer av band och instrumentkombinationer (även med »instrumentalt» vokala inslag).

3.18.10 Behov av kursverksamhet

En synnerligen viktig fråga gäller utbildningen av lärare och då i första hand av dem som eventuellt med kort varsel måste finnas disponibla för startandet av försöksverksamheten. Det är i själva verket av största vikt med tanke på utvecklingsarbetet att just dessa första lärare i ämnet besitter särskilt goda kvalifikationer. Det kan därför ifrågasättas om inte speciella uttagningsförfaranden här borde tillämpas till de kurser för lärare som under alla förhållanden måste organiseras under ett inledningsskede på några år, innan musikhögskolorna börjar examinera de första speciellt utbildade lärarna för fackskolan.

3.19 Satslära med arrangemang

Se 3.18.9 (sid. 54).

3.20 Ackompanjemang med repertoarkännedom

Se Ensemble (3.15) samt resp. instrument.

3.21 Rytmik

3.21.1 Mål

Undervisningen i rytmik har till uppgift att öka känslighet och uttrycksförmåga särskilt i vad avser rytmen som musikaliskt element. Den ska befordra förmågan till fri och naturligt rörelse såsom en förutsättning för så-

väl uttrycksfull gestaltning som för hög teknisk precision i t. ex. instrumentala sammanhang. – Den ska bidra till att ge musikupplevelse.

3.21.2 Huvudmoment

Rörelseträning. Sinnesträning.

Rörelsen som musikaliskt uttrycksmedel.

Dansrytmer.

Slagverk. Rörelse med rytm- och ljudföremål.

Beteckningssätt för rytm.

3.21.3 Kommentarer till huvudmomenten

Rörelse- och sinnesträning

Rörelseträningen har till uppgift att ge grundläggande rörelseteknik och kondition. Den ska vara hållningsuppbyggande.

Den ska grunda sig på en rörelselära som befordrar ett funktionellt och estetiskt sätt att röra sig.

Den ska utveckla sinne för skönhet och uttryck i rörelsen. Den ska ge medvetenhet om personligt rörelseregister och därmed självförtroende såsom samverkande förutsättningar för improvisation i rörelse.

Sinnesträningen avser att utveckla förmågan att ta emot intryck från omgivningen. Ökad känslighet ger rikare stoff åt fantasin och stimulerar uttrycksförmågan.

Rörelsen som musikaliskt uttrycksmedel. Förmåga att i rörelse uttrycka och gestalta sådana musikens element som rytm, melodi, klang, tempo, dynamik kan i hög grad berika musikupplevelsen och befordra musikalisk utveckling.

Dansrytmer. Rytm, stil och karaktär hos danser från olika länder och epoker belyser det naturliga sambandet mellan dansen och musiken.

Slagverk. Rörelse med rytm- och ljudföremål. Spel på slagverk och andra rytm- och

Ljutföremål avser att utveckla förmågan till bl. a. koordination, balans och precision i kroppens rörelser.

Beteckningssätt för rytm. Kännedom om notering och andra beteckningssätt för rytm. Deras funktion vid utvecklandet av förmåga att medvetet uppfatta rytmiska förlopp.

3.21.4 Anvisningar

Allmänt. Lärarens uppgift är främst att söka skapa en atmosfär som är fri, vänlig och utan anspråk. Instruktionen kan ha berättelsens form. Den ska vädja till fantasin. *Rörelseträning.* Grundvalen för såväl rörelseteknik som -estetik, är en god kroppshållning. Den hållningsuppbyggande uppgiften är därför en av rörelseträningens främsta.

Att gå, springa, hoppa befrämjar allmänt rörlighet och erbjuder de rikaste möjligheter till variation i stegkombinationer och rytmiska mönster.

Rörlighet och styrka befordras också genom böjningar, sträckningar, vridningar och rotationer. Olika utgångslägen, t. ex. stående, sittande, liggande.

Andningstekniken ägnas uppmärksamhet.

Avspänningsövningar med olika utgångslägen för att skapa förutsättningar, beredskap för rätt disponerande av den kraft en rörelse kräver.

Uttrycksfullhet i rörelse utvecklas i improvisation och dramatisering, i huvudsak som gruppaktiviteter med sikte på självförtroende och individuellt experimenterande med egna uttrycksmedel.

Återskapa egen verksamhet och andras. Vardagliga verksamheter i stilisering, mindre eller högre grad av förstoring av rörelserna, t. ex. sy, simma, rida, hissa segel, olika slag av gester. Tillfällen till kraftutlösning: man ska *få* ta i – och *kunna* ta i.

Även arbetstekniska övningar kan upplevas. Att lyfta rätt, att bära rätt har anknytning till praktiska sysslor. Uppgiften att stryka kläder – utan strykjärn – kan stimulera till sinnrikt rörelsemönster.

Samtal om rörelseord.

Nya ord och rörelser till dem.

I rörelse ge uttryck för form, färg, material, ord, musik.

Rörelseträningen ska ge känsla för rörelsen som uttrycksmedel i sig. Den ska ge upplevelse av en rörelsens egen rytm, dess egen dynamik.

Förutsättningen för att kunna uppleva musik i rörelse är att kunna uppleva rörelse. *Sinnesträning.* Mimisk framställning, dramatisering med utgångspunkt från ting i rummet, i omgivningen, från människor i verksamhet, i vila.

Från att *se* till att *betrakta* – *iakttä* – *upptäcka* – *följa* – *jämföra* – *minnas*, *i stort* – *i detalj*.

Från att *höra* till att *lyssna* – *urskilja* – *identifiera* till form, storlek – *associera* – *följa*, nära – på avstånd.

Från att *känna* till att *uppfatta* – *lokalisera* – *särskilja* – *identifiera*, bekanta – främmande föremål.

Rörelsen som musikaliskt uttrycksmedel.

Improvisationer och dramatiseringar till musik av olika karaktär. Samtal om rörelsetyper i förhållande till musiken.

Fritt valda rörelser i huvudsak som gruppaktivitet. Strävan till rytmisk anpassning till musiken men inga krav på precision.

Rytmisk rörelse *till musik* och *utan musik* med särskild hänsyn till balans och kontinuitet.

Olika sätt att gå med utnyttjande av rummets riktningar. Långa och korta steg, tunga, lätta, glidande, studsande, sviktande steg. Språngsteg och hopp i olika former. Rytmiska mönster med varierande gång, språng och hopp.

Kombinera steg med arm-, huvud- och bålrorelser. Steg med handklapp och rytm-, klang-instrument.

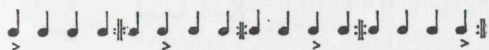
Rörelse som uttryck för känsla, för plötsliga reaktioner, för långsam förändring av intensitet, t. ex. hoppa till av ett buller, lyssna med ökande koncentration. Sinnestillstånd. Uttryck för glädje, ilska, förvåning, rädsla, nyfikenhet. Berättelse eller samtal kring de olika rörelserna, ljudeffekterna, musiken.

Tempo. Tempoförändringar, plötsliga, successiva.

Särskild uppmärksamhet åt riktiga avvägningar i långsamma tempon. Gå långsamt, mycket långsamt, gå värdigt, tungt.

Gång med accenter i handklapp, stamp, nigning, fotväxling, rytminstrument. Förskjutning av accenter. Accenter i kontrast mot klingande musik.

Intensitet även i enkla rytmiska förlopp:
Typex.

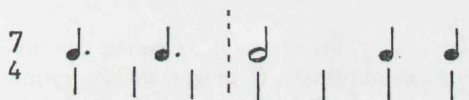

Först lära rörelsen, anpassning till tempo, automatisering – småningom uppmärksamhet åt musikaliskt uttryck i rörelserna.

Taktarter. Steg och rörelser med accenter i olika taktarter. Småningom med handklapp i olika rytmiska mönster. Analys, samtal om musik i olika taktarter. I rörelse ge uttryck för musik av olika karaktär, olika tempo men med en och samma taktart. Uppläva hur en rörelse förändras vid växling av taktart.

Gående, springande med småningom mer kontrasterande mönster i handklapp, rytm och klanginstrument.

Typex.

Rörelsemönster i anslutning till melodiska och rytmiska motiv och fraser. Korta och mer omfattande. Frasering i rörelse.

Växling mellan kontinuerlig rörelse och kortare och längre avbrott i rörelsen i anslutning till periodicitet hos musiken. – Grupper med handslagverk av kontrasterande klang med växling enligt instrumen-

tering, dynamik eller annan strukturering hos musiken. Även avbrott, kortare, längre.

Samtal om musikalisk form.

Sammanställning, komposition av rörelser enligt principer för musikalisk form.

Rytmisk rörelse till musik av olika karaktär, olika stämning.

Grupparbete. Uppgift att föreslå rörelser till givna musikstycken. Samtal om tillvägagångssätt, ställningstaganden vid planeringen. Individuella värderingar, positiva, negativa.

Improvisation i rörelse par om par i spegelbild. Även med en förebildare framför gruppen. Gäller att vidarebefordra personlig upplevelse av musiken.

Dirigeringsuppgifter.

Kanon i rörelse. Fördelning på grupper med uppgift att följa olika rytmiska mönster med förebild i klingande musik såsom förberedelse för polyrytmik.

Enkel polyrytmik i gång med handklapp, rytminstrument. Småningom mer krävande polyrytmiska övningar.

Rörelse till musik med starka dynamiska kontraster. Successiva förändringar i dynamiken. Att i rörelse ge uttryck för små dynamiska nyanser.

Dramatisering. Dynamiska förändringar i rörelse

från arbete till vila
från ordning till oreda
från kaos till form
från storm till stillhet
från värme till kyla
från stelt till mjukt
från ung till gammal.

Plötsliga och successiva förändringar. Kraftutlösning i storm, kaos, arbete. Ledfråga: Vad händer mellan storm och stillhet?

Att överföra rörelse till musik – instrumentalt, vokalt – och till tal.

Uttrycka dikt och prosa i rörelse. Dramatisering av innehåll, handling. Fördelning på grupper, av vilka en kan fungera som talkör. Planering och gestaltning i rörelse av kortare och längre verk med uppmärksamhet åt innehåll, rytm, metrik, dynamik. Samtal över varje framställning.

Att i stora drag återge melodilinjer, rytmiska förlopp och klangliga block i rörelse.

Improvisation. Från gående till gruppering – i stillhet – med fortsatt rörelse – med individuella uppgifter.

Gestaltning av dynamiskt förlopp till memorerad (ej klingande) musik.

Improvisationer. Fritt val att i rörelse följa något musikens element: dess rytm, dess melodi, dess dynamik – eller ge uttryck för musikalisk helhetsupplevelse.

Dansrytmer. Steg, rörelser och karaktär hos några svenska och internationella folkdanser, historiska danser och moderna sällskapsdanser.

Särskild uppmärksamhet åt danser i 5- och 7-takt, t. ex. vissa östeuropeiska folkdanser. Danser med växlande taktarter.

Samtal om den sceniska danskonsten, koreografi, klassisk balett och nutida dansformer.

Förtrogenhet med musik som skrivits för rörelse och dans. Balettmusik.

Olika dansformers samband med musikens stilarter.

Slagverk. Polyrytmiska övningar utan och till musik. Utgångspunkt från enkla rytmiska mönster: Typex.

hh

vh

eller vh

Småningom även med fotrörelse – pedal till bastrumma – i grundrytm och andra mönster.

Instrumentering av enkla rytmiska förlopp så att nya rytmiska mönster med klangfärgens hjälp framstår. Typex.

$\left[\begin{array}{l} 3 \\ 4 \end{array} \right. \begin{array}{l} \text{Musical notation for 3/4: eighth notes with stems up and down, some marked with 'x'} \\ \text{v h v h v h v h v h v h} \end{array} \right.$

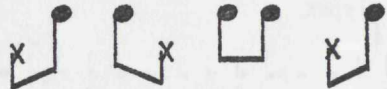
$\left[\begin{array}{l} 3 \\ 4 \end{array} \right. \begin{array}{l} \text{Musical notation for 3/4: quarter notes with stems up and down, some marked with 'x'} \\ \text{Musical notation for 3/4: quarter notes with stems up and down, some marked with 'x'} \end{array} \right.$

Överledes till 2 slag mot 3.

Växla vänster, höger. Småningom även fotrörelse. Dynamiska effekter.

Karakteristiska dansrytmer. Många dansrytmer befördrar i hög grad förmåga till självständig rörelse höger, vänster, vänster, höger, hand och fot.

Typex.

hh

vh

fot

Polyrytmiska övningar med växling mellan allt fler rytminstrument och rytmiska mönster med sikte på ökat oberoende och differentiering i kroppsmotoriken.

Övningar att slå 2 mot 3, 2 mot 5 och 3 mot 4.

Beteckningssätt för rytm. Notering och andra beteckningssätt. Övningar att läsa rytmiska mönster, förbereda och uppleva tanke-mässigt före utförande. På samma sätt lyssna, identifiera, notera förespelade rytmiska mönster och melodirytmer av småningom ökat format.

Långa tidsvärden i sångton. Heltakt, flera takter. Motsvarande spann i improviserad rörelse. Även grupper med rytmiska delmönster i rörelse, även med motsvarande delmönster som melodisk improvisation i sång.

Läs- och lyssnaruppgifter i större block. Polyrytmik.

Rytmiska mönster på melodiinstrument. Studium av variationer bl. a. i pianolittera-

turen. Fasta och fria improvisationer i bl. a. jazzmusiken.

Rytmiska improvisationer på huvudinstrumentet med givet melodiskt-harmoniskt material. Notering.

Polyrytmiska mönster på piano över givna eller fria harmoniska förlopp. Notering.

Individuella uppgifter att improvisera, notera rytmiska, melodiska etyder för eget behov.

Anm. De i anvisningarna lämnade förslagen till praktiska övningsituationer kan i regel i fråga om svårighetsgrad anpassas till såväl barn som vuxna. I några fall gäller exemplen företrädesvis småbarn. I några andra avses utbildningsmoment på hög nivå.

Litteraturförslag

Greta Adrian: Rytm, lek och saga. Almqvist & Wiksell

Tora Amylong och Märta Dreifaldt: Gymnastik. Skrivrit

Monica Beckman: Jazzgymnastik. Beckmans förlag

Kajja-Leena Bergerus: Ton och motion. Skrivrit

A. Bilbrough-P. Jones: Physical Education in the Primary School. University of London

Birgit Cullberg: Baletten och vi. Gleerups

Birgit Cullberg-Lilian Karina Vásárhelyi: Balettskolan. ICA-förlaget

Emile Jaques-Dalcroze: Rhythm, music and education. Foetich, Lausanne. La Rytmique I-III Lärarhandledning. Även på tyska och engelska. Foetich

Elfriede Feudel: Dynamische Pädagogik. Herder, Freiburg. Rhythmisch-musikalische Erziehung. Mösel Verlag, Wolfenbüttel

Margit Eklund-Karl-Erik Günsäter: Lyfta och bära. Tidens förlag

Vera Gray-Rachel Percival: Music, Movement & Mime for children. Oxford University Press, London

E. Hayes: Dance composition and production. Ronald Press, N. Y.

Doris Humphrey: The Art of making Dances. Rinehart & Co. Inc. New York

Ernst Idla: Rörelse och rytm. Bonniers

Käthe Jacob: Musikerziehung durch Bewegung. Mösel Verlag, Wolfenbüttel

Inga-Britt Jagerheim-Birgit Wenngren: Praktisk rörelselära

Inez Malander: Sångelekar och sångdanser. Almqvist & Wiksell

Hugh Mearns: Creative Power. Dover Press, New York

Agnes de Mille: Till dig som vill dansa. Natur och Kultur

Anna Lisa Näsmark: Musik till gymnastik. SÖ-förlaget

Lilian Runestam: Rytmisk lek. ICA-förlaget

Joan Russell: Creative Dance in Primary School, Macdonald & Evans Ltd, London

Anta Ryman: Danser från när och fjärran. Studieförbundet

Anna Szilas: Nu skall vi gymnastisera. Skrivrit

Kerstin Thorvall: Jag vill dansa. Norstedt & söner

Birgit Wenngren: Balans. Ped. skrifter

Svenska Ungdomsringen: Svenska sånglekar. Svenska bokförlaget, Norstedts

Handbok i gymnastik: SÖ-förlaget

3.22 Improvisation

Se Gehörsutbildning med satslära (3.18), Rytmik (3.21) samt resp. instrument.

3.23 Musikhistoria med formlära

3.23.1 Mål

Undervisningen skall ge de kunskaper i musikhistoria och formlära samt skola till den förmedling av en fördjupad musikförståelse som krävs i den kommande yrkesutövningen.

3.23.2 Huvudmoment

Musikhistoria

Den västerländska musikens historia fram till och med vår tid, ställd i relation till samhällsutvecklingen och till andra konstarter: litteratur, konst m. m. Något om folkmusik och utomeuropeisk musik. Populärmusik. Jazz. Orientering i musiklitteraturen.

Formlära

Om musikens material och dess utarbetning i olika mindre och större uttrycksformer, vilka belyses genom ett begränsat antal noggrant studerade verk eller satser. Ord och ton. Musikdramatiska former.

Musik och samhälle

Studium av och diskussioner kring musikens roll, i första hand i vår tids samhälle.

Att tala och skriva om musik

Övningar i att beskriva musikaliska skeenden. Övningar i att diskutera och leda diskussioner om musik och musikkulturella frågor.

3.23.3 Förslag till studieplan för två årskurser (se nedan).

3.23.4 Anvisningar och kommentarer

Undervisningen försiggår i storklass. Dock måste arbetet planeras så att eleverna ges uppgifter för behandling individuellt eller i mindre grupper.

Vid en jämförelse mellan kursplanen i framförallt formläremomenten och gehörsutbildningen med satslära framgår hur besläktade ämnesinnehåll som här gäller. Detta är resultatet av en strävan att försöka ge vart och ett av ämnesblocken en differentierad uppläggning. Infallsvinklar och metoder är dock mycket olika. Där man i gehörsutbildningen med satslära företrädesvis uppe-

håller sig vid musikens byggstenar, dess små formelement, inriktas studiet i formlära mera på de större formella sammanhangen, där man i gehörs- och satsläreämnet övar sitt studiestoff fram till en egen reproduktiv behärskning, är huvudsyftet med formläran att genom analys (även auditiv) lära känna de olika kompositoriska principer som vuxit fram under historiens gång samt att skola eleven att göra beskrivningar – muntliga och skriftliga – av detta material och att föra samtal kring det.

Följden blir dels att ett samarbete är nödvändigt mellan lärarna i de här nämnda ämnesblocken, dels att det studiemoment som i kursuppläggningsplanen ovan kallats beskrivnings- och diskussionsövningar hela tiden måste finnas med i undervisningen. Härpå beror i stor utsträckning elevens möjligheter att i det kommande arbetet lyckas i sin uppgift att fördjupa musikupplevelsen och skapa intresse för musiken som kulturfaktor.

Det låter sig utan vidare sägas att studie-
stoffet i musikhistoria och formlära är enormt, och det kan inte nog kraftigt beto-

Årskurs 1

Ht

Musikens material och form

Elementära studier i de olika musikaliska uttrycksmedlen. Belyses genom stoff från skilda epoker och från jazz, populärmusik, folkmusik och utomeuropeisk musik.

Instrumentations- och artikulationslyssning. Något om ord och ton.

Studium av enkla partiturer.

Några verkanalyser som summering av terminens arbete.

Beskrivnings- och diskussionsövningar.

Vt

Musikhistoria med formlära

Den västerländska musikutvecklingen från medeltid (med dess utgångspunkter i äldre kulturer) över renässans och barock fram till om wienklassicismen.

I anslutning här till analyser av vokala och instrumentala verk (satsler).

Orientering i uppförandep Praxis.

Beskrivnings- och diskussionsövningar.

Årskurs 2

Ht

Musikhistoria med formlära

Romantikens och vår tids musikhistoria. I anslutning därtill verkanalyser; även av musikdramatiska former.

Beskrivnings- och diskussionsövningar.

Vt

Specialmoment

Jazz. Populärmusik

Musikvetenskap

Musik och samhälle

Ett sammanfattande verkstudium (verkets formuppbyggnad och tillkomst och dess spegling av den historiska situationen).

Beskrivnings- och diskussionsövningar.

nas att undervisningen i dessa ämnen i fackskolan endast kan bli till översikter med vissa mera inträngande punktbelysningar.

Liksom i gehörsutbildningen med satslära söks materialet från olika epoker och olika kulturer. Vidare bryts ramen för det seriösa. Den »mästerverks-repertoar» som tidigare dominerat undervisningen i musikhistoria och formlära leder lätt till en avskärmning av ämnet gentemot den klingande miljö i vilken vi alla lever.

Musikhistoria i traditionell mening upptar i den presenterade kursplanen bara ca hälften av studietiden, och då med en kraftigare betoning av vår tids musik än i tidigare likartade utbildningsformer. En ingående »epok-kunskap» kan inte ses som det enda meningsfulla för en blivande musiklejare. Stor vikt läggs i kursplanen också vid information och diskussion om relationerna musik-samhälle. Givetvis är även detta ett studium med historiska perspektiv, men också här bör i första hand vår egen tids verksamhetsformer och problem ställas i centrum. Samarbete med undervisningen i svenska, historia och samhällskunskap bör här kunna verka stimulerande.

Ämneskombinationen musikhistoria och formlära – som införs även på musikhögskolenivå – kräver noggranna överväganden beträffande urval av stoff och flexibilitet i undervisningsmetoderna. Vad gäller formstudiet – som innefattar också vad som brukar benämnas stilstudium – kan hänvisas till det material och de arbetsformer som presenteras i Radiokonservatoriets Material och form del 1–3, dock – det måste betonas – omformat att passa för musikfackskolans kursplan och kunskapsnivåer.

3.23.5 Redovisning och bedömning

Här lämpar sig utmärkt de typer av redovisningar och kunskapsprov som gäller inom gymnasieundervisningen, anpassade till de speciella krav som utgår från det musikaliska materialet.

Vid utarbetandet av uppgifter och prov bör läraren uppehålla kontakt med arbetet i framförallt gehörsutbildning med satslära.

Även uppgifter över ämnesgränserna – dvs. uppgifter där stoff och synpunkter kan hämtas från t. ex. historia och svenska – bör eftersträvas.

3.23.6 Lokaler och läromedel

Angående utrustning av lektionsal för musikhistoria med formlära, se lokalbeskrivningen under ämnet Gehörsutbildning med satslära.

Som framhållits under Anvisningar och kommentarer finns i Radiokonservatoriets arbetsböcker i Musikens material och form 1–3 ett material som kan ge impulser i fråga om stoff och arbetsmetoder framförallt i formläremomenten. Då dessa böcker är avsedda för undervisning och utbildning bland vuxna krävs i musikfackskolan speciellt utformade läro- och arbetsböcker. Vidare är det nödvändigt med speciella ljud- och bildband. Liksom i fallet Gehörsutbildning med satslära torde det här bli nödvändigt med ett provmaterial under försökstiden.

Varje musikfackskola måste ha ett musikbibliotek med musiklexikon, musikordböcker, om möjligt fullständiga samlingar av all väsentligare musiklitteratur på svenska (även på danska och norska), standardverk inom olika ämnesfält på tyska och engelska, noter (inte minst fickpartitur, till en viss del i större serier), skivor, band etc.

3.24 Liturgik

3.24.1 Mål

Undervisningen har till uppgift att ge en introduktion i den miljö och det sammanhang vari kyrkomusiken utövas, att klargöra musikens förutsättningar och uppgift i gudstjänsten samt att väcka förståelse och ansvar för gudstjänstens liturgisk-musikaliska gestaltning.

3.24.2 Huvudmoment

Den kristna gudstjänsten, dess historia och former samt musikens roll däri.

Liturgiska böcker, deras historia och innehåll.

Kyrkoåret, dess uppbyggnad, innebörd och liturgisk-musikaliska gestaltning.

Kyrkobyggnaden. Historiska byggnadsstilar, inkl. inredning, och dessas sammanhang med olika epokers och kyrkosamfunds liturgi och kyrkomusik; nutida kyrkobyggeri.

Något om kyrkliga symboler.

3.24.3 Förslag till disposition av studieplan för ett år

Inledning: varför läser en blivande kyrkomusiker liturgik? Hänvisning till ovan angivet mål för undervisningen.

a) Högmässan i dess olika former (med och utan nattvard, särskilda former av nattvardsgudstjänst m. m.), tidegården, kyrkliga förrättningar och vigningsakter. Intresset koncentreras främst till högmässan, vars historiska bakgrund och utveckling skildras relativt utförligt. Den historiska framställningen skall dock ej vara självändamål utan syfta till att väcka förståelse för och förklara innebörden i det närvarande (och kanske i någon mån det kommande). Inte minst är det angeläget att ge utblickar över nutida liturgisk-musikaliska strävanden, även inom andra kyrkosamfund än svenska kyrkan.

b) De liturgiska böckerna: kyrkohandbok, evangeliebok, mässbok, psalm- (sång-)bok, koralbok. Kortfattad framställning av deras historiska utveckling, orientering om deras innehåll och handhavande. Något om aktuella strävanden inom olika samfund samt försöksutgåvor.

c) Framställning av kyrkoårets, speciellt festkretsarnas och högtidsdagarnas, historiska framväxt, uppbyggnad och innebörd. Hur kyrkoåret gestaltas och kommer till uttryck i gudstjänstordningens föränderliga delar, i färger, symboler, musik.

d) Kyrkobyggnadsstilarna i deras historiska utveckling. Sambandet med olika epokers och kyrkosamfunds liturgisk-musikaliska förhållanden. Här eftersträvas största möjliga konkretion: visning av bilder, anknytning till av eleverna kända kyrkorum,

exkursioner till kyrkor, auskultation vid gudstjänster (av olika slag och inom olika samfund). Inredningsdetaljernas uppgift, utformning och placering i kyrkorummet: altare, predikstol, amboner, dopfunt (-basäng), kyrkbänkar, orgel, läktare för skilda ändamål, kyrkokärl, kyrkklockor. Något om kyrkorummets och inredningens symbolik. Aktuella strävanden inom kyrkoarkitekturen, även inom andra samfund än svenska kyrkan, t. ex. den romersk-katolska. Placeringen av kör och orgel med hänsyn till deras liturgisk-musikaliska funktion.

e) »Kyrklig skrud och prydnad». Prästens mässkläder, användning och symbolik. Biskopliga insignier. Kördräkter. Något om symboliska färger, deras bruk och innebörd.

3.24.4 Anvisningar och kommentarer

Undervisningen bör alltid eftersträva en meningsfull anknytning till elevernas egna erfarenheter och aktuella arbetsuppgifter (t. ex. inom ramen för övningstjänstgöring i kyrka), liksom till undervisningen i musikhistoria, körsång, liturgisk sång, orgel m. fl. ämnen.

Exempel på speciella undervisningsmoment och arbetsuppgifter: körens, orgelns och församlingssångens roll i gudstjänsten (historisk belysning och aktuella strävanden); valet av psalmer, koraler, körhymner och orgelstycken (instruktion i handhavandet av psalmvalslistor, körkalendrier, pre- och postludiesamlingar, alternatimsångsamlingar etc., samarbetet präst - kyrkomusiker); bigudstjänsternas utformning, deras kris och aktuella experiment på detta område; musikgudstjänstens gestaltning; förrättningsmusikens speciella problem.

3.24.5 Redovisning och bedömning

Examinationen skall ske i form av deltentamina, t. ex. efter genomgång av vart och ett av huvudmomenten.

3.24.6 Lokalbehov och läromedel

Undervisningen kräver en större lärosal om ca 60 m². Denna skall vara utrustad med

ljud- och projektionsapparat.

Till lärosalen eller dess omedelbara närhet bör förläggas ett liturgiskt handbibliotek, omfattande den liturgiska standardlitteraturen samt liturgiska böcker, vidare slides, grammofon- och bandarkiv.

Någon bra *lärobok* i ämnet existerar f. n. inte. Den hittills på detta stadium använda läroboken, Hellerströms Kyrkans gudstjänst, är visserligen i sin art ett aktningvärt arbete, men den är med sin faktaspäckade framställning och avsaknad av resonerande och förklarande avsnitt klart otillräcklig med hänsyn till den uppläggning av ämnet som här föreslagits (samma omdöme gäller även om Hellerströms större bok Liturgik). Det måste anses som ett ytterst angeläget önskemål att få fram en modern framställning av ämnet i anslutning till den här skisserade kursplanen. Härtill borde även anslutas frågelistor, övnings- och arbetsuppgifter, bibliografi, diskografi samt förteckning över annat illustrationsmaterial såsom ljud- och bildband, film etc. En sådan lärobok skulle få en stor betydelse också för kursverksamhet, självstudier och vidareutbildning och kunde även i valda delar användas vid prästutbildningen.

Som ämnet här är upplagt kan det bli svårt att finna *lärare* som är kompetenta att undervisa både i ämnets liturgiska och i dess kyrkomusikaliska delar. En tänkbar lösning vore att – efter mönster från ämnet konst- och musikhistoria – i lämplig avvägning fördela undervisningen på två lärare i samverkan, förslagsvis en präst och en kyrkomusiker.

3.25 Orgelkunskap

3.25.1 Mål

Undervisningen skall ge eleven den kännedom om instrumentet som krävs för att självständigt kunna registrera såväl det liturgiska orgelspelet med koralspel, mässa och ackompanjemang som enklare orgellitteratur samt att praktiskt kunna avhjälpa mind-

re funktionsfel och att stämma tungstämmor.

3.25.2 Huvudmoment

Instrumentkännedom.

Registrering. Kännedom om orgelns historiska utveckling och de viktigaste orgeltyperna under renässans, barock, romantik och nutid.

Instrumentets vård och stämning.

3.25.3 Förslag till studieplan för ett år

Praktisk och teoretisk förtrogenhet ges med instrumentets funktion och stämmaterial, dess luftverk, regerverk och pipverk. Kännedom om olika traktursystem. Kännedom om stämmaterialet, labial- och tungstämmor, fottal, klangegenskaper, samt dess musikaliska utnyttjande.

3.25.4 Anvisningar och kommentarer

Undervisningen kräver en lärosal om ca 60 m² och kan med fördel förläggas till den största av orgelsalarna, där också instrumentet finns till förfogande för praktiska demonstrationer och stämningsovnningar. Därjämte fordras viss handbokslitteratur (J. H. Åberg: En liten orgelbok – som kan användas som lärobok –, P. G. Andersen: Orgelbogen, H. Klotz: Das Buch von der Orgel – varav en översättning vore synnerligen önskvärd – samt W. L. Sumner: The Organ), vidare planscher och någon genomskärningsmodell samt slides med visningsapparat.

3.25.5 Redovisning och bedömning

Examinationen sker i form av deltentamina efter genomgång av vart och ett av huvudmomenten.

3.26 Övningstjänstgöring i kyrka

3.26.1 Mål

Undervisningen syftar till att ge eleverna kontakt med och övning i sina kommande arbetsuppgifter i kyrkan.

3.26.2 Huvudmoment

Förberedelse av gudstjänstens liturgisk-musikaliska gestaltning.

Tjänstgöring vid valda gudstjänstillfällen som körledare, organist och korist. Auskultation.

Efterbehandling av den fullgjorda insatsen. Kritik.

3.26.3 Anvisningar och kommentarer

Den praktiska uppläggningsen av ämnet måste i viss grad bli beroende av förhållandena på kursorten, elevernas egen ev. tjänstgöring som kyrkomusiker, korister etc. Normalt bör övningarna ledas av en lärare vid skolan, som undervisar i för denna tjänstgöring relevanta ämnen och som samtidigt är verksam som kyrkomusiker i en församling på skolorten. Övningstjänstgöringen bör ske i nära kontakt med gudstjänstlivet i denna församling.

Eleverna medverkar därvid som körledare, organister och korister (även som auskultanter = medlemmar av församlingen) vid gudstjänster av olika slag, även experimentartade sådana, samt vid musikandakter o. dyl. Förekommer något andaktsliv vid skolans kyrkomusikgren, t. ex. i form av regelbundna liturgiska morgonböner, kan även detta på ett naturligt sätt inordnas i undervisningen.

Elevernas insatser vid denna tjänstgöring förbereds vid undervisningen i liturgisk sång och liturgisk dirigering, körsång och kördirigering, ensemble, orgel, satslära m. fl. ämnen. Uppgifterna bör noggrant planeras och genomgå i förväg med hänsyn till deras liturgiska funktion, psalm-, hymn- och postludieval, utarbetande av preludier m. m., allt i intimt samarbete mellan berörda lärare samt tjänstgörande präst. Under ett år bör fyra à fem högmässor på detta sätt genomföras (dvs. minst en pr kyrkoårsserie), vidare några olika tidegärdsgudstjänster (laudes, vesper, completorium) samt några friare gudstjänster, t. ex. av musikandaktskaraktär. Dessutom bör auskultation förekomma vid olika slag av gudstjänster, även

i församlingar tillhörande andra kyrkosamfund än svenska kyrkan. Denna auskultation bör påbörjas senast under åk 2.

Övningarna bör följas upp genom uppspelning av bandupptagningar från tjänstgöringstillfällena samt diskussion och kritik av dessa.

3.27 Pedagogiskt-metodiskt blockämne

3.27.1 Mål

Undervisning har till uppgift

att med utgångspunkt i empiriska fakta ge kännedom om grundläggande principer för människans beteende och upplevelser,

att ge exempel på hur pedagogiken och psykologin tillämpas inom olika fält av samhällslivet,

att ge en objektiv och nyanserad syn på människan som individ och samhällsmedlem,

att ge en orientering om de grundläggande förutsättningarna för den musikaliska varseblivningen samt

att ge behörighet att undervisa inom FU,

att leda gruppundervisning av nybörjare på 2 instrument,

att meddela individuell undervisning på 2 instrument på nybörjar- och något avancerad nivå,

att leda musikcirklar (nybörjarundervisning) i instrumental och vokal ensemble, lyssnarverksamhet, elementär musikteori och att leda ensembleverksamhet i grundskolan.

3.27.2 Huvudmoment

Varseblivning

Behov, motiv och emotioner

Inlärninng

Socialpsykologi/Sociologi (med tyngdpunkten på gruppens och ledarskapets psykologi)

Utvecklingspsykologi

Tillämpad psykologi

Studieteknik

Studieorientering och studievägledning

Yrkesorientering och yrkesvägledning
Elevvård
Gruppsykologi
Cirkelmetodik
Instrumentalmetodik
Auskultation och övningsundervisning

3.27.3 Förslag till disposition av studieplan

Årskurs 1

Varseblivning. Se läroplan för fackskolan.
Behov, motiv och emotioner. Se läroplan för fackskolan.

Inläring. Se läroplan för fackskolan.

Socialpsykologi. Läroplan för fackskolan kompletteras med ett sociologiskt moment. I detta behandlas bl. a. de vuxnas sociala situation, den sociala bakgrunden, arbete – fritid etc. och deras betydelse för miljön, studiemotivation och de sociala bindningarna.

Gruppsykologi. Definition av begreppet grupp. Gruppnormer. Mål-motivation. Störningar. Aktivitet och medansvar. Ledarskap.

Cirkelmetodik. Genomgång av frågor i samband med den första sammankomsten i studiecirkele: Inventering. Beslut om målsättning. Beslut om arbetsformer. Arbetet mellan sammankomsterna, m. m. Genomgång av frågor i samband med påföljande sammankomster: Återblick. Information. Bearbetning. Redovisning. Värdering.

Studieorientering och studievägledning. Information om valsystemen relaterade till elevernas studieresultat och intresseinriktning. Information om möjligheter till omval och orientering om vad som kan beräknas krävas i fråga om eventuell komplettering, arbetsinsats och tidsåtgång vid omval. Information om kurser. Information om bl. a. utbildningen vid musikhögskolorna. Studiemedelsinformation m. m.

Yrkesorientering och yrkesvägledning. Fortlöpande information om arbetsmarknaden. Information om de olika typerna av musikyrken och kraven på dessa. Information om tillträde till de olika utbildningslinjerna.

Studieteknik. Avvägning av hemarbetet i olika ämnen med särskild hänsyn till de olika delmomenten (instrument I och II etc.). Förhållandet mellan de allmänna målen och delmålen. Disposition av arbetstiden. Utnyttjande av arbetstid som står till förfogande med särskild hänsyn till de möjligheter till handledning, som ges i samband med lärarledd överspelning.

Årskurs 2

Utvecklingspsykologi. Se läroplan för fackskolan.

Socialpsykologi. Huvudmomentet Socialpsykologi i läroplan för fackskolan kompletteras med ett sociologiskt moment som mer ingående analyserar den vuxnes studiesituation. Negativa faktorer såsom: bristande förtroende för de egna studieförutsättningarna, ringa studievana, kort och delvis inaktuell skolutbildning, förhinder och avbrott i studierna och omgivningens inställning till studierna. Positiva faktorer såsom: vana vid ansvar, planering och självständigt arbete. Tidigare erfarenheter, medvetenhet om behovet av studier.

Tillämpad psykologi. Se läroplan för fackskolan.

Gruppsykologi. Deltagarnas motiv – arbetet i grupp – ledarskapets betydelse för gruppklimat och arbetsresultat.

Inläring. Här utvecklas inlärningspsykologin ifrån första årskursen med sådana moment som: motivation, övningsplatåer, minne – glömska, åskådighet, fördelad inläring och aktivitet.

Cirkelmetodik. Genomgång av frågor i samband med den första sammankomsten i stu-

diecirkeln: Inventering. Målsättning. Genomgång av frågor avseende tiden mellan sammankomsterna. Vidareutveckling av studietekniken. Bok- och bibliotekskunskap. Genomgång av frågor i samband med påföljande sammankomster. Återkoppling. Samtalsteknik. Frågeteknik. Fackmannamedverkan. Läromedel.

Instrumental metodik. Metodiken inriktas främst på FU: skapande verksamhet, sång och spel, rörelse, rytmik, ev. blockflöjt. Cirkelmetodik: olika typer av grupper beträffande ålder, instrument, storlek och inriktning. I denna årskurs ingår utöver blockämnet en praktikperiod med auskultationer och viss övningsundervisning inom FU och studiecirklar.

Auskultation och övningsundervisning. Praktikperioden kan utformas relativt fritt. Den bör dock i regel omfatta 2 veckor. Fördelningen avgörs lokalt med hänsyn till resurserna. Samarbeta sker med den frivilliga musikundervisningen och studieförbund i kommunen. I praktikperioden ingår auskultation inom FU och studiecirklar samt under den senare delen även vid instrumentalundervisning på huvudinstrumentet.

Undervisningsövningarna bör omfatta sammanlagt 10 timmar och fördelas mellan FU och instrumentalundervisning på nybörjarnivå.

Årskurs 3

Elevvård. Genomgång av läroplanens föreskrifter beträffande elevvård. Elevstudier vid auskultationer och uppgifter i anslutning härtill. Information om skolans elevvårdande verksamhet (kurator, skolpsykolog, skolläkaren etc.). Information om lärarnas och klassföreståndarens elevvårdande uppgifter. I samband med elevvården tas skoldemokratifrågor upp till diskussion.

Sociologi. Människan i det moderna samhället. Samhällsförändringarna. Flyttningsrörelserna.

Gruppsykologi. Gruppbildningar – gruppstruktur. Grupprocesser – struktur och process – pedagogisk påverkan – gruppåverkningsprocesser. Påverkan av förhållandet mellan grupper. Dessutom bör gruppens ledning behandlas med tonvikt på lärarrollen och auktoritetsutövandet.

Cirkelmetodik. Bok- och bibliotekskunskap. Informationsmetodik. Frågeteknik. Individualisering. Intervjuteknik. Läromedel.

Instrumentalundervisning på något avancerad nivå. Metodik för lyssnarcirklar, kör-cirklar, samspelscirklar etc. Genomgång av bestämmelserna för studiecirkelverksamheten. Cirkelledarens uppgifter. Information om studieförbunden och övrig folkbildningsverksamhet.

Instrumentalmetodik. Fortsatt arbete med FU-metodiken. Instrumentalmetodik på instrument I och II för nybörjare och på något avancerad nivå. Metodik vid gruppundervisning och enskild undervisning.

Repertoarkännedom: Repertoar lämplig för FU. Kännedom om repertoar och litteratur för angivna studienivåer på de två aktuella instrumenten. Samspelsrepertoar.

Auskultation och övningsundervisning. Fortsatta auskultationer vid frivillig musikundervisning inom kommunen, såväl inom FU som mindre avancerade nivåer inom egentlig instrumentalundervisning. Auskultation även vid andra studiecirklar än instrumentalcirklar.

Praktikperiod om 5 veckor. Härvid skall eleverna ges fortlöpande handledning. Den under utbildning varande eleven ges nu ansvar för enskilda elever och elevgrupper. Därvid bör tillses att såväl FU som instrumentalmetodik på nybörjar- och något avancerad nivå samt studiecirklar (främst instrumentala på mindre avancerade nivåer) finns med.

Auskultationer i klassundervisning på grundskolans samtliga stadier i ämnet musik. Orientering om grundskolans läroplan: timplaner, bestämmelser för frivillig instru-

mentalmusik och körsång, kursplanen i ämnet musik.

3.27.4 Litteraturförteckning

Allmän vuxenpedagogik

Husén: Vuxna lär, 3:e upplagan, Liber, Stockholm

Inlärningspsykologi

Husén: Psykologi, 4:e upplagan sid. 91–130, Svenska bokförlaget Norstedts, Stockholm

Björkman: Inlärningspsykologi, Almqvist & Wiksell, Stockholm 1964

Husén: Pedagogisk psykologi, 3:e uppl., Norstedts, Stockholm 1965

Gruppsykologi

Sjölund: Gruppsykologi, Rabén & Sjögren, Stockholm 1968

Israel: Gruppdynamik och ledarskap, 3:e uppl., SNS förlag, Stockholm 1957

Socialpsykologi

Lunner: Socialpsykologi, 3:e uppl., Liber, Stockholm

Wernlund: Människan som samhällsvarelse, 4:e uppl., Gleerup, Lund 1962

Metodik

Rosell: Återkopplad pedagogik, 3:e uppl., KVE, Stockholm 1961

Husén-Lövgren: Studieteknik för gymnasiet, Almqvist & Wiksell, Stockholm 1963

3.28 Övrigt

3.28.1 Muntlig framställning

Mål. Undervisningen har till uppgift att på den grund som i fråga om elevens personliga röstutveckling tidigare lagts i ämnena sång, svenska och musikhistoria ge eleverna de kunskaper och färdigheter som erfordras för att de i sin kommande verksamhet skall kunna uttrycka sig klart och intresseväckande med god språkbehandling vid undervisning, anföranden, diskussioner o. dyl.

Huvudmoment. Uttal. Talets uttrycksmöjligheter. Röst- och talrubbningsr. Högläsning. Körläsning. Dramatik. Anföranden och diskussioner.

Anvisningar och kommentarer. I fråga om uttal behandlas rikssvenska vokaler och

konsonanter, accenter samt regionala och lokala uttalsegenheter. Uttal som försämrar uppfattbarheten korrigeras.

Talets uttrycksmöjligheter omfattar frasering, pausering, röststyrka, intonation, betoning, klangfärg och tempo. Monotona, färglösa röster behandlas särskilt.

Orienteringen om *röst- och talrubbningsr.* skall ge sådan kännedom om stämbandsknutor, fonasteni, nasalering, skenande tal och stamning samt läspning att de blivande pedagogerna känner igen dem och på ett tidigt stadium kan remittera barn med sådana rubbningar till behandling hos specialist.

Momentet *högläsning* bör omfatta både lyrik och prosa, även fackprosa inom musikområdet. *Anföranden och diskussionsinlägg* övas både som förberedda och som improviserade. Särskild vikt läggs vid förmåga att utan manuskript hålla korta anföranden över problem inom fackområdet samt att göra korta och stringenta debattinlägg. Undervisning i sättet att utnyttja och tekniskt handha hjälpmedel som arbetsprojektor, diaskop, bandspelare och grammofon ges även.

Vid övningsundervisningen bör de blivande pedagogernas sätt att undervisa muntligt i grupp eller med enskilda elever observeras och bedömas. Problem inom muntlig undervisning behandlas i anslutning till erfarenheterna från övningsundervisningen.

De muntliga konsertkommentarerna inriktas främst på skolkonserter. Analyserande, kontaktskapande och andra slags kommentarer genomgås.

Arbetsformer. Undervisningen i muntlig framställning bedrivs i grupper om högst femton elever. Möjligheter till enskild behandling av röster med uttalsfel eller färglös klang ges vid sångundervisningen. Viss del av denna undervisning kan således utformas som individuell röstvård.

3.28.2 Lärarledd överspelning

Mål. Undervisningen har till uppgift att utveckla elevernas studieteknik i de instrumentala ämnena.

Huvudmoment. Instudering av instrumentala kompositioner. Tekniska övningar. Improvisation. A vistaspel.

Anvisningar och kommentarer. Läraren leder samtidigt 3–5 elever, vilka arbetar i var sitt överspelningsrum. I orgel kan den lärarledda överspelningen ske med hjälp av elektronorglar i ett större rum, varvid elever och lärare uppfattar musiken genom hörlurar. Läraren alternerar mellan eleverna och ger dem enskild handledning i musikaliska och tekniska frågor. Handledningen anpassas individuellt till varje elevs speciella problem.

Lokaler. Överspelningsrummen bör om möjligt placeras i grupper om 5. Genomgång mellan rummen skall icke finnas. Ljudisoleringen skall beträffande alla överspelningsrum vara mycket god. Elorgelrummet förses med tre elektronorglar med två manualer och pedal. Orglarna skall vara visuellt avskärmade från varandra.

3.28.3 Timme till förfogande

Det är av stort värde att skolan kan mer fritt disponera någon tid dels för sådana moment som visserligen återkommer år från år men vilkas omfattning och inplacering i studiegången inte bör alltför detaljerat fastställas, dels för sådana uppgifter för vilka förutsättningarna växlar efter lokala förhållanden. Timmar till förfogande ger denna möjlighet.

Timmarna skall användas för verksamhet, som inte har karaktären av ämnesundervisning eller inte kan eller bör fogas in i något av de på läroplanen upptagna ämnena. Hit hör viss information i anknytning till studietekniken, studie- och yrkesvägledning, handledning i samband med specialarbeten etc.

Timmarna skall också användas för lokal anpassning av verksamheten. Under dessa kan t. ex. beaktas kulturella och andra frågor, aktuella i en viss bygd, ges information om samhälleliga problem eller aktuell internationell orientering. De ger också möjlighet att i undervisningen infoga teaterföreställningar och konserter.

Med denna uppläggning är det nödvändigt att under vissa timmar till förfogande kunna sammanföra eleverna i stora avdelningar, t. ex. så att alla elever i en årskurs deltar. Vid andra tillfällen bör verksamheten kunna organiseras för arbete i små grupper för bl. a. följande ändamål: viss studie- och yrkesorientering; instrumentkännedom; samordningsprogram; yrkes- och arbetsmarknadsorientering; handledning för specialarbeten.

Skolan har frihet att självständigt utnyttja tiden för timmar till förfogande för ändamål utöver de som speciellt nämnts. Denna frihet innebär att timmarna ej behöver fördelas jämnt över läsåret utan kan koncentreras till de tillfällen då de bäst behövs.

3.28.4 Fördjupningskurs

Genom fördjupningskursen, vilken eleven väljer bland ett av de ämnen som anges under timplanen för resp. gren, kan elevernas specialintresse för ett visst ämne tillvaratas. Fördjupningskursen bidrar härigenom att ge elevens utbildning en mera personlig profil.

I examensbetyget skall anges huruvida (för kyrkomusiker) och i vilket ämne eleven valt fördjupningskurs.

Se i övrigt resp. ämne.

3.29. Gren för utbildning av pianotekniker

3.29.1 Mål

Utbildningen skall ge eleverna färdighet att kunna stämma pianon, flyglar, cembalon, stavspel, orgelharmonier och de instrument som ingår i ett ordinärt skolinstru-

mentarium med undantag för blåsinstrument,

att kunna bedöma omfattningen av instrumentens behov av reparationer och service,

att själva kunna justera och fintrimma en mekanik samt

att kunna utföra mekanikreovering.

3.29.2 Timplan

A. Allmänna ämnen

B. För alla grenar gemensamma ämnen

C. Grenspecialisering

D. Övrigt

Ämne	Veckotimmar i åk		
	1	2	3
A. Svenska	4	3	—
Tyska ¹	3	2	—
Historia	2	—	—
Samhällskunskap	—	2	—
Tillvalsämne ²	(3)	(3)	—
B. Instrument I ³	2	1	1
Instrument II ⁴	1	—	—
Sång	1	—	—
Gehörsutbildning med satslära	3	—	—
Musikhistoria med formlära	4	—	—
Pedagogik (blockämne)	1	—	—
Rytmik med improvisation	2	—	—
C. Tillämpad matematik-fysik-kemi (blockämne ⁶)	—	4	4
Yrkesritning och mätteknik	—	2	2
Varukännedom	—	2	—
Arbets teknik	—	13-16	19-28
Ensemble	4	—	—
D. Lärarledd överspelning ⁷	5	—	—
Timme tillförfogande ⁵	—	1	—
		30-33	
Summa vtr	32 (35)	33- -36)	26- 35

¹ Tyska är B- eller C-språk.

² Frivilligt tillval.

³ Instrument I är obligatoriskt piano.

⁴ Orkesterinstrument, blockflöjt, gitarr eller cembalo.

⁵ Bl. a. för instrumentkännedom.

⁶ Här ingår även akustik och materiellära.

⁷ Läraren leder simultant 3-6 elever.

3.29.3 Kursplan

Svenska

Se sid. 14.

Tyska

Se sid. 14.

Historia

Se sid. 14.

Samhällskunskap

Samhällslära

Familjerättsliga frågor. Befolkningens sammansättning efter åldersklasser, socialskikt, yrkesområden och ekonomiska förhållanden. Befolkningens förändringar: födelsetal, dödstal. Immigration och emigration. Befolkningspolitiken. Folkrörelser och andra organisationer, de politiska partierna. Tidningspressen. Förenings- och sammanträdesteknikens grunder med enkla övningar i mötesteknik.

Staten: riksdag, regering, viktiga förvaltningsgrenar, kyrkan. Kommunerna, speciellt hemkommunen och dess aktuella problem. Socialpolitik, viktiga samhällsproblem. Nordiskt och internationellt samarbete. Skolororganisationer. Musiklivet.

Ekonomilära

Den enskilde och hemmets ekonomi. Sparandets betydelse för individen och samhället. Nationalinkomst och nationalförmögenhet. Inkomstfördelning och dess förändringar. Något om prisbildningen. Sambandet mellan tillgång och efterfrågan. Prisnivån och dess mätning (indexserier). Något om produktionsfaktorerna. Arbetsmarknadens organisationer och deras betydelse i fråga om lönesättning. Förlikningsinstitutionen. Arbetsdomstolen. Penningvärdet och dess förändringar. Konjunkturförändringar. Något om utrikeshandeln. Bokföringens grunder.

Tillvalsämne

Se sid. 15.

Instrument I

Se piano (som instrument II) sid. 17.

Instrument II

Se under resp. instrument (som instrument II)

Sång

Se sid. 35.

Gehörsutbildning med satslära

Se sid. 45, 48.

Musikhistoria med formlära

Se sid. 59.

Pedagogik – metodik

Se sid. 64.

Rytmik med improvisation

Se sid. 55.

Tillämpad matematik – fysik – kemi

Matematik

Repetition av bråk och decimaltal. Övning i lösning av enkla ekvationer och problem, som leder till dylika. Grafisk framställning av räta linjens ekvation i koordinatsystem. Olika slag av enklare diagram såsom funktionsdiagram, stapeldiagram, sektordiagram. Begreppet kvadrat och kvadratroten. Övningar i att använda tabeller. Enklare bokstavsräkning. Formler och deras användning. De trigonometriska funktionerna. Solvning av rätvinkliga, likbenta och liksidiga trianglar. Sambandet mellan de trigonometriska funktionerna. Övning i att använda trigonometriska tabeller. Interpolering.

Övningar i att använda räknestickan, syftande till god färdighet vid multiplikation och division med användande av grundskalor, kvadratskalor och reciproskala; kvadrering och rotutdragnig; bestämning av trigonometriska funktioners numeriska värden; sammansatta uttryck.

Överslagsberäkning, närmevärden och er-

forderlig noggrannhet vid olika slag av beräkningar.

Hållfasthetsegenskaper såsom elasticitets- och brottgränser, utmattnig. Formförändringar vid påkänning. Träs förmåga att absorbera vatten.

Akustik

Sinustoner. Frekvens och amplitud. En strängs vibrationer. Laborationer med strängar. Övertonerna. Övertonernas relativa intensitet. Ljudets reflexion och absorption. Påtvingade reflexer. Resonans. Svängningar. Frekvensförhållanden inom oktaven. Intervaller. Liksvävande temperatur. Medeltonsstämning.

Allmänakustiska problem i klaverinstrumenten och undersökningsmetodik. Något om tonpsykologins grunder och hörselns tröskelvärdet.

Studier i katodstråleosilloskop av en tons frekvensspektrum.

Materiallära

Något om järn- och stålframställning. Stålkvaliteter. Något om stålets och järnets känslighet för temperaturväxlingar. Koppar-, zink- och tennlegeringar. Oxidering, rostning och frätning. Korrosionsskyddsbehandling, såsom förzinkning, förkromning, förnickling, rostskyddsmålning.

Yrkesritning och mätteknik

Standardisering, nomenklatur, ritningsmateriel, ritningsregler, vyer, snitt, förenklat ritsnitt, textning, måttsättning. Skissritning, perspektivlära, övningar i ritningsläsning.

Vanligare mätton, deras konstruktion och användningssätt. Mått och måttenheter. Mättekniska uttryck. Toleranser och passningar. Vissa speciella mätton, deras konstruktion och användningssätt. Mätövningar.

Varukännedom

Råvarornas ursprung, speciellt trä, gjutjärn, stål och textilvaror. Procedurer för

förädling såsom fanérframställning. Något om träkemi. Olika impregneringssätt, lackering och polering. Förpackningssätt. Varuanalys och kvalitetskontroll. Produkternas lagring, känslighet för klimatiska förändringar. Viss orientering i stillära.

Arbets teknik

Stämning av klaviaturinstrument

Övning att med stämnyckel fixera unisona strängar i rätt position för erhållande av en svävningfri ton.

Övning att med stämnyckel justera intervallens storlek till korrekt svävningstempens. Uppövning av förmågan att snabbt kunna definiera ett svävningstempo. Att kunna minnas ett svävningstempo och jämföra detta med ett liksvävande intervall samt att kunna registrera skillnaden mellan oliksvävande intervaller.

Praktisk uppläggning av liksvävande temperatur. Korrekt tonhöjdsfixering av utgångstonen med hjälp av stämgafler eller elektroniskt hjälpmedel. Uppdelning av oktaven i 12 lika stora delar. Inläring av den översvävande kvint/kvartserien resp. den undersvävande serien.

Renstämning av chor och oktaver.

Stämning av stavspel.

Klaviatur- och mekanikjustering (piano)

Klaviatur. Utbyte av filtmaterial. Fällning av klaviatur. Justering av klaviaturram i klaviaturbord.

Mekanik. Dragning av mekaniskskruvarna. Slipning av hammarslag. Hammarens riktning på chor.

Fixering av mekanik- och klavfunktion. Justering av luft (underställning). Gradläggning. Justering av hammarens utlösning. Fixering av tangentens djupgång och eftertryck. Kräppning av fångare och justering av hammarens fångarläge. Justering av dämningmekanik innebärande kräppning av dämmare, individuell dämmyftning samt pedallyftning jämte inställning av pedallvågor och lyftkäppar.

Intonation. Övning i intonation för erhållande av klangbalans med hänsyn till instrumentets karaktär och dess placering i olika akustiska miljöer (musiksal, konsertsal, hemmiljö etc.).

Klaviatur- och mekanikjustering (flygel)

Klaviaturjustering. Analogt med piano.

Mekanikjustering. Ansättning av skruvarna. Inställning av spelarna och repetitionskänkeln. Riktning av underdelarna. Uppskruvning av dämmarstopplist. Hammarens riktning på chor. Justering av tallrikskruvarna. Gradläggning. Fixering av hammarens stighöjd. Utlösning. Djupgång. Fallhöjd. Fångning. Justering av fjädrarna. Avbalansering. Kontroll och utjämning av fångningen i flygeln. Kontroll och efterjustering av fjädrarna i flygeln. Kontroll av alla tonerna med hänsyn till genomslag. Uppskruvning av tagentstopplisten och inställning av dämningen. Justering av tonhållningspedal. Intonation.

Cembalojustering

Korrigerig av spelfunktionen innebärande inställning av pedalregistrering och andrag, pilotjustering och intonation.

Justering av orgelharmonier

Korrigerig av fel i stämtungor, tonbord, pedal- och bälgfunktion. Registerjustering.

Reparation av flygel och piano

Stämangelbyte. Besträngning. Justering av spinningsfel i strängar.

Mekanik. Utbyte av hammarlag. Utaxling. Utbyte av kapslar och spelare. Byte av dämmarfilt. Utbyte av hammarrullar (endast flygel), fångarfilt, nötfilt (endast piano), mekanikfjädrar samt hängslen (endast piano).

Klaviatur. Utbyte av tangentbeläggning. Polering.

Pedalverk. Byte av pedalfjädrar och pedaler. Sökning av fel (missljud, slitage).

Bedömning av instrument

Bedömning enligt testprotokoll. Bedömningar av instrument i relation till instrumentets användningsområde.

Ensemble

Se sid. 37. För de blivande pianostämmarna är det väsentligt att de inom ensemblespelets ram får praktiskt lära känna ett modernt skolinstrumentarium. Ensemblespel bör därför omfatta samspel av typen »bygga musik» och andra former för samverkan mellan sång och enkla stämmor på melod-, rytm- och klangerinstrument.

Lärlarledd överspelning

Se sid. 68.

Timme till förfogande

Under första terminen ägnas denna timme åt praktisk-teoretisk instrumentkännedom. De vanligaste musikinstrumentens utvecklingshistoria och konstruktion genomgås: membraninstrument (pukor, trummor, tamburiner, bongos), stavspel (xylofoner, metallofoner, vibrafoner, klockspel), klaverinstrument (celesta, cembalo, klavikord, tafel, hammarflygel), stränginstrument (citra, luta, gitarr, stråkinstrument, harpa). Piporgeln och orgelharmoniet.

Ingående kännedom om flyglars och pianos konstruktion samt dessa instruments mekanik och spelfunktion.

Instrumentvård.

Studierna i instrumentkännedom, vilka med fördel bedrivs i form av grupparbete, kan om så erfordras sträcka sig in på andra terminen.

I övrigt skall *andra terminen* bland annat ägnas åt arbetsfysiologi och ergonomi. Studierna omfattar övningar att stå, sitta, gå, bära och lyfta rätt. Vanliga arbetsställningar. Hygieniska råd.

3.29.4 Anvisningar och kommentarer

Studierna i *svenska* bör under andra årskursen färgas av det speciella utbildningsmålet. Sålunda bör framträdanden inom momentet muntlig framställning gärna anknyta till pianoteknikerutbildning vid ämnesvalet. Studietekniska anvisningar ges för läsning av facklitteratur. Vidare skall ingå övningar att avläsa och skriva instruktioner, arbetsbeskrivningar, redogörelser m. m. främst i anslutning till utbildningen i övrigt. Anteckningsteknik och uppsättande av praktiska skrivelser är likaså viktiga moment.

I ämnet *tyska* bör ingå studium av facktidsskrifter på tyska och, för elever som inte läser engelska, även på detta språk. Av andra årskursens veckotimtal i *arbetsteknik* bör ca $\frac{2}{3}$ ägnas åt praktisk pianostämning. De resterande veckotimmarna ägnas åt övriga moment med huvudvikt på mekanikjustering. I tredje årskursen kan tiden för mekanikjustering ökas något i förhållande till pianostämningen.

3.29.5 Läromedel och lokaler

Läromedlen kan indelas i 5 grupper: musikinstrument, AV-utrustning, litteratur, elektronisk apparatur samt verktygsutrustning.

Musikinstrumenten används till stor del i sambruk med andra utbildningsgrenar vid musikfackskolan. Detta gäller främst instrument för ensemblespel och instrumentkännedom. En uppsättning stavspel av olika fabrikat, typ (xylofoner, metallofoner) och storlek skall finnas speciellt för pianoteknikerlinjen. Vidare behövs ett antal pianon (ett för varje arbetsrum à 10 m²), en flygel, en cembalo och ett orgelharmonium.

I fråga om AV-utrustning bör pianoteknikerlinjen ha tillgång till arbetsprojektor, grammofon, bandspelare med förstklassig mikrofon, högtalare av god klass, ljudband om musikinstrument, planscher m. m.

Litteraturen skall omfatta såväl speciallitteratur (böcker, tidskrifter) för linjen som allmän musiklitteratur, uppslagsböcker, noter för samspel, samt pianolitteratur av olika typ och svårighetsgrad. I stor utsträck-

ning kan sambruk ske med andra grenar vid fackskolan.

Den elektroniska apparaturen skall bestå av en tongenerator, med vilken eleverna vid behov auditivt kan kontrollera sitt arbete, och en oscillograf för den visuella kontrollen. Det är nödvändigt att oscillografen är speciellt konstruerad för stämning av klavirinstrument.

Fullständig verktygsutrustning för alla i utbildningen ingående moment är nödvändig.

Stämningen skall utföras på traditionellt sätt men de elektroniska instrumenten är värdefulla för att eleven själv skall kunna kontrollera sitt arbete. Vid stämning av stavspel kommer de elektroniska hjälpmedlen att ha avgörande betydelse, eftersom dessa instruments övertonsspektra inte medger temperering på traditionellt sätt.

För de inom den pianotekniska utbildningslinjen specifika ämnena behövs i fråga om *lokaler* lika många från varandra fullständigt ljudisolerade rum för pianostämning som antalet intagna elever per år. Dessa rum, som alla skall vara utrustade med piano, bör vara ca 10 m² vardera. Vidare behövs en verkstadslokal på ca 60 m² och ett rum för material på ca 20 m² med skrivplats för lärarna i arbetsteknik. Materielrummet bör ha fönster.

3.29.6 Lärarbehov

Allmänna ämnen

Eleverna på pianoteknikergrenen samläser med eleverna på andra grenar. Under vissa delar av kursen i samhällskunskap i åk 2 bör pianoteknikergrenens elever kunna bilda särskild undervisningsavdelning med hänsyn till kursinnehållets speciella inriktning. Antalet lärartimmar speciellt för pianoteknikergrenen kan inom denna ämnesgrupp beräknas till ca 25 per läsår.

För alla grenar gemensamma ämnen

Vid en intagning av 5 elever per år blir antalet lärartimmar i *piano* 20 vtr, *instru-*

ment II (olika instrument förekommer) 5 vtr, *gehörsutbildning med satslära* 3 vtr. I musikhistoria med formlära, pedagogikmetodik och rytmik med improvisation samundervisas pianoteknikereleverna med andra elever i musikfackskolan.

Grenspecialisering

Vid en intagning av 5 elever per år blir antalet lärartimmar i *tillämpad matematik – fysik – kemi* 8 vtr (eleverna bildar egen undervisningsavdelning), *yrkesritning och mätteknik* 4 vtr, *varukännedom* 2 vtr. För ämnet *arbetsteknik* med sin mycket speciella blandning av individuell undervisning och gruppundervisning behövs 1 lärare på 5 elever. Denne lärare kan även undervisa i varukännedom samt i yrkesritning och mätteknik. Vid en gren med 10 elever (5 i vardera åk 2 och 3) erfordras således 2 lärare.

Ensemblespelet bedrivs dels i samverkan med övriga grenar, dels i särskild grupp av pianoteknikerelever med hänsyn till dessa elevs speciella inriktning och krav på mångsidig instrumentkännedom. Pianoteknikereleverna bör under andra terminen bilda egen grupp, varvid man kan utforma undervisningen på önskat sätt. Elever som önskar delta i orkesterspel bör dock kunna få göra detta under halva veckotimtalet. Antalet speciella lärartimmar för ensemblespel på pianoteknikergrenen skulle kunna beräknas till 4 vtr varannan termin. Ledaren/läraren bör vara väl hemmastadd med skolans instrumentarium.

Övrigt

För *lärarledd överspelning* i åk 1 erfordras vid ett årligt intag om 5 elever 1 lärartimme per vecka. Ökas elevintaget växer behovet av lärartimmar till 2 vid 7–9 elever, 3 vid 10–12 elever etc.

Timme till förfogande kräver 1 lärartimme per vecka. Med hänsyn till de olika verksamheter som förekommer inom ramen för denna timme kan inte en och sam-

ma lärare beräknas ta all undervisning. Under höstterminen (instrumentkunskap) erfordras en specialist på instrument och instrumenthistoria, under våren (arbetsfysiologi, ergonomi) erfordras en gymnastiklärare.

3.29.7 Inträdesfordringar

Allmänna inträdeskrav

Slutbetyg från grundskolans årskurs 9 med särskild kurs i matematik och fysik.

Läkarintyg utvisande att den sökande har fullgod hörsel. Maximialder för intagning 25 år.

Inträdesprov

Det individuella inträdesprovet skall ske inför en nämnd i vilken ingår läraren i pianostämning, läraren i gehör, läraren i sång samt en examinerad pianostämmare utöver läraren i pianostämning.

Individuellt gehörsprov. Detta bör organiseras så att det ger en uppfattning om den sökandes förmåga att kunna särskilja svävningar i samklang mellan tonerna i ett intervall och även svävningar i unison klang.

Skriftligt gehörsprov (se sid. 53).

Liksom för övriga sökande till musikfackskola skall i gehörsprov ingå ett sångprov.

Sökande till pianostämmargren kan avlägga frivilligt prov i piano.

3.29.8 Examination

Betygsämnen i examen är *pianostämning* och *mekanikjustering*. Provet i pianostämning skall innebära fullständig stämning av piano eller flygel. Tidsgräns 4 timmar. Varje elev erhåller vidare en examensuppgift i mekanikjustering.

Resultatet granskas av en examensnämnd bestående av läraren i arbetsteknik jämte två andra examinerade pianostämmare/pianotekniker.

3.29.9 Kursverksamhet

Se kap. 6.

3.29.10 Synpunkter på dimensionering och lokalisering

Pianoteknikerutbildningen bör till en början dimensioneras relativt måttfullt. Följande faktorer anser kommittén påverka dimensioneringen av utbildningen.

a) Omvandlingen av skolans musikundervisning, där man på låg- och mellanstadierna i allt snabbare takt ersätter orgelharmonierna med pianon och där olika typer av stavspel finns talrikt representerade på varje grundskola och även i högre skolor. I varje musikal och samlingssal finns normalt en flygel.

b) Rikskonsertverksamheten, vilken innebär en kraftig utökning av konsertväsendet i kommunerna, såväl i form av skolkonserter som genom kvällskonserter. I all konsertverksamhet intar tangentinstrumenten en viktig position, framför allt flygeln. En välskött och nystämd flygel av god kvalitet är nödvändig för att en pianist vid en konsert skall kunna göra musiken rättvisa.

c) Det ökande antalet barnstugor, vilka alla utrustas med pianon. Detta instrument är av central betydelse för musikverksamheten bland förskolebarn.

d) Det stora intresset för pianospel inom den frivilliga musikundervisningen. En renässans för pianot som heminstrument är i full gång och kan väntas expandera i takt med att de många musicerande ungdomarna växer upp.

e) Det allmänt tilltagande utnyttjandet av musik i offentliga underhållningssammanhang.

f) En från bl. a. skolmyndigheterna utgående upplysningskampanj för bättre vård av musikinstrumenten, främst pianon och flyglar. Den stora kapitalinvestering som skolväsendets instrumentinköp utgör medför behov av intensifierad vård av instrumenten.

g) Utbyggnaden av musikykesutbildningen genom musikfackskolor och flera

musikhögskolor. Det är nödvändigt att alla dessa skolor utrustas med överspelningsrum för piano. Slitaget på sådana övningsinstrument, liksom på lektions- och övningspiano i skolan, i den frivilliga musikundervisningen, vid lärarhögskolor etc. är mycket stort och behovet av regelbunden instrumentvård växer snabbt. Stämning av dessa instrument måste ske mycket ofta, minst ett par gånger per termin, helst en gång i månaden. Konsertinstrument behöver tillsyn en gång i månaden och dessutom stämning före varje konsert.

h) Möjligheter till heltidsanställning eller kontraktanställning av instrumentvårdare hos kommunerna öppnas. Detta skulle såväl sörja för en god vård av instrumenten som för en jämnare sysselsättning av pianoteknikerna, vilka nu har mycket få arbetstillfällen under månaderna maj-augusti. Under elevernas sommarlov skulle så t. ex. huvuddelen av behövliga renoveringsarbeten kunna göras jämte stämning av ett mycket stort antal instrument. Den regelbundna vården av instrumenten i kombination med hel- eller deltidsanställning av instrumentvårdare kan troligen nedbringa kostnaderna per stämningstillfälle högst väsentligt.

i) Antalet i dag yrkesverksamma pianostämmare, vilka kan och önskar vara verkssamma på heltid som pianotekniker. Många av dem som i dag avlägger pianostämmarexamen vid musikhögskolan har denna examen enbart som ett tillägg till andra examina (musiklärarexamen, organistexamen), och de utnyttjar endast tillfälligtvis sin pianostämmarutbildning. Kommittén räknar inte med att dessa personer kommer att övergå till pianoteknikerverksamhet på heltid eller halvtid.

Ehuru premisserna såväl vad gäller arbetstillfällen som beträffande den nuvarande tillgången på examinerad arbetskraft är ytterst svårbedömbara räknar dock kommittén med ett relativt snabbt ökat behov av pianotekniker. För att dock inte alltför kraftigt öka antalet och under en övergångstid låta de nuvarande pianoteknikerna så långt möjligt beredas full sysselsättning, vill kommittén förorda en relativt försiktig

start. Tillgången på behöriga lärare i arbetsteknik torde vidare vara begränsad.

Kommittén föreslår därför följande uppbyggnad av utbildningen.

a) Utbildningen av pianostämmare vid musikhögskolan i Stockholm, pianoteknikerutbildningen vid Stockholms stads yrkesskola och utbildningen vid Tomtebodaskolan sammanslås till en pianoteknikergren vid musikfackskolan i Stockholm. De blinda eleverna, som nu studerar vid Tomteboda, integreras i fackskolegrenen. Speciella anordningar vidtas, så att detta blir möjligt. Intagning till denna gren 5 elever vardera 1969/70 och 1970/71, 8 elever 1971/72, 1972/73, 1973/74, 10 elever fr. o. m. 1974/75. Lokalerna dimensioneras för intag på 10 elever årligen redan från början.

b) Utbildningsgren vid musikfackskolan i Linköping genom ombildning av den nuvarande pianoteknikerlinjen vid yrkesskolan. Årligt intag av 5 elever vardera 1969/70, 1970/71, 1971/72, 8 elever 1972/73-1975/76, 10 elever fr. o. m. 1976/77. Lokalerna disponeras från början för 10 elever.

De första årens överdimensionering av lokaliteterna, vilket främst gäller antalet rum för individuell övning i pianostämning, kan lätt utjämnas genom att dessa rum används som överspelningsrum för hela musikfackskolan.

I början av 1970-talet bör man, i samband med utökningen av antalet platser vid skolorna i Stockholm och Linköping, kunna bedöma när den av kommittén föreslagna tredje grenen, i Ingesund, skall inrättas och i vilken takt denna gren skall utbyggas. Vid denna tidpunkt bör bl. a. övergången till piano från orgelharmonium inom skolväsendet vara så långt kommen och skolkonsertverksamheten vara så utbyggd över hela landet, att säkrare beräkningar kan göras om behovet av pianotekniker i samhället.

Vid utarbetandet av förslag till lokalförsörjning för musikfackskola har kommittén samrått med utvecklingsgruppen P 4 inom skolöverstyrelsen. På basis av sådant samråd framlägger kommittén följande förslag.

4.1 Förslag till lokalnormer

Administrationslokaler

Expeditionsavdelning

Rum för rektor	20 m ²
» » kanslipersonal	10 m ²
» » skolmateriel	10 m ²
» » vaktmästare	10 m ²
väntrum	10 m ²
arkiv	5 m ²

Läraryavdelning

Lärarrum inkl konferensrum	60-80 m ²
vilrum, pentry el kokskåp	
arbetsrum 3-5 rum à 7 m ²	

Hälsoavdelning

Mottagningsrum	20 m ²
Omklädningsrum	10 m ²
vilrum	6 m ²

Undervisningslokaler

Biblioteksavdelning

bokrum och rum för läromedel	30 m ² + 1 m ² /10 el
läsrum för elever	10 m ² + 1 m ² /10 el
» » lärare	10 m ² + 1 m ² /30 el
rum för bibliotekarie	15 m ²

Institution för språk, orienteringsämnen m m

Lärosal	60 m ²
Grupprum	1 per 2 lärosalar 24 m ²

Lokaler för musik

*Repetitionssal	1 m ² /elev
*Stor sal för ca 300 pers 0,6-0,8 m ² /pers	ca 180 m ²

dito scen	50 m ²
Ensemblerum-lärosal	60 m ²
»	30 m ²
Orgelsal	60 m ²
Orgelrum	45 m ²
Elektronorgelrum	24 m ²
Grupprum	15 m ²
» spec piano	24 m ²
Överspelningsrum	10 m ²
Ljudlaboratorium och rum för institutionstekniker	15 m ²

Skolmåltidslokaler

Elevmatsal se skolbyggnader s 64	
ekonomilokaler » » » 65	
personalmatsal 20 m ² + 1 m ² /30 el	

Uppehållsutrymmen för elever

uppehållsutrymme i centralkapprum	30 m ² + 3 m ² /30 el
utrymme för elevskåp i centralkapprum	5 m ² /30 el
elevkärslokaler efter antal elever . . .	ca 36-50 m ²

Övriga utrymmen

Kapprum och kommunikationsutrymmen	
Omklädningsavdelningar (för rytmik, intill ensemblerum-lärosal)	
Toaletter	
Städtrum	
Förrådsutrymmen (förråd för instr. m m intill repetitionssal eller stor sal)	
Panncentral	
Skyddsrum	

4.2 Beskrivning av undervisningslokalerna

Lärosal (30 el.) 60 m²

Lärosal av denna typ utnyttjas för undervisning i sv, ty, hi, sk, musikhistoria, peda-

* Båda salarna förekommer ej samtidigt, se beskrivning av lokaler

Undervisningens fördelning på lokaler och gruppstorlekar.

Gren A

Lokaltyp	En- sem- ble- rum		Elek- tron- orgel-		Över- spel- nings- rum	Summa vtr per elev			
	Repe- titions- sal	Läro- sal	Orgel- sal	Orgel- rum					
Ämne	60 m ²	60 m ²	30 m ²	60 m ²	45 m ²	3 org- rum	Grupp- rum	Grupp- rum	10 m ²
Svenska	7 ²								7
Tyska	5 ²								5
Historia	2 ²								2
Samhällskunskap	2 ²								2
Tillvalsämne	(6) ²								(6)
Instrument I						3 ⁸	3 ⁸		6
Instrument II							3 ⁸		3
Sång							3 ⁸		3
Gehörsutbildning med satslära	3 ²						6 ⁵		9
Musikhistoria med formlära	8 ²								8
Rytmik och improvisation ¹¹		3 ²							3
Pedagogik — metodik	8 ²								8
Muntlig framställning			1 ³						1
Ensemble	4 ¹	3 ²	4 ³						11
Blockflöjt/gitarr			3 ⁴						3
Körsång	4 ¹								4
Dirigering	2 ¹	2 ²							4
Lärlarledd överspelning								7 ⁸	7
Timme till förfogande	1 ¹								1
Fördjupningskurs						1 ⁵	1 ⁸		2

Se anm. under gren M.

gogik-metodik, liturgik samt delvis gehörs-
utbildning och satslära.

Salen inreds och utrustas som vanlig lä-
rosal på gymnasiet. Härutöver erfordras i
en av salarna förstklassig ljudanläggning
(bandspelare, gram., förstärkare, FM-tuner,
stereohögtalare, mikrofon med stativ). I
denna sal skall även finnas piano samt pro-
jektorer och projektduk. Ljudisolering
55-60 dB i sal med ljudanläggning och
piano.

Repetitionssal 1 m² per elev

Förekommer endast då musikfackskolan
har tillgång till annan lokal för konsertverk-
samhet. Repetitionssalen skall användas för
slagverksutbildning, orkesterspelning, kör-
sång, dirigering, föreläsningar m. m. Salen

bör ha plant golv. Akustiken bör vara av-
passad för musikutövning. Ljudisolerings-
krav 65-70 dB.

Stor sal (max. 300 pers.) 180 m² + podium
50 m²

Salen ersätter repetitionssal + samlingsal.

Stora salen skall tjäna som undervis-
nings-, föreläsnings- och konsertsal. Salen
utrustas med ett podium om 50 m². Till
detta podium förläggs den undervisning,
som skall äga rum - nämligen orkesteröv-
ningar, körsång m. m.

Plats för orkester om cirka 40 personer
erfordras på podiet.

Scenen förses med ridåer. Av akustiska
skäl bör podiets fondvägg kunna täckas
med ett draperi vid behov.

Lokaltyp	Ensemble- rum		Elektron- orgel- rum	Över- spel- nings- rum		Summa vtr per elev			
	Repe- titions- sal	Läro- sal		Orgel- sal	Orgel- rum		3 org- lar	Grupp- rum	Grupp- rum
Ämne	60 m ²	60 m ²	30 m ²	60 m ²	45 m ²	lar	24 m ²	15 m ²	10 m ²
Svenska	7 ²								7
Tyska	5 ²								5
Historia	2 ²								2
Samhällskunskap	2 ²								2
Tillvalsämne	(6) ²								(6)
Instrument I				3 ⁸	3 ⁸				6
Instrument II							3 ⁸		3
Sång								3 ⁸	3
Gehörsutbildning med satslära	3 ²							6 ⁵	9
Musikhistoria och formlära	8 ²								8
Rytmik och im- provisation ¹¹		3 ²							3
Pedagogik - metodik	8 ²								8
Muntlig framställning			1 ³						1
Ensemble			4 ⁴				4 ⁵ 7		8
Blockflöjt/gitarr			3 ⁴						3
Körsång	4 ¹								4
Liturgisk sång och liturgisk dirige- ring				2 ²					2
Liturgik		1 ²							1
Dirigering	2 ¹	2 ²							4
Övningstjänst- göring i kyrka									—
Orgelkunskap				1 ²					1
Överspelning									
Lärlädd						3 ⁶		5 ⁸	8
Enskild orgel ej schemalagd				1 1/2 ⁸	1 1/2 ⁸	9 ⁸			12
Timme till förfogande	1 ¹								1
Fördjupningskurs							1 ⁵	1 ⁸	2

Se anm. under gren M.

Eftersom salen kommer att användas för konsertändamål erfordras cirka 300 sittplatser för publik. Salen bör ha plant golv.

För orkesterspelning och körrepetitioner på podiet erfordras minst 50 lätta, stapelbara stolar av typ som används av ex. Radioorkestern. Plats för förvaring av dessa stolar samt ett 30-tal icke hopfällbara notställ, dirigentpult, pukor m. m. erfordras intill scenen. Flygel skall finnas på scenen. Föreläsningpult. Belysningsramp. Filmvis-

ningsanordning, arbetsprojektor, mörkläggningsanordning etc. Det är väsentligt att salen har god akustik - särskilt för konserter med salen fylld av publik. Ljudisoleringskrav 65-70 dB.

Ensemblerum-lärosal (5-15 el.) 60 m²

Ensembleverksamhet i grupper om 5-15 elever. Rytmik äger rum i salen.

Utrustning: stolar och notställ för en-

Lokaltyp	Ensemble- rum		Elektron- orgel- rum		Över- spel- rum		Summa vtr per elev		
	Repe- titions- sal	Läro- sal	En- sem- rum	Orgel- sal	Orgel- rum	Grupp- rum		Grupp- rum	
Ämne	60 m ²	60 m ²	30 m ²	60 m ²	45 m ²	3 org- lar	24 m ²	15 m ²	10 m ²
Svenska		7 ²							7
Tyska		5 ²							5
Historia		2 ²							2
Samhällskunskap		2 ²							2
Tillvalsämne		(6) ²							(6)
Instrument I								6 ⁸	6
Instrument II								3 ⁸	3
Sång								3 ⁸	3
Gehörsutbildning med satslära		2 ²						4 ⁵	6
Musikhistoria med formlära		8 ²							8
Ritmik och im- provisation ¹¹			3 ²						3
Pedagogik — metodik		8 ²							8
Muntlig framställning				1 ³					1
Ensemble	4 ¹		4 ³	4 ⁴					12
Biinstrument								2 ⁸	2
Slagverk	2 ⁵								2
Piano							3 ⁹		3
Ackompanjemang och repertoar- kännedom				2 ⁴					2
Satslära med arrangemang		1 ²						3 ⁵	4
Improvisation								1 ¹⁰	1
Dirigering	2 ¹								2
Lärlarledd överspelning									7 ⁸
Timme till förfogande	1 ¹								1
Fördjupningskurs							1 ⁵	1 ⁸	2

Anmärkningar till gren A, K och M

- ¹ Gemensamt för samtliga musikgrenar.
- ² Grupper om högst 30 elever
- ³ Grupper om högst 15 elever
- ⁴ Grupper om 7-8 elever
- ⁵ Grupper om 3-5 elever
- ⁶ Avser 3 elever
- ⁷ Avser 2 elever
- ⁸ Avser 1 elev
- ⁹ Avser 25 % av eleverna. Grupper om 1 elev
- ¹⁰ Avser 10 % av eleverna. Grupper om 4 elever
- ¹¹ Kan förläggas till gymnastiksal

semblespel erfordras, flygel skall finnas. Sa-
len kan utnyttjas som lärosal.

Skåp för instrument och noter.
Ljudisoleringskrav 60-65 dB.

Ensemblerum (4-10 el.) 30 m²

För ensembleverksamhet med upp till 4-5
deltagare per grupp. Annan undervisning
än ensemble: blockflöjt, gitarr, muntlig
framställning och ackompanjemang. Sam-
manlagt erfordras 15 sittplatser, notställ för
8 personer.

Plats för mindre flygel.

Skåp för instrument och noter.

Ljudisoleringskrav 60-65 dB.

Orgelsal (3-30 el.) 60 m²

En sådan sal erfordras vid skola med kyrko-
musikergren.

Salen används för orgelundervisning samt undervisning i liturgisk sång och orgelkunskap.

Takhöjd 6 m.

Orgel med 2 manualer och pedal, cirka 14 stämmor.

Lösa, stapelbara stolar för 45 personer (gemensam lektion).

Arbetsplats för lärare, notskåp.

Ljudisoleringskrav 70 dB.

Orgelrum 45 m²

Hit förlägges orgelundervisning, när stora orgelsalen är fullt utnyttjad. Under lektionsfri tid utnyttjas denna sal för överspelning – såväl lärarledd som enskild.

Orgel = 2 manualer, pedal, 8 stämmor.

En av salarna utrustas även med cembalo.

Arbetsplats för lärare, notskåp.

Ljudisoleringskrav 65 dB.

Elektronorgelrum 24 m²

Användes till lärarledd och enskild överspelning, rummet är utrustat med tre elektronorglar.

Arbetsplats för lärare. Notskåp.

Ljudisoleringskrav 55–60 dB.

Grupprum (1–5 el.) 24 m²

Lektionsrum för pianoundervisning. Gemensamma lektioner skall kunna förekomma. Sittplatser för 10–12 elever (lösa stolar).

Plats för 2 flyglar.

Arbetsplats för lärare, bokhylla, notskåp.

Ljudisoleringskrav 55–60 dB.

Grupprum (mindre) (1–5 el.) 15 m²

För annan enskild instrumentalundervisning än piano- och orgelundervisning samt för sångundervisning och gehörsutbildning.

Fällbart bord och fällbara stolar för 6

personer (tillvalsämnen, dirigering).

Stor spegel för dirigenterna.

Bandspelare med mikrofon samt piano i varje rum.

Arbetsplats för lärare, bokhylla, notskåp.

Ljudisoleringskrav 55–60 dB.

Överspelningsrum (1–4 el.) 10 m²

För enskild och lärarledd överspelning.

Kan grupperas i rumsgrupper om 5 rum i varje.

Rummet behöver ej ha fönster.

Ljudisoleringskrav 55–60 dB.

Ljudlaboratorium och rum för institutions-tekniker (3–4 el.) 15 m²

Detta rum utnyttjas i ett flertal ämnen.

Ett dylikt rum per skola erfordras.

Rummet skall användas vid ljudlaborationer, »bandslörd». Rumsvolymen dimensioneras med avseende på rummets akustiska funktion.

Plats för 3–4 elever samt för apparatur såsom tongenerator, oscilloskop, flera bandspelare, montagebord m. m.

Rummet skall ej ha fönster.

Arbetsplats för institutionstekniker.

Ljudisoleringskrav 60–65 dB.

4.3 Undervisningstidens fördelning på lokaler och gruppstorlekar (se sid. 77–79)

4.4 Ett organisationsexempel

Förutsatt organisation

	Gren		
	A	M	K
Årskurs	Antal elever	Antal elever	Antal elever
1	15	15	15
2	15	15	15
3	10	10	10
Summa	40	40	40

Med hjälp av tabellerna för gren A, K och M erhålls följande veckotimbelastning och lokalbehovet.

Lokal	Antal veckotimmar
Repetitionssal	22
Lärosal	60
Ensemblerum-Lärosal	28
Ensemblerum (mindre)	39
Orgelsal	63 ¹
Orgelrum	60 ¹
Elorgelrum	56 ¹
Grupprum (större)	117
Grupprum (mindre)	430
Överspelningsrum	1 285 ²

¹ Häri ingår »icke lärarledd» överspelning.

² *Lärarledd överspelning* 285 timmar per vecka. *Icke lärarledd överspelning*. Eleverna på A- och M-grenarna skall ha 2 timmar och K-grenen skall ha 1 timme »icke lärarledd» överspelning per dag.

Detta motsvarar 1 000 timmar »icke lärarledd» överspelning i veckan. Till överspelning åtgår alltså $285 + 1\ 000 = 1\ 285$ timmar per vecka. Av dessa 1 285 timmar är 380 timmar förlagda till grupprum 24 m² och grupprum 15 m².

Återstår alltså $1\ 285 - 380 = 905$ timmar per vecka förlagda till överspelningsrum.

Överspelningsrummen utnyttjas 50 timmar per vecka.

Förslaget till lokalnormer och ovanstående timberäkning ger följande behov av undervisningslokaler.

Lokaler	Antal rum	m ²
<i>Biblioteksavdelning</i>		
bokrum och rum för läromedel	1	42
läsrum för elever	1	22
läsrum för lärare	1	14
rum för bibliotekarie	1	15
		93
<i>Institution för språk, orienteringsämnen m m</i>		
Lärosal	2	120
Grupprum	1	24
		144
<i>Lokaler för musik</i>		
Repetitionssal	1	120
Ensemblerum-Lärosal	1	60
Ensemblerum	1	30
Orgelsal	1	60
Orgelrum	1	45
Elektronorgelrum	1	24
Grupprum (större)	4	96
Grupprum (mindre)	15	225
Överspelningsrum	18	180
Ljudlaboratorium och rum för institutionstekniker	1	15
		855

5.1 Allmänt

I kommitténs betänkande del I framlades i kap. 14 s. 188–203 förslag till ny högre musikutbildning med beskrivning av mål, linjer och klasser samt av obligatoriska och frivilliga tillval. Synpunkter gavs också på en framtida, väsentligt utbyggd kursverksamhet.

I denna andra del av betänkandet ges förslag till *tim- och kursplaner*.

Timplanerna är så uppställda, att man kan följa varje elevs reguljära studiegång. Frivilliga val, diplomstudier m. m. är här inte inräknade, då deras omfattning är mycket svår att bedöma. Dessa studier torde dock kunna beräknas till ca 5 % av den totala utbildningskapaciteten vid musikhögskola.

I timplanen finns också angivet, när utbildningen sker individuellt och i grupper av olika storlek (från 2 upp till kör och orkester) samt när samundervisning av elever tillhörande olika linjer/klasser förekommer. Sedan man för den enskilda skolan bestämt antalet utbildningsvägar och elever kan såväl lärartimmar som lokalbehov räknas ut. Den senare uppgiften bör ankomma på byggnadsstyrelsen.

De studiegångar som angivits i del I har av kommittén kompletterats i detta betänkande. Beträffande kursplanerna för de oli-

ka ämnena har kommittén valt att ange vissa typexempel: piano, violin, klarinett, ensembleledning, gehörsutbildning och satslära etc. Utgångspunkt har därvid varit kursplanerna för musikfackskolan, detta eftersom musikhögskolorna ju enligt kommitténs förslag kommer att ge uteslutande postgymnasial utbildning.

Beträffande betygspoängen för de olika ämnena har vid viktningen hänsyn tagits till den beräknade studieinsatsen (lektioner och hemarbete). Det är kommitténs mening, att en undersökning av elevernas arbetstidsförhållanden bör igångsättas jämsides med försöksverksamheten för att utröna om justeringar kan behöva göras i de här föreslagna poängberäkningarna.

De förteckningar över litteratur och verk för instudering som bifogats flera av kursplanerna bör också ses som modeller för kommande mera utarbetade läromedelsförteckningar. Då musikundervisningen i flera avseenden är dåligt underbyggd med studiematerial av olika slag, är det av yttersta vikt att ett effektivt läromedelsarbete snart sätts igång. Detta måste utgå dels från den föreslagna försöksverksamheten med krav på nya grundböcker och en utbyggd repertoar, dels bli kompletteringar inom studieområden, där den tillgängliga litteraturen (såväl noter som böcker) kan bedömas som relativt tillfredsställande.

5.2 Betygsättning m. m.

5.2.1 Den generella behörigheten

En av tankarna i de senare årens skolreformer har varit att de estetiskt-praktiska och fysiskt fostrande ämnena ställning skall stärkas. Kommittén har i detta sammanhang uttalat som sin mening att musiken bör betraktas som ett ämne bland andra ämnen. Vid ansökan till gymnasiet medräknas nu även de s. k. övningsämnena. Denna regel gäller också vid övergång till universitet från det allmänna gymnasiet.

Ur allmän utbildningspolitisk synpunkt måste framhållas att de estetiska ämnena fått en väsentligt stärkt ställning i förhållande till övriga ämnen. Proposition nr 129, 1968 om reformering av läroplan för grundskolan innebär att ämnet musik görs till ett obligatoriskt ämne på högstadiet med 2 vtr i åk 7 och 1 vte i åk 8 eller 9. Därmed har musikämnet givits en ny viktning. Denna kombination av ett ökat antal schematimmar jämte regeln att övningsämnena skall medräknas vid fastställande av betygets medelvärde vid inträde till gymnasiet, betyder att musikämnet i grundskolan blivit ett med övriga ämnen jämställt ämne. Därmed är principen om musikämnets generella behörighet fastställd.

5.2.2 Den speciella behörigheten

Innehållsmässigt skiljer sig emellertid musikämnet från övriga ämnen inte minst genom att möjligheterna att individualisera i musik inom klassens ram är förhållandevis små. Målsättningen är vidare att ge alla elever en orientering om musik. Eftersom ämnet görs obligatoriskt kan krav inte heller uppställas på ett särskilt utvecklat gehör, förmåga att traktera ett instrument eller sjunga. Undervisning med sikte på det egna musicerandet, som också förutsätter ett visst gehör, kan endast i mindre utsträckning ges inom klassens ram, såväl av målsättningsskäl som av praktiska skäl. Därför fordras en speciell behörighet vid övergång från grundskola till mera målinriktade musikstudier inom gymnasieskolan samt vid

ansökan till de högre musikutbildningsanstalterna.

Liksom förutsättningarna för den generella behörigheten ändrats genom ovan nämnda proposition kommer den speciella behörigheten att påverkas i hög grad genom kommitténs förslag i betänkandet »Musikutbildning i Sverige del I». Detta gäller framför allt genom de delar i förslaget som avser åtgärder för att samordna de olika formerna av frivillig musikundervisning och inordna dessa i det allmänna skolväsendet samt förslaget om inrättande av musikfackskolor på det gymnasiala stadiet. Genom att de fyra nuvarande formerna av frivillig musikundervisning – grundskolans frivilliga musikundervisning på högstadiet, den kommunala frivilliga musikundervisningen, studieförbundens musikcirklar för ungdom under 16 år samt kyrkomusikernas fria musikundervisning – sammanslås och kommer under en enhetlig pedagogisk ledning, skapas förutsättningar för en väsentligt breddad rekryteringsbas inte minst till musikfackskolan. Tillkomsten av musikfackskolan kommer också att betyda en breddad rekryteringsbas för den högre musikutbildningen. Den speciella behörigheten kommer därmed att radikalt behöva ändras mot bakgrund av kommitténs förslag.

I sina direktiv den 8 oktober 1965 till kompetensutredningen anförde dåvarande departementschefen bl. a. »Jag vill starkt understryka vikten av att höjning av behörighetskrav måste ske med stor återhållsamhet». Enligt kommitténs mening måste detta citat ses mot bakgrund av den helt nya situation som kommer att vara för handen i musikutbildningsområdet om kommitténs förslag får ligga till grund för en reformering av musikutbildningen i landet.

Kommittén menar att speciell behörighet krävs för tillträde till såväl musikfackskola som musikhögskola av följande skäl.

I vårt utbildningssystem har bl. a. den förändringen skett under senare år att selektionen och differentieringen kommit allt senare. Man kan emellertid iakttaga en motsatt rörelse inom de estetiska ämnena i Sverige såväl som utomlands, där man försö-

ker hitta »begåvningarna» så tidigt som möjligt. Om detta är önskvärt eller inte är en skolpolitisk fråga. Den får bedömas mot bakgrunden av att i de reproducerande färdighetsämnena inom musik och balett måste träningen sätta in vid mycket tidig ålder.

Den speciella behörigheten bör enligt kommitténs mening utgöras av ett gott gehör och instrumental/vokal färdighet. Behörigheten vinnes i ett centralt anordnat prov på vårterminen i åk 9 före inträde till musikfackskolan.

Ett särskilt *inträdesprov* som är *speciellt* behörighetsgivande innefattar också de personer, som har faktiska förutsättningar för vidare musikstudier, men saknar den formella behörigheten. Riktningen är fastställd i musikfackskolan. Har motsvarande *färdigheter* som skall bedömas i provet till musikhögskola inhämtats på annat sätt t. ex. genom privatstudier i förening med studentexamen, folkhögskolestudier i musik, yrkesarbete på musikområdet etc. rubbar detta inte den speciella behörighetens *anknytning* mellan de olika skolformerna. Beträffande den generella behörigheten kan dispensförfarande tillämpas. Detta är av vikt inte minst för de vuxenstudierande och i de fall det blir aktuellt med omskolning.

5.2.3 Rationalisering

Antalet examenslinjer vid musikhögskolan är, som redovisats i kommitténs första betänkande, för närvarande ganska stort. En stor del av kursstoffet och utbildningsinnehållet är dock gemensamt för flera linjer och även för vissa delar av den rena artistutbildningen. Eleverna kan därför genom vidareutbildning under relativt kort tidsperiod avlägga flera examina. För behörighet till vissa tjänster fordras även en kombination av två-tre examina.

Det är kommitténs mening att utbildningen på musikhögskolorna måste rationaliseras såväl beträffande innehåll som studietider. Kommittén föreslog därför i sitt tidigare betänkande en begränsning av antalet examenslinjer till tre: musiklejarlinje,

musikpedagoglinje och kyrkomusikerlinje¹. Genom förslaget i samma betänkande om en övergång till fastare organiserad studiegång nedbringas i många fall också genomströmningstiden.

Utgångspunkten har varit 1) att ett begränsat antal examina var och en skall ges så vid behörighet som möjligt för det musikaliska arbetsfältet och 2) att utbildningen samtidigt målinriktas klarare än vad nu är fallet. Det utöver den särskilda musikaliska fackkunskapen övergripande kravet på dem som avlagt examen är enligt kommitténs uppfattning den pedagogiska förmågan. Med pedagogisk verksamhet förstås då ett brett fält som förutom i stadgar och avtal klart definierad undervisning gäller körinstruktion, skriftlig och muntlig information om musik, t. ex. i kommentarform, privatpedagogisk verksamhet, verksamhet i studieförbund etc. Ett blockämne med instrumental-(vokal-) och allmänpedagogisk utbildning ingår därför som »pedagogisk strimma» i alla examenslinjer på musikhögskolenivå liksom i all utbildning inom musikfackskolan utom pianoteknikerlinjen. Speciellt omfattande är denna utbildning på de musikpedagogiska linjerna vid musikhögskola. Viss pedagogisk utbildning och information ges även de elever som genomgår artistutbildning på musikhögskola.

En logisk följd av ovanstående blir att alla elever som genomgått musikutbildning, vari det pedagogiska blockämnet ingår, dvs. avlagt pedagogexamen eller kantorexamen vid musikfackskola eller endera av musiklejar- eller kyrkomusikerexamen vid musikhögskola, skall kunna fortsätta sina studier vid läraryhögskola för att där skaffa sig behörighet att undervisa i klass inom skolväsendet. Musiklejarexamen bör, som kommittén tidigare framhållit, utformas så att ett års studier vid läraryhögskola ingår i den fasta studiegången och avslutar denna. Övriga grupper bör kunna beredas möjlighet till läraryhögskolestudier omedelbart efter studietidens slut eller efter några års yr-

¹ Detta förutsätter givetvis även en ändring av vissa behörighetsbestämmelser.

kesverksamhet. Detta ger god flexibilitet vid förändringar på arbetsmarknaden.

En följd av ovanstående resonemang blir att grundkurserna på musikhögskolorna bör äga så mycket gemensamt som möjligt i stoff och arbetsformer. Genom en sådan rationalisering kan det slutliga valet av yrke uppskjutas och möjligheter till omval ges. Vidare medför detta en väsentlig förenkling av kursuppläggningsen.

Det har anförts i andra sammanhang att den s. k. dubbelläsningen – parallella studier i flera ämnen – skulle vara skulden till de långa studietiderna. Musikutbildningen består emellertid av en mängd delkomponenter. Parallella studier går inte att undvika. Detta gäller naturligtvis i särskilt hög grad beträffande färdighetsmomenten (t. ex. instrumental- och gehörsutbildning). Därtill bör erinras om att flertalet av dessa delkomponenter griper in i och stöder varandra.

Genom utarbetande av nya läromedel och ett genomtänkt utnyttjande av nya och redan befintliga sådana kan en icke oväsentlig kostnadsbesparing ernås. Det gäller nya former för gruppundervisning, utnyttjande av ITV, individualiserad undervisning med programmerat material etc. De besparingar som kan göras på lärarsidan skapar utrymme för den stora mängd uppgifter som på senare år tillkommit för lärarna inom det allmänna utbildningssystemet i form av utarbetande av nya läromedel, elevvård etc. Varje lärares speciella kunskaper och intressen för vissa kursavsnitt kan också bättre tas tillvara.

5.2.4 Genomströmning

Den normala genomströmningstiden blir för elever vid musikhögskola 4 år. Undantag utgör musiklärlinjen, där den rena musikutbildningen omfattar 2 eller 3 år och det fjärde året är förlagt till lärarhögskola, samt koristskolan, dirigent- och kompositionsklasserna. Möjligheter till fortsatta studier av tre slag bör ges: dels pedagogisk utbildning vid lärarhögskola under ett år enligt vad ovan sagts och vad som förutsätts i form av ge-

nomgångna kurser i t. ex. musikhistoria, dels instrumental- (vokal-) pedagogisk utbildning för dem som genomgått instrument- eller solosångklass, dels diplomstudier under normalt 2 år efter föregående ex- eller artistutbildning vid musikhögskola. Diplomutbildningen svarar mot universitetens licentiatutbildning; man vidareutbildar sig genom specialstudier inom en gren av den tidigare utbildningen. Möjligheter till fortsatta studier bör lämnas såväl direkt efter avslutade grundstudier som efter några års yrkesverksamhet.

Påbyggnadskurser i form av tillval jämte eventuell praktik mellan grundutbildning och vidareutbildning kan i vissa fall medföra att en vidareutbildning kan reduceras till både innehåll och omfattning. Detta förhållande bör, anser kommittén, ägnas speciell uppmärksamhet under kommande försöksverksamhet. Kommittén är vidare inte främmande för att praktik i musikalisk eller pedagogisk yrkesverksamhet liksom utbildningsmoment (t. ex. musikhistoria, pedagogik etc.) från andra utbildningsanstalter skall kunna tillgodoräknas i det för musikhögskolorna föreslagna poängsystemet samt motsvara en del av där förekommande utbildningsinnehåll.

5.2.5 Examenssystemet

Det nuvarande examens- och betygssystemet inom den högre musikutbildningen företer vissa avgjorda nackdelar. Dessa består framför allt däri att elevernas meriteringsbehov endast kan tillgodoses på så sätt att de utför maximala prestationer i vart och ett av de i examen ingående ämnena samt att dessa ämnen i allt väsentligt är lika för alla elever på respektive utbildningslinje. Eftersom de flesta av dessa ämnen är av den arten att en lång studietid krävs för att ge hög utdelning i betygsavseende, får detta till följd att eleverna som regel utnyttjar hela den medgivna studietiden i varje ämne – och i många fall ännu mera, i form av s. k. tilläggsterminer – vilket medför långa studietider och dessutom en stark anhopning av viktiga examensprov i slutet av sista termi-

nen. Dessa tendenser förstärks ytterligare därigenom att meritvärderingen vid tjänstetillsättningar i praktiken har kommit att tillmäta betygsmeriterna en utslagsgivande betydelse jämfört med andra meriter. Denna av stress och betygsjakt starkt präglade studieordning samt dess brist på valmöjligheter begränsar dessutom i hög grad möjligheterna att på ett meningsfullt och engagerande sätt tillmötesgå och tillvarata elevernas individuella begåvningsstyp och intresseinriktning.

Ett radikalt sätt att komma tillrätta med dessa problem skulle vara att avskaffa examensbegreppet och ersätta detta med ett certifikatsystem, varvid musikhögskolan utfärdade någon form av icke betygsgraderat intyg om genomgången godkänd utbildning. Med hänsyn till att examenssystemet dock synes komma att bibehållas inom övriga utbildningsvägar, vill kommittén inte föreslå någon sådan anordning speciellt för musikutbildningen. Detta skulle kunna inverka negativt på avnämarsidan och försvåra den fria kommunikation som kommittén eftersträvat mellan musikhögskoleutbildning och annan utbildning, t. ex. mellan den del av musikvetenskapen som ligger inom universitetet och den del som hör till musikhögskolornas arbetsfält.

En annan tänkbar möjlighet vore att låta de olika ämnenas meritpoäng avgöras av studietidens genomsnittliga längd i varje ämne. Det är sannolikt att ett sådant konkurrensfritt system skulle ha en välgörande inverkan på studierna och befria dem från stress och betygsjakt. Emellertid bör man nog inte bortse från konkurrenssituationens effekt som motivationsskapande faktor, och framför allt har såväl eleven som avnämaren ett berättigat intresse av att få ett mått på studieprestationens kvalitet.

Kommittén har i detta avseende sökt en medelväg, som skulle undanröja de ovan berörda nackdelarna i form av långa studietider, betygsjakt och bristande individuell anpassning av studierna men ändå ge möjlighet till en rättvis och för avnämarsidan fullt tillfredsställande redovisning av elevernas studieresultat och personliga profil. Det-

ta kan enligt kommitténs mening åstadkommas genom följande åtgärder, som inbördes betingar varandra:

A. En fast studiegång genom resp. utbildningslinjer, vilken dock medger individuell anpassning, m. a. o. ett system med *grundkurser* och *tillvalskurser* (se betänkan- dets del I, sid 189 f, 190 ff, 198 och 201). Denna studieordning har många fördelar framför den nuvarande. Den garanterar, som kommittén tidigare framhållit, en tillfredsställande grundutbildning för det kommande yrket, samtidigt som den ger möjlighet att utveckla varje elevs personliga särart. Systemet medför en högre grad av motivation inom de olika studiegrenarna och därmed ett mera personligt engagemang i den kommande yrkesutövningen, vilket i sin tur bör få en rekryteringsbefrämjande effekt. Lärarrådet vid KMH i Stockholm har i sitt remissyttrande över betänkan- dets del I hälsat kommitténs förslag i detta hänseende med stor tillfredsställelse och menat att den föreslagna ordningen bör motverka stress och vantrivsel genom att elevernas meriteringsbehov i hög grad kanaliseras till tillvalskurserna i stället för att inriktas på en betygsjakt i alla ämnen.

Det bör påpekas att kommitténs förslag till utformning av examenslinjernas grundkurser i allmänhet har något reducerat de »praktiskt musicerande» ämnenas antal (vilket har kunnat ske med hänsyn till det framtida läget på arbetsfältet, där man kommer att kunna räkna med fler speciallärartjänster än förr), samtidigt som valmöjligheterna i fråga om dessa ämnen väsentligt har vidgats – två omständigheter som är av icke oväsentlig betydelse i detta sammanhang. Härigenom vinnes också en högre grad av koncentration och fördjupning inom de valda ämnena.

B. Ett examinationssystem, som så långt som möjligt bygger på *deltentamina* i stället för på samlade redovisningar vid slutet av studietiden i varje ämne. Denna princip är nedlagd redan i systemet med grund- och tillvalskurser men skall i största möjliga utsträckning tillämpas också inom de enskilda ämnena. I ämnen med direktutbildning, som

t. ex. musikhistoria, pedagogik osv., där de olika delmomenten inte omedelbart betingar varandra, är principen självklar och tillämpas i allmänhet redan nu. I ämnen med trappstegsformat innehåll, som t. ex. de instrumentala ämnena, där en godkänd prestation i ett visst delmoment förutsätter att närmast föregående delmoment är avklarat, är principen svårare att genomföra, eftersom slutbetyget måste relateras till den sista fasen i utbildningen. Men även i sådana ämnen finns i allmänhet delar som lämpar sig väl för deltentamina eller »betingsstudier», t. ex. repertoarredovisning o. dyl. Överhuvud är en fortlöpande kontroll av hur utbildningen fortskrider i förhållande till kursplanerna av största betydelse för såväl lärare som elev, inte minst ur den synpunkten att utbildningen i varje ämne så tidigt som möjligt bör inriktas på en bestämd betygsnivå och avslutas då detta mål är nått. Detta förutsätter i sin tur klart definierade kursplaner och -fordringar samt dessutom en omsorgsfull studierådgivning, varvid såväl lärare och avdelningsledare som elev i samråd planerar studierna så, att de som helhet ger största möjliga utbyte.

C. Ett *poängberäkningssystem*, som så rättvist och allsidigt som möjligt redovisar varje elevs studieresultat och individuella profil. Kommittén har, som ovan nämnts, ingående och förutsättningslöst diskuterat denna fråga. Poängsystemet måste enligt kommitténs mening uppfylla följande fordringar och med hänsyn till dessa fordringar vara utformat på följande sätt:

a) Systemet skall för varje ämne vara relaterat till den genomsnittliga studietiden för ämnet och till ämnets betydelse i totalutbildningen (dessa båda faktorer betingar ömsesidigt varandra). Denna »viktning» har den fördelen, att den onödiggör den nu brukliga uppräkningsmetoden av vissa vitsord vid meritvärderingen; en sådan uppräkningsmetod är redan inbyggd i systemet i och med att ämnena åsatts vissa viktetal.

Varje i examen ingående ämne åsatts följaktligen ett »viktat» poängvärde, som anger godkänd prestation i ämnet. Sammanlagda poängen för ett läsår är 40, dvs.

ett poäng pr studievecka. Denna poängsumma fördelas på de olika ämnena enligt punkt a) ovan. Genom denna »viktning» ges möjlighet att direkt jämföra studieprestationerna i ett och samma ämne inom olika utbildningsgrenar i den mån fordringarna härvid skiljer sig. Kommittén är medveten om att denna avvägning är en grannlaga och ömtålig uppgift, som kan vålla diskussion på somliga punkter. Betr. specialmotiveringar hänvisas till poänguppställningarna för de olika utbildningslinjerna (se sid. 88 ff).

b) Systemet skall vidare avspegla prestationens kvalitet med möjlighet till en relativt fingeraderad bedömning.

För att ge ett mått på kvaliteten skall grundpoängen kunna höjas med högst 50 procent. I ett ämne med grundpoängen 18 – en vanlig modul för ämne av huvudämneskaraktär – finns alltså utrymme för kvalitetsbedömning mellan 18 och 27 poäng, vilket ger möjlighet till gradering efter en 10-gradig skala. I ämnen med lägre poängantal blir möjligheterna till fingeradering förhållandevis mindre, men de är heller inte av samma angelägenhetsgrad där. Förhållandet mellan betygspoängen för godkänd och maximal prestation är sålunda 2 : 3, vilket bör jämföras med nuvarande förhållande 1 : 3, eller vid femgradig betygsskala 1 : 5.

c) Systemet skall vara så konstruerat att det inte automatiskt uppmuntrar en poängjakt över hela linjen utan att elevernas meriteringsbehov i stället leds mot en mera intressestyrd fördjupning.

Med hänsyn härtill har poängen för tillvalskurs – antingen det gäller överkurs i redan studerat ämne eller annan tillvalskurs – satts lika för alla kurser eller till 6 poäng. Man hade kunnat tänka sig att överkurs skulle ge exempelvis ytterligare 50 procents höjning av grundpoängen, men detta skulle medföra att vissa tunga ämnen med högt poängantal hade lockat till överkurser, medan andra ämnen med lägre poängantal skulle riskera att alldeles falla bort som överkursobjekt. Ett lika poängantal för alla tillvalskurser garanterar däremot att valet blir intressestyrt och inte konkurrensstyrt.

5.3. Förslag till timplaner för musikhögskola

5.3.1. Timplan för 2-ämnemusiklärare

Veckomodul (m) = 15 min.

Ämne	åk 1a)	åk 2b)	åk 3 b)	Anm. enl. tab. s. 95	Betygs-poäng
Sång	(3)	4	4	1	
Gemens. lekt.	—	3	—	4	10
Instrument 1	(3)	4	4	1	
Gemens. lekt.	—	—	3	4	10
Instrument 2c)	—	(3)	(3)	1	c)
Gehörsutb., satslära, instrumentation	—	9	9	6m: 2 6m: 3 6m: 7, 8	12
Röst- och talvård med välläs.	—	3	—	3	d)
Körsång	—	6	6	10	
Kördirigeringe)	—	6	6	7, 9	} 18
Gruppövn.	—	1	1	4	
Ensemblef)	—	6	6	6, 9	
Ensembleledning f)	—	—	6	4, 5, 9	
Musikhist. o. formlära g)	—	12	12	7, 9	18
Rytmik o. avspänning	—	6	—	5, 10	2
Obl. tillval h)	—	—	3	1, 4, 5	6
Pedagogisk utbildn. i)					4
Musikpsyk. o. -ped.	—	3	—	7	
Ped.-met.utb. i sång/instr.	—	—	6	1, 7	
Ped.-met.utb. i teori j)	—	—	(6)	1, 7	
Vuxenped., cirkel- o. ämnesmet.	—	3	3	7 (5)	
S:a veckomoduler pr elev och åk 1)	(6)	66 (69)	69 (72, 78)		S:a betygs-poäng 80

a) = universitetsåret (under detta kan viss praktisk musikunderv. vid behov förekomma).

b) = studier vid musikhögskola (alt. kan b) vara = åk 1—2 och a) = åk 3).

c) Om instr. 1 inte är piano skall piano vara obl. instr. 2. Betygs-poängen (=4) läggs till den samlade poängsumman.

d) Betygs-poängen inräknad i poängen för ped. utbildn.

e) Underv. gemensam för M1, M2, Ky.

f) » » » M1, M2, Ky, MpA.

g) » » » M1, M2, (Ky, MpT).

h) För denna linje föreslås endast ett obl. tillval.

i) Underv. gemensam för M1, M2, Ky.

j) Frivilligt

¹ Blivande musiklärare genomgår under första terminen på lärarhögskola en kurs om 20 timmar i kulturhistoria. Kursen avser ge dels orientering i stoffet, dels metodisk tillämpning främst med sikte på ämnessamverkan i konst- och musikhistoria.

De obligatoriska tillvalen är härvid inräknade i totalsumman av grundpoäng (40 pr år, 120 för tre år etc.), eftersom dessa kurser är kongruensbetingade. De frivilliga tillvalen ger däremot poäng utöver denna grundsumma. Obs. även att överkurs endast får väljas i ämne, där redan maximal kvalitetspoäng uppnåtts.

Poängberäkningen sker alltså sammanfattningsvis enligt följande regler:

Varje ämne i grundkurserna ger vid godkänd prestation ett visst grundpoängtal, vilket framgår av uppställningarna på sid. 88 ff. Alla i grundkurserna ingående ämnen måste vara godkända; en underprestation i ett ämne kan sålunda inte kompenseras av en överprestation i ett annat — detta med hänsyn till deras kongruensbetingade karaktär.

Kvaliteten i studieprestationen bedöms

5.3.2 Timplan för ettämnemusiklärare

Veckomodul (m) = 15 min.

Ämne	åk 1	åk 2	åk 3	Anm. enl. tab. s. 95	Betygs-poäng
Sång	4	4	4	1	18
Gemens. lekt.	—	3	3	4	
Instrument 1	4	4	4	1	18
Gemens. lekt.	—	3	3	4	
Instrument 2	3	(3)	—	1	8
				9m: 2	
Gehörsutb., satslära, instrumentation b)	9	9	9	9m: 3	18
				9m: 7, 9	
Röst- och talvård med välläs.	3	—	—	3	a)
Körsång	6	6	—	10	} 18
Kördirigering c)	—	6	6	7, 9	
Gruppövn.	—	1	1	4	
Ensemble d)	—	6	6	6, 9	
Ensembleledning d)	—	—	6	4, 5, 9	
Musikhist. o. formlära e)	12	12	—	7, 9	18
Rytmik o. avspänning	6	—	—	5, 10	2
Obl. tillval	—	3	3	1, 4, 5	12
Pedagogisk utbildn. f)					8
Musikpsyk. o. -ped.	3	—	—	7	
Ped.-met. utb. i sång/instr.	—	—	6	1, 7	
» » » i teori	—	—	6	1, 7	
Vuxenped., cirkel- o. ämnesmet.	3	3	6	7 (5)	
S:a veckomoduler pr elev och åk	53	60 (63)	63		S:a betygs-poäng 120

a) Betygs-poängen inräknad i poängen för ped. utbildn.

b) Underv. gemensam för M1, Ky, MpA.

c) » » » M1, M2, Ky.

d) » » » M1, M2, Ky, MpA.

e) » » » M1, M2 (Ky, MpT).

f) » » » M1, M2, Ky.

sedan genom en ev. höjning av grundpoängtalet med högst 50 %.

Tillvalskurserna får, antingen de är obligatoriska eller frivilliga, resp. innebär överkurs eller tillval utanför grundkursernas ram, 6 poäng pr kurs.

Elev, som väljer att göra en mer omfattande studieprestation i ett ämne än som normalt krävs på vederbörande utbildningslinje, får tillgodoräkna sig den högre poängen.

5.2.6 Partiell utbildning

Man kan förutsätta att vissa elever inte önskar fullfölja den reguljära utbildningsgången. De studerande, som av olika skäl måste ha förvärvsarbete jämsides med studierna, bör ges möjlighet att utan större

olägenhet fullfölja studierna i sin egen takt. Detta gäller också elever, som genom handikapp eller p. g. a. sjukdom tvingas att avvika från den reguljära utbildningsgången.

Direktutbildning i korta definierade kursavsnitt i vissa teoretiska ämnen ger möjligheter till duplicering av kurser – antingen inom musikhögskolornas ram eller i det fria och frivilliga folkbildningsarbetet. En förutsättning är givetvis att lärarfrågan kan ordnas. På detta sätt skulle ett viktigt steg mot ett avskaffande av skillnaderna mellan s. k. akademisk och icke-akademisk utbildning kunna tas.

Då här nämnda kurser åsätts betygs-poäng, innebär detta för vissa redan yrkesverksamma möjligheter till vidareutbildning och utbildningskomplettering. Möjligheterna till omskolning underlättas även.

5.3.3 Timplan för musikpedagoglinjer, allmänna

Veckomodul (m) = 15 min.

Ämne	åk 1	åk 2	åk 3	åk 4	Anm. enl. tab. s. 95	Betygs-poäng
Huvudämne	6	6	6a)	6a)	1	32
Gemens. lekt. m. repertoar o. interpret.-analys	6	6	6a)	6a)	4	12
Piano b)	(3)	(3)	(3)	—	1	b) } 24
Ensemble, kör, orkester c)	12	12	—	—	6, 9	
Ensembleledning d)	—	6	—	—	4, 5, 9	} 18
Gehörsutb. o. satslära e)	9	9	9	—	9m: 2	
Musikhist. o. formlära f)	6	6	6	—	7, 9	14
Rytmik o. avspänning m. plastik o. gestik	6	—	—	—	5, 10	2
Röst- och talvård m. välläs. o. muntlig framställning	(3)g)	(3)g)	3	3	3, 5, 8	2
Pedagogisk utbildn. Musikpsyk. o. -ped.	3 h)	—	—	3	7	44
Met. m. ausk. o. övn.-underv.	—	3	12	18	1, 7	
Lyssnarkurs- o. cirkelmet.	—	—	—	6i)	7 (5)	
Obl. tillval	—	—	3	3	1, 4, 5	12
S:a veckomoduler pr elev och åk j)	48 (51, 54)	48 (51, 54)	45 (48)	51		S:a betygs-poäng 160

a) För pedagogutb. i ensembleledning förekommer under dessa timmar ensembleledning med repertoar och interpretationsanalys.

b) För elever som inte har piano som huvudämne (= ca 85% av klassernas elever). Betygs-poängen (=6) läggs härvid till den sammanlagda poängsumman.

c) Till halva timantalet gemensamt för M1, M2, Ky, MpA.

d) Underv. gemensam för M1, M2, Ky, MpA.

e) » » » M1, Ky, MpA.

f) » » » MpA, MpT, Ky.

g) Endast för sångare.

h) Gemensamt med M1, M2, Ky.

i) » » » MpT.

j) Kan ej väljas i huvudämnet.

5.3.4 Timplan för teoripedagoglinje

Veckomodul (m)=15 min.

Ämne	åk 1	åk 2	åk 3	åk 4	Anm. enl. tab. s. 95	Betygs-poäng
Gehörsutbildning		9	6	—	18m: 2	} 50
Satslära	27 a)	9	—	—	27m: 3	
Instrumentation		3	6	—	15 m: 7	} 30
Formlära	3	3	—	3	4, 8	
Musikhistoria b)	12	12	—	—	7, 9	
Musikteorins historia m. litteraturkännedom	—	—	—	3	4, 8	6
Kompositionsseminarium c)	—	—	9	9	7, 9	10
Elementär kurs i komposition	—	—	3	—	2	6
Akustik o. ljudöverföring m. apparatkännedom	—	—	3	—	5	6
Bandslörd o. elementär						

elektronisk komposition	—	—	3	—	3	6
Pedagogisk utbildn.						46
Musikpsyk. o. -ped.	—	3 a)	—	—	7, 9	
Met. m. ausk. och övn.- underv.	—	—	12	21	1, 7, 8	
Lyssnarkurs- o. cirkelmet.	—	—	—	6 e)	5, 9	
S:a veckomoduler pr elev och åk	42	39	42	42		S:a betygs- poäng 160

a) Motsvarar ämnesblockets kurs i M1, Ky, MpA.

b) Gemensamt med M1, M2.

c) » » Dir, Komp m. fl.

d) » » M1, M2, Ky, MpA.

e) » » MpA.

5.3.5 Timplan för rytmikpedagoglinje

Veckomodul (m) = 15 min.

Ämne	åk 1	åk 2	åk 3	åk 4	Anm. enl. tab. s. 95	Betygs- poäng
Instrumentalt huvudämne	6	3	—	—	1	12
Gemens. lekt.	6	3	—	—	4	
Piano a)	(3)	(3)	(3)	—	1	a)
Sång	—	3	—	—	1	2
Blockflöjt/gitarr	—	3	—	—	3	2
Rytmik med anatomi, rörelseteknik, plastik, rörelsekomposition m. m.	6 b)	6	30	30	1, 4, 7	36
Ensemble	12 c)	9	6 d)	6 d)	6, 8, 9	28
Ensembleledning	—	6 e)	—	—	4, 5, 9	
Gehörsutb. o. satslära	9 f)	6 g)	6 g)	—	2, 3, 8, 9	14
Musikhist. o. formlära	6 h)	6 h)	6 i)	—	7, 8, 9	14
Röst- och talvård m. välläs- och muntl. framställning	—	—	3	6	3, 5	
Pedagogisk utbildn.						40
Musikpsyk. o. -ped.	3 j)	—	—	3 k)	7, 9	
Met. m. ausk. o. övn.- underv.	—	3	12	18	1, 3, 5, 8	
Obl. tillval	—	—	3 l)	3 l)	4, 5	12
S:a veckomoduler pr elev och åk	48 (51)	48 (51)	66 (69)	66		S:a betygs- poäng 160

a) För elev som inte har piano som instr. huvudämne. Betygspoängen (=6) läggs härvid till den sammanlagda poängsumman.

b) Gemensamt med samtliga övriga linjer/klasser.

c) » » allmänna pedagoglinjerna.

d) Specialform med inslag av sång, blockflöjt/gitarr, »småspel» etc.

e) Gemensamt med M1, M2, Ky, MpA.

f) » » MpA.

g) Specialform för denna linje.

h) Gemensamt med MpA, MpT, Ky.

i) Sista terminen specialform med tonvikt på förhållandet musik-koreografi.

j) Gemensamt med M1, M2, Ky.

k) » » MpA.

l) Skall utgöras av tillval nr 17, resp. 18.

5.3.6 Timplan för kyrkomusikerlinje

Veckomodul (m) = 15 min.

Ämne	åk 1	åk 2	åk 3	åk 4	Anm. enl. tab. s. 95	Betygs-poäng
Orgel solistiskt	3	3	4	—	1	14
liturgiskt	3	3	3	—	1	10
Piano	3	4	—	—	1	
Gemens. lekt.	3	3	—	—	4	10
Sång	4	4	4	—	1	
Gemens. lekt.	—	3	3	—	4	18
Gehörsutb., satslära, instrumentation b)					9m: 2	
					9m: 3	18
Röst- o. talvård m. välläs.	3	—	—	—	9m: 7, 9	
Körsång	6	6	—	—	3	a)
Kördirigering c)	—	—	6	6	10	
Gruppövn.	—	—	1	1	7, 9	
Liturgisk sång	—	—	4	—	4	
Liturgisk dirigering	—	—	—	4	5, 8	
Gruppövn.	—	—	—	1	5, 8	24
Ensemble d)	—	—	6	6	4	
Ensembleledning d)	—	—	—	6	6, 9	
Övn.-tjänstg. i kyrka	—	—	×	×	4, 5, 9	
Musikhist. o. formlära	6 e)	6 e)	6 e)	—	5 (7), 8	
eller	(12))	(12) f)	—	—	7, 9	14
Liturgik	—	—	—	9	7, 8	(18)
Orgelkunskap	—	4	—	—	7, 8	12
Rytmik m. avspänning	6	—	—	—	7, 8	6
Obl. tillval	—	3	—	3	5, 10	2
Pedagogisk utbildn. g)	6	3	18	—	1, 4, 5	12
(som 1-ämnemusiklärare)						20
Pedagogisk specialisering h)	—	—	—	24	1, 4, 5	
S:a veckomoduler pr elev och åk	52 (58)	51 (57)	66 (60)	60		S:a betygs-poäng 160

a) Betygs-poängen inräknad i poängen för ped. utbildn.

b) Underv. gemensam för M1, Ky, MpA.

c) » » » M1, M2, Ky.

d) » » » M1, M2, Ky, MpA.

e) » » » MpA, MpT, Ky.

f) » » » M1, M2, Ky.

g) » » » M1, M2, Ky.

h) Skall väljas i två av de i betänkanedets del 1 på sid. 195 angivna ämnena, till vilka dock skall fogas ämnet kördirigering.

5.3.7 Timplan för instrument- och solosångsklasser

Veckomodul (m) = 15 min.

Ämne	åk 1	åk 2	åk 3	åk 4	Anm. enl. tab. s. 95
Huvudämne	6	6	6	6	1
Gemens. lekt. med repertoar o. interpret.-analys	6	6	6	6	4
Piano a)	(3)	(3)	—	—	1
Ensemble, kör, orkester	24 b)	27 b)	30 b)	30 b)	7 (6)
Gehörsutb. och satslära					8
					9m: 3
Musikhistoria och formlära c)	6	6	—	—	9m: 2
Rytmik och avspänning	6	—	—	—	7, 8
Ped.-met.utb. i huvudämnet (met., ausk. o. övn.-underv.)	—	3	6	9	5, 10
					6m: 7
					12m: 1
S:a veckomoduler pr elev och åk	54 (57)	54 (57)	54	51	

a) För dem som inte har piano som huvudämne (= ca 85 % av klassernas elever).

b) För sångare och vissa andra kategorier lägre timantal.

c) Kurstyp 3.

5.3.8 Timplan för koristskola

Efter tre års deltagande i körsång, varav minst två i mindre kören (musikhögskolans kammarkör), eller annan likvärdig körutbildning, kan ett speciellt *koristbetyg* erhållas (jfr betänkandets del I, sid. 196). Vid prov för detta betyg skall röstens kvalitet och lämplighet för körsång bedömas

och dessutom skall stort avseende fästas vid gehörsutbildning och skicklighet i a vistsång. Genomgången godkänd koristutbildning kan inom examenslinjerna gälla som fullgjord frivillig tillvalskurs och skall därvid poängbedömas som sådan. Generellt innebär koristbetyg en merit för anställning i professionell eller halvprofessionell kör.

5.3.9 Timplan för dirigentklass

A. Orkesterdirigering

Veckomodul (m)=15 min.

Ämne	åk 1	åk 2	åk 3	(åk 4)	Anm. enl. tab. s. 95
Orkesterdirigering					
Dirigeringsövn. m. orkester	21	21	21	(praktik)	4,8
Individuell undervisning	3	3	3	(3)	1,8
Gemensam lektion	3	3	3		4,8
Partiturspel	—	3	3		3,8
Generalbasspel	3	—	—		3,8
Repetitörsteknik	—	3	3	(3)	1(3),8
Instrumentation	3	—	—		1,8
Instrumentationskunskap och partituranalys	—	3	3		3,8
Uppförandepraxis	3	3	3		3,8
Radio- och grammofonteknik	—	—	3		3,8
Orkesterinstrument	3	—	—		3
Sång	4	—	—		1
Gehörsutbildning	3	3	3		3,8
Formlära och harmonisk analys	3	—	—		3,8
Körsång	6	6	—		10
Kördirigering a)	—	6	6		3(4)
Rytmik, plastik a)	3	—	—		3(4),8
Psykologi	3	—	—		3
Kompositions(seminarium) b)	—	9	9	(9)	7,9
Orkesteradministration	—	—	3		3,8
Obl. tillval c)	—	—	3		5,8
Auskultationer	Efter anvisning				
S:a veckomoduler pr elev och åk	61	63	66		

a) Tillsammans med dirigentklass B eller diplomstuderande i kördirigering.

b) Gemensamt för Dir, Komp. m. fl.

c) Skall vara tillvalskurs nr 20. Obl. tillval nr 2 = kompositionsseminarium.

B. Kördirigering

Veckomodul (m) = 15 min

Ämne	åk 1	åk 2	(åk 3)	Anm. enl. tab. s. 95
Kördirigering				
Dirigeringsövn. m. kör	12	12	(praktik)	3(4),8
Individuell undervisn.	3	3	(3)	1,8
Gemensam lektion	3	3		4,8
Partiturspel	3	3		3,8
Generalbasspel	3	—		3,8
Repetitörsteknik	—	3	(3)	1(3),8
Instrumentation	3	—		1,8
Instrumentationskunskap och partituranalys	—	3		3,8
Uppförandep Praxis	3	3		3,8
Radio- och grammofonteknik	—	3		3,8
Orkesterinstrument				
Praktisk orientering	3	—		3
Orkesterdirigering a)	6	9		4,8
Sång m. körtonbildning	4	4		1
Gehörsutbildning	3	3		3,8
Formlära och harmonisk analys	3	—		3,8
Körsång b)	b)	b)		10
Rytmik, plastik c)	3	—		3(4),8
Psykologi	3	—		3
Kompositions(seminarium) d)	9	9	(9)	7,9
Köradministration	—	3		3,8
Obl. tillval e)	—	3		5,8
Auskultationer	Efter anvisning			
S:a veckomoduler pr elev och åk	64	64		

a) I lämplig utsträckning gemensamt med dirigentklass A.

b) Ingår i timmarna för kördirigering.

c) Tillsammans med dirigentklass A.

d) Gemensamt för Dir., Komp. m. fl.

e) Skall vara tillvalskurs nr 20. Obl. tillval nr 2 = kompositionsseminarium.

5.3.10 Timplan för komposition

Veckomodul (m)=15 min.

Ämne	åk 1	åk 2	åk 3	Anm. enl. tab. s. 95
Komposition	4	4	4	1
Kompositionsseminarium a)	9	9	9	7
Specialkurser				
(instrumentationsteknik, instuderingsproblem i nutida musik etc.)	3	3	3	3
Auskultationer				
(instrument, sång, kör- och orkesterdirigering, pedagogisk och metodisk undervisning)	6	3	(3)	—
Elektronisk komposition med arbete i studio	—	15	15	1, 3
S:a veckomoduler pr elev och åk	22	34	31 (34)	

a) Gemensamt med Dir och MpT.

Tabell

för redovisning av antalet elever i olika ämnen och undervisningsmoment.

Tabellen och de hänvisningar som i timplanerna görs härtill är främst avsedd att ge underlag för bedömning av lokal- och lärarbehov.

- 1 = enskild undervisning (ev. tillsammans med ett undervisningsobjekt)
- 2 = grupper om 2 elever
- 3 = » » 3—5 elever
- 4 = » » 7—8 »
- 5 = » » 15—20 »
- 6 = varierande gruppstorlek från 2 elever till orkester
- 7 = grupper om 30—40 elever
- 8 = särskild undervisning för resp. linje/klass
- 9 = gemensam undervisning för flera linjer/klasser (anges i timplanerna som fotnoter enligt förkortningslistan nedan)
- 10 = gemensam undervisning för samtliga linjer/klasser (betr. körsång gäller härvid att de körsångspliktiga eleverna, om antalet så medger, fördelas på två köror med särskild undervisning för var och en)

Förkortningslista:

1-ämnesmusiklärare	M1
2-ämnesmusiklärare	M2
Musikpedagoglinjer	
allmänna	MpA
rytmikpedagoglinje	MpR
teoripedagoglinje	MpT
Kyrkomusikerlinje	Ky
Instrument- och solo-	
sångsklasser	I resp. S
Koristskola	Kor
Dirigentklass	Dir
Kompositionsklass	Komp

5.3.11 Kommentarer till timplanerna

2-ämnesmusiklärare (se del I, s. 191—192)

Den blivande 2-ämnesmusikläraren skall under två år vid musikhögskolan hinna med en utbildning i musicerande-, kunskaps- och färdighetsämnen, som i möjligaste mån svarar mot 1-ämnesmusiklärarens treåriga utbildning i dessa ämnen. Man torde därför i åtskilliga fall knappast kunna fordra full jämställdhet härvidlag. Kraven i musikhistoria och formlära måste självfallet vara desamma för båda linjealternativen. Bland övriga ämnen har kraven också satts lika i hela ensembleblocket, dvs. körsång och ensemble med dirigering av respektive; detta av det skälet att det i just dessa ämnen torde vara svårast att på egen hand skaffa sig kunskaper och färdigheter. I återstående ämnen har de obligatoriska kraven i all-

mänhet måst sättas något lägre i 2-ämnesalternativet, som framgår av betygspoängtalen. Den ändringen gentemot förslagen i betänkandets del I har även gjorts, att på denna linje endast fordras *ett* obligatoriskt tillval.

Självfallet är det dock ingenting som hindrar att en elev väljer en större kurs i ämnen som sång, instrument 1, i det teoretiska eller pedagogiska ämnesblocket, där tid, krafter och begåvning så medger. Som framgår av timplanen finns i ämnena sång och instrument 1 också möjlighet till frivilliga studier under universitetsåret. Valet beträffande ordningsföljden mellan universitets- och musikhögskolestudierna är likaledes fritt och bör träffas efter omsorgsfull studierådgivning.

1-ämnesmusiklärare (se del I, s. 192—193)

Jfr vad som ovan sagts om 2-ämnesmusikläraralternativet. Beträffande 1-ämnesmusiklärare krävs »normal» behörighet i samtliga ämnen, vilket i huvudämnen sång, instrument 1, teori- och ensembleblocken motsvarar den vanliga huvudämnesmodulen 18 betygspoäng.

Musikpedagoglinjer, allmänna (se del I, s. 193)

Den meddelade timplanen är ett normal-exempel för musikpedagogisk utbildning. Eftersom huvudämnen till sin karaktär kan vara mycket olika (sång, instrument, ensembleinstruktion etc.) måste i många fall modifieringar beträffande såväl timplan som kursinnehåll göras.

Utbildningen av musikpedagoger av olika slag skall stå på en mycket hög nivå med hänsyn till både konstnärlig och pedagogisk förmåga. Detta avspeglas i de höga poängtalen för huvudämnen och pedagogikblock. Även ensemble- och teoriblocken har givits en hög rang med hänsyn till dessa ämnens alltmer ökande betydelse för den musikpedagogiska verksamheten.

Timplanen är så konstruerad, att den skall medge en naturlig övergång, utan alltför omfattande komplettering, från instrument- eller solosångsklassernas andra år till pedagogklassernas tredje årskurs (jfr de båda timplanerna).

Rytmikpedagoglinje (se del I, s. 193–194) Liksom i fråga om flera andra pedagoglinjer gäller att eleven ofta – kanske i de flesta fall – inte från början av musikhögskolestudierna avsett att välja just denna yrkesinriktning. Därför är timplanen så konstruerad, att dess båda första år, och i synnerhet det första, så långt möjligt är likartade med instrument- och solosångsklassernas. Övergång från dessa klasser till rytmikpedagoglinje kan därför ske till den andra eller tredje årskurs utan alltför omfattande komplettering. Först under år 3 sätter den egentliga rytmikpedagogutbildningen in, med stark specialisering på huvudämnet, dess pedagogiska tillämpning och vissa övriga i sammanhanget viktiga ämnen, vilka även i många fall något anpassats efter studiernas huvudinriktning (såsom ensemble, gehörsutbildning, musikhistoria och formlära).

Teoripedagoglinje (se del I, s. 194)

Linjen innebär en synnerligen kvalificerad utbildning, utgående från högsta examensnivå i de musikteoretiska ämnena på ett-ämnesmusiklärar- och kyrkomusikerlinjerna. Som i del I framhölls, torde det vara ovanligt att elev från början väljer denna linje som självständig utbildningsgren; därför har där angetts vilka övergångsmöjligheter som kan tänkas från resp. kyrkomusiker- och musiklärarlinjerna och på vilka villkor sådan övergång sker.

Examinerade teoripedagoger väntas söka sig till de mest kvalificerade befattningarna på området. Då emellertid tillgången på pedagoger av denna kvalitet i musikteoretiska ämnen med nödvändighet måste bli relativt begränsad, har musikhögskoleutbildningen på vissa andra linjer konstruerats så att även där en specialisering i fråga om musikteoretisk pedagogverksamhet kan väljas. Detta gäller kyrkomusiker- och 1-ämnesmusiklärarlinjerna, varav den förstnämnda ger den högsta kompetensen (jfr timplaner och linjebeskrivningar). Sammanfattningsvis kan sägas, att på det teoripedagogiska området föreslagits tre kompetensgrader, nämligen – i rangordning uppiifrån – a) teoripedagoger, b) kyrkomusiker

med pedagogisk specialisering i musikteoretiskt ämne eller ämnesgrupp och c) 1-ämnesmusiklärare med pedagogisk utbildning i musikteoretiskt ämne.

Kyrkomusikerlinje (se del I, s. 194–195)

Den musikhögskoleutbildade kyrkomusikern kommer som hittills att kunna sägas utöva två yrken, nämligen kyrkomusikerns och musikpedagogens. Avvägningen mellan de ämnen och undervisningsmoment, som är inriktade på endera yrkesgrenen, är i många fall en ömtålig fråga, som emellertid har kunnat lösas på ett långt smidigare och effektivare sätt i den av kommittén föreslagna enhetliga kyrkomusikerutbildningen än i den hittillsvarande, som förutsätter avläggandet av tre olika examina. Den specifikt kyrkomusikaliska delen har inte blivit eftersatt i kommitténs förslag; tvärtom har exempelvis orgelundervisningen tidsmässigt ungefär fördubblats mot förr genom ämnets uppsplattning på solistiskt och liturgiskt orgelspel med 1 vte för vardera delämnet under tre år. Vad beträffar andra ämnen och ämnesgrupper, såsom t. ex. det musikteoretiska blocket, har dessa av kongruensskäl givits samma eller likartad uppläggning som i 1-ämnesmusiklärarutbildningen. Kommittén räknar nämligen med att kyrkomusikerna i framtiden skall verka som högt kvalificerade lärare t. ex. i musikfackskolorna i olika ämnen, både i sina kyrkomusikaliska specialämnena och – inte minst – i musikteoretiska ämnen, vilka senare därför av kongruensskäl utformats på samma sätt som 1-ämnesmusiklärarnas, dock med möjlighet till grundligare specialisering (jfr vad som sagts härom under Teoripedagoger, s. 96). Eftersom ämnet piano knappast kan sägas vara lika relevant i kyrkomusiker- som i musikläraryrket, har utbildningen häri, liksom poängtalet, något reducerats. Detta hindrar givetvis inte, att en för ämnet begåvad elev väljer en högre kurs i piano och därmed får tillgodoräkna sig motsvarande högre betygspoäng. Samma sak gäller om exempelvis ämnet musikhistoria och formlära, där den högre kursen (kurstyp 1) rent av krävs för vissa specialiseringsstudier och kompetensnivåer, varför kyrkomusikeleven

i allmänhet torde böra tillrådas att välja denna kurstyp.

Övriga klasser (se del I, s. 195–198)

Beträffande icke-examenslinjer gäller att utbildningen som regel avslutas med prov och avgångsbetyg. Där förekommer följaktligen heller ingen poängberäkning.

Instrument- och solosångsklasserna (se del I, s. 195–196) utbildar musiker, som i sin kommande yrkesutövning mer eller mindre kan specialisera sig som solister eller som orkestermusiker, resp. korister. Någon specialisering åt det ena eller andra hållet har inte gjorts i timplanen, vilket givetvis inte hindrar att elevernas begåvningsstyp och intresseinriktning i hög grad kan tillmötesgå på dessa friare linjer, där inga fixerade examens- eller kompetensfordringar är uppställda. I allmänhet gäller vidare att dessa elever, i högre eller lägre grad och oberoende av de nyssnämnda specialiseringstendenserna, kommer att ägna sig åt pedagogisk verksamhet. Utbildningen innefattar därför en viss obligatorisk pedagogisk-metodisk utbildning i resp. huvudämne. Beträffande övergångsmöjligheter till olika examenslinjer och villkoren för sådan övergång se resp. linjer.

Beträffande *koristskolan* har ingen formell timplan uppgjorts med hänsyn till de stora variationer som kan förväntas i fråga om utgångsnivåer, utbildningsförhållanden m. m. Förslag till normalutbildning, inkl. kunskaps- och färdighetskrav, återfinns dock i del I, s. 196–197.

Dirigentklassen (se del I, s. 197) utbildar dirigenter på professionell nivå. Uppdelningen på de båda grenarna skall inte fattas alltför bokstavligen såsom en exklusiv specialisering på antingen orkester- eller kördirigering utan snarare ses som tyngdpunktsförskjutningar inom en relativt enhetlig utbildning (ingen orkesterledare undgår att komma i kontakt med sångare eller vokalensemble och vice versa).

Dirigentklass A (Orkesterdirigering). Utbildningen är treårig. Möjlighet skall finnas att under ett fjärde år erhålla viss fortsatt utbildning i kombination med praktik (konsertframträdanden och operadirigering)

vid olika symfoniorkestrar, opera, andra elevorkestrar etc. Efter det fjärde året utfärdas diplom. Stipendier för utlandsstudier bör finnas. Efter fjärde året övervägs huruvida elev genom musikhögskolans försorg skall beredas tillfälle till debutkonsert med professionell orkester.

Intagning i dirigentklass, som endast finns vid musikhögskolan i Stockholm, sker med 2–3 elever per år. Behovet av heltidsanställda dirigenter beräknas av kommittén till ca 30–35 vid full utbyggnad av orkesterverksamheten i landet (inklusive regionorkestrar).

Ämnet orkesterinstrument avser praktisk orientering i stråk-, blås- och slagverksinstrument.

Sångundervisningen inriktas främst på behandlingen av den egna rösten. Viss utbildning i tal, muntlig framställning (konsertkommentarer m. m.) etc. skall ingå. Undervisningen anpassas i hög grad till den enskilde elevens förutsättningar och skall ej styras mot solistiska uppgifter annat än om eleven har särskilda förutsättningar härför.

Gehörsutbildningen bedrivs på en kvalificerad nivå och målinriktas, med hänsyn till de speciella fordringarna på en dirigent, mot klangproblem och intonationsfrågor och andra för en orkesterledare relevanta gehörsproblem.

Varje elev förutsätts besitta en pianistisk färdighet som möjliggör ackompanjemang, repetitörsarbete, partiturspel etc.

Undervisningen i psykologi skall ge insikter i psykologins grunder samt speciell för dirigenter avpassad arbetsledarpsykologi. Samarbete med undervisningen i repetitionsteknik är nödvändig. Undervisningen bedrivs i seminarieform.

Under andra och tredje samt den eventuella fjärde årskursen följer eleverna undervisningen i kompositionsseminariet. De skall dock inte annat än i undantagsfall och om de har särskild fallenhet härför själva komponera.

Undervisningen i orkesteradministration skall ge sådana kunskaper som erfordras för att dirigenten skall kunna fylla funktionen som konstnärlig ledare. Här diskuteras

programsättning och programarbete (notanskaftning, avvägningsproblem mellan dirigent, orkestrernas möjligheter, publiken och ekonomin) och ges kunskaper i samhälleliga frågor rörande musiklivets uppbyggnad, anslagsgivande myndigheter och utredningsarbete på musikområdet (avslutat och pågående). Särskilt angelägna är frågor som gäller den nutida musikens plats på konsertprogrammen och olika former för kontakt med skilda publikgrupper. Frågor om reklam och studiearbete berörs även. Uppläggning av skolkonsertverksamhet ägnas särskild uppmärksamhet. Samarbete med specialister inom skolväsendet bör härvid ske. Uppläggning och genomförande av konsertturnéer behandlas.

Eleverna kommer in i dirigentklassen med varierande bakgrund och förkunskaper. Befrielse från viss undervisning kan ske med hänsyn till särskilda förkunskaper. Väsentligt är dock, att alla elever vid den treåriga utbildningens slut har genomgått i stort sett samma kurser i alla ämnen. Viss specialinriktning mot opera eller konsert kan ske under tredje och fjärde studieåren.

Dirigentklass B (Kördirigering). Utbildningen är i princip tvåårig, med möjlighet till viss fortsatt utbildning under ett tredje år. I tillämpliga delar gäller om denna variant av dirigentklassen vad som ovan sagts om Dirigentklass A. Självfallet läggs här större vikt vid vokal utbildning, men det bör observeras att de instrumentala ämnena (både orkesterdirigering, instrumentalspel och instrumentkännedom etc.) intar en viktigare ställning än exempelvis i diplomstudier i ämnet kördirigering. Man torde böra räkna med en mycket restriktiv intagning i denna variant av dirigentklassen. Verksamhet som kördirigent är ju inte på långt när i samma grad som orkesterledarbete ett självständigt yrke, även om tendenser i denna riktning kan skönjas. I stor utsträckning torde klassvarianten komma att rekryteras från examensklasser vid musikhögskolorna, ofta av elever med diplom i kördirigering, i vilket fall många ämneskurser på timplanen faller bort såsom redan fullgjorda och utbildningstiden därige-

nom förkortas. Efter det (eventuella) tredje studieåret eller efter uppnådd motsvarande utbildningsnivå utfärdas diplom i dirigering, variant B. Observera att detta diplom är delvis artskilt från och betydligt mera kvalificerat än diplom i ämnet kördirigering.

Kompositionsklassen beskrivs tämligen utförligt i betänkandets del I, s. 197-198. I övrigt hänvisas till denna del, s. 152 ff, där också förslag framställs i fråga om elektronisk studio m. m. Det bör anmärkas att timplanen för denna klass, liksom även för dirigentklassen, endast ger ett typexempel på en utbildningsgång, som i väsentliga delar måste anpassas efter vederbörande elevs personliga förutsättningar och intresseinriktning.

5.4 Förslag till kursplaner (typexempel)

5.4.1 Piano

A. Instrumentklass

Mål. Studiet i pianoklassen skall ge den höga tekniska och musikaliska skolning, som är en nödvändig förutsättning för att kunna göra en kvalificerad insats i det offentliga musiklivet, exempelvis som solist, kammarmusikspelare och ackompanjator.

Huvudmoment. Teknisk skolning. Instudering av pianolitteratur. Repertoarkännedom. Kammarmusik ackompanjemang. Spel i orkester. A vista-spel.

Anvisningar och kommentarer. Den som antages som elev i pianoklassen på musikhögskola har redan en viss grundutbildning på sitt instrument. Emellertid måste man i vissa fall räkna med justeringar och kompletteringar beträffande den tekniska skolningen likaväl som med fortsatt höjning av spelfärdigheten. Det tekniska studiet skall leda till sådan behärskning av medlen, att det kan tjäna som underlag för fortsatt studium i de olika specialformer, som nämnts ovan.

Eftersom tekniken skiftar allt efter sti-

larnas uttryckskrav, blir det nödvändigt, att det tekniska studiet nära ansluts till instudering av litteratur och därigenom också får så mångsidig belysning som möjligt. Ett studium på denna nivå innebär självklart en ökad vetskap om att de tekniska medlen väljs utifrån musikaliska krav och att man i denna mening allt mindre kan göra åtskillnad mellan teknik och musik.

Det borde vara möjligt, att i en propedeutisk kurs samla alla nyantagna pianoelever för en orientering om det tekniska studiet, dess psykologiska grunder, dess metodik och praktiska form. Detta bör kunna ske under första terminen och i former, som inte fixerar vid endast en metod utan som kan ge lämplig bakgrund för vad de olika lärarna personligen utformar. En sådan kurs skulle också tjäna syftet att avlasta lärarna från vissa allmänna, sammanfattande framställningar.

Vad beträffar instudering av pianorepertoar skall denna omfatta ett representativt urval av en central och väsentlig litteratur från olika epoker. Av särskild betydelse är det att repertoarkännedomen förs fram till vår tid och att aktualiteten i de sista decenniernas musikskapande får sin belysning av gången tid likaväl som att nutida problemställningar har relevans också i tidigare epoker.

För att öka repertoarkännedomens kvantitet likaväl som dess kvalitet är det i hög grad önskvärt, att timplanen kan ha plats för gemensamma genomgångar av pianolitteratur (interpretationsanalys). Visserligen kan den sedvanliga gemensamma pianolektionen anses ge viss repertoarkänedom. Eleven hör sina kamraters spel och program; läraren ger vissa kommentarer inför gruppen. Huvudsyftet med den gemensamma pianolektionen är emellertid att ge vana vid offentligt spel.

För pianoklassens enskilda lektion förelås 90 min. per vecka. Denna tid delas upp på två kortare lektioner. Det kan också i vissa fall vara lämpligt att eleverna är åhörare till varandras lektioner.

Varje pianist måste få utbildning i kammarmusikspel och ackompanjemang. I den-

na utbildning bör eleven också fungera som ackompanjator och kammarmusikspelar hos olika lärare och bör under denna kurs gå genom representativ litteratur från skilda epoker. Beträffande ackompanjemang är det angeläget, att man beaktar skillnaden mellan vokalt och instrumentalt ackompanjemang.

I nära anslutning till ensemblespelet kommer utbildning som orkesterpianist, där den nutida repertoaren ofta ger mycket komplicerade och särpräglade uppgifter, som kräver särskild instruktion.

Det finns överhuvud taget ett behov av pianister, som har fantasi, mångsidighet och teknisk skicklighet nog att rycka in i de skiftande ensembleuppgifter som nutida musik ställer. Det är därför nödvändigt att ägna denna del av repertoaren särskild uppmärksamhet.

Inträdesfordringar. Inträdesprovet i piano skall omfatta *minst tre tekniskt mera krävande verk från tre stilepoker*, där den sökande kan redovisa sin tekniska och musikaliska förmåga enligt fordringarna för ungefär nuvarande musikhögrexamens högsta betyg. Även om man vid bedömningen inte undantagslöst måste kräva exceptionell solistisk begåvning, så måste man i princip fordra en kvalitet, som kan anses räcka för någon eller några av de funktioner en kvalificerad pianistutbildning enligt ovan leder till.

Den sökande skall vidare spela *ett obligatoriskt stycke*, som förelagts honom senast 14 dagar före provet. Han skall också spela *ett stycke a vista*.

Examensfordringar. Efter fyra års studier i pianoklassen följer avgångsexamen. Provet preciseras enligt följande:

En månad före examen lämnar eleven i samråd med sin lärare in en förteckning över instuderad repertoar med representativa verk från olika epoker, omfattande en sammanlagt speltid av ca 90 minuter. Ur denna repertoar väljer eleven och läraren gemensamt verk omfattande ca 20 minuter. Examensnämnden väljer ytterligare verk, så

att programmet sammanlagt kommer att omfatta ca 30 minuter, representerande minst 4 stilepoker. Åtminstone ett verk skall vara från tiden efter 1910. Därtill kommer ett kortare stycke, som eleven en månad före examen tilldelats för instudering på egen hand.

Några exempel på provets form och svårighetsgrad:

1) J. S. Bach: Kromatisk fantasi och fuga
Mozart: Rondo a-moll
Chopin: Ballad f-moll
S.-E. Bäck: Expansiva preludier
Debussy: Voiles (tilldelad uppgift)

2) Schubert: Sonat A-dur – op 120
Brahms: Intermezzo ass-moll op 118
Debussy: Images II
Nielsen: Tema med variationer, op 40
Scarlatti: Medelsvår sonat (tilldelad uppgift)

3) Beethoven: Sonat op 31 – d-moll
Liszt: 2 Petrarconetter
Webern: Variationer
Stockhausen: Klavierstück VII
Händel: Medelsvår sats ur svit (tilldelad uppgift)

Diplomstudier. Elev som efter 4:de året gjort avgångsprov med tillräckligt övertygande solistiska och artistiska kvaliteter som klart motiverar vidare utbildning i denna riktning kan fortsätta denna upp till *diplomexamen*.

Huvudmoment. Ytterligare teknisk skolning. Fortsatt breddning och fördjupning av repertoarstudiet, bl. a. med särskild hänsyn till pianokonsert.

Anvisningar och kommentarer. Det är viktigt att eleven ges rikliga möjligheter till offentliga framträdanden vid elevkonserter och uppvisningar. Han bör få många tillfällen till repetition med elevorkestern. Det är också lämpligt att han kan bevista kurser av interpretativ karaktär.

Inträdesfordringar. Enligt vad ovan sagts om avgångsexamen efter 4 års studier i pianoklass kan inträde i diplomklass beviljas, om provet visat sig ha erforderliga konst-

närliga kvaliteter.

Den som söker till diplomklassen utan att ha studerat vid pianoklass skall göra ett prov enligt föreskrifterna för avgångsprov efter 4:de året i pianoklass.

Examensfordringar, pianodiplom. En månad före examen lämnar eleven i samråd med läraren in en förteckning över instuderad repertoar, som skall omfatta följande:

12 större, representativa verk från skilda epoker, varav minst
4 kompositioner efter 1910
6 pianokonsert, varav minst en efter 1910.

Ur denna repertoar väljer eleven tillsammans med läraren ett material av ca 20 minuters längd och examensnämnden väljer ut ytterligare ett antal verk, så att programmet som helhet omfattar ca 45 minuter.

För diplomexamen fordras vidare en repertoarförteckning över verk i kammarmusik och ackompanjemang, som instuderats och varav ett antal med sammanlagt ca 75 minuters speltid offentligt redovisats vid musikhögskolans egna konsert eller i likvärdiga sammanhang.

Diplomexamen kan också göras i form av offentlig pianoafton. Om programvalet vid denna konsert inte kan anses uppfylla de ordinarie fordringarna för diplom, skall ett kompletterande prov göras enligt de önskemål, som examensnämnden framställer.

B. Piano, musikpedagogisk linje

Mål. Den högskoleutbildade pianopedagogen är bl. a. avsedd att bli lärare på musikfackskola och musikhögskola. Han måste därför i sitt studium förena hög artistisk skolning med pedagogisk metodik och erfarenhet. Den pianopedagogiska examen är således att betrakta som en specialexamen för pianister, med betoning lika mycket på spelet som på pedagogiken. För båda funktionerna står upplevelsen av notbilden i centrum. Pianistens sätt att läsa notbilden och att öva kommer att vara avgörande för hans sätt att undervisa andra.

Den blivande pianopedagogens utbildning är beträffande huvudinstrumentet identisk

med den som ges i pianoklassen. Avgångsprovets i ämnet piano görs således enligt samma fordringar som provet efter fjärde året i pianoklassen.

Se vidare anvisningar och kommentarer för instrumentklass i piano.

Huvudmoment. Se instrumentklass i piano.

Inträdesprov. Den sökande genomgår prov i piano kombinerat med ett pedagogiskt lämplighetsprov.

Examensfordringar. Samma som för instrumentklass i piano.

Undervisningsprov. Redovisning av examinandens resultat med de elever han haft i övningsundervisningen skall lämpligen ske inom ramen för denna utbildning. Handledare och lärare svarar gemensamt för bedömningen.

C. Piano, instrument II på pedagoglinje

Mål. Pianot är i detta sammanhang främst ett stödinstrument. Blås-, stråk- sångläraren behöver kunna så långt möjligt ackompanjera sina elever.

Huvudmoment. Teknisk skolning. Repertoarstudier. Ackompanjemangsovning.

Anvisningar och kommentarer. Pianostudiet blir här till stora delar av samma art som i musiklärarutbildningen. Avvikelsen torde mest ligga i att repertoaren i hög grad bör innefatta kännedom om ackompanjemangsstämmor för det egna huvudinstrumentet. Det kunde också av sådana skäl vara motiverat att elever med någorlunda utvecklat pianospel få delta i samma ensemble och ackompanjemangskurser som musiklärarna.

D. Piano, biinstrument i solosångs- och instrumentklasser samt i koristskola

Mål. De studerande i dessa klasser behöver lära sig pianospel i en utsträckning som

gör det möjligt för dem att åtminstone hjälpligt ackompanjera inom sin egen repertoar, liksom att få bättre kontakt med och förståelse för vad som sker i pianostämman i de ensembleverk de studerar.

Anvisningar och kommentarer. Man får räkna med att en stor del av de elever, som studerar i dessa klasser kommer att utbilda sig till pedagoger på sitt huvudinstrument. Det ligger i så fall i deras eget intresse att försöka föra pianospellet så långt fram det går utan intrång på det övriga studiet, detta för att eventuellt kunna ha rätt att förvärva undervisningskompetens även för piano. Studiegången kommer här således i stort sett att sammanfalla med vad som föreslagits under pedagogklassens piano som andra instrument.

Kan spelet inte föras till denna nivå bör det riktas på ackompanjemang och på en bred, elementär och teknisk lätt repertoar.

E. Piano, instrument I i musiklärarutbildningen

Mål. Utbildningen syftar till att ge de färdigheter i pianospel som krävs för den kommande yrkesutövningen som musiklärare.

Huvudmoment. Teknisk skolning och in-studering av repertoar. Kammarmusik och ackompanjemang. Gehörsspel, transponering och improvisation.

Anvisningar och kommentarer. Vad beträffar teknisk utbildning och repertoarstudium gäller här i princip samma som sagts ovan om studiet i pianoklass. Den tekniska skolningen skall alltså kompletteras och föras vidare. Vidare bör en modifiering av de tekniska kraven ske till förmån för repertoarbredd och allmänt musikantisk förmåga.

Inträdesfordringar. Den som har piano som instrument I i musiklärarexamen skall i inträdesprovet spela 2 kompositioner av olika stil, utförda i tekniskt någorlunda genomarbetad form och med kultiverat föredrag.

Svårighetsgraden kan anges enligt följande exempel:

J. S. Bach, medelsvåra satser ur engelska sviter, partitor, *Wohltemperiertes Klavier*.

eller medelsvåra rörliga satser av *Haydn* och *Mozart*,

enklare sonatsatser av *Beethoven*

op 10 c-moll

op 10 F-dur

op 14 E-dur

op 14 G-dur

eller *Bartók*, *Mikrokosmos*, band V.

Han skall också spela ett stycke a vista.

Examensfordringar. Med tanke på att en musiklärare med piano som instrument I i hög grad kommer att använda pianot vid exemplifieringar av olika slag, inte minst ur pianolitteraturen, föreslås examensprovet kombineras enligt följande:

1) Eleven utväljer i samråd med läraren lämpliga examensstycken i minst 3 olika stilar. Denna del av provet är avsedd att visa den solistiska förmågan och bör omfatta ca 20 – 25 minuter.

Styckenas svårighetsgrad bör motsvara:

J. S. Bach: Italiensk konsert, engelska sviter, partitor,

eller medelsvåra – svåra sonatsatser av *Haydn*–*Mozart*

eller medelsvår sonatsats av *Beethoven* (op 26 Ass-dur, op 27 Ess-dur)

eller *Bartók*: *Mikrokosmos*, band IV, alternativt *Schönberg*: *Sechs Klavierstücke* op. 19.

2) En månad före examen skall eleven lämna in en skriftlig förteckning över instuderad och genomgången litteratur. Den skall omfatta 30 verk från olika epoker. Av dessa verk bör åtminstone 8 vara i samma svårighetsgrad som styckena i solospelet (vilka senare för övrigt räknas in i repertoaren). Ur denna repertoar väljes av nämnden verk på sammanlagt ca 5–10 min., som likaledes redovisas, visserligen utan fullt så stora krav på teknisk perfektion som själva solosprovet, men med ett föredrag, som är stilistiskt och artistiskt acceptabelt för sitt ändamål som demonstration inför skolklass.

I de fall, där examinandens i solosprovet spelar ett verk av sådant format att det upptar hela den stipulerade tiden, kan repertoarspelet lämpligen få ge prov på examinandens stilkunskap på övriga områden.

För att inte tynga examinationen onödigt mycket, kan man också låta redovisningen av repertoarkännedomen ske separat, förslagsvis en vecka före examen, inför läraren och en eller två medbedömare.

Vid beräkningen av antal verk för kännedomsrepertoaren föreslås sonatsats få gäla som särskilt verk, likaså svitsatser eller eventuella kombinationer av mindre satser.

Då kännedomsrepertoaren sammanställs ur hela studiematerialet från högskoletiden behöver inte kravet på 30 stycken vara särskilt betungande. En stor del av dessa stycken kan ju vara tämligen lätta men inte desto mindre mycket användbara. Det är för övrigt att anse som förtjänstfullt om urvalet blir så relevant som möjligt för den kommande yrkesverksamheten.

F. Piano, rytmikpedagoger, instrument I

Kursen i piano föreslås i princip vara identisk med piano I för musiklärare vad beträffar inträdesprov, lärogång och examenskrav.

Särprägel torde studiet få i följande avseenden bl. a.

1) Repertoaren kan behöva väljas efter behoven i rytmikundervisningen, exempelvis danssatser, karakteriserande musik och liknande.

2). Key-board-harmony bör säkerligen drivas till högre grad av skicklighet för att räckta till för fantasifull fabulering och exemplifiering vid undervisningen i rytmik. Här kunde det sannolikt vara skäl för att räkna med särskild bedömning (eventuellt något slag av betyg eller gradering), av pianospelet vid rytmikundervisningsprovet.

G. Piano, instrument II, musiklärare

Mål. Kurser för piano som instrument II i musiklärar- och rytmikpedagogutbildning-

en kan sägas ha liknande innehåll som för piano som instrument I men med mindre fordringar.

Huvudmoment. Se piano, instrument I.

Anvisningar och kommentarer. Framhållas bör att vid bedömningen av examensprestationerna på denna nivå särskild vikt fästes vid examinandens förmåga att använda sina kunskaper på ett levande och effektivt sätt både vid spelprovet och vid undervisningen.

Examensfordringar. Examen föreslås ske i samma former som för piano I men med mindre fordringar.

Således kommer svårighetsgraden att motsvara ungefär

J. S. Bach: medelsvåra satser ur eng. sviter, partitor etc.

eller enklare – medelsvåra sonatsatser av Haydn–Mozart

eller Bartók: Mikrokosmos, band III–IV.

Kännedomsrepertoaren föreslås omfatta 20 verk varav 5 av högre svårighetsgrad.

H. Överkurser i piano

Den komplettering som överkurser innebär kan naturligtvis få olika form alltefter den individuella situationen. Här ges några exempel på vilka typer av överkurser, som kan tänkas förekomma.

A) Allmän breddning av repertoaren i förening med ökad teknisk prestation.

B) Specialisering på någon äldre stil-epok.

C) Specialisering på en bestämd tonsättare

E) Specialisering på historiska klaverinstrument.

F) Specialisering på pianot som orkester- och ensemble-instrument i modern musik. Eventuellt i förening med celestaspel och visst elementärt cembalospel i modern ensemble, där det inte fordras fullt utbildad cembalist.

5.4.2 Cembalo, instrumentklass

Mål. En välutbildad cembalist skall behärska en central repertoar från de äldre epokerna likaväl som från modern tid. Han skall vara en driven generalbasspelare och känna väl till olika stilproblem. En cembalist skall kunna instruera och leda ensemble från cembalon samt äga praktisk kännedom om klavikord, virginal och andra äldre klaverinstrument.

Huvudmoment. Teknisk skolning. Instudering av repertoar. Ensemblespel. Generalbasspel, stillära och uppförandepaxis.

Anvisningar och kommentarer. Även om den nyantagna eleven har ett visst tekniskt underlag så måste säkert i de flesta fall en omfattande och grundlig teknisk skolning ske.

Generalbasspel, improvisation, satstekniskt studium, ensemblespel, är hela tiden en förutsättning för att kunna bygga upp en solorepertoar och bör alltså förefinnas parallellt med solostudiet.

Det är ofrånkomligt för en cembalist att åtminstone ha en grundkännedom om spel på virginal och klavikord, förslagsvis också på 1700-talets hammarklaver.

Den moderna musiken erbjuder många skiftande uppgifter för en cembalist. Detta fordrar ett speciellt tekniskt och stilistiskt studium.

I studiet måste ingå en kurs i instrumentets historia, dess intonation och vård, gärna också en särskild kurs i dess stämning.

Inträdesfordringar. Som inträdesprov föreslås följande moment:

1) Ett verk från tiden före J. S. Bach.

2) Ett representativt verk av t. ex. J. S. Bach, Händel, Couperin, Rameau eller Scarlatti.

3) Ett stycke a vista. (Cembalo).

4) Spel på piano av ett representativt verk från klassisk, romantisk eller modernare tid. Svårighetsgrad som en svårare Mozartsonat eller medelsvår Beethoven-sonat.

Som motivering för ovanstående förslag till inträdesprov kan sägas:

Den blivande cembalisten har i allmänhet – och bör ha – en pianistisk utbildning. Pianoprovet ger en viktig bild av den sökandes allmänna musikaliska egenskaper.

Själva cembaloprovet kan lämpligen fixeras till medelsvåra verk av de tonsättare som angetts.

Examensfordringar. Efter fyra års studier i cembaloklass görs avgångsexamen enligt följande fordringar.

En månad före examen lämnar eleven i samråd med läraren in en förteckning över instuderad repertoar med representativa verk från olika stilepoker, även från modern tid, omfattande en sammanlagd speltid av ca 90 minuter. Ur denna repertoar väljer eleven och läraren gemensamt verk omfattande ca 20 minuter. Examensnämnden väljer ytterligare verk, så att programmet sammanlagt kommer att omfatta ca 30 minuter representerande 3–4 stilar. Därtill kommer ett eller två kortare stycken, som eleven en månad före examen tilldelats för instudering på egen hand.

Ett av verken i solospelet kan, om så önskas, väljas att spelas på klavikord, virginal eller hammarklaver.

I provet ingår vidare att efter 30 minuters förberedelse i fritt utförande spela en generalbasstämma till en sonat för solo och generalbas från barocken, lämpligen en långsam och en snabb sats.

Som exempel på examensprov kan anges:

A) En toccata av Frescobaldi

J. S. Bach: Italiensk konsert

Fr. Couperin: Svit (eller del av svit)

Scarlatti: 2 sonater (en långsam, en rörlig),
tilldelad uppgift.

Generalbasspel: 2 satser ur violinsonat av Händel.

B) 2 satser ur Fitz William Virginal Book (en långsam, en rörlig)

J. S. Bach: 2 prel. och fugor ur Wohltemperiertes Klavier

Rameau: En svit (eller del av svit)

Händel: 2 satser ur svit (tilldelad uppgift).

Generalbasspel: Flöjtsonat av Händel.

C) Purcell: svit

J. S. Bach: engelsk svit

Ph. E. Bach: cembalosonat

Haydn: tidig sonatsats, (tilldelad uppgift, eventuellt spelad på kammarklaver)

Generalbasspel: Violinsonat av Telemann.

D) Cembalostämmor ur nutida ensembleverk.

Diplomutbildning

Elev som efter fjärde året gjort avgångsprov med tillräckligt övertygande solistiska och artistiska kvaliteter som klart motiverar vidare utbildning kan efter 1–2 års studier avlägga *diplomexamen*.

Anvisningar och kommentarer. Denna högsta utbildning kommer att kräva ytterligare slipning av tekniska och artistiska kvaliteter, en breddning och fördjupning av repertoarstudiet med eventuella specialiseringar i stil eller verktyg. Ökad erfarenhet av generalbasspel krävs, om möjligt i dess improviserande, fria former. Eleven bör ha rikliga tillfällen till offentliga framträdanden.

Inträdesfordringar. Samma som avgångsprovets efter fjärde året i cembaloklass. Provet skall visa sig ha erforderliga konstnärliga kvaliteter, som motiverar fortsatt utbildning.

Den som söker till diplomklassen utan att ha studerat vid cembaloklassen skall göra ett prov enligt föreskrifterna för avgångsprovets efter cembaloklassens fjärde år.

Fordringar för cembalodiplom. En månad före examen lämnar eleven i samråd med läraren in en förteckning över instuderad repertoar som skall omfatta följande:

10 större, representativa verk från skilda stilepoker, varav minst en komposition från modern tid.

4 cembalokonsorter

4 svårare sonater av Scarlatti.

Ur denna repertoar väljer eleven tillsammans med läraren ett material av ca

20 minuters längd. Examensnämnden väljer ut ytterligare ett antal verk, så att programmet som helhet omfattar ca 45 minuter.

För diplomexamen fordras vidare en repertoarförteckning över verk i kammarmusik och generalbasspel som instuderats och varav ett antal med sammanlagt ca 75 minuters speltid offentligt redovisats vid högskolans egna konserter eller i likvärdiga sammanhang.

Diplomexamen kan också göras i form av offentlig cembaloafton. Om programvalet vid denna konsert inte kan anses uppfylla de ordinarie fordringarna för diplom, skall ett kompletterande prov göras enligt de önskemål, som examensnämnden framställer.

5.4.3 Orgel

Mål. Undervisningen har till uppgift att ge de färdigheter och kunskaper som krävs för att – på en liturgiskt och konstnärligt godtagbar nivå – fullgöra de med organistämber förbundna skyldigheterna i fråga om orgelspel, såväl vid gudstjänster och förrättningar som vid musikandakter och orgelkonserter.

Huvudmoment. Liturgiskt orgelspel: ledning och ackompanjemang av den gudstjänstliga sången (församling, liturg, kör), preludering och improvisation, modulation, registrering av det liturgiska orgelspelet, transposition.

Solistiskt orgelspel: orgelspelets teknik, instudering av orgellitteratur, orgellitteraturkännedom, uppförandepaxis, ackompanjemang, a vista-spel.

Anvisningar och kommentarer. Studieplanen är kopplad till musikfackskolans studieplan på så sätt, att den möjliggör en naturlig övergång antingen från musikfackskolans åk 2 till musikhögskolans åk 1 eller från musikfackskolans åk 3 till musikhögskolans åk 2. Även inträdessökande från annat håll, t. ex. från det allmänna gymnasiet, har samma möjlighet att söka an-

tingen till åk 1 eller 2 vid musikhögskolan; dock torde denna grupp normalt börja i åk 1. För samtliga kategorier fordras inträdesprov (se nedan).

Mål och huvudmoment är på musikhögskolestadiet likartade med dem i musikfackskolan, men kraven på kvalitet och konstnärlig mognad, repertoarbredd och improvisationsförmåga etc. är väsentligt högre.

Inträdesprov. Inträdesprovet i liturgiskt orgelspel omfattar en improvisationsuppgift (t. ex. ett koralförspel eller en fri improvisationsuppgift efter elevens eget val), som ges ca 30 min. före provets början; vidare en koral eller ett mäss-stycke utan förberedelse.

Provet i solistiskt orgelspel omfattar föredrag av ett (eller efter examensnämndens bedömande flera) bland tre av sökanden förberedda, representativa verk från olika epoker (exempelvis ett Bach-verk, ett romantiskt och ett nutida verk). Dessutom ges en a vista-uppgift.

Planering. Med hänsyn till att kyrkomusikerlinjens studieplan i hög grad kan – och bör – anpassas efter elevernas begåvnings- och intresseinriktning, bör en omsorgsfull studierådgivning förekomma. Denna sker genast vid inträdet – dels i samlad grupp, dels enskilt – i närvaro av resp. orgellärare och kyrkomusikerlinjens avdelningsledare. Sådan studierådgivning upprepas vid behov; särskilt viktigt torde det vara att den återkommer efter ca en månads studier, dvs. vid en tidpunkt då läraren hunnit bilda sig en uppfattning om eleven och då eleven i sin tur mera definitivt börjar anpassa sig till studiemiljön. I fortsättningen är det viktigt att god kontakt upprätthålls mellan elev/lärare och avdelningsledare och att uppkommande problem rapporteras till avdelningsledaren, som har det närmaste ansvaret för studieplaneringen i dess helhet.

I övrigt planeras vid läsårets (eller terminens) början alla avvikelser från det regelbundna veckoschemat som föranleds av

studiernas uppläggning, t. ex. konsertbesök, auskultationer och övningstjänstgöring, studier av vissa kursavsnitt i storklass eller grupp etc.

Arbetsätt och verksamhetsformer. Orgelundervisningen bedrivs i huvudsak individuellt, men vissa delar kan med fördel ske i storklass eller grupp. För storklass lämpar sig särskilt ämnet litteraturkännedom, kännedom om förrättningsmusik och annan bruksmusik, orientering om uppförandep Praxis (ornamentik, registrering etc.) – förslagsvis under ca 4 timmar pr termin. Gruppundervisning kan användas i delar av det liturgiska spelet, koraler, mässmusik och ackompanjemang – under ca 8 timmar pr termin. (Med hänsyn till det ringa antalet elever i varje årskurs är det kanske oegentligt att här tala om »storklass», särskilt om varje orgellärare föredrar att handha undervisningen av sina egna elever; dock torde vissa kursavsnitt rationellast kunna genomgå av en enda lärare med hela årskursen på en gång.)

Antalet övningstimmar uppskattas till minst 6 pr vecka, därav ca 2^{1/2} i liturgiskt och 3^{1/2} i solistiskt orgelspel.

Läromedel och lokaler. Läromedlen utgörs främst av orgellitteratur, som anskaffas av eleverna själva (se repertoarlistan nedan). För undervisningen i litteraturkännedom m. m. är ett handbibliotek samt bandspelare och grammofon självklara hjälpmedel. I princip bör dessa läromedel för läraren finnas i varje lektionsrum; dock torde viss del av handbiblioteket samt hela skivsamlingen med fördel kunna vara samlad på ett ställe och utlånas därifrån. Med hänsyn till bandspelarens utomordentligt viktiga funktion som hjälpmedel vid självakttagandet av det egna spelet bör sådan finnas åtminstone i varje lektionsrum samt även i ett par överspelningsrum.

Beträffande instrument- och lokalfrågan har följande beräkning gjorts, utgående från de framtida förhållandena vid musikhögskolan i Stockholm. Vid en årlig intagning i åk 1 av 15 elever och i åk 2 av

5 elever (huvudsakligen från musikfackskolans åk 3) och en genomsnittlig studietid av 3 (resp. 2) år i ämnets grundkurs kommer det sammanlagda antalet lektionstimmar (1 vte liturgiskt och 1 vte solistiskt orgelspel pr elev) att utgöra 110, med 330 övningstimmar pr vecka. Därtill kommer lektions- och övningstimmar för överkurs, pedagogisk specialisering i ämnet samt diplomstudier. Överkurs beräknas fullgöras av 8 elever i åk 3 eller 4, pedagogisk specialisering av 4 elever i åk 4 samt diplomstudier (vilka bör beräknas restriktivt) av 2 elever. Det totala antalet lektions- och övningstimmar skulle då bli följande.

		lekt.- tim/v	övn.- tim/v
Grundkurs	55 elever i åk 1—3 (2 vtr pr elev)	110	330
Överkurs	8 elever i åk 3 el. 4	16	48
Ped. spec.	4 » » » 4 metodik 1 vte i grupp övn.-undervisn. 3 vtr pr elev		1
			12
Diplomstudier	2 elever à 2 vtr	4	12
		<hr/>	<hr/>
		Summa 143	399

För lektionsrum har byggnadsprogrammet för musikhögskolan i Stockholm räknat med en beläggning av 30 vtr. Det skulle sålunda behövas 5 st. lektionsrum. I dessa rum skall finnas piporglar om 2 man. och pedal. Lektionsrummen kan också utnyttjas som överspelningsrum. Om ett övningsrum kan beläggas 66 vtr (= 12 tim./dag under 5 dagar och 6 tim. lördagar) återstår pr lektionsrum 36 vtr att utnyttja till övning, dvs. sammanlagt 180 vtr. *Särskilda överspelningsrum* krävs då för resterande 210 vtr., dvs. 4 st. Det bör påpekas att här har räknats med en absolut maximal beläggning; i verkligheten torde kalkylen inte hålla utan att vissa kyrkors orglar tas i anspråk, framför allt för överspelning. I övningsrummen bör likaledes finnas 2-manualiga piporglar (dock med mindre stämantal än i lektionsrummen; något överspelningsrum kan för ses med en 1-manualig orgel med pedal). Vissa rationaliseringsvinster skulle kunna göras genom att som övningsinstrument

använda elektronorglar, vilka kan inrättas med hörlurar för störningsfritt spel och sålunda placeras flera i samma rum. Det bör emellertid framhållas att detta endast är en nödlösning, som på musikhögskolenivån i möjligaste mån bör undvikas. Om lektionsrummen gäller att dessa bör vara relativt stora (både av akustiska skäl och med hänsyn till att där även skall kunna bedrivas storklass- och gruppundervisning). Det största av lektionsrummen bör även under viss tid i veckan kunna utnyttjas för sådana körövningar, som kräver kyrkoakustik (för detta ändamål blir enligt beräkningarna ovan 7 vtr lediga).

Ovanstående beräkningar gäller musikhögskolan i Stockholm. För musikhögskolorna i Göteborg och Malmö beräknas ca hälften av elevantalet i Stockholm, med motsvarande reduktion av lokal- och instrumentbehovet.

Kommentarer till enskilda kursmoment. Detaljkommentarer är inarbetade i studieplanen. Allmänt bör framhållas, att undervisningen i ämnet alltid skall vara inriktat på de kommande praktiska arbetsuppgifterna. För att ta ett exempel bör modulationen aldrig bli självändamål utan alltid fylla en praktisk funktion: eleven skall lära sig att modulera följdriktigt och smidigt, men där en modulation i praktiken kan undvaras eller ev. undvikas genom transposition skall så givetvis ske.

Undervisningen i satslära har hittills i viss grad måst bli ett nödvändigt stödämne för delar av orgelundervisningen, t. ex. i modulation, improvisation m. m. Genom att det liturgiska orgelspelet nu får en särskild veckotimme genom hela studietiden avlastas satslärestudiet en god del av denna börda men bör givetvis ändå utformas så att det stöder närliggande ämnen.

Koralstudiet koncentreras självfallet till Den svenska koralboken, inkl. dess tillägg; de allra flesta kyrkomusiker söker sig till svenska kyrkan, och studiet av den svenska koralboken måste även ur andra synpunkter anses vara grundläggande. Men även den frikyrkliga repertoaren, särskilt den

del därav som väsentligt skiljer sig från den svenska koralboken, bör bli föremål för uppmärksamhet.

Bedömning, betygsättning och examination. Vid bedömningen bör alltid en avvägning ske mellan å ena sidan spelskicklighet och konstnärlig gestaltningförmåga, å andra sidan repertoarbredd, förmåga till anpassning efter den liturgiska uppgiften, litteraturkännedom och för yrkesutövningen relevanta kunskaper i andra avseenden.

Alla genomgår *grundkurs* i liturgiskt och solistiskt orgelspel. *Överkurs* kan genomgå antingen i liturgiskt eller i solistiskt orgelspel. Extrapoäng eller överkurspoäng får *inte* användas som kompensation för ej uppnådda minimipoäng i något av delämnena.

Examination omfattar prov i liturgiskt och solistiskt orgelspel, vilka prov förläggas till olika dagar.

A. *Provet i liturgiskt orgelspel* bör utformas så »realistiskt» som möjligt. Det bör äga rum i kyrka och omfatta de musikaliska huvudpartierna av en högmässa, bestämd till en viss dag under kyrkoåret. Några korister medverkar som »församling» samt en »liturg» i altarsången.

Provet tillgår så, att examinanden erhåller en av examensuppgiftens koraler, t. ex. ingångspsalmen, dagen före provet för att kunna förbereda preludiet till denna, vilket antingen nedskrivs eller improviseras. Övriga uppgifter erhålles ca 30 min. före provets början.

För godkänd examen i liturgiskt orgelspel krävs: behärskning av samtliga melodier i koral- och mässbok (inkl. tillägg till dessa), varvid särskild hänsyn skall tas till examinandens förmåga att med sitt spel stimulera en sjungande församling. Viss förtrogenhet med de viktigaste av frikyrkosamfundens sångböcker. God färdighet i koralimprovisation i olika former och stilarter. Säkerhet i modulation och transposition. Särskild vikt läggs vid examinandens förmåga till anpassning efter den liturgiska uppgiften i fråga om tempo, registrering, preludiernas längd och stil m. m.

B. *Provet i solistiskt orgelspel* omfattar föredrag av två kompositioner från olika epoker, instuderade under lärarens ledning. Vidare föredras ett av examinandens självständigt instuderat verk, valt från en tredje epok, vilket ges 14 dagar före provet. I provet ingår också en ackompanjemangsuppgift till sång eller instrument, given dagen före provet. Slutligen förekommer ett improvisationsprov, varvid examinandens själv får välja mellan koralimprovisation (koralförspel, koralpartita e. dyl.) eller fri improvisation (ex. preludium, toccata, passacaglia, fuga e. dyl.), samt ett a vista-prov.

För godkänd examen i solistiskt orgelspel krävs: en väl instuderad repertoar, omfattande 40 kompositioner från olika epoker och nationalskolor (se repertoarlistan nedan). Därjämte fordras god kännedom om orgelrepertoaren i allmänhet och dess användning i olika sammanhang, t. ex. som förrättningsmusik, god kännedom om uppförandepraxis och registrering samt god färdighet i ackompanjemang och a vista-spel.

Repertoarfördringar för grundkurs i solistiskt orgelspel

a. *Ett tiotal kompositioner av gammal-klassisk italiensk, fransk och tysk orgelkonst*, t. ex. följande:

- G. Frescobaldi: Toccata prima
- G. Frescobaldi: Canzona prima
- N. de Grigny: Dialogue d-moll. (ur »Kyrie«)
- N. de Grigny: Tierce en taille, a-moll. (ur »Gloria«)
- L. C. Daquin: Noël nr 10
- L. Marchand: Dialogue C-dur
- J. P. Sweelinck: Ekofantasi
- S. Scheidt: Cantio sacra »Warum betrübst du dich«
- D. Buxtehude: Gelobet seist du
- D. Buxtehude: Preludium och fuga d-moll
- N. Bruhns: Preludium e-moll
- J. Pachelbel: Ciacona d-moll
- G. Muffat: Toccata F-dur

b. *Av J. S. Bach*: Ett urval av koral-

förspel ur Orgelbüchlein (10 st.). Ett urval av koralförspel ur Schüblerkoralerna (2 st.). Ett urval av koralförspel ur Achtzehn Choräle (2 st.). Ur Peters band II: Preludium och fuga C-dur, G-dur och a-moll

c. *Fyra romantiska verk*, t. ex.:

- F. Mendelsohn: Sonate c-moll
- J. Brahms: Fuga ass-moll
- C. Franck: Preludium, fuga och variation
- M. Reger: Fuga D-dur

d. *Fyra kompositioner av nutida komponister*, t. ex.:

- H. Distler: Partita »Jesus Christus, unser Heiland«
 - E. Pepping: Koralförspel ur »Grosses Orgelbuch«
 - J. Alain: Variationer över »Lucis creator«
 - O. Messiaen: La vierge et l'enfant (ur »La Nativité du Seigneur«)
- e. *Fem svenska verk*, t. ex.:
- E. Sjögren: Preludium och fuga C-dur
 - O. Olsson: Veni creator Spiritus (ur »Griegianska melodier«)
 - G. Thyrestam: Preludium och fuga E-dur
 - S. G. Schönberg: Toccata concertante
 - H. Rosenberg: Fantasi och fuga C-dur
 - S. Naumann: Struture per Giovanni

Exempel på överkurser i orgel

Liturgiskt orgelspel

En fyllig improvisationskurs med högre fördringar än i grundkursen i fråga om behärskning av olika stil- och formtyper samt konstnärlig kvalitet och mognad i fråga om såväl uppfinningsförmåga som utförande.

Litteraturförslag:

- Hermann Keller: Choralimprovisation
- Eberhard Bonitz: Orgel improvisation
- Hennie Schouten: Improviseren op het orgel
- Marcel Dupré: Cours complet d'improvisation à l'Orgue
- Charles Tournemire: Précis d'exécution, de registration et d'improvisation à l'Orgue.

Solistiskt orgelspel

a) »Från Titelouze till Messiaen« – en

studie i fransk orgelmusik.

Redovisning av inläst litteratur om fransk orgelmusik, t. ex.

N. Dufourcq: La musique d'Orgue française de Jean Titelouze à Jehan Alain.

Instudering av följande verk:

J. Titelouze: Urbs Jerusalem

N. de Grigny: Kyrie-satserna ur »Livre d'Orgue»

J. Boyvin: Suite du premier ton

Fr. Couperin: Offertoire sur les Grands Jeux C-dur

C. Franck: Chorale E-dur

Ch. M. Widor: Sats 1 ur »Symphonie Gothique»

M. Dupré: Preludium och fuga g-moll

M. Duruflé: Toccata op. 5

J. Alain: Litanies

O. Messiaen: Chante d'Oiseaux ur »Livre d'orgue»

b) Uppförandep Praxis genom tiderna – en studie i registrering, ornamentik m. m. Redovisning av inläst litteratur, t. ex. vald bland följande:

D. Dart: Musikalisk praxis

Karl Matthaei: Vom Orgelspiel

Hermann Keller: Die Orgelwerke Bachs

W. Sumner: The Organ

W. Sumner: Bach's Organ-Registration

P. Aldrich: Ornamentation in J. S. Bach's Organ Works

Jacopus Kloppers: Die Interpretation und Wiedergabe der Orgelwerke Bachs (diss. Frankfurt a. M. 1966)

F. Germani: Metodo per Organo. Part III o IV

G. Frotscher, Geschichte des Orgelspiels und der Orgelkomposition

Hans Klotz: Ueber die Orgelkunst der Gotik, der Renaissance und des Barocks.

Instudering av följande kompositioner:

G. Frescobaldi: Toccata nona

G. Frescobaldi: Canzona terza

N. de Grigny: Veni Creator Spiritus

S. Scheidt: Cantio sacra »Vater unser»

D. Buxtehude: Preludium och fuga fismoll

D. Buxtehude: Nun freut euch, koralfantasi

J. S. Bach: Sei gegrüßet, koralpartita

J. S. Bach: Passacaglia c-moll

C. Franck: Chorale a-moll

M. Reger: Fantasi och fuga d-moll, op 135 b

H. Distler: Sonate

L. Vierne: Sats 1 och 2 ur Symphonie nr 3

O. Messiaen: Les corps glorieux (ur Livre 3)

c) Nutida nordisk orgelmusik. Instudering av ett antal orgelverk, t. ex. fem stycken från vart och ett av dessa länder:

Sverige

S. G. Schönberg: Tio små preludier

T. Sörenson: Sub communione

V. Söderholm: Toccata a-moll

G. Thyrestam: Preludium och fuga E-dur

L. Hedvall: Svit för orgel

R. Forsberg: Musica solenne

E. von Koch: Fantasi över tolv toner

S. E. Johansson: Majestatis divinae

G. Carlid: Orgelstycke

B. Hambræus: Konstellationer I eller II.

Norge

A. Sandvold: Passacaglia

L. Nielsen: Partita »Ingen hinner frem»

C. Baden: Toccata, koral og fuge over sekvensen »Lux illuxit»

K. Nystedt: Pietà

E. Hovland: Chorale partita on »Lord God»

Danmark

Mathiesen-Hansen: Orgelsymphonie

C. Nielsen: Commotio

L. Kayser: Variationi pasquali

K. Jeppesen: Passacaglia

Fl. Weis: Concertino

Finland

O. Merikanto: Passacaglia

S. Salonen: Partita över en finsk koral

E. Bergman: Exsultate

E. Sipilä: Preludium och fuga

E. Salmenhaara: Toccata.

Förslag till disposition av studieplan för tre år

Årskurs 1

Liturgiskt orgelspel. Spelning av koraler ur Den svenska koralboken med tillägg. Så småningom bör alla tre spelsätten behärskas (manualiter, pedaliter och c.f.-spel).

Satser ur mässboken på samma sätt. Ackompanjemang av liturgens recitativ.

Övningar i improvisation med utgångspunkt från musikfackskolans kurs, som i mån av behov repeteras och utfylles, huvudsakligen i koralfigurationens form.

Modulation.

Praktiska övningar i ändamålsenlig registrering av det liturgiska orgelspelet.

Transponering övas dels i samband med improvisationsövningarna, dels i form av praktisk transponering av koraler och mässmusik, det senare huvudsakligen nedåt.

Solistiskt orgelspel. Praktisk övning av orgelspelets teknik, anslag, legatospel m. m. Instuderingen av orgellitteratur fortsätter på musikfackskolans grund och enligt kursplanen. I mån av behov repeteras elementa i fråga om manual- och pedalkonst. Eleven bör tidigt göras förtrogen med olika stilarter. Åk 1 bör leda fram till en nöjaktig behärskning av stycken i svårighetsgrad motsvarande Bachs Preludium och fuga C-dur (Peters II nr 1) eller Hindemiths Orgelsonat nr 2.

Litteraturkännedom.

Uppförandep Praxis, innefattande registrerings grundprinciper med praktisk tillämpning, ornamentik etc. – allt med hänsyn till olika epokers och nationalskolors uppförandep Praxis.

Ackompanjemangsövningar.

A vista-spel, som bedrivs systematiskt och med regelbunden kontroll under hela studietiden.

Årskurs 2

Liturgiskt orgelspel. Hela koral- och mässboken bör behärskas samt valda delar av

den frikyrkliga sångrepertoaren. Fri harmonisering av koraler, »varierat koralackompanjemang». Ackompanjemang av liturgens recitativ övas även med transponering.

Improvisationsövningarna bör leda till relativ behärskning av koralimprovisation, t. ex. koralfiguration i olika former och stilar med c. f. såväl i bas som sopran, kolorerad c. f. i sopran o. dyl. Studium och efterbildning av valda exempel ur litteraturen, såväl äldre som nyare.

Fortsatta övningar i modulation och transposition.

Solistiskt orgelspel. Repertoarstudiet fortsätter med grundkursen enligt repertoarlistan.

Fortsatta studier i litteraturkännedom.

Ackompanjemang av den gängse litteraturen av förrättningsmusik.

Någon transponering av enklare stycken av svårighetsgrad Bachs Geistliche Lieder.

Årskurs 3

Liturgiskt orgelspel. Fortsatt studium och övning av koraler och mässmusik. I den mån det traditionella liturgiska spelet redan nöjaktigt behärskas, kan uppmärksamheten mera ägnas åt improvisation, som nu även kan övergå till fria former såsom preludium, toccata, passacaglia, fuga etc.

Solistiskt orgelspel. Repertoaren utfylles med kompositioner från förklassisk tid till nutid enligt repertoarlistan.

Fortsatta studier i litteraturkännedom, ackompanjemang och a vista-spel.

Anmärkning. Somliga elever kan tänkas ha fullgjort grundkursen redan under åk 1–2; för dem ger åk 3 möjlighet till överkurs och ev. påbörjade diplomstudier. Det stora flertalet torde dock behöva även åk 3 för att fullgöra grundkursen. Studieplanen ovan för åk 3 representerar genomsnittsnivån. *Observera* att elev, som nöjaktigt fullgjort grundkursen och inte ämnar genomgå överkurs, inte rutinmässigt skall gå kvar »den tillåtna tiden» utan vid första terminsslut gå upp i examen.

Pedagogisk specialisering. Alla elever bör genomgå en kortare kurs i orgelspelets metodik, förslagsvis den första månaden av nedanstående kurs.

För dem som väljer att fullgöra pedagogisk specialisering i ämnet orgel, anordnas särskild kurs i metodik med övningsundervisning under åk 4 med 1 vte metodik i grupp samt 3 vtr övningsundervisning pr elev på olika stadier (varav en timme under lärares överinseende). Kursen omfattar litteraturkännedom om orgelskolor och andra slag av övningslitteratur för elementarstadiet, kännedom om även orgelharmoniet och elektronorgeln. Vid övningsundervisningen bör särskilt uppmärksammas skillnaden i piano- och orgelteknik, anslagsarter, notläsningsproblem, tredimensionen m. m.

Diplomstudier

Fordringar:

Diplomand bör med en rikhaltig och väl instuderad repertoar på konsertmässig nivå äga god kännedom om olika stilepoker inom orgelkonsten från 1500-talet till nutiden.

De olika nationella skolorna inom 1500-1600- och 1700-talens orgelmusik representeras av namn som Cabezon, Titelouze, Grigny, Couperin, Frescobaldi, Rossi, Sweelinck och Sam. Scheidt.

Den nordtyska skolan representeras av Buxtehude, Böhm, Bruhns, och Lübeck, av vilka ett representativt urval av preludier, toccator, fugor, koralförspel och koralfantasier instuderas.

Beträffande J. S. Bach bör en god översikt av dennes korala produktion föreligga (ur Orgelbüchlein. Schüblerchoräle, Achtzehn Choräle och Dritter Teil der Klavierübung). Av de fria verken bör minst tre sonater, passacaglian samt ett tiotal av de större preludierna och fugorna instuderas.

Romantikens orgelmusik representeras främst av Cesar Franck och Max Reger. Av Franck bör minst en av de stora korallerna samt ett annat större verk förekomma, av Reger någon av de stora koral-

fantasierna eller något annat större verk som t. ex. Fantasi och fuga d-moll, op. 135 b, Fantasi och fuga över B-a-c-h eller liknande. Därjämte bör minst tre representativa romantiska verk av nordiska komponister förekomma, t. ex. Preludium och fuga C-dur eller a-moll av Emil Sjögren, verk av Otto Olsson, orgelsymfoni av Mathiesen-Hansen o. dyl.

Nutida orgelmusik representeras av namn som Distler, Pepping, Hindemith, Dupré, Duruflé, Alain, Messiaen, Ligeti m. fl. Av nordisk orgelmusik namnen Rosenberg, Carl Nielsen, Fartein Valen, B. Hambraeus m. fl. Av dessa bör tillsammans minst sju verk vara instuderade.

Diplomand skall även fullgöra prov i improvisation, där vederbörande har att välja mellan formerna koralpartita, introduktion och passacaglia, preludium och fuga eller fantasi.

Provet tillgår på följande sätt. För en offentlig konsert uppställes ett program omfattande ett verk från vart och ett av ovanstående stilområden tagna ur vederbörandes repertoar och valda av examensnämnden i samråd med vederbörande lärare. Programmet fastställs trettio dagar före konserten, som bör äga rum i en kyrka. Fjorton dagar före konserten väljer nämnden ett lämpligt verk som vederbörande ej förut känner och som självständigt skall instuderas.

Improvisationsprovet är ej offentligt. Trettio minuter före provet erhåller diplomanden ett urval temata, lämpade för former som passacaglia, fuga, partita etc. Det står vederbörande fritt att välja såväl tema som form för improvisationen, som ej bör underskrida fem minuter.

Behov av kursverksamhet. Behov av föreberedande kurser för inträde vid musikhögskola torde föreligga för sådana sökande som inte genomgått musikfackskola, t. ex. sökande från det allmänna gymnasiet eller personer med organist- och kantorsexamen som önskar påbörja högre kyrkomusikaliska studier. Eftersom den svenska orgelkonsten står på en glädjande hög nivå -

ofta tack vare enskilda organisters fortbildning på egen bekostnad genom utlandsstudier o. dyl. – är det angeläget att mäs-tarkurser på hög nivå anordnas.

5.4.4 Violin (typplan för samtliga stråkinstrument).

A. Instrumentklass

Mål. Undervisningen har till uppgift att ge de färdigheter och kunskaper som krävs för att på en ur konstnärlig synpunkt fullt tillfredsställande nivå fullgöra tjänst i en professionell symfoniorkester, framföra kammarmusik samt uppträda inom övriga i det offentliga konsertlivet förekommande aktiviteter.

Huvudmoment. Violinstudier. Vidareutbildning av tekniken till professionell konstnärlig nivå inom såväl äldre som nutida musik.

Orkester- och kammarmusikstudier

A. Symfoni- och kammarorkesterspel

B. Ensemblemusik med och utan piano (cembalo)

C. A vista-spel

Kursplan i violinspelning. Disposition av studieplan för åk 2–4 (åk 1 = åk 3 i musikfackskola) med valda repertoarexempel.

Årskurs 2

Vidareutveckling av tekniken genom studier av svårare etyder (Fiorillo, Rode, Vieuxtemps 6 konsertetyder etc.) och solorepertoar såsom violinkonserter av J. S. Bach, E-dur, Mozart, nr 3, Viotti, Spohr, nr 2, Kabalevskij, Sinding, Suite.

Etyder och repertoarstycken framföres vid gemensamma lektioner. Terminsprov.

Årskurs 3

Svårighetsgraden höjs ytterligare.

Etyder: Wienawskis *Etydes caprices*, Dont-Flesch, etyder op 35 etc.

Repertoar: J. S. Bach, Solopartita E-dur, Mozart, konsert nr 4, Mendelssohn, kon-

sert e-moll, violinsonater av Beethoven, Brahms, Grieg och Sjögren (nr 1), Stenhammar, Sentimentala romanser, Sibelius, Humoresker, Vaughan Williams, *The Lark ascending*, Bartók, Rumänska danser och sonatin, Martinu, Arabesker, Hindemith, sonat op. 11 etc.

Uppspelningar. Terminsprov.

Årskurs 4

Här kan bl. a. följande etydvverk komma ifråga: Wienawskis *L'école moderne*, Schradieck, Hindemith, *Übungen für Geige*, Müller, *Tonleitern und Ackordstudien – ein Beitrag zur neuzeitlichen Violintechnik*, Gavinies, Paganini, ur *Capricci* etc.

Repertoarverk såsom J. S. Bach, någon ytterligare solosonat, Mozart, Konsert nr 5, Beethoven, violinkonsert, svårare sonater av Schubert (Duo A-dur), Brahms, Franck, Sjögren, Hindemith, Rosenberg, de Frumerie etc. Vidare: Prokofjev, Konsert nr 2, Bartók, Konsert nr 1, Lalo, *Symphonie espagnole*. Vidare: verk av Rosenberg, Suite, och Webern, *Stycken för violin och piano* op 7 etc.

Om slutprov, se under *Bedömning och examination*.

Rörande *orkester- och kammarmusik* är det av vikt att eleven även under violinlektionerna får syssla med genom musikhögskolas orkester- och ensemblespel aktuella stämmor, men det är också betydelsefullt att eleven i sin instrumentala utbildning får studera s. k. svåra ställen i den symfoniska och kammarmusikaliska repertoaren, ett material som i flera avseenden kan rekommenderas istället för etyder.

Bland sådana exempelsamlingar kan nämnas:

Schmidtner, *Orchesterstudien für Violine* (från Haydn till Bartók, Alban Berg m. fl.), Bus, *Moderne Orchesterstudien* (2 delar) och Schmalnauer, *Orchesterschule für Geiger*.

Inom kammarmusikrepertoaren (från duetter till oktetter och friare nutida ensembletyper) bör väljas verk som representerar

hela stilutvecklingen från senbarock till våra dagars musikskapande.

Inträdesprov. Den sökande skall utföra 3 representativa verk från skilda epoker med eller utan ackompanjemang. Repertoarförteckning företes.

A vista-prov i liten ensemble.

Planering. Vid varje termins början informeras eleverna om möjligheten till auskultationer, studiebesök vid yrkesorkestrars repetitioner, konsert- och operabesök och för elever i åk 4 ev. tjänstgöring på studieplats i symfoniorkester.

Arbetsätt och verksamhetsformer. Violinundervisningen bedrivs huvudsakligen individuellt med 2 lektioner per vecka, varvid den ena mera ägnas åt den tekniska vidareutvecklingen, den andra åt den konstnärliga gestaltungsformågan. Vissa delar av undervisningen kan med fördel ske i grupp: t. ex. repertoarkännedom, uppförandepraxis av barockmusik och nutida musik (ca 10 lektioner per termin). Antalet enskilda övningstimmar på instrumentet beräknas till 4 per dag.

Orkester- och kammarmusikövningar till sammanlagt ca 10 timmar per vecka.

Läromedel och lokaler. Läromedlen utgöres av violinlitteratur, violinskolor, orkesterstudier m. m. Bandapparatur, grammfon, handbibliotek m. m.

Då violinstuderande ofta inte har tillgång till klingligt godtagbara instrument erfordras instrumentsamling för utlåning.

Eftersom störningsfria övningslokaler är en förutsättning för intonationsövningar är kravet på dylika lokaler lika självklart som oåterkalleligt. Man kan tänka sig att 3 elever disponerar ett övningsrum per dag.

Bedömning och examination. Vid bedömning bör alltid en avvägning ske mellan å ena sidan spelskicklighet och konstnärlig gestaltungsformåga, å andra sidan repertoarbredd och förmåga till anpassning efter olika uppgifter i en kammarensemble och

symfoniorkester. Därtill kommer bedömning av elevens skicklighet i a vista-spel.

Alla elever genomgår grundkursen för godkänd examen.

Elev skall genomgå prov vid varje terminsslut. Som en form av prov kan också räknas framträdanden vid elevkonserter.

Vid slutprov i violinspel fodras en väl instuderad repertoar omfattande ett 25-tal kompositioner för violin solo och violin och piano (cembalo) från skilda epoker. En månad före examen väljer examensnämnden ut 3 av dessa verk för uppspelning.

Motsvarande prov för *orkester- och kammarmusikspel* omfattar stämledarprov, a vista-uppgifter med 1/2 tim. varsel samt medverkan i 2 instuderade kammarmusikverk.

Kursverksamhet. För förhindrande av teknisk och konstnärlig stagnation rekommenderas eleven att efter avslutad MH-utbildning delta i s. k. mästarkurser och specialkurser i ensemblespel.

Diplomutbildning. Utbildningen, som är 2-årig och som är en fortsättning på genomgången instrumentklass, syftar till att föra upp eleven till hög konstnärlig nivå, såväl rörande repertoar som gestaltungsformåga.

De verk som studeras in skall representera hela stilutvecklingen inom såväl solo- som kammarmusikrepertoaren: från t. ex. Bach och wienklassikerna, över Paganini, Brahms, Tjajkovskij, Sibelius, Carl Nielsen och Debussy, fram till Bartók, Stravinskij, Schönberg, Alban Berg, Valen, Rosenberg m. fl.

Det samlade diplomstudiet skall omfatta en repertoar för minimum två soloaftnar samt fyra violinkonserter, varav en svensk.

Diplomprovet innebär, att eleven ger en konsertafton, vars program är uppbyggt av en violinkonsert, en solosonat, en Paganini-caprice samt en sonat (eller annan typ av verk) för violin och piano. Repertoaren skall väljas ur ett brett stilistiskt register.

Konsertprogrammet fastställs av examensnämnden en månad före provet.

B. Violinpedagogisk linje

Mål. Undervisningen skall ge de kunskaper och färdigheter i violinspel och violinpedagogik som krävs för lärarverksamhet vid musikfackskola.

Huvudmoment

Violinstudier: Identiska med utbildningen i instrumentklass.

Orkester- och kammarmusikstudier. Identiska med utbildningen i instrumentklass, dock i något mindre omfattning.

Violinpedagogik. Auskultationer i musikskolor (med och utan handledning), övningsundervisning med handledning, litteratur- och repertoarkännedom, interpretationsanalys, metodik, pedagogik och psykologi.

Gehörspel, transponering och improvisation.

Anvisningar och kommentarer. I en pedagogklass för ett instrument som violin är – liksom i en instrumentklass – elevernas utvecklingstakt så individuell, att det är mycket svårt att fixera en till detaljerna giltig studiegång i olika årskurser. En principiell uppfattning om studiegången kan man dock få genom att ta del av beskrivningen av åk 2–4 i instrumentklass i violin. Viktigt är emellertid dels att ange »taket» på den blivande lärarens kapacitet, dels att ge riktlinjerna för utbildningsinnehållet.

Den ram inom vilken utbildningen skall ske sträcker sig från behärskning av nybörjarundervisning upp till skolning av violinister på professionell nivå.

Den pedagogiska syn som bör bli bestämmande måste beakta såväl tekniska som musikaliskt gestaltningsmässiga aspekter. Den blivande läraren måste därför äga god pedagogisk och psykologisk kännedom, förstå förhållandet mellan elevens ålder och teknisk-musikaliska utvecklingsmöjligheter, med olika undervisningsmeto-

der kunna stimulera lektionsgivningen, spela *för* och spela *med* (även ackompanjera), stimulera elevens fantasi genom improvisationsförsök och låta eleven redan på ett mycket tidigt stadium spela i grupp (senare i ensemble).

Det är vidare viktigt att den blivande läraren är väl förtrogen med den moderna undervisningslitteraturen, kan skilja mellan goda och dåliga utgåvor (främst rörande äldre repertoar, där urtextutgåvor krävs) samt i sin utbildning hålla kontakt med nya strömningar inom violinpedagogiken.

Att lära sig att spela ett stråkinstrument är förenat med så stora tekniska krav (obs! även i fråga om intonation), att en lärare lätt kan hamna i en stereotyp undervisningsmetod, där idén om en kontinuerlig teknisk utveckling ofta helt brukar dominera över moment, där man sysslar med musikaliskt uttryck och musikalisk fraseering. Med andra ord: man ger för litet åt fantasin.

Denna erfarenhet skärper kravet i all pedagogutbildning: den blivande läraren måste göras lika medveten om det gestaltningsmässiga som om det tekniska, och då på *alla* nivåer.

Bedömning och examination

A. Prov i violinspelning

Ur den instuderade repertoaren utväljer examensnämnden en månad före provet tre verk från skilda epoker. I allt skall examinandan ha instuderat ett 30-tal kompositioner (inkl. kammarmusikverk) för godkänd examen.

B. Prov i undervisningsskicklighet

1. I examen undervisar examinandan två egna elever varav en, som han undervisat från nybörjarstadiet. Vidare skall han på högre stadium ge lektion med en för honom okänd elev. Det vid detta tillfälle utvalda repertoarstycket meddelas honom en vecka i förväg.

2. Grupp- och ensembleledning.

Läromedel och lokaler. I princip desamma som vid fackskola, men mera omfattande beträffande not- och läroboksmaterial och på band/skiva inspelade verk.

Kursverksamhet. Behovet av violinpédagogiska kurser är stort. En sommarkurs om minst ett par veckor hos en erkänd violinpédagog kan vara av stor betydelse.

C. Musiklärarlinjen

Violin som instrument 1

Mål. Utbildningen avser att ge de kunskaper och färdigheter som krävs för att kunna spela medelsvår violinrepertoar på ett ur musikalisk synpunkt godtagbart sätt, samt att kunna undervisa i violinspelning på elementär- och lägre medelstadienivå.

Huvudmoment: Violinistisk utbildning och violinpédagogisk utbildning.

Kommentarer. Allmänna synpunkter. Även om den tekniska utbildningen ej får åsidosättas måste kanske i detta fall instudering av en rikhaltig repertoar av violinmusik på låg och medelstadierna anses vara det för den blivande musikläraren viktigaste momentet.

I den violinpédagogiska utbildningen skall studierna inriktas på att behärska elementärundervisningen, samt att kunna spela för den repertoar det här är fråga om på ett medryckande och musikaliskt övertygande sätt. Förmåga att improvisera ett ackompanjemang till nybörjarens tonbildningsövningar och att på ett psykologiskt riktigt sätt sköta den krävande nybörjarundervisningen i övrigt fordrar omfattande studier och övningar.

Inträdesprov. Inträdesprov bör vara obligatoriskt och omfatta endast spelprov. Exempel på minimikrav: Vivaldi, Konsert G-dur, sats 1, Händel, Sonat F-dur, sats 2, Pepusch, Kammarsonat, de Fesch, Sonat G-dur, och Martinu, Sonatin, sats 1.

Arbetsätt och verksamhetsformer. Violinundervisningen bedrivs huvudsakligen individuellt med 1 lektion pr vecka. Viss del av undervisningen kan med fördel ske i grupp, t. ex. litteraturkännedom, uppförandepraxis av barockmusik och nutida musik (kurs om 8 lektioner pr termin).

Ensembleövningar tillkommer liksom övningsundervisning med objekt.

Läromedel och lokaler

Läromedlen utgöras av aktuella violinskolor, tekniska specialstudier, violinlitteratur, samspelsmusik.

Bedömning och examination. Vid bedömning skall en avvägning ske mellan å ena sidan spelskicklighet och musikalisk gestaltungs-förmåga och å andra sidan den instuderade repertoarens omfattning.

För godkänd examen fordras en repertoar som omfattar minimum 20 kompositioner från skilda epoker. T. ex.

Vivaldi, Sonater op 2., Telemann, Sonatiner, Fantasier för soloviolin, Händel, Sonater D-dur och E-dur, Veracini, Konsert D-dur, Nardini, Konsert e-moll, Roman, Konsert d-moll och f-moll, Mozart, Kleines Konzert, Schubert, Sonatiner, Mendelssohn, Konsert d-moll, Dvorak, Sonatin, Martinu, Rytmska etyder, Larsson, Concertino, Wirén, Suite miniature, v Koch, Sonatina semplice, Liljefors, Sonatin. Violinduetter av Viotti, Leclair, Martinu, Hindemith, Bartók samt svensk folkmusik. Kompositioner för 3 och 4 violiner.

Examination omfattar

A. Prov i violinspelning. Examensnämnd utväljer 2 kompositioner ur examinandens instuderade repertoar 1 månad före examenstillfället.

B. Prov i undervisningsskicklighet. Vid provet undervisar examinandens 2 elever, varav den ene är nybörjare.

Violin som instrument 2

Mål. Utbildningen avser att ge kunskaper om det elementära violinspelet ur såväl spelmässig som violinpedagogisk synpunkt.

Kommentar. I motsats till Violin som instrument 1 i Musiklärarexamen är violinutbildningen i detta fall att betrakta som en orienteringskurs. Då man har anledning anta att eleven här har begränsad övningstid till förfogande kan de speltekniska fordringarna ej ställas för högt men som ett minimum måste fordras att med god tonbildning kunna spela rent i första läget samt kännedom om en relativt omfattande repertoar på denna svårighetsgrad.

5.4.5 Klarinett

A. Instrumentklass

Mål. Undervisningen har till uppgift att ge de färdigheter och kunskaper som krävs för att på en ur konstnärlig synpunkt fullt tillfredsställande nivå fullgöra tjänst i en professionell symfoniorkester, framföra kamarmusik samt uppträda inom förekommande aktiviteter i det offentliga konsertlivet.

Huvudmoment. Vidareutbildning av tekniken till professionell konstnärlig nivå över hela repertoarfältet.

Orkester- och kamarmusikstudier

- A. Symfoni- och kammarorkesterspel
- B. Ensemblemusik med och utan piano
- C. A vista-spel

Kursplan i klarinettspel. Nedanstående studieplan för åk 2–4 (åk 1 = åk 3 i musikfackskola) är beskriven genom några förslag till skolor, etyder och kompositioner.

Årskurs 2

Baermann, Grössere Vorübungen, ur Vollständige Klarinett-Schule, del 3 (fort-

satta studier)

Kroepsch, Etyder del 2 och 4
Uhl, 48 Etüden für Klarinette, del 1
Hayneck-Gloger, Orchesterstudien, lämpliga urval ur hft 1–16
Brahms, sonat för klarinett och piano f-moll
Hindemith, sonat för klarinett och piano
Martinu, sonatin för klarinett och piano
Mozart, Klarinettkonsert A-dur

Årskurs 3

Baermann, fortsatta studier
Uhl, fortsatta studier (del 2)
Périer, Vingt études de virtuosité
Jettl, 18 Etüden
Hayneck-Gloger, fortsatta studier
Bark, Serenad för klarinett och piano
Brahms, sonat för klarinett och piano Ess-dur
de Frumerie, konsert
Krenek, Monologer för soloklarinett
Poulenc, sonat för klarinett och piano
Raphael, Sonatin för klarinett och piano
Seiber, concertino
Weber, konsert Ess-dur

Årskurs 4

Baermann och Hayneck-Gloger
Bozza, Quatorze études de mécanisme
Delécluse, Quatorze grandes études
Jettl, Zehn Etüden
Naumann, 12 Capricci
Strauss, Richard, Orchesterstudien (ur symfoniska och musikdramatiska verk)
Verk för soloklarinett av Apostel, Bucht, Rosenberg, Stravinsky m. fl.
Berg, Alban, Fyra stycken för klarinett och piano
Debussy, Rapsodi
Nielsen, klarinettkonsert
Schollum, sonat och sonatin för klarinett och piano
Wildgans, sonatin för klarinett och piano
Till denna repertoar kommer med lämpligt urval för de olika årskurserna viktigare ensemblestämmor i verk av Mozart, Brahms, Reger, Ravel, Hindemith, Bartók, Webern, Bäck, Blomdahl etc.

Inträdesprov, bedömning och examination, arbetsätt och verksamhetsformer, läromedel och lokaler. Se under violin, instrumentklass: kap. 5, 4.4. A. Där presenterade synpunkter och krav gäller även beträffande undervisningen på klarinett, dock lämpade till instrumentets teknik och repertoar.

Diplomutbildning. Se motsvarande rubrik under violin, instrumentklass (sid. 113). Där uppställda krav gäller i princip även för klarinett, dock lämpade till instrumentets speciella repertoar.

B. Klarinettpedagogisk linje

Mål och Huvudmoment. Se under violinpedagogisk linje vid musikhögskola. Där presenterade synpunkter och moment gäller även för klarinett, dock lämpade till instrumentets speciella teknik och repertoar.

Anvisningar och kommentarer. Se under violinpedagogisk linje vid musikhögskola. Där presenterade synpunkter och studiematerial gäller även för klarinett, dock lämpade till instrumentets speciella teknik och repertoar.

Examination. Läromedel och lokaler. Se under violinpedagogisk linje vid musikhögskola. Där presenterade bestämmelser och synpunkter på studiematerial gäller även för klarinett, dock lämpade till instrumentets speciella teknik och repertoar.

C. Klarinett som instrument 1 och instrument 2 på musiklärarlinjen

Se under motsvarande moment i ämnet violin vid musikhögskola. Där presenterad uppläggning av studierna gäller även för klarinett, dock lämpade efter instrumentets speciella teknik och repertoar.

Vid *inträdesprov* till musikhögskola skall elev med klarinett som instrument 1 välja sina stycken ur repertoaren för musikfack-

skolans åk 2. *Examensstycken* väljs för betyget godkänd ur repertoaren för musikfackskolans åk 3.

5.4.6 Blockflöjt

A. Instrumentklass

Denna kan läggas upp helt i linje med övriga solistklasser. Dock bör tillvalskursen Collegium Musicum (2) vara obligatoriskt ämne, samt uppförandepraktiska problem ges stor vikt under de gemensamma lektionerna i huvudämnet. Som tillval bör rekommenderas Sång (tillvalskurs 6). Blockflöjtisterna bör även beredas tillfälle att medverka i orkesterspel vid framförande av tillämpliga större barockverk. Önskvärt är även, att blockflöjtens resurser tas i anspråk i Musica Nova (tillvalskurs 3).

B. Blockflöjtpedagogisk linje

Här tas i stort sett endast upp »blockflöjt-innehållet» i denna utbildning som i alla övriga delar kan utformas som övriga pedagogklasser. Nämnas kan blott att Collegium Musicum (2) bör kunna ersätta Orkester under Åk 1-2 samt att som obl. tillval bör starkt rekommenderas cembalo eller piano (tillvalskurs 1) och Sång (tillvalskurs 6).

Mål. Undervisningen avser att meddela sådana kunskaper om blockflöjten, dess pedagogik, metodik, teknik, spel och repertoar, att eleverna med hjälp därav skall kunna meddela undervisning om blockflöjten, dess spel och repertoar såväl enskilt som i grupp samt för alla stadier upp till det relativt avancerade.

Detta innebär jämfört med fackskolans pedagogutbildning: Långt fullständigare litteraturgenomgång, även av pedagogisk litteratur. Något skärpta krav på eget spel, framför allt på spel av *samtliga* flöjter. Mycket starkt betonade krav på undervisningsförmåga i alla avseenden grundade bl. a. på en omfattande övningsundervisning i alla former.

5.4.7 Basun (typplan för samtliga bleckblåsinstrument)

A. Instrumentklass

Mål. Undervisningen har till uppgift att ge de färdigheter och kunskaper som krävs för att på en konstnärligt och tekniskt tillfredsställande nivå fullgöra tjänst i en professionell symfoniorkester, framföra kammarmusik samt medverka i övriga förekommande aktiviteter inom det offentliga konsertlivet.

Huvudmoment. Teknisk och konstnärlig utbildning till professionell konstnärlig nivå inom instrumentets hela repertoarområde. Studier i dragbasunen närstående instrument såsom tenorbasun, barytonbasun etc.

Symfoni- och blåsorkesterspel. Ensemblemusik med och utan piano. Speciella bleckblåsensembler. A vista-spel. Gehörspel, transponering och improvisation.

Anvisningar och kommentarer. Det kan inte nog kraftigt betonas, att en basunist måste skolas till ensemblespelare. Undervisningen måste därför inriktas på ensemblespel även utanför orkester- och kammarmusikundervisningens ram.

Då basunistens framtida arbetsfält i första hand blir symfoniorkestern är det angeläget att läraren – i den mån han inte sitter i en orkester med stor repertoar – håller kontakt med utvecklingen inom det moderna orkesterkomponerandet (det rör sig ju här om i flera fall svåråtkomliga stämmor).

Inträdesprov, bedömning och examination Lokaler och läromedel.

I princip gäller vad som ovan sagts under 5.4.4 och 5.4.5, dock med vederbörliga modifieringar med hänsyn till instrumentets teknik och repertoar.

Diplomstudier

De under violin, instrumentklass, uppställda kraven gäller i princip även för basun med

den anpassning som motiveras av instrumentets speciella teknik och repertoar. Det bör särskilt betonas att skolningen i orkester- och ensemblespel måste föras upp till högsta tekniska och konstnärliga nivå, vilket bör avspegla sig i särskilda examensprov gällande orkester.

B. Basunpedagogisk linje

Mål och huvudmoment. De under violin- och klarinettpedagogiska linjerna presenterade synpunkterna och studieformerna gäller i princip även för basun. Som ett viktigt tillägg gäller dock att eleven i sitt framtida arbete som lärare för musikfackskoleelever inte bara har att tänka på deras basunutbildning utan också på att dessa i sin tur i den kommunala musikskolan på en elementär teknisk nivå måste kunna behärska även instrument som trumpet, valthorn, baryton, tuba och melofon. En grundläggande skolning på dessa instrument bör alltså ingå i pedagogutbildningen vid musik- högskolan.

Examination. Lokaler och läromedel. I princip samma som för violin- och klarinettpedagogiska klasserna.

C. Basun som instrument 1 på musiklärarlinje

Mål. Undervisningen har till uppgift att ge de tekniska och gestaltningmässiga kunskaper som krävs för den kommande lärarverksamheten.

Huvudmoment. Se musikfackskola, basun, dock på en högre nivå, tekniskt och gestaltningmässigt. Rörande ensemble, se under instrument 1 i timplanerna för musiklärarlinje samt under violin som instrument 1 på musiklärarlinje. Någon medverkan i symfoniorkester och Nutida musikgrupper skall förekomma.

Inträdesprov och examination. För godkänt inträdesprov krävs en teknisk skicklighet motsvarande genomgången åk 2 vid musik-

fackskola.

För godkänd examination vid musikhögskola krävs en nivå motsvarande genomgången åk 2 vid musikhögskola.

D. Basun som instrument 2 vid musiklärarlinje

Mål och huvudmoment. Avsikten är att eleven skall få en allmän orientering i instrumentets spelteknik samt i lättare solo- och ensemblerrepertoar.

Repertoarförslag (instrumentklass).

Ett arbete för genomgående studier är Henri Couillard, Enseignement complet du trombone à coulisse (bd 1-11).

Lämpliga för åk 2-3 är bl. a. V. Blazjevitj, 26 sekvenser (rysk utgåva), Kauko Kahila, Advanced studies och Anton Slama, 66 Etüden in allen Dur- und Molltonarten. Studielitteratur för bastrombone är bl. a. Allen Ostrander, Shifting meter studies, V. Blazjevitj, Advanced daily drills och Dhellemmes, 25 Etudes de perfectionnement.

Lämpliga för åk 4 är förutom de svåraste häftena i Couillard bl. a. Eugène Bozza, Etudes, och Gérard Pichaureau, Enseignement du trombone. Mycket avancerad spelskicklighet krävs för Bitsch, 15 Etudes de rythme.

För ensemblespel vid gemensamma lektioner inom basunklassen kan rekommenderas Alfred Jakobs, Studienwerke für Posaune (innehåller satser från Gabrieli till Blacher m. fl.) samt sviter och enskilda satser av bl. a. Burrell Philips, Leslie Bassett, Roger Boutry, Jacques Charpentier och Defay. Till detta kommer en rad andra arrangemang och originalverk av bl. a. Spear, Stoltzer, Beethoven, Serocki etc.

Detta om den företrädesvis tekniska utbildningen. För den konstnärliga skolningen tillkommer orkester- och kammarmusikstämmer från renässansen och fram till nutida musik. Några tonsättarexempel: Rossini,

Wagner, Bruckner, Mahler, Richard Strauss, Ravel, Stravinsky, Bartók, Webern, Nono, Naumann, Blomdahl (främst Spel för 8), Lidholm, Hambraeus, Bark-Rabe (Bolos) m. fl. En översiktlig inblick i standardrepertoaren ger Stoenberg, Orchesterstudien, 8 band, varav det sista ägnats Alban Bergs Wozzeck.

Bland soloverk kan nämnas konserter av Vagn Holmboe, Henri Tomasi, Gordon Jacobs, Lars-Erik Larsson, Nicolai Rimskij-Korsakov och Kazimierz Serocki. Bland transkriptioner kan nämnas konserter av Bréval och Wagenseil samt 2 sonater för solobasuner av Bodin de Boismortier. För basun och piano kan nämnas verk av Dutilleux, Defay, Bozza och Hindemith.

Av största vikt är att eleven också får spela i blandad bleckblåsensemble (med trumpet, horn etc.). Några tonsättarnamn: Giovanni Gabrieli, Rautavaara, Merilainen m. fl.

5.4.8 Gitarr

Mål. Undervisningen skall ge eleven förmåga att utföra skilda slag av gitarrmusik med höga krav på konstnärlig mognad och teknisk skicklighet samt ge god repertoarkännedom om musik för gitarr och gitarrensembler.

Huvudmoment. Individuellt gitarrspel. Utveckling av spelteknik. Instudering av repertoar. Ackompanjemang av sång och soloinstrument. Kammarmusik. Orienteringskurs i luta. Notationslära. Knäppinstrumentens historia. Uppförandep Praxis. Improvisation och gehörsspel.

Anvisningar och kommentarer. Ovanstående mål och huvudmoment gäller för dem som har ämnet gitarr såsom huvudinstrument i soloklass eller gitarrpedagoglinje. För andra elever anpassas kraven på konstnärlig och teknisk skicklighet till utbildningslinjens totala målsättning och elevens individuella förutsättningar och intresse.

Elever med gitarr som huvudinstrument skall ej välja piano som biinstrument. Här

föreläs i första hand blockflöjt, i andra hand annat blåsinstrument eller ett stråkinstrument. Samtliga gitarrelever skall ha undervisning i sång.

Den individuella gitarrutbildningen kompletteras med gemensamma lektioner. Dessa äger rum i seminarieform och kan vara gemensamma för alla elever i soloklass och pedagoglinje. Instuderad repertoar spelas upp och problem av skilda slag diskuteras. Träning i solo- och ensemblespel inför publik sker vid dessa lektioner. Inspelningar med olika gitarrister (även lutenister) i skilda slag av musik avlyssnas och diskuteras. Den gemensamma lektionen kan även användas till konsertbesök eller annat speciellt ändamål.

Notationsläran omfattar luttabulaturer (italiensk, tysk, fransk och spansk) samt gitarrtabulaturer (även inom populärmusik). I samverkan med läraren i gehörs- och satslära ges grundkurs i ornamentik och undervisning i generalbasspel. Läs- och spelövningar i g-klav och basklav är nödvändiga. Orientering om ovanligare klaver ges. I samband härmed behandlas knäppinstrumentens historia och uppförandep Praxis.

Samspel med gitarr skall omfatta duos, trios och kvartetter, gitarr och sång samt gitarrensembler av skilda slag. Elevernas egna arrangemang, transkriptioner, generalbasstämmor etc. spelas och diskuteras.

Undervisningen i improvisation och gehörsspel syftar till att frigöra och utveckla elevens fantasi och skapande förmåga. Ackompanjemang av visor och populärmelodier skall ingå. Vidare skall eleven improvisera melodiskt, såväl självständigt som över givna harmonier. Viss utbildning i jazzgitarr är önskvärd.

Den metodiska utbildningen för blivande gitarrpedagoger inriktas på att utbilda lärare för mera kvalificerad gitarrundervisning (vid musikhögskola, musikfackskola, lärarhögskola, folkhögskola med musiklinje etc.). Även nybörjarundervisning skall dock ingå. Elever som genomgått musikfackskola och där erhållit grundläggande gitarrpedagogisk utbildning kan koncentrera sin metodikutbildning på mera avancerade nivåer.

Inträdesprov. Den inträdessökande skall spela två etyder av olika teknisk karaktär

a) *En etyd som visar prov på arpeggio eller tremoloteknik* är t. ex. Mauro Giuliani etyd nr 5 op. 48 (G. A. 32), D. Aguado etyd nr 2 ur: 24 etyder (G. A. 62), eller Matteo Carcassi etyd nr 5 op. 60 (U. E. 12248), Fernando Sor etyd nr 19 op. 31 (G. A. 80).

b) *en etyd som visar prov på lägeväxlingsteknik*, t. ex. Fernando Sor etyd nr 20 op. 31 (G. A. 80), Fernando Sor etyd nr 6 eller 12 op. 6 (G. A. 77), Matteo Carcassi etyd nr VII op. 60 (U. E. 12248).

– ett långsamt och ett snabbare stycke från renässansens eller barockens Lut- och Gitarrlitteratur, t. ex. Luys Milan »Fantasia del Quarto tono» och Alonso Mudarra Gallarda ur: »Hispanae Chitarae Ars viva» (G. A. 176), eller Robert de Visée »Sara-band och Menuett II» ur: Suite i d-moll (U. E. 11322).

– ett eller två stycken från den moderna Gitarrlitteraturen, t. ex. två av Hilding Hallnäs »Preludier 1–12» (dock icke 1 och 2) eller två av Manuel Ponces Preludier (1–12) (G. A. 124 och G. A. 125), eller H. Villa Lobos Preludium nr III (Max Eschig Paris).

– *A vista prov*, en lättare gitarrkomposition noterad i vanlig »gitarrklav», och en enkel basstämman noterad i bas-klav.

Examination. Elever på gitarrpedagoglinje eller soloklass avlägger examensprov i gitarr av följande omfattning.

a) *Prov i solistisk färdighet.* Examinanden skall i samråd med sin lärare ha utformat och instuderat ett program med en sammanlagd längd av 40–50 min., innehållande musik från samtliga nedanstående epoker.

– *Musik för renässansluta och vihuela från tiden 1507–ca 1630.* Svårighetsgrad: En Fantasia ur »El Maestro» av Luys Milan, eller Pavan av Bulman eller Giacomo Frescobaldi: »Aria con variazioni» eller

U.E. = Universal Edition
G.A. = Schotts Gitarre-Archiv

några elizabetanska Madrigaler för sångstämman och luta (ev. på altgitarr).

– Musik för 5-strängad gitarr och barockluta från tiden ca 1630–ca 1780. Svårighetsgrad: Suite d-moll av Robert de Visée eller Suite d-moll av Silvius Leopold Weiss.

– Musik för 6-strängad gitarr från tiden ca 1780–ca 1850. Svårighetsgrad: Sonate op. 15 av Fernando Sor eller Sonate op. 15 av Mauro Giuliani eller Sonate för Zittra eller gitarrsolo av Wikmanson eller ett kammarmusikverk t. ex. en av Boccherinis kvintetter eller en trio av Matiegka.

– Musik för 6-strängad gitarr från tiden ca 1850–ca 1920. Svårighetsgrad: Några av Francisco Tarregas Preludier eller några av hans små karaktärsstycken eller en komposition av Henrik Rung ur op. 4.

– Musik för 6-strängad gitarr från ca 1920 till vår tid. Svårighetsgrad: t. ex. några av Hilding Hallnäs Preludier (13–24) eller hans »Partita Amabile per Chitarra» eller några av Villa-Lobos Preludier och etyder eller Manuel de Fallas Homenaje eller Frank Martins »Quatre Pieces Breves».

Provet skall innehålla minst en egen transkription från någon av »tabulaturepokerna» (se: 1 och 2).

Provet bör även innehålla ett kammarmusikverk för gitarr i kombination med andra instrument eller sång.

Av programmet spelar examinandan ca 10 min. efter eget val. Dessutom meddelas examinandan en vecka innan examensdagen de verk som censor (censorer) ytterligare önskar höra (ca 10 min.).

b) *A vista prov:*

– Ett avsnitt av en basstämma noterad i basklav.

– En gitarrkomposition noterad i »gitarrklav» (oktaverad g-klav). Svårighetsgrad: Fernando Sor op. 35 häfte 1.

c) *Undervisningsprov* (endast för gitarrpedagoglinje).

– Gruppundervisning (nybörjare) 20–30 min.

– Enskild undervisning (något avancerad elev) 20–30 min.

– Extemporalprov (högst stadium) 20–

30 min. Enskild undervisning med okänd elev, varvid examensuppgiften meddelas examinandan två veckor innan examensdagen.

Undervisningsproven 2–3 bör tillsammans innehålla minst tre av de tidsepoker som anges under provet i solistisk färdighet.

Diplomutbildning

Inträdesprov. Eleven skall i samråd med sin huvudlärare ha utformat och instuderat ett soloprogram, med en sammanlagd längd av ca 60 min. Beträffande repertoarmässig utformning och svårighetsgrad se slutprov i solistisk färdighet för instrumental- och gitarrpedagoglinje. Ur denna repertoar väljer eleven själv ca 20 min. och censor 20–25 min. så att själva provets längd blir minst 40 min.

Enskild gitarrundervisning 1 vte bägge åren. Breddning av repertoar på högstadiet. Vid sidan av den egentliga repertoarinstuderingen skall eleven självständigt sammanställa program av olika typer t. ex. kortare program för radio eller TV, vanliga konsertprogram och program för skolkonserter. I programkomponerandet skall även ingå författande av kommentarer till varje program. Specialisering inom vissa epoker kan bli aktuell om någon elev så önskar.

Slutkrav för diplomlinjen skall repertoarmässigt vara minst tre st. konsertprogram à 60 min. En offentlig konsert kan fungera som slutprov. Debutstipendier bör kunna ställas till förfogande för dessa elever, som ofta saknar ekonomiska möjligheter att svara för debutkostnader.

Ensemblediplom med gitarr som huvudinstrument. Elever med speciellt intresse för ensemblermusicerande kan efter högst två års studier i en speciell ensemblerlinje erhålla ensemblediplom efter godkända prov.

Som inträdesprov kan ett slutprov i instrumental- eller gitarrpedagogisk klass fungera. Ensembleinslagen i detta slutprov kan då dominera. Specialisering inom vissa epoker kan även här ske. Det vore även önskvärt om hela ensembler kunde hålla

ihop under hela studietiden för att efter ett eller två år framträda med 2–3 färdiga konsertprogram. Medlemmarna i dessa ensembler kan naturligtvis även medverka i flera ensembler med olika repertoar.

Repertoarförteckning

Sologitarr

Lägre stadium

a) (1507–1630) *Musik för renässansluta och vihuela*

U. E. 13070 Tänze der Renaissance.

U. E. 13071 Kanzonen und Tänze aus dem 16. Jh.

U. E. 13973 Leichte Stücke aus Shakespeares Zeit.

U. E. 13972 John Dowland, Vier leichte Stücke.

Edition Schott 4620 (Zanoskar) Gitarrespiel alter Meister.

Otto Henrich Noetzel Verlag, Wilhelmshaven.

Aus Tabulaturen des 16. Jh. Fritz Klämbt. Hefte I och II.

b) (1630–ca 1780) *Musik för barockluta och femsträngad gitarr*

U. E. 13408 Tänze und Weisen aus dem Barock.

U. E. 13942 Leichte vergnügliche Originalstücke aus dem 18. Jahrhundert (Scheit).

Edition Nagel 1107 Aus dem Baltischen Lautenbuch (1740).

U. E. 12102 Partita a-moll, *Joh. A. Logy*.

U. E. 11958 Vier Kleine Leichte Stücke, *J. S. Bach* (1685–1750).

c) (Ca 1780–1850) *Musik för sexsträngad gitarr*

G. A. 19, 20 och 21 »Die Stunde der Gitarre».

G. A. 27 och 28 Carulli–Brevier.

G. A. 67 Carulli op. 333.

G. A. 4 a Carcassi–Brevier Band I.

B. A. 8438 Dionisio Aguado 50 Estudios.

G. A. 48 Mauro Giuliani op. 30 »Der Schmetterling».

E. S. 335 Anton Diabelli op. 39 »30 sehr leichte Übungsstücke».

d) (Ca 1850–1920) *Musik för sexsträngad gitarr*

De lättaste preludierna av Tarrega. Se mellanstadium.

e) (Ca 1920 till vår tid).

Anderssons Musik, Malmö. Hilding Hallnäs 12 Preludier.

Peer Musikverlag, Hamburg. M. Ponce »Seis Preludios Cortos».

Anderssons Musik, Malmö. Per-Olof Johnson 30 Folkvisor.

Mellanstadium

a) (1507–1630) *Musik för renässansluta och vihuela*

B. Schotts Söhne Mainz G. A. 176 »Hispanae Citharae Ars Viva».

Antologi med spansk renässans (E. Pujol). Anderssons Musik, Malmö. Utkommer 1968.

Luys Milan 6 Pavanas.

U. E. 12402 John Dowland Air and Galliard.

U. E. 12761 Thomas Robinson Fünf Stücke.

U. E. 12712 Mattheus Weissel Phantasia und Deutscher Tanz.

Hela serien »Die Tabulatur». (Tabulatur med översättning i modern notation av H. Mönkemeyer).

Edition Pegasus Locarno Giacomo Gorzani Musik aus alten Lautenbüchern für Gitarre übertragen und herausgegeben von Bruno Tonazzi.

Edition Schott 4621 (Zanoskar) Gitarrespiel alter Meister.

b) (1630–ca 1780) *Musik för barockluta och femsträngad gitarr*

U. E. 11202 J. S. Bach Drei leichte Stücke.

U. E. 12471 J. S. Bach Sarabande und Bourré.

- Anderssons Musik, Malmö. Sarabande – Gavott 1 och 2.
- M. E. 6808 Santiago de Murcia (1710) Prelude – Allegro.
- M. E. 1005 Gaspar Sanz (1640–1710) Pavanas.
- M. E. 1048 Cinq airs de Cour en mi mineur.
- M. E. 1050 Robert de Visée (1684) Sarabande – Menuet Passacaille en mi mineur.
- Ö. B. V. 6781 128 a (Scheit) Silvius Leopold Weiss (1686–1750) Menuet – Sarabande – Menuet.
- G. A. 160 J. Ph. Rameau (1683–1764) 2 Minuetti.
- G. A. 143 Johan Kuhnau (1660–1722) 4 Petits Morceaux.
- c) (*Ca 1780–1850*) *Musik för sexsträngad gitarr*
- G. A. 5 Carcassi Drei Sonatinen op. 1 Sechs Caprisen op 26.
- Zimmerman 10715 M. Giuliani Sonatine für Gitarre op 71.
- G. A. 49 Francesco Molino (1775–1847) Drei Sonaten op. 6.
- G. A. 41 Heinrich Marschuer 12 Bagatellen.
- G. A. 15 Fernando Sor 20 ausgewählte Menuette.
- U. E. 13941 Fernando Sor Andantino op 2/3.
- d) (*Ca 1850–ca 1920*) *Musik för sexsträngad gitarr*
- U. E. 13408 Fransisco Tarrega »Sämtliche Preludien«.
- B. A. 7839 Ricordi Adelita.
- B. A. 9900 Ricordi Danza Mora.
- Union Musical, Espanola Marieta.
- e) (*Ca 1920 till vår tid*) *Musik för sexsträngad gitarr*
- Broekmans & Van Doppel, Amsterdam, Antonio Lauro »Quatro Valses Venezolanos«.
- G. A. 124 Preludes 1–6 M. Ponce.
- G. A. 125 Preludes 7–12 M. Ponce
- G. A. 133 Moreno Torroba »Pieces Caracteristiques« Vol. 1.
- G. A. 134 Moreno Torroba »Pieces Caracteristiques« Vol. II.
- G. A. 165 A. Tansman »Cavatina«.
- U. E. 11321 Josef Lechtahler Variationensuit.
- U. E. 11180 Alfred Uhl Zehn Stücke Heft I.
- U. E. 11181 Alfred Uhl Zehn Stücke Heft II.
- M. E. 6733 H. Villa-Lobos »Preludium nr 3«.
- U. E. 11959 F. Burkhart Passacaglia.
- Högre stadium
- a) (*1507–1630*) *Musik för renässansluta och vihuela*
- G. A. 157 Giacomo Frescobaldi (1583–1644) Aria con Variazioni.
- G. A. 158 Giacomo Frescobaldi 5 Morceaux.
- Anderssons Musik, Malmö, Bulman Pavan (P. O. J.).
- b) (*1630–1780*) *Musik för barockluta och femsträngad gitarr*
- U. E. 11322 Robert de Visée (1686) Suite d-moll.
- U. E. 12714 Robert de Visée Suite g-moll.
- G. A. 145 J. S. Bach Preludium et Fuge.
- G. A. 141 J. S. Bach Chaconne.
- c) (*Ca 1780–1850*) *Musik för sexsträngad gitarr*
- Clifford Essex Music Co. Ltd. (Bream) Aguado D. Adagio.
- U. E. 11320 M. Giuliani Sonate op. 15.
- Ricordi B. A. 11618 Fernando Sor 19 Kompositioner para Guitarra.
- U. E. 11960 Fernando Sor Andante Largo op. 5.
- Simrock London Elit Edition 1303 F. Sor Thema, Variationen und Menuett op. 3.
- G. A. 130 F. Sohr Variations op. 9 (Mo-

zartvariationerna).

B. A. 12072 Ricordi F. Sor Fantasia Elegiaca op. 59.

Simrock F. Sor Deuxieme grande sonata op. 25.

d) (Ca 1850–1920) Musik för sexsträngad gitarr

Francisco Tarrega (1850–1920).

B. A. 8873 Recuerdos de la Alhambra.

Union Musical Espanola 18146 Capricho Arabe.

Bibliotek Fortes Madrid Maria.

Union Musical Espanola Miguel Llobet Diez Canciones populares.

e) (Ca 1920 till vår tid) Musik för sexsträngad gitarr

Ricordi 129860 M. Albloniz Antalogia per Chitarra.

U. E. 13605 Hans Erik Apostel Sechs Musiken.

U. E. 12711 Frank Martin »Quatre Pieces Breves».

J. & W. Chester, Ltd. II Great Marlborough Street London W. 1. Lennox Berkeley Sonatina for Gitar.

G. A. 168 Castelnuovo Tedesco Op. 129 Rondo.

Ricordi Castelnuovo Tedesco Tarantella.

G. A. 105 Manuel de Falla Homenaje (Le Tombeau de Debussy).

M. E. 6731 Villa-Lobos Preludium nr I.

M. E. 6732 Villa-Lobos Preludium nr II.

M. E. 6734 Villa-Lobos Preludium nr IV.

M. E. 6735 Villa-Lobos Preludium nr V.

Casa Arthur Napoleao Musicas 8452 Villa-Lobos Choro nr I.

Etyder

Fernando Sor (1778–1839)

Op. 60 (U. E. 11843).

Op. 31 (S. G. A. 79–80).

Op. 35 (S. G. A. 81–82).

Op. 6 (S. G. A. 77).

Op. 29 (S. G. A. 78)

Matteo Carcassi (1792–1853).

Op. 60 (U. E. 12248).

Mauro Giuliani (1780–1840).

Op. 48, 24 Etyder (S. G. A. 32, Ritter).

Op. 1 A, Heft 1 (S. G. A. 30).

Op. 1 A, Heft 2 (S. G. A. 31)

Luigi Leguani (1790–1877).

Capricen in allen Dur und Molltonarten.

Teil 1, (G. A. 35). Teil 2, (G. A. 36).

Napoleon Coste (1806–1883).

25 Etyder Op. 38.

Verlag Gitarrefreund, Berlin.

H. Villa Lobos (1887–1958).

Douze Etudes pour Guitarre.

Max Eschig M. E. 6679.

Stephen Dodgson and Hector Quine.

Studies for Guitar Book 1 och 2.

D. Aguado.

24 Etyder und 10 Tonleiterstudien. G. A. 62.

Gitarrskolor

Dionisio Aguado.

»Metodo de Guitarra» (R. Sainz de la Maza).

Union Musical Espanola Madrid.

Matteo Carcassi.

»Gitarrenschule» (Hans Ritter).

Teil 1, G. A. 1 a. Teil 2, G. A. 1 b,

Teil 3, G. A. 1 c.

F. Carulli.

»Guitarre-Schule» (Krempf).

Universal Edition 276.

Emelio Pujol.

»Escuela Razonada de la Guitarra».

(Ricordi Buenos Aires).

3 band: B. A. 9587, B. A. 9563, B. A. 10945.

Karl Scheit.

Lehr- und Spielbuch für Gitarre.

Österreichischer Bundesverlag, Wien

Ö. B. V. 1721, 13.

Schaller-Scheit.

Lehrwerk für die Gitarre.

3 Heften.

Universal Edition.

F. Sor (Coste).

»Metodo Completo Para Guitarra».

Ricordi Americana B. A. 8715.

Walter Gerwig.

»Das Spiel der Lauteninstrumente».

3 Band.

Musikverlag R. Lienau, Berlin-Lichterfelde.

Pascual Roch.

»A Modern Method for the Guitar» (School of Tarrega).

3 Band.

G. Schirner, I N C. New York.

U.E. = Universal Edition

G.A. = Schotts Gitarre-Archiv

M.E. = Max Eschig, Paris

Ö.B.V. = Österreichischer Bundesverlag, Wien

B.A. = Ricordi, Buenos Aires

E.S. = Edition Sikorski, Hamburg

Litteratur

Die Tabulatur Friedrich Hofmeister – Hofheim am Taunus. Hela serien.

Johannes Wolf: »Handbuch der Notationskunde», del II. Breitkopf & Härtel – Wiesbaden.

Robert Dowland: »Varietie of Lut Lessons». London 1610 Facsimile. Schott & Co., Ltd, London. (Tabulaturdelen).

Josef Zuth: Handbuch der Laute und Gitarre». Verlag der Zeitschrift für die Gitarre, Wien. Anton Goll, Wien-Wollzeile.

Pierre Attagnant: »Preludes, Chansons and Dances for Lute». Edited by Daniel Heartz: Société de Musique d'Autrefois 126, Boulevard Maurice-Barrés, Neuilly-sur-Seine, 1964.

The English school of Lutenist song Writers. Edited by Horace Fellowes. Helst hela serien. I första hand volume IX–XVI.

Gaspar Sanz: »Instruccion de Musica sobre la Guitarra Espanola...» Institucion »Fernando el Catolico» de la Excma. Disputacion Provincial (C. S. I. C.) Zaragoza 1966.

Collection lechoeur des muses publiée sous la direction de Jean Jacquot.

Corpus des Luthistes français:

Adrian Le Roy: Fantaisies, Motets, Chansons et Danses (Premier Livre 1551).

Fantaisies et Dances (Instruction, 1568).

Psaumes (Tiers Livre, 1552 – Instruction, 1574).

Robert Ballard:

Premier Livre (1611).

Deuxième Livre et Pièces Diverse.

Dufaut: Oeuvres.

Oeuvres du vieux Gauthier.

Editions du centre National de la Recherche Scientifique, 15, Quai Anatole France – Paris (VIIe).

Alonso Mudarra: Tres libros de musica en cifra para vihuela. Barcelona 1949 Nr: VII i serien »Monumentos de la Musica Espanola». Instituto Espanol de Musicologia.

Ensemble (* repertoar lämplig på musikfackskola)

Allmänt

a) Tiden fram till ca 1630.

* »Gesellige Zeit» B.A. 615 (del 1)

* »Gesellige Zeit» B.A. 910 (del 2)

(Körsatser från 1500- och 1600-talet för blandad kör. Kan instrumenteras efter behag. I första hand kan gitarren användas som bas och tenorinstrument, men i vissa fall kan även sopran och altstämmorna besättas med gitarrer. Gärna oktav resp altgitarrer.)

* »Carmina germanica et gallica» del 1 Hortus musicus 137.

* »Carmina germanica et gallica» del 2 Hortus musicus 138.

(Instrumentalmusik från 1500-talet. Även här instrumenterar man efter behag.)

- * *Walter Gerwig* »Alte Minnelieder« (för sångst.git. och ett melodiinstr.)
(Ett exempel på hur man kan instrumentera renässanssatser.)
Edition Nagel 1109.
- * *Walter Gerwig* »Das Speil der Lauteninstrumente« Die Spielbücher. 7+8.
Robert Lienau – Berlin-Lichterfelde.
(Obs! Arrangemang för 3–5 gitarrer (Lutinstrument) men kan naturligtvis instrumenteras efter behag.)
- * »Musik aus dem Frühbarock« (H. Mönkemeyer)
(Musik för tre melodiinstrument.)
- * »Singen und Klingen« Edition Nagel 1105.
(Musik för 3–5 Gitarrer. Kan även instrumenteras efter behag.)
- * »Der Spielmann aus Flandern« Edition Schott 2653.
(Musik för olika melodiinstrument och gitarr.)
»*Paul Peuerl, 1625*« »Tänze« (Zeitschrift für Spielmusik 239, Heft/Febr. 59)
(Danser för två melodiinstrument och gitarr.)
- * *Martin Agricola* (1486–1556) »Dreistimmige Choralkanon«
(Kan instrumenteras efter behag.) (Zeitschrift für Spielmusik) 2. Heft-49.
John Dowland »Lachrimae Seven Pavans in five parts for Viols or Recorders and optional Lute« Nagels Musik-Archiv 173.
Thomas Morley »Consort Lessons«

b) ca 1630–ca 1780.

- * *Walter Gerwig*
Spielbuch 10 »Johann Rosenmüller/studentenmusik«
(Två blockflöjter och tre gitarrer.)
J. S. Bach
Arioso »Betrachte meine Seele« ur »Johannespassionen« för bas två violiner (Viola d'amore) och gitarr.
G. F. Händel »Nel dolce del oblio«
Kantat för sopran, altflöjt och gitarr.
Doblinger G.K.M. 28 Zwei Gesänge aus den Deutschen Arien G.M.K.27.
Arcangelo Corelli
Sonata a tre op. 4/3 Doblinger G.M.K.1
op.4/5 G.M.K.4 och op.5/8 G.M.K.19.

Sonater för två blockflöjter och gitarr.

Antonio Vivaldi

»Trio in Do Maggiore« för violin, luta och basso continuo.

Edizioni Ricordi.

G. M. Ruggieri

»Sonata da Chiesa op.3« 10 sonater för 2 violiner och gitarr.

Österreichischer Bundesverlag Wien.

Generalbaslitteraturen är utomordentligt rik och eleverna kan i samarbete med läraren i generalbas själva skriva generalbasstämmor till repertoar som man önskar spela. Om man förfogar över både alt- och primgitarr kan man skriva fylligare generalbasstämmor för dessa två instrument.

c) 1780–ca 1850.

Luigi Boccherini

»1:tes Quintett in D für Gitarre , 2 Violinen, Bratsche und Cello«

Zimmermann, Leipzig. Z 11039. Nr. 17.

»2:tes Quintett in C-dur« (samma besättning). Z. 11206. Nr. 20.

»3:tes Quintett in e-moll« (samma besättning). Z. 11207. Nr. 21.

Mauro Giuliani

»Quintett op.65«. För gitarr och stråkkvartett.

Elit Edition No 3218. N. Simrock, Hamburg–London.

Joseph Schnabel (1767–1831)

»Quintett für zwei Violinen, Bratsche, Cello und Gitarre«.

W. Zimmermann – Frankfurt/Main.

Z 11206. Nr. 22.

Anton Diabelli

»Sonatine für Gitarre und Hammerklavier op.68«. Z. Nr. 1.

Ferdinand Carulli

»Sonate nr. 1. Z. Nr. 1« och »Sonate Nr. 2. Z. Nr. 3«. för Gitarr och piano.

Francesco Molino

»Tria für Flöte (Violine), Bratsche und Gitarre«. Z. Nr. 8.

J. Kreutzer

»Trio für Flöte (Violine), Klarinette (Bratsche) und Gitarre«. Z. Nr. 9.

Leonard von Call

»Trio für Flöte (Violine), Bratsche und

Gitarre». Z. Nr. 10. Op.134.

W. Matiegka

»Trio für Flöte (Violine), Bratsche und Gitarre». Op. 26. Z. Nr. 11.

J. Haydn

»Sassation C-dur (Hoboken III: 6) für konsertante Gitarre, Violine und Cello». Doblinger.

Franz Schubert

»Quartett für Flöte, Gitarre, Bratsche und Cello». Edition Peters. Nr. 6078.

Nicolo Paganini

»Quartetto a Violino, Viola, Violoncello e Chitarra». Schott 2315.

d) 1850 till nutid.

Castelnuovo Tedesco

»Quintette pour Guitare et quartir à cordes op.143». Schott 4578.

Alfred Uhl

»Kleine Suite für Geige, Bratsche und Gitarre». Doblinger.

Repertoar för två till fem gitarrer.

a) *Tiden fram till ca 1630.*

Två gitarrer.

* *Orlando di Lasso* »Bicinien (1517)». Zeitschrift für Spielmusik. Heft 18.
(Kan även spelas på andra melodiinstrument.)

* *Georg Rhau* »Bicinia Germanica (1545)». Zeitschrift für Spielmusik. Heft 112.

* »Meisterkanons aus Glareans, Dodekachordon» (1547).

Mösel Verlag, Wolfenbüttel.

* *Tielman Susato* »Altflämische Tänze». Edition Schott 5236.

Thomas Morley Neun Fantasien (för två Viola da Gamba).

Hortus Musikus 136. (Kan även spelas på två gitarrer.)

Bruno Henze »Das Gitarrerspiel, Heft 13». Friedrich Hofmeister, Leipzig.
(Spelmusik för två gitarrer från flera epoker.)

Pierre Attaignant Pavanés-Gaillardés-Basses Dances-Branles. P. J. Tonger Musikverlag, Rodenkirchen/Rhein.

Tre till fem gitarrer.

* *Walter Gerwig* »Das Spiel der Lauteninstrumente». Die Spielbücher 7+8.

Robert Lienau, Berlin-Lichterfelde.

* »Musik aus dem Frühbarock». Edition Schott 4647.

* »Singen und Klingen». Edition Nagel 1105.

b) *ca 1630–ca 1780.*

Två gitarrer.

* *Georg Philipp Telemann* »Sechs Sonaten im Kanon». Mösel Verlag, Wolfenbüttel.

Giovanni Battista Marella (1760)

»Suite für zwei Gitarren». Universal Edition 11323.

* *J. S. Bach*

»Kleine Stücke für eine und zwei Gitarren». Edition Nagel 1101.

»Six Pieces by J. S. Bach». Mills Music Ltd.

»Inventionen und Sinfonien». Sikorsky 533.

G. F. Händel

»Six Pieces». Mills Ltd.

Tre till fyra gitarrer.

* »Musik aus dem Hochbarock». Edition Schott 5097.

* »Tänze und Stücke der Barockzeit für drei Gitarren». Edition Schott 5126.

G. P. Telemann

* »Sieben Menuette von Melante». Zeitschrift für Spielmusik. Heft 12.

c) *ca 1780–ca 1850.*

Två gitarrer.

Leonardi de Call

6 Stücke für 2 Gitarren. Band VIII. Verlag Gitarrenfreund, Berlin.

Serenad, Schott G. A. 39.

Ferdinand Carulli

* 6 kleine Duette Nr. 4–6, op.34 II. Schott G.A. 66.

* 24 Duetter für 2 Gitarren. Edition Peters 2480.

Fernando Sor

»Duette für zwei Gitarren». W. Zimmermann, Frankfurt am Main.

- 1) L'encouragement op.34. ZM. 144.
- 2) Divertissement op.38. ZM. 143.
- * 3) Drei leichte Duos, op.55. ZM. 55.
- * Leichte Duette für den Anfang». Sikorski 530.
»Duette alter Gitarremeister». Sikorski 531.
- * »Mittelschwere Duette». Sikorski 532.
J. Küffner
- * »Zwölf Duette für 2 Gitarren, op.87». Schotts G.A. 45.
- * »40 leichte Duette für 2 Gitarren». Schotts G.A. 83.

Tre till fyra gitarrer

- C. G. Scheidler*
Sonate D-dur. Ö.B.V. 6781, 40. Österreichischer Bundesverlag.
Schwarz-Reiflingen E.
- * »Musik der Wiener Klassik» für drei Gitarren. Ed. Schott 5129.
 - * »Zehn Deutsche Volkstänze für drei Gitarren». Ed. Schott 5419.
 - * *Luigi Boccherini* »Menuett för tre gitarrer». Schotts G.A. 392.
 - * *W. A. Mozart* »Menuett aus der Sinfoni in C». Schotts G.A. 399.
 - * *Franz Schubert* Moment musical, op.94. Nr. 3. Schotts G.A. 400.
 - * *J. Küffner* »Ausgewählte Übungsstücke aus Op. 168 für 3 Gitarren». G.A. 10.
 - * *Fernando Sor* »Quartett für vier Gitarren». Zimmermann Z. 10784.
 - * *Leonhard von Call* »Leichtes Trio in C-dur». Schotts G.A. 61.

d) 1850 till nutid

Två gitarrer

- Ferdinand Rebay*
»Duos für zwei Gitarren. Heft 1 och 2. Musikverlag V. Hladky, Wien.
Robert Schumann
- * »14 Stücke für zwei Gitarren». Schotts G.A. 18.
 - * *Carl Nielsen* »Op. 53 för två gitarrer». Skandinaviska Musikforlaget, Köbenhavn.
 - Manuel de Falla* »Danse espagnole de La Vie Brève». Edition Max Eschig, 48, rue de Rome, Paris. M.E. 1401.
 - Alfonso Broqua* »El tango». M.E. 1402.

H. Villa-Lobos »A Canoa Virou». M.E. 1404.

»Therezinha de Jesus». M.E. 1405.

Repertoar för sångstämma och gitarr

a) Tiden fram till ca 1630.

John Dowland

»Six songs» (d. Duprè. Schott LTD, London (10328).

»Drei Lieder» (K. Scheit). Universal Edition 12403.

(Se även Litteraturförteckning lut- och gitarrtabulaturer »The English school of Lutenist song Writers».)

* *Giacomo Gorzanis*

»Neapolitanische Lieder aus dem 16. Jahrh.» (B. Tonazzi). Edizioni Pegasus, Locarno. P.E. 6080.

Luys Milan

»Toda mi vida os amé» (F. Lavie). Edition Max Eschig. M.E. 6776.

(Se även Litteraturförteckning Lut- och Gitarrtabulaturer m. m.)

Alonso de Mudarra »Tres Libros de musica . . .»)

»An Elizabethan Song book». (Obs! Pianoackompanjemanget transponeras en liten ters nedåt. Man får då samma grepp som på lutan som var stämd en liten ters högre än gitarrer. Om man vill ha originaltonart kan man med fördel spela på altgitarr eller använda kapotasto på tredje bandet på en vanlig gitarr.) Förlag: Doubleday and company Inc., Garden City, N.Y. Anchor A 56.

(Boken innehåller en representativ samling elizabethanska sånger av olika kompositörer.)

b) ca 1630–ca 1780.

Obs! Svårighetsgraden kan anpassas efter eleven.

I första hand den rika litteratur med solosånger med generalbasackompanjement. T. ex.

Heinrich Albert

»Lieder und Arien». Bärenreiter-Ausgabe. B.A. 569.

Heinrich Schütz

»Kleine geistliche Konzerte». Bärenreiter B.A. 1701 + 1702.

Nicolaus Hasse

»Geistliche Sololieder des Barocks». Bärenreiter B.A. 1462 + B.A. 1461.

»Weihnachtslieder des Barocks». Bärenreiter B.A. 1561.

Mährenholz

»Generalbasschoräle». Bärenreiter B.A. 1220.

Alessandro Scarlatti

»O Cessate di Piagarmi». Max Eschig 677. (I arrangemang för sångstämma och gitarr.)

Beträffande generalbasliederna rekommenderas både alt- och vanlig gitarr i generalbasstämman. Man kan då göra en mycket fylligare stämma som ger sångaren bättre stöd.

J. S. Bach

»Lieder und Arien». Lea pocket scores, New York.

Beträffande högbarockens generalbaslied är det ännu mer nödvändigt att fördela generalbasstämman på två gitarrer (företrädesvis alt och primgitarr) beroende på den rikare harmoniken.

C. M. Bellman »Bellmanmelodier», 2 band. Lundquist förlag, Stockholm.

c) *ca 1780–ca 1850.*

Joseph Haydn

»Drei Lieder». Doblinger G.K.M. Nr. 22.

* *Carl Maria von Weber*

Gitarrelieder (original). Verlag F. E. C. Leuckart, München–Leipzig.

d) *1850 till nutid samt folkvisor.*

Burkhardt-Scheit

* »Volksliederbuch zur Gitarre». 2 band. Doblinger, Wien.

»Bruder Singer». Bärenreiter B.A. 3879.

»Lied und Gitarrenspiel». 2 band. Edition Schott 5414 + 5415.

»Nine Traditional songs» (Michael Jessett). A.B. Nordiska Musikförlaget.

Benjamin Britten

»Folksong Arrangements». Volume 6 England For High Voice and Guitar.

Boosey and Hawkes.

»Songs from the Chinese». Boosey and Hawkes, London.

Alf Hambe

* »Gröne Greven». 10 visor med gitarrackompanjemang. Reuter & Reuter.

Hans Werner Henze

»Drei Fragmente nach Hölderlin», aus Kammermusik 1958. Schott 4886.

Lennart Lundén

»Sex visor ur Fridas tredje bok av Birger Sjöberg.»

Tonsatta för en soloröst med gitarrackomp. av Lennart Lundén. Erlingförlagen, Stockholm.

Repertoar för ett melodiinstrument och Gitarr.

a) *Tiden fram till ca 1630.*

* *Arnolt Schlick*

»Tabulaturen Etlicher Lobgesang und Liedlein auf die Lauten Mainz 1512».

Häfte 3 i serien »Die Tabulatur». F. Hofmeister, Hofheim am Taunus. F.H. 4552.

»Greenleaves to a Ground» för altblockflöjt och gitarr.

Heinrichshofen.

»Alte Musik für Blockflöte und Laute» (Gitarr). Edition Nagel 1108.

b) *ca 1630–ca 1780.*

* »Alte Tanzstücke 16–18-Jahrh.». 2 band. Edition Schott 2659 + 2660.

(Sopran, alt och tenorblockflöjt och gitarr.)

G. F. Händel

»Sonate a-moll» (för altblockflöjt och gitarr). Doblinger G.K.M. 23.

I övrigt rekommenderas Doblingers serie G.K.M. (Gitarrkammarmusik) och överhuvud taget sololitteratur för olika melodiinstrument och generalbas. Även här rekommenderas både alt och primgitarr i generalbasstämman.

c) *1780–ca 1850.*

* *Anton Diabelli/Franz Schubert*

»Tänze für Flöte und Gitarre». Edition Pro Musica. Nr. 187.

* *Kaspar Fürstenau*

»Zwölf originalkompositionen für Flöte und Gitarre, op.35». Ed. Nagel 31.

Mauro Giuliani

»Grosse Sonate für Flöte (Violine) und Gitarre». Zimmermann Z. 11041.

Simon Molitor

»Grosse Sonate op.5» (för violin och gitarr). Anton Goll, Wien.

C. G. Scheidler

»Sonate i D-dur» (för violin och gitarr). Ö.B.V. 6781, 40 (se 2 gitarrer).

Niccolo Paganini

Nr. 1 Grosse Sonate für Gitarresolo mit Begleitung einer Violine.

Nr. 2 Sonata concertata für Gitarre und Violine.

Nr. 3 Centone di sonate für Violine und Gitarre.

W. Zimmermann, Frankfurt am Main.

Mauro Giuliani

»Grosse Sonate für Violine und Gitarre op.25». Zimmermann Z. Nr. 7.

* *Filippo Gragnani*

Op.8 Sonate nr: 1, 2 och 3 (för violin och gitarr).

Zimmermann Z. Nr. 4, 5 och 6.

d) 1850 till nutid

Otto Siegl

»Sonatine in d-moll für Violine und Gitarre». Doblinger.

Jacques Ibert »Entracte», för flöjt (violin) och gitarr.

Willy Burkhard »Serenade für Flöte und Gitarre». Bärenreiter B.A. 1935.

5.4.9 Slagverk

Instrumentklass

Mål. Undervisningen har till uppgift att ge de färdigheter och kunskaper som krävs för att på ett konstnärligt och musikaliskt sätt fullgöra alla de uppgifter vilka ålägges en slagverksspelare i symfoni- militär- och underhållningsorkester eller såsom lärare och pedagog.

Huvudmoment. Alla slagverksinstrument: omfattning, slagteknik, lämplig studielitte-

ratur, orkester- och ensemblespel samt litteraturkännedom.

Anvisningar och kommentarer. Allmänna synpunkter. Studieplanen bör vara en fortsättning på den utbildning som meddelats i fackskolan och skall elev i fackskolans åk. 2 kunna vinna inträde i musikhögskolans åk. 1. Även inträdessökande från andra håll, exempelvis från de folkliga musikskolorna i Framnäs och Ingesund eller av typ Borgarskolan i Stockholm har samma möjligheter att söka till musikhögskolorna. För samtliga kategorier fordras inträdesprov. Mål och huvudmoment är på musikhögskolestadiet likartade med musikfackskolans, men kraven på kvalitet och konstnärlig mognad samt repertoarkännedom är väsentligt högre.

Inträdesprov. Liksom i fackskolan har provet till uppgift att utvärdera den sökandes förutsättningar för vidare utbildning på högre nivå. Eftersom den sökande genomgått fackskole- eller annan motsvarande förberedande utbildning, skall proven vara av högre svårighetsgrad. Sökanden bör behärska tekniken på liten trumma, ha god kännedom om pukkan och dess funktion ävensom alla tillbehörsinstrumenten i ett normalt orkesterslagverk. Särskilt stort avseende fästes vid kunskaperna å de melodiska slaginstrumenten xylofon, marimba och vibrafon. Sist men icke minst bör den sökande besitta de kunskaper i gehoarsutbildning och satslära som fordras för övriga instrumentklasser.

Arbetsätt och verksamhetsformer. Undervisningen bedrivs huvudsakligen individuellt, men sker ofta i grupp eller ensemble (orkester). Gruppvis kan med fördel studier i litteraturkännedom ävensom avlyssning av band eller grammofonskivor ske liksom instrumentens konstruktion, underhåll och dylikt. Inom ensemblen övas samspel, solouppgifter i grupp om 2 till 6 man beroende på kompositionens art, samt slagverkets funktioner inom orkestern.

Antalet studietimmar i ämnet slagverk

föreslås fördelade enligt följande: Minimum för lärarledd individuell undervisning bör vara 2 timmar per vecka. Vidare tillkommer 2 timmar lärarledd ensemblespelning. Inom ramen för musikhögskolans orkester- och kammarmusikundervisning kommer eleven i kontakt med både den klassiska och nutida musikkulturen och får den rutin och säkerhet som erfordras för en slagverksmusiker. Eleven har att tillgodogöra sig undervisningen å samtliga i det moderna slagverket förekommande instrumenten, ävensom den obligatoriska pianoundervisningen som är av största vikt för utbildningen på xylofon, vibrafon och klockspel. Med tanke på den expanderande undervisningen på slagverksinstrumenten i skolorna bör det vara möjligt att, så länge slagverk enligt 1965 års musikutbildningskommittés förslag ej får räknas som huvudinstrument i musikinläroplanen, vinna behörighet genom diplom att undervisa inom fackskola och gymnasium. Hela utbildningen omfattar en tid av 4 år.

Lokaler och läromedel. Det är ett absolut krav att eleverna har tillgång till ljudisolerade rum, där det skall finnas en fullständig uppsättning av symfoniorkesterns vanliga slagverksinstrumentarium:

Pukor 4 st. Bastrumma, Liten trumma, Bongos + Timbales, Tom-Tom 4 st. Cymbaler, Triangel, Tamb. de Basque, Gong-Gong, Tam-Tam, Xylofon, Vibrafon, Klockspel, Chimes

En uppsättning av latinamerikanska instrument såsom congas, guiro, maracas, claves, jaw- bone, reco- reco etc. bör finnas liksom möjligheter till band och gramfonuppspelning i överspelningsrummen. Läromedel utgörs först och främst av skolor som anskaffas av eleverna själva. Ensemblelitteratur finnes i lärarens handbibliotek. Förslag till skolor lämnas under rubriken övningslitteratur.

Betygsättning och examination. Vid bedömning bör en avvägning ske mellan å ena sidan tekniskt kunnande på resp. instrument, å den andra elevens konstnärliga

och musikaliska utförande. Vidare bör elevens pedagogiska kunnande utvärderas.

Prov i slagverk bör tillgå sålunda: Eleven skall uppföra ett solostycke där de flesta av orkesterens slagverksinstrument är representerade liten trumma, bastrumma, tom- tom, bongos, castagnetter, tambourin de Basque, cymbaler, gong- gong och tamtam. Pukor, xylofon eller vibrafon kan med fördel ingå i denna grupp, men tillåtes även som separata soloinstrument. Elevens förmåga till a vistaspel ävensom förmågan till att sköta uppgiften som slagverkare i orkester skall vara av hög klass. De två senare punkterna kan lämpligen bedömas under den sista undervisningsterminen, då respektive lärare i slagverk och orkesterspel tillsammans kan bilda sig en uppfattning om elevens kunnande. Som vägledning kan nämnas nedanstående litteratur.

Liten trumma: Eleven skall kunna utföra exempelvis någon etyd ur »12 Etudes pour caisse claire» av J. Delécluse.

Gigue ur Suite Ancienne av Maurice Jarre. De fem sista etyden ur Modern School for snare drum av Morris Goldenberg.

Xylofon och vibrafon: Samtliga skalor och treklanger samt något solostycke, exempelvis Sarabande ur Suite Ancienne av Jarre, Danse pour Instruments à percussion et Piano av Simon Plé. Någon etyd ur 20 Etudes d'après Kreutzer adaptées au xylocaisse claire» av J. Delécluse.

Pukor: Ha kännedom om pukans och dess slagteknik, skötsel, aptering och stämning av skinn etc. Eleven skall på ett föredömligt sätt kunna behärska pukspelet i orkester och ha god kännedom om den klassiska och nutida orkesterrepertoaren. Vidare skall eleven visa sig ha kännedom om de olika tillbehörsinstrumenten såsom tambourin de Basque, triangel, tempelblock, castagnetter, tom- tom, cymbaler, gongar och tamar. Sist men icke minst kunskaper och kännedom om de vanligaste latinamerikanska rytminstrumenten; congas, timbal, mára-

rythminstrumenten; congas, timbal, mára-cas, guiro, claves etc.

Disposition av studieplan. Här liksom i fackskolan är det oerhört, för att inte säga omöjligt att precisera någon studieplan i likhet med andra instrument. I begreppet slagverk innefattas inte endast ett, utan flera instrument, i normala fall omkring ett 20-tal, vilka eleven har att bemästra. Läraren måste från fall till fall ge eleven den vägledning och undervisning som tillåter ett kontinuerligt framåtskridande mot slutmålet, en väl utbildad slagverkare. Sålunda kan en elev ha förutsättningar att

bliva en god xylofonist, medan en annan har goda möjligheter för specialisering på exempelvis pukor. Det tillkommer läraren att under utbildningens gång utvärdera elevens speciella begåvning och inrikta undervisningen därefter. Eleverna bör även undervisas i pop- och jazz inom slagverket. Det kan ske frivilligt och kan med fördel ske i form av seminarier, där en på området specialiserad lärare leder gruppen.

Övningslitteratur. Här nedan lämnas förslag till studiematerial som kan vara lämpligt för undervisningen.

Liten trumma

Modern School för Snare Drum
Drum Instructor
Method for Percussion

Morris Goldenberg (Chappell)
W. F. Ludwig (Ludwig Drum co)
Gardner

Pukor

Modern Method for Tympani
Paukenschule
Tympaniinstrutor
Etüden for Timpani

Saul Goodman (Mills Music Ink)
Heinrich Knauer (Hofmeister Lpg)
W. F. Ludwig (Ludwig Drum Co)
R. Hochreiner (Doblinger Wien)

Xylofon och Marimba, Vibrafon

Modern School for Marimba
Xylofon och Vibrafon
Modern Tutor for Xylofone and Vibra-
phone
Method for Percussion

Morris Goldenberg (Chappell)

Robbins (Premier Drum Co)
Gardner

Latinamerikanska Instrument

Latin American Rythminstruments and how
to play them.

Morales-Adler (Henry Adler Inc)

Ensembleövningar

Dick Schory Percussionensemble series
Canon for Percussion
Toccata for Percussion

Ludwig Drum Co
Saul Goodman
Carlos Chavez

Solouppgifter för slagverk

Konsert för slagverk och orkester (piano)
Sonate för två pianon och slagverk
Thème et Variations
Slagverk och piano
Suite Ancienne
Slagverk och piano
Batterisketch

Darius Milhaud
Bartók
Desportes (Leduc, Paris)

Maurice Jarre (Leduc)

Dervaux (Leduc)

Till studieverken hör också – i urval – hela den nutida orkester-, ensemble- och solorepertoar, där slagverksinstrumenten spelar en framträdande roll och där uttrycksmedlen genomgått en historiskt sett revolutionerande utveckling. Det gäller verk av bl. a. Berio, Boulez, Nono och Stockhausen, av Bäck, Blomdahl, Hamnaeus, Lidholm och Bo Nilsson. I vissa fall är svårighetsgraden här så avancerad att uppspelning med partituranalys blir den lämpligaste undervisningsformen.

Behov av kursverksamhet. Liksom inom andra ämnen föreligger här ett stort behov. Det är ofta enda möjligheten för slagverksstuderande att komma i kontakt med större ensembler för att vidga sitt kunnande. För närvarande bedrivs sommarkurser i Framnäs med stor framgång, och i juli månad anordnades en kurs i modern interpretation i Göteborg. Nordiska Ungdomsorkestern i Lund utgör också en viktig länk i utbildningskedjan. Vid Inge-sunds Folkliga Musikskola har i år internationella förmågor sammandragits till en sommarkurs för bl. a. orkestermusiker. Det kan förtjäna nämnas, att arrangörerna hade besvär att fylla behovet av puk- och slagverksspelare till kursen. Följaktligen har denna kursverksamhet en stor uppgift att fylla och bör på alla sätt stödjas och uppmuntras av berörda institutioner.

5.4.10 Sång

A. Solosång, sång på musikleäro- och kyrkomusiklinjer etc

Mål. Undervisningen har till uppgift

att utbilda eleven vokalt och musikaliskt till att med hänsyn till de individuella röstförutsättningarna kunna på ett konstnärligt och stilmässigt tillfredsställande sätt utföra visor, solosånger och arior från skilda epoker och kulturmiljöer,

att ge vid repertoarkännedom om vokalmusik, främst med anknytning till den egna rösten och utbildningsmålet, samt

att ge kunskap om röstorganet och dess utveckling.

Huvudmoment. Individuell röstutbildning. Talövningar. Instudering av repertoar. Repertoarkännedom. Sånglig gestaltning och frambärande av dikt och ton. Instuderings-teknik och interpretationsanalys. Ensemble-sång. Uppförandep Praxis i ny och gammal musik. Improvisation.

Röstinstrumentets byggnad och funktion. Språkljud och uttalsregler. Röstutvecklingen hos barn och ungdom. Olika röstlägen och rösttyper. Talfel och röstskador.

Anvisningar och kommentarer. Den individuella röstutbildningen sker utifrån de egna röstförutsättningarna hos eleven. Vokala övningar för utvecklandet av klangen kompletteras med talövningar för god artikulation och språkbehandling. Repertoaren skall omfatta visor, solosånger och arior (såväl oratorium som opera/operett) från olika tidsepoker och kulturmiljöer. Också barnsånger och folkvisor skall ingå i repertoaren. Uppmärksamhet ägnas vidare populärsången. Sånger på de nordiska språken samt på tyska, engelska, franska, italienska, ryska ev. även andra språk skall förekomma. Vid instuderingen läggs stor vikt vid studium av sambandet mellan ord och ton i sångerna. Enskilda arior ur oratorier och operor studeras utifrån den situation vari de förekommer i verket. Repertoaren skall ha stor spännvidd och sträcka sig från t. ex. medeltida visor och gregoriansk sång till radikal nutida musik.

Ensemblesången kan omfatta madrigaler och andra körvisor, med eller utan instrument, ensembler ur operor och oratorier samt romantisk repertoar för solistisk vokalensemble (t. ex. Brahms' *Liebesliederwaltzer*).

I samband med studiet av uppförandep Praxis i ny och gammal musik uppövas elevernas improvisationsförmåga. Det kan gälla att ornamentera en aria ur en barockopera eller att realisera en sångstämma noterad med andra grafiska symboler än noter. Improvisationsövningarna bör också gälla förmågan att improvisera bistämmor till melodier. Undervisningen i improvisation skall ske i nära samverkan med geho-

undervisningen.

Sångundervisningen utformas med hänsyn till elevens studieinriktning. Elever i solosångklass och på sångpedagoglinje ges en bredare och mera genomarbetad repertoar av sånger. Dessa elever inriktas mot konsertverksamhet. I viss utsträckning gäller detta även för vokalt begåvade elever på musiklärar- och kyrkomusikerlinjerna. Det speciella utbildningsmålet för dessa elever får dock inte försummas. Blivande musiklärare och kyrkomusiker behöver en god repertoarkänedom på sina respektive områden och bör därför få en orienterande praktisk kontakt med skilda slag av repertoar.

Undervisning om röstorganets byggnad och funktion, röstens utveckling, olika rösttyper samt talvård är viktig för alla elever med sång som obligatoriskt ämne. Denna undervisning bör ske i form av föreläsningar, seminarier och gruppövningar.

Musiklärare, kyrkomusiker och sångare, grupper som inte utbildas speciellt i sångpedagogik (enskilda elever kan dock välja detta på musiklärar- och kyrkomusikerlinje) bör alla i föreläsningar och seminarier ges handledning i grupptonbildning, och barnröstens behandling.

Överkurs i sång innebär specialisering på viss typ av repertoar, t. ex. operasång, kyrkosång, nutida musik, barockmusik, visa.

Tillvalskursen liedsång skall ge en mera omfattande och djupgående kontakt med repertoar på detta område. Särskild uppmärksamhet skall ägnas förhållandet ord-ton, varför det är lämpligt att elever som väljer denna tillvalskurs även har tillvalskursen »litteraturkunskap och textanalys».

Tillvalskursen sång, som är avsedd för elever i vilkas utbildning sång inte ingår som obligatoriskt ämne, inriktas efter elevens personliga förutsättningar och önskemål vad gäller repertoaren. Stor vikt läggs vid den individuella röstutbildningen.

I *koristutbildningen* läggs särskild vikt vid att utveckla förmågan att sjunga körstämmor och andra sånger a vista. Avancerad

teknik i a vistasång är nödvändig för en professionell körsångare. Vidare måste körsångaren ha en mycket god sångteknik med hänsyn till det ofta mycket krävande körrepetitionsarbetet.

Den sångpedagogiska utbildningen för elever främst på den sångpedagogiska linjen men också för blivande musiklärare skall inriktas såväl på det rent rösttekniska som på instuderings-teknik och interpretationsanalys. Mycket god repertoarkänedom för såväl olika rösttyper som för skilda genrer och musikhistoriska epoker erfordras av den blivande sångpedagogen. Stor vikt skall läggas vid uppövandet av konstruktivt lyssnande och formulering av ändamålsenligt uppbyggda tonbildningsövningar individuellt avpassade till olika elevers speciella förutsättningar och svårigheter. Eleven skall ges förmåga att tekniskt och musikaliskt anpassa undervisningen till sina egna elevers stadium. Detta sker i samband med övningsundervisning enskilt och i grupp. Arbete med barnröster enskilt och i grupper/klasser/körer skall vidare förekomma. Andra moment i denna utbildning är ackompanjemangsövningar, övningar i röstanalys och -karaktistik samt auskultation hos sång- och talpedagoger. Grundläggande undervisning i talvård skall slutligen även ges.

Lokaler och läromedel. För undervisning i större grupper erfordras en föreläsningssal utrustad med apparatur för bildvisning, bandspelare och god mikrofon samt gram-mofonanläggning med förstklassiga högtalare.

Lärarens lektionsrum skall vara disponibelt även för hans konsultativa verksamhet och kursorganisation samt inrymma ett rikligt handbibliotek (sångsamlingar i olika sättningar, ariaalbum för samtliga röstlägen, sångteoretisk litteratur m. m.). Viss repertoar och litteratur bör finnas i dubblettexemplar för utlåning till eleverna. Operaklaverutdrag, -partitur och liknande större verk bör finnas i det centrala biblioteket. Också dessa verk, som är

relativt dyra i inköp, måste finnas i dubb-letter för utlåning till elever.

För övningsundervisning behövs tillgång till rum huvudsakligen på eftermiddagarna (gäller även all instrumentalpedagogisk utbildning). Varje elev i pedagogutbildning skall ha tillgång till lektningsrum med piano tre veckotimmar. Rummet måste vara utrustat med bandspelare, mikrofon och högtalare.

Arkiv med bandinspelade röster för demonstration av olika röstkaraktärer, tonbildningsfel, röstsvagheter etc. bör läggas upp. Bildmateriel måste finnas tillgängligt. Att sådant ljud- och bildmaterial framställs är nödvändigt för en effektiv undervisning. Det stimulerar eleverna och vidgar möjligheterna till metodiskt arbete inom t. ex. röstforskning. Som hjälp vid enskilda seminarieuppgifter för sångpedagogstuderande är bild- och ljudmateriel oundgängliga. Viss ny sådan materiel bör kunna skapas just i samband med sådant specialarbete av enskilda elever eller grupper.

Ett omfattande skivarkiv är nödvändigt. Även folklig sång från olika länder och tidsepoker bör ingå däri.

Inträdesprov. Solosång: minst en romans och en aria (för musiklärare och kyrkomusiker: högst två sånger av olika karaktär). Gehörsprov. A vista prov. Prov i musikleära. Pianoprov (ackompanjemang). För sökande till sångpedagogklass: undervisningsprov med obekant vuxen sångstuderande (inövande av enkel sång som förelagts 15 minuter före provet).

Redovisning, bedömning och examination. Bedömningen i sång bör ske genom ett tentamenssystem under studiernas gång, så att inte resultatet av studierna enbart betygsätts först i samband med slutexamen. Examensprovet betraktas som en komplettering av tidigare intryck. Examinandens sångliga färdigheter belyses av utvecklingen under studietiden och betygsättningen sker genom en sammanvägning av de olika komponenterna röstliga förutsättningar, sångkonstnärlig mogenhet, bekantskap med

repertoaren, litterära insikter, medvetet och självständigt studiesätt etc.

Elev i pedagogklass erhåller särskilt betyg i *undervisningsskicklighet*. Provet häri omfattar undervisning av elever på olika stadier samt konstnärlig instruktion av lied och aria med elev på avancerad nivå. Därtill kommer gruppundervisning i tonbildning och instudering med barn såväl som med vuxna. En självvald specialisering beaktas vid bedömningen. Ovanstående gäller, ehuru med något lägre fordringar, även för musiklärare med sång som pedagogisk specialitet. Även musiklärare med annan pedagogisk specialisering skall (i samband med examensprovet i sång) redovisa visst vokalpedagogiskt kunnande, inriktat på grupptonbildning och behandling av barn- och ungdomsröster.

B. Sångpedagoglinje

Mål. Undervisningen har till uppgift att utbilda sångpedagoger, som på ett fullgott sätt kan undervisa i solosång på alla åldersstadier inom såväl amatörundervisning som sånglig yrkesutbildning på alla nivåer.

Arbetsformer. Enskild undervisning meddelas i sång och instrument. För vidgad litteraturkännedom och övning i att sjunga offentligt medverkar eleverna vid vissa seminarier. I övrigt sker all undervisning i grupp av varierande storlek (se timplanen): föreläsningar, seminarieövningar, grupplektioner. Auskultation vid musikhögskolans sångundervisning kompletteras med studiebesök i operasångarutbildning, opera, tal-scener, tv, radio, foniatriska kliniker, ljudlaboratorier etc.

Övningsundervisningen med elever på olika stadier bedrivs enskilt (3 vuxna övnings elever per sångpedagogelev, därtill en barngrupp på 3 st) under huvudlärarens eller hans assistents handledning samt i begränsad omfattning inför linjens alla elever som estradlektioner.

Åttonde, dvs. sista terminen är praktiktermin, varvid eleven har halv sångpedagogtjänst vid skola under handledning.

Till föreläsningar samt interpretations- och repertoarseminarier kallas gästföreläsare tillfälligtvis eller för upprepad medverkan. Från och med sjätte terminen får eleverna egna analys- och instuderingsuppgifter vid dessa seminarier.

Inträdesfordringar. Intagning sker varje höst med inträdesprov under våren. Förslagsvis intas i Stockholm 5 elever, i Göteborg och Malmö 3 elever per år.

Inträdesprov avläggs i sång, piano, gehör och musiklära, satslära och läsning av svensk text. Dessutom avläggs sångpedagogiskt lämplighetsprov.

Läkarintyg från öron-, näs- och hals-specialist skall lämnas, liksom intyg om skärmbildning samt audiogram.

5.4.11 Körsång

Beträffande *mål* samt *anvisningar och kommentarer* hänvisas till ämnesbeskrivningen under musikfackskola (sid. 37).

Körövningarna vid musikhögskolan skall i jämförelse med dem vid musikfackskolan bedrivas på den högre nivå i fråga om körteknisk svårighetsgrad, repertoarbredd etc. som betingas av elevernas större mognad och erfarenhet i olika musikaliska hänseenden, inte minst med avseende på sångröstens utveckling.

Där antalet körpliktiga elever så tillåter, bör dessa fördelas på två körer: förslagsvis en större kör och en mindre (elit-)kör av kammarkörtyp. Deltagandet i kammarkören, vartill eleven vinner inträde efter prov, ger en extra betygsmérit i form av två tilläggs-poäng till det grundpoängtal som deltagandet i körsång normalt ger.

Beträffande *lokaler och läromedel* gäller i princip vad som sagts under ämnet kördirigering vid musikfackskola (sid. 41). Körövningarna vid musikhögskola skall dock om möjligt bedrivas i en lokal av aula-typ, försedd med podium med utrymme för såväl stor kör som orkester.

Om koristskola, resp. koristbetyg, se sid. 93, 97.

5.4.12 Kördirigering

Mål. Undervisningen skall ge de kunskaper, färdigheter och erfarenheter som krävs för att leda olika slag av körverksamhet på god till hög amatörnivå, såväl i fråga om dirigerings-teknisk färdighet som förmåga att fostra en vokalensemble rösttekniskt, gehörsmässigt och allmänt musikaliskt.

Huvudmoment. Fullständig genomgång av slagteknikens grunder med särskild vikt lagd vid kördirigerings tekniska särdrag.

Studier i att läsa och spela körpartitur och blandat vokal/instrumentala partitur samt att förebildligt sjunga körstämmor.

Övning i att instudera körsatser med effektiv repetitionsmetodik samt med vokal och körteknisk insikt (tonbildning, textbehandling, deklamation, frasering, artikulation, intonation, stämbalans).

Repertoarkännedom.

Anvisningar och kommentarer. Det är angeläget att körerfarenheter genom deltagande i körsång i största möjliga utsträckning föregår studier i kördirigering. En kördirigents »instrumentkännedom» grundläggs bäst och mest effektivt genom medverkan i kvalificerat körarbete.

Förslag till studieplan för 2 år

Årskurs I ht

Huvudsakligen elementär slagteknik. Dirigerings-tekniska övningar, praktiserade på enstämmig sång. Jämsides härmed partiturstudium med övningar att läsa och spela två-, tre- och fyrstämmig sats. I den mån detta studium och utvecklingen av gehöret ger förmåga att följa och avlyssna flerstämmig sats sker övergång till sådan repertoar.

Årskurs I vt

I princip samma uppläggning som under föregående termin, dvs. slagtekniska övningar, partiturstudium och tillämpad dirigering

av rytmiskt, melodiskt, harmoniskt och sats-tekniskt mer komplicerade körkompositioner.

Årskurs 2 ht

Huvudvikten läggs här vid instuderingsmetodik, som behandlas teoretiskt och praktiskt. Under denna termin får eleven uppgifter att instudera körsatser i avsnitt eller helhet.

Årskurs 2 vt

Studiematerialet utgörs här av elevernas examensstycken som sammanställs till att omfatta ett representativt urval körverk i skilda stilarter. Alla deltagare i årskursen bör studera och dirigera samtliga dessa körsatser.

Undervisningen bedrivs dels kollektivt under två vtr, varvid samtliga deltagare fungerar som kör, dels i form av grupplektioner med 7-8 deltagare under 1 vte var tredje vecka.

Repertoar. Om en ny körsats ges i uppgift varje vecka, sedan arbetet med flerstämmig körsats påbörjats, innebär själva studiematerialet en repertoargenomgång av ca 80 körsatser under två år. Repertoarkännedomen kompletteras vidare under körsångsövningarna samt under några av kördirigeringsstimmarna, under vilka presenteras och orienteras om såväl körsamlingar som separata utgåvor med särskild tanke på lämplig progressivitet beträffande svårighetsgrad i en amatörkörs programsättning.

Den samlade repertoargenomgången under de båda studieåren bör alltså innefatta dels praktiska repertoartips för grundande och utvecklande av amatörensembler, dels genomgång av körmusik från alla ur körmusikalisk synpunkt väsentliga stilepoker från 1400-tal till nutid. Angeläget är att svensk musik är väl företrädd och att däri också ingår exempel på radikal aktuell vokalmusik.

Lokaler och läromedel. Som vid musikfackskola, se sid. 42.

Examination. Proceduren är densamma som vid musikfackskola, se sid. 42.

Exempel på överkurser i kördirigering

- a) Engelsk-italiensk-fransk madrigal.
- b) Romantisk körmusik (ev. en speciell tonsättares körproduktion).
- c) Nutida nordisk körmusik (ev. begränsade studiefält: länder, tonsättare, genrer).
- d) Nutida kyrklig vokalmusik.
- e) Uppförandepraktiska problem inom någon viss epoks körmusik.

Diplomstudier i kördirigering. Tillträde till denna undervisning medges elev som visar otvetydig begåvning och fallenhet för ämnet, ådagalagd antingen genom examen med högsta meritpoäng på musiklärar- eller kyrkomusikerlinjerna eller också genom särskilt inträdesprov med motsvarande krav. Klassen bör bestå av ett begränsat antal elever och undervisningen skall ge ett fördjupat studium av körmusik och kördirigering på professionell nivå samt av blandat vokal/instrumental musik, även större cykliska verk (såsom kantater av Bach, Brahms: Requiem, Stravinsky: Mässa). Eleverna ges regelbundet tillfälle att dirigera musikhögskolans körer samt vokal/instrumentala ensembler. Till studierna hör även obligatorisk auskultation vid professionella eller halvprofessionella ensemblers verksamhet på skolorten. Förutom det praktiska repetitionsarbetet vid musikhögskolans ensembler och auskultationerna ingår i studieplanen partitur- och dirigeringsstudier samt gehörsutbildning med särskild vikt vid vokal flerstämmighet i anslutning till aktuell repertoar.

Eftersom tillgången på goda »instrument», dvs. körer, för denna speciella klass är ganska begränsad, finns kanske inte alltid möjlighet att avsluta utbildningen med en formlig körkonsert. I alla händelser bör eleven under studietidens gång beredas tillfälle till framträdanden som kördirigent i olikartade och avancerade uppgifter, t. ex. vid elevkonserter och liknande, varvid bedömning av elevens färdighet sker. Diplomprovet skall även omfatta redovisning av en

repertoarkännedom av försvarlig bredd och kvalitet.

5.4.13 Liturgisk sång och dirigering

A. Liturgisk sång

Mål och *huvudmoment* sammanfaller i stort sett med dem som gäller för fackskolans undervisning (se sid. 43). Dock bortfaller vid musikhögskolorna en hel del teoretiskt stoff, som där hänförs till undervisningen i liturgik (såsom den gregorianska koralens historia, former, notation och uppförandep Praxis, kyrkovisans utveckling jämte aktuella strävanden etc. – se sid. 61 f). I stället ägnas större uppmärksamhet åt en kvalificerad praktisk utövning med åtföljande högre krav i proven.

Anvisningar och kommentarer. För undervisningen krävs en större *lärosal* med för denna musik lämpad akustik. Då denna sista synpunkt är av största betydelse inte minst för den gregorianska sången, som har vuxit fram och i hög grad formats under inflytande av en rumsakustik med lång efterklang, och för kyrkovisan, som bör övas i en akustik som liknar kyrkorummets, bör vid varje musikhögskola finnas en lärosal med stor »kyrkoliknande» akustik. För detta ändamål bör någon av orgelsalarna inrättas med variabel akustik och utnyttjas för sådan musikutövning som kräver speciella akustiska förhållanden i något avseende. Just i detta ämne är det f. ö. önskvärt att en orgel finns placerad i lärosalen.

I fråga om läromedel krävs klassuppsättningar av den liturgiska standardrepertoaren, koral-, sång- och mässböcker jämte tillägg och försöksutgåvor av olika slag. Vidare krävs tillgång till den för körsång och kördirigering avsedda litteraturen, varför det är önskvärt att dessa närbesläktade ämnen förläggs antingen till samma lokal eller till varandra närliggande lokaler med gemensamt notförråd.

B. Liturgisk dirigering

Mål och *huvudmoment* sammanfaller med

dem som gäller för fackskolans undervisning. Dock ställs kraven väsentligt högre med avseende på rutin, kvalitet och repertoar.

Anvisningar och kommentarer. Undervisningen skall direkt bygga på den grund som praktiskt lagts i ämnet liturgisk sång och teoretiskt i ämnet liturgik.

Kraven på lokaler och läromedel är desamma som angetts för ämnet liturgisk sång (se ovan).

Examination sker i form av deltentamina, förslagsvis en vid slutet av höstterminen och den andra vid slutet av vårterminen. Inom vart och ett av huvudmomenten ges två uppgifter, varav den ena skall vara förberedd under lärarens överinseende och omfatta dirigering av uppgiften i fråga, den andra skall vara ett a vista-prov, där uppgiften ges 24 timmar före provet och omfattar instudering och dirigering av uppgiften.

5.4.14 Ensemble

För ämnet gäller i stort sett samma mål, huvudmoment och anvisningar som beträffande musikfackskola. Dock skall vid repertoarvalet hänsyn tas till elevernas mera avancerade nivå i fråga om instrumental färdighet och konstnärlig mognad. Kammarmusik blir nu en viktigare ingrediens i ensemblespelet än under fackskoletiden. Musik från 1900-talet bör ha en central plats i repertoaren.

Samtliga elever i instrumentalklass, vilka spelar orkesterinstrument, är dessutom skyldiga att delta i orkesterspelning. Denna orkesterskolning bedrivs på kvalificerad nivå och avser att förbereda eleverna för verksamheten i professionella orkestrar. Bred kännedom om och erfarenhet av musik inom skilda musikstilar, med tonvikt på nyare musik, skall ges eleverna.

I övrigt hänvisas till respektive instrument i kursplanerna för musikhögskola samt till kommitténs betänkande del I sid. 191 ff.

5.4.15 Ensembleledning

Mål. Utbildningen syftar till att ge de kunskaper och färdigheter som erfordras för att leda och instruera orkestrar, körer och ensembler av god amatörnivå.

Huvudmoment: Slagteknik, Instrumentkunskap. Repertoarkännedom och programsättning. Instuderingsmetodik. Interpretationsanalys. Arrangemangsteknik. Uppförandep Praxis. Dirigering. Organisationsfrågor.

Anvisningar och kommentarer:

Slagteknik omfattar fullständig kännedom om alla förekommande taktarter och slagfigurer ävensom olika typer och karaktärer av slagfigurer och dirigeringsrörelser och inriktas på en funktionell, uttrycksfull och lätt avläslig slagteknik.

Instrumentkunskap omfattar kännedom om alla vanligen förekommande orkester- och ensembleinstrument, deras omfång och användningsområde samt något om spelteknik, speciella svårigheter etc. I kursen bör ingå en orientering om de moderna slagverksinstrumenten samt andra nutida instrument och klangverktyg.

Repertoarkännedom och programsättning omfattar grundlig kännedom om några representativa verk av de större tonsättarna (varning för för stora kursplaner!) samt en »fond» av verk, lämpade för orkestrar och körer på amatörnivå. Programsättning bör kunna ske diskussionsvis: eleverna bör studera och bedöma program från t. ex. en professionell orkester och en amatörorkester samt själva göra förslag till program.

Instuderingsmetodik inriktas på förmågan att kunna genomföra en stimulerande och omväxlande repetition utan för många avbrott.

I *Interpretationsanalys* inbegripes eget spel i mindre ensembler: stråkkvartett eller liknande med och utan ledare, för att via den vägen studera musiken i interpreta-

tionshänseende. Huvudmomentet omfattar i övrigt ingående partiturstudier (och partiturspel av enklare art inklusive transpositionsövningar).

Arrangemangsteknik omfattar enklare instrumentationsövningar, övningar i ändring av besättning och förenkling av stämmor och inriktas på förmåga att kunna för praktiskt spelbruk bearbeta enklare verk.

Uppförandep Praxis omfattar studier av främst barockens och wienklassicismens spelsätt, ornamentik m. m. och inriktas på känslan för stilriktiga tolkningar.

Dirigeringsövningar bör förekomma under hela studietiden i mindre och större ensembler: t. ex. stråkkvartett- och blåskvintettledning, ledande av ensembler på musikskolenivå samt ledning av elevorkester (vari den studerande själv givetvis spelar).

Organisationsfrågor omfattar kännedom om de praktiska problem som möter en orkesterledare ute på fältet, t. ex. konferensteknik, reklamfrågor, programtryck, kännedom om Rikskonserters arbete m. m.

Arbetsformer. Det är angeläget att samarbete med olika musikskolor upprättas, så att rika tillfällen ges för övningsdirigering, gärna i form av »serier» med handledare.

Examination. I avgångsprov bör ingå uppspelning resp. dirigering av egenhändigt instuderat kammarmusikverk och orkesterstycke samt förberedd repetition med orkester liksom skriftligt prov innefattande frågor om instrumentkännedom, uppförandep Praxis och arrangemangsteknik (det senare mycket enkelt; t. ex. angivande av tänkbara besättningsförändringar i ett givet stycke).

5.4.16 Gehörsutbildning, satslära, instrumentation. Typexempel på kurser

A. 1-ämnesmusiklärare och kyrkomusikerlinje

Mål. Undervisningen har till uppgift att ge de kunskaper, färdigheter och erfarenheter i fråga om den musikaliska satsen som krävs för den kommande yrkesutövningen.

Huvudmoment

a) *Gehörsutbildning.* Musiklära II. Allsidig träning i notläsning. Som helhet siktar undervisningen mot elevens gehörsnärliga behärskning av det stoff som genomgås i satsläran och musikläran.

b) *Satslära.* Ämnet omfattar satsanalys samt skriftliga och manuella övningar, även improvisation.

c) *Instrumentation med arrangering och praktisk instrumentorientering.* Vokal och instrumental arrangering för olika besättningar. Andra friare instrumentationsövningar och instrumentationsanalys.

Anvisningar och kommentarer

Inledande anmärkningar. Musikhögskolans behandling av dessa ämnen kommer i stor utsträckning att följa samma studieplan som presenterats för musikfackskolan sid. 45 ff. Med tanke på elevernas högre ålder, större musikaliska kunskap och vidgade erfarenhet kommer de dock att präglas av större grundlighet och fördjupning. Detta accentueras också genom att undervisningen på musikhögskolan i större utsträckning handhaves av speciallärare i de olika huvudmomenten.

Studierna bör också utformas med en medveten inriktning på elevens eventuellt kommande verksamhet som lärare i musikfackskolan.

Beräffande den samsyn på ämnesblocket som helhet, som även här är av största vikt, hänvisas till de inledande anmärkningarna på sid. 47.

Inträdesprov. Proven utformas principiellt i enlighet med inträdesproven för musikfackskolan, men med väsentligt större krav beträffande kunskaper och färdigheter (se

sid. 53). Bland annat tillkommer diktatprov avseende harmonik.

I satslära prövas förmågan att efter givna förlaga skriftligt utforma en 3-4-stämmig sats. Svårighetsgraden bör stå i relation till inhämtade kunskaper i musikfackskolan. Harmonisering vid pianot av enkel melodisk förlaga.

Kommentarer till enskilda kursmoment

Gehörsutbildning. Den bakgrund och det ämnesinnehåll som skisserats på sid. 50 har givetvis även på musikhögskolenivå sin fulla giltighet. Skillnaden mot musikfackskolan är rimligtvis den, att eleverna vid inträdet på MH har en relativt god utgångspunkt för de fördjupade studier och de skärpta krav som måste karaktärisera undervisningen på högskolenivå.

Gehörsundervisningen vid musikhögskolans musiklärarutbildning måste från början sikta på att ge eleverna en klar gehörsmetodisk insikt med tanke på deras kommande pedagogiska verksamhet. Man bör således bl. a. behandla a) notläsningens metodik och teknik ur gestaltpsykologisk synpunkt, b) metodiska skillnader i gehörsutbildningen som betingas av skilda tonalitetssystem, dur/molltonalitet, kyrkotonarter och annan modalitet, fri tonalitet.

Här framhålls särskilt vikten av att elevens egna färdigheter exempelvis i notläsning inom 1900-talets fritionala musik ägnas vederbörlig uppmärksamhet. Här behöver gehöret en långt gående skolning för att kunna möta de nya notbildernas krav i den reproduktiva situationen, men även för att auditivt uppfatta de många gånger ytterst komplexa och subtila skiftningarna i vår tids musik. Det rör sig här om en kvalificerad övning till sensibilitet inför den musikaliska satsens alla tänkbara dimensioner: komplicerad melodik och rytm, sammanfatta klangstrukturer och formförlopp.

I metodiskt hänseende finns det inte skäl för att överge många välbeprövade förfaranden: olika läsövningar, diktat, auditiv analys etc. Men man bör även utforska nya hjälpmedel bl. a. av audioteknisk och pro-

grammerad typ, dels för att förse eleverna med stödmaterial och dels för att kompensera det knappa timantalet för den praktiska gehörsträningen.

Arbetet bör under de fyra första terminerna koncentreras på elevens läs- och uppfattningsförmåga, den senare bl. a. tränad i en väl anpassad kurs i diktat. Efter fyra terminer avlägges deltentamen i notläsning (muntligt prov) och diktat (skriftligt prov). De två sista terminerna koncentreras arbetet på auditiv analys (strukturlyssning), vilket innebär att gehörsfärdigheterna ställs i praktisk relation till mera varierade och sammansatta lyssningssituationer än vad fallet blir exempelvis vid det exakta diktatet. Gehörsutbildning i denna form blir i viss mån ett stödämne till formläran.

Eftersom gehörsutbildningen vid musikhögskolan kanske till största delen kommer att handhas av speciallärare är de här särskilt angeläget att betona vikten av intimt samarbete med andra ämnen, med sats- och hantverkslära samt inte minst med speciallärarna i sång, instrument och ensemble. Det är i hög grad önskvärt att alla lärare är vaksamma över de gehörproblem eleven kan visa sig ha i sitt praktiska musicerande och att dessa påtalas för gehörsläraren för gemensam penetrering som kan leda till lämpliga initiativ i undervisningen.

Satslära. I musikfackskolans två första årskurser kan den dur/molltonala hantverksläran i huvudsak anses grundlagd, varför det ankommer på studierna inom musikhögskolans ram att ytterligare fördjupa och utveckla de inhämtade kunskaperna och färdigheterna.

Studiet i satslära, som även omfattar satsanalys, anknytes på ett så smidigt sätt som möjligt till det stoff som genomgåts i musikfackskolan. Det betyder, att eleven under 1. året vid musikhögskolan kommer att repetera, komplettera och fördjupa sina kunskaper och färdigheter i dur/molltonal homofon och polyfon sats.

Beträffande harmonisk reducering och arbetet med fritonala satsövningar samt bandslöjd hänvisas till musikfackskolans studie-

plan för år 3, här med det tillägget, att studierna inte bara kommer att innebära en vidgning av materialet utan även syftar till en skärpning av hantverksfärdigheten med anknytning till vad som sagts under rubriken specialstudier, sid. 48. Härvidlag är det viktigt, att den manuella färdigheten (improvisationen) håller någorlunda jämna steg med den satstekniska.

Instrumentation med arrangering och praktisk instrumentorientering. Här hänvisas i första hand till musikfackskolans år 3 (se sid. 52), men studiet vid musikhögskolan måste även innebära specialstudier i mer avancerade instrumentationsövningar, t. ex. för större ensembler och orkester, i bestämda stilar etc.

Musiklära II. Inom timplanen för föreläsningarna i satsanalys faller under andra studieåret en serie föreläsningar som behandlar bl. a. följande ämnen:

Notation och notationshistoria. Förhållandet notbild-interpret under olika epoker.

Fördjupade studier i akustik ur fysikaliska och gehörpsykologiska aspekter.

Västerländska tonsystem och olika tempereringar.

Utomeuropeiska tonsystem.

Musikaliska analysmetoder.

Överkurs. Principer för specialisering är redan grundlagda i planen för specialiseringsstudier i musikfackskolans sjätte termin, se sid. 48. Men givetvis finns på musikhögskolenivå väsentligt ökade möjligheter till fördjupade specialstudier på olika områden. Som exempel kan nämnas:

Jämförande studier betr. satsarter i fransk och italiensk Ars nova, 1500-talets vokalpolyfoni.

Koralharmonisering under någon viss epok.

Jämförande studier av satsteknik inom fugan (eller passacaglian) från barock till nutid.

Instrumentens spelteknik och byggnad och dess betydelse för de stilistiska förändringarna under olika epoker.

Specialarbeten kring instrumentationen hos

viss epok, viss skola eller enskild tonsättare. Gehörsmetodiska problem. Utarbetande av nytt material för visst moment i gehörsundervisningen osv.

Examination

Gehörsutbildning. Efter fyra terminer:

a) Allsidigt prov i notläsning (muntligt prov).

b) Diktatprov (melodik, rytm, harmonik).

Efter sex terminer: Prov i strukturlyssning.

a) Iakttagelser i verkavsnitt (muntligt prov).

b) Audiotekniskt prov i lyssnarsensibilitet, vilket består i uppgifter att besvara vissa frågor efter hörda musikaliska förlopp (skriftligt prov).

Satsanalys. Analys av förelagt verk citat ur skilda satstekniska aspekter.

Hantverkslära (inkl. instrumentation och arrangering). Bedömning av tidigare inlämnade arbeten.

Prov i generalbasspel, vilket utföres i form av realisering vid instrumentet av en förelagd generalbasuppgift i en praktisk ensemble-situation.

Improviserat visackompangemang och andra, friare improvisationer.

Utarbetande och instrumentering av arrangemang för olika besättningar.

B. Musikpedagoglinjer, allmänna

Mål. Se 1-ämnemusiklärare, sid. 139.

Huvudmoment

Gehörsutbildning, se 1-ämnemusiklärare sid. 140.

Satslära

Satsanalys och hantverksövningar som noga anpassas efter den kommande pedagogiska verksamhetens krav. – Improvisation.

Anvisningar och kommentarer. Se 1-ämnemusiklärare sid. 140.

Inträdesprov. Proven utformas principiellt i enlighet med inträdesproven för musikfackskolan, men med väsentligt större krav beträffande kunskaper och färdigheter (se sid. 53). Bl. a. tillkommer diktatprov avseende harmonik.

Kommentarer till enskilda kursmoment

Gehörsutbildning, se 1-ämnemusiklärare sid. 140.

Satslära. Satsläran utformas med tyngdpunkt på dels satsanalys, dels praktisk hantverkslära lämpad efter de olika grenarnas speciella krav i den kommande pedagogiska verksamheten. Harmonisk reducering.

Några exempel:

Studiet i satsanalys kan, rätt utformat, medverka till att utveckla elevens memoreringsförmåga och ge berikande synpunkter på interpretation.

Sångpedagogen, som gärna understöder sina övningar med delvis improviserat pianoackompangemang, behöver ledning i förmågan att reducera t. ex. ett invecklat klaverutdrag eller på annat sätt improvisera pianostödet åt sina elever.

Lärarna i stråk- och blåsinstrument kan i viss utsträckning tänkas behöva utforma små arrangemang i någon viss pedagogisk avsikt.

Även friare former av improvisation bör förekomma. (Se musikfackskolan sid. 53.)

Musiklära II. Se 1-ämnemusiklärare sid. 141.

Examination

Gehörsutbildning. Se 1-ämnemusiklärare sid. 142, dock med någon modifiering med hänsyn till huvudämnets art.

Satsanalys. Se 1-ämnemusiklärare sid. 142.

Hantverkslära. Bedömning av tidigare inlämnade arbeten. Prov i sådana improvisationsartade övningar vid pianot som praktiserats under studietiden.

C. Instrument- och solosångsklasser

Mål. Se 1-ämnemusiklärare, sid. 139.

Huvudmoment. *Gehörsutbildning.* *Satslära* Ämnet omfattar sats- och instrumentationsanalys samt vissa praktiska hantverksövningar anpassade till elevens huvudinstrument. Improvisation.

Anvisningar och kommentarer

Inledande anmärkningar. Musikhögskolans behandling av dessa ämnen kommer i stor utsträckning att följa samma studieplan som presenterats för musikfackskolan sid. 45 ff. Med tanke på elevernas högre ålder, större musikaliska mognad och vidgade erfarenhet kommer de dock att präglas av större grundlighet och fördjupning. Detta accentueras också genom att undervisningen på musikhögskolan i större utsträckning handhaves av speciallärare i de olika huvudmomenten. Beträffande den samsyn på ämnesblocket som helhet, som även här är av största vikt, hänvisas till de inledande anmärkningarna på sid. 47.

Inträdesprov, se Musikpedagoglinjer sid. 142.

Kommentarer till enskilda kursmoment

Gehörsutbildning, se 1-ämnemusiklärare sid. 140, dock med modifiering av såväl den pedagogiska inriktningen som studiestoffet samt med den minskning av kursinnehåll och krav, som betingas av den kortare studietiden.

Satslära, se Musikpedagoglinjer sid. 142, med motsvarande modifiering som under *Gehörsutbildning* ovan.

Musiklära II, se 1-ämnemusiklärare sid. 141, dock på vissa punkter av mer orienterande slag med hänsyn till huvudämnets art.

Slutprov:

Gehörsutbildning a) Allsidigt prov i notläsning (muntligt prov)

b) Diktatprov

Satsanalys. Analys av förelagt verk citat ur skilda satstekniska aspekter. Bedömning av tidigare inlämnade arbeten.

5.4.17 Rytmik

För musikfackhögskolan angivna mål, huvudmoment och anvisningar (se sid. 55) har i stort sin giltighet även i musikhögskoleutbildningen. I fråga om tekniskt kunnande och konstnärlig mognad ställs dock krav motsvarande dem i övrig utbildning på musikhögskolenivå. Där angivna riktning gäller också för ämnet rytmik inom rytmikpedagogutbildningen.

5.4.18 Musikhistoria och formlära

Kurstyp I

Mål. Undervisningen skall ge de kunskaper i musikhistoria och formlära samt skola till den förmedling av en fördjupad musikkunskapsställe som krävs för den kommande yrkesutövningen.

Huvudmoment

Musikhistoria. Den allmänna musikhistorien (även den svenska och nordiska) ställd i relation till samhällsutvecklingen och till andra konstarter: konst, litteratur m. m. Musikestetiska idealbildningar. Musiketnologi, folkmusik och populärmusik. Litteraturorientering.

Formlära. Om musikens material och dess utarbetning i mindre och större uttrycksformer. Partiturstudier (med instrumentkännedom) och analyser av verk och satser från skilda epoker. Uppförandep Praxis från äldre epoker till nutid. Ord och ton. Musikdramatiska former. Litteraturorientering.

Musik och samhälle. Studium och diskussioner kring musikens roll i vår tids samhälle.

Att tala och skriva om musik. Övningar i att beskriva musikaliska skeenden. Övningar i att diskutera och att leda dis-

kussioner om musik och musikkulturella frågor. Någon övning i att handskas med musikvetenskapligt stoff.

Självständig uppgift. Kan vara större analysuppgift (skriftlig eller muntlig), referat med jämförelser av några böcker eller större tidskriftsartiklar etc.

Anvisningar och kommentarer. Undervisningen, som sker i form av föreläsningar och seminarier, är 2-årig med fyra undervisningstimmar per vecka.

Uppläggningsen av ämneskombinationen ansluter sig dels till den som presenterats för musikfackskolan, dels till kurstyp II och III vid musikhögskola (gäller formlära), dels till UKAS:s studieplansförslag för musikvetenskap (se UKAS del 2, sid. 259–266). De likheter som finns med musikfackskolan gäller målets och huvudmomentets disposition, principiellt sett. Undervisningen i kurstyp I måste i varje moment ligga på en väsentligt högre, professionell nivå. Likheterna med kurstyp II och III gäller utformningen av huvudmomentet formlära med i förhållande till fackskolan skärpta krav i verkanalys, partiturstudium och uppförandepraxis.

Förhållandet till det föreliggande studieplansförslaget i musikvetenskap (UKAS) kan beskrivas sålunda:

Studienivån i musikhögskolans kurstyp I är densamma som i UKAS:s grundkurs I i musikvetenskap. En sådan samordning har allmänt stöd, dels genom äldre utredningar med remisser rörande 2-betygsnivån, dels i remisserna till kommitténs förslag i del 1.

I samtliga huvudmoment i kurstyp 1 vid musikhögskola ingår sådana kurser eller kursmoment som står beskrivna under punkterna Allmänt och Kurserna i UKAS.

Tre viktiga olikheter måste dock noteras.

1. I UKAS-kurs 1 (Musikteori; musikalisk material- och strukturlära) har de moment som gäller musik- och gehörslära samt satslära inklusive elementär kontrapunkt och harmonisk analys utgått. Musikhögskoleutbildningen på de båda musikläroplanerna ger på dessa punkter i Grund-

kurs I en väsentligt mera omfattande skolning; kurserna i UKAS tycks här närmast röra sig med färdighetskrav motsvarande den i fackskola åk 1 och 2.

2. En viktig inriktning i UKAS-förslaget är att redan Grundkurs I upptar övningar, diskussioner och arbetsuppgifter som skall skapa »förutsättningar för att självständigt handskas med musikvetenskapligt stoff». Denna sida av utbildningsmålet inom ämnet musikvetenskap finns också medtagen i musikhögskolans kurstyp I, men endast som en kortare orientering.

De nämnda övningarna och diskussionerna har inom kurstyp I istället förts över att gälla dels huvudmomentet Musik och samhälle, dels huvudmomentet Att tala och skriva om musik.

3. Man kan vid studiet av UKAS:s kursbeskrivningar och av uppläggningsen av huvudmomenten i kurstyp I notera även andra skillnader i proportioner än dem som gäller den musikteoretiska undervisningen. Utan att här komma in på poängvärderingarna inom UKAS-förslaget kan sägas att inom kurstyp I vid Musikhögskola omfattningen av huvudmomentet musikhistoria något minskats till förmån för formlära, som inom samtliga kurstyper vid musikhögskola har stora möjligheter att utvecklas till mycket kvalificerade nivåer dels genom elevernas grundliga utbildning i de musikteoretiska ämnena, dels genom deras instrumentala och vokala färdigheter och erfarenheter. En huvudtendens i kurstyp I vid musikhögskola i jämförelse med UKAS-förslaget i musikvetenskap blir sålunda att starkare betona strukturstudierna och att förbereda eleverna mera för en framtida pedagogisk verksamhet än en musikvetenskaplig.

Anmärkingar. Till den i UKAS presenterade studieplanen (som utformats vid musikvetenskapliga institutionen i Uppsala) har kommit vissa alternativa förslag genom yttranden från institutionerna i Stockholm och Göteborg.

Göteborgsförslaget innebär att man genom viss nerräkning av studieomfånget i kurserna för Allmän musikhistoria (2) och

Nordisk, särskilt svensk musikhistoria (3) och genom att helt stryka kursen i musik-etnologi, folkmusik och populärmusik (4) skall få ett betydande studieutrymme för ämnet Musikalisk socialantropologi, som beskrivs som »studiet av musiken som kultur-företeelse med hänsyn till dess förbindelse med ekonomiska, sociala, politiska och religiösa system». Som huvudmotivering nämns att »samhället är i skriande behov av musikbildare och att i samband med utbyggnad av musiklivet behovet av musik-administratörer kommer att bli än större».

Man kan sålunda tala om Göteborgs-förslaget som ett socialantropologiskt alternativ till det i UKAS publicerade studieplansförslaget. Det förtjänar påpekas att huvudmomentet Musik och samhälle i kurs-typ I/musikhögskola innehåller studiestoff som är av liknande art. Även UKAS upp-tar vissa mindre moment inom detta ämnes-område.

Stockholms-förslaget ger ytterligare vari-anter av kursinnehållet i ämnet musikveten-skap. Den fråga som man här i första hand uppehåller sig vid är den musikvetenskaps-studerandens ofta mycket dåliga kunskaper och färdigheter i gehör, notläsning, satslära, instrument, sång m. m. Olika förslag ges också för att närma utbildningen inom musikvetenskapen till utbildningen inom musik-högskolorna, förslag som rör sig på flera nivåer i fråga om teoretiska och instrumen-tal-vokala krav.

Studieuppläggningsen i UKAS liksom de här kort refererade alternativen från in-stitutionerna i Stockholm och Göteborg är endast förslag. Sak samma gäller de av kommittén framlagda kursplanerna. För en differentiering men också samordning av de olika utbildningsförslagen torde det bli nödvändigt med fortlöpande konferenser mel-lan representanter från universitet och mu-sikhögskolor, en tanke som redan finns framförd i stockholmsinstitutionens yttran-de över UKAS II.

Bedömning och examination. Prov sker nor-malt i form av tentamen – skriftlig eller

mundlig – vid slutet av varje större studie-moment, dock högst 2 ggr per termin.

Lokaler och läromedel. Angående utrust-ning av föreläsnings- och seminarierum för musikhistoria och formlära se bl. a. lokal-beskrivningen under ämnet Gehörsutbild-ning med satslära på musikfackskola.

Som kurslitteratur bör väljas arbeten även på tyska och engelska. Inom kurstyp I – lik-som inom kurstyperna II och III – finns ett stort behov av svenskspråkiga handböcker m. m.

För formlärestudiet kan som utgångs-punkt med fördel användas Radiokonser-vatoriets arbetsböcker i Musikens material och form 1-3 (valda delar).

Undervisningen kräver särskilt utformade och mera omfattande ljud- och bildband.

En musikhögskolas studieplaner i musik-historia och formlära gör det nödvändigt att det vid institutionen finns tillgång till ett omfattande bibliotek med noter, böcker ljudmaterial m. m.

Kurstyp II

Mål. Undervisningen skall ge de kunskaper i musikhistoria och formlära samt skola till den förmedling av en fördjupad musik-förståelse som krävs i den kommande yr-kesutövningen.

Huvudmoment

Musikhistoria

Formlära

Musik och samhälle

Att tala och skriva om musik

Se ämnesbeskrivningarna för Musikhistoria med formlära på musikfackskola s. 59.

Anvisningar och kommentarer. Undervis-ningen, som är 3-årig med en dubbeltime me-per vecka, sker i form av föreläsningar med arbetsmoment av seminarietytp.

Kurstypen (II) är avsedd för elever i pedagog- och kyrkomusiklinjerna, för vilka elever dock möjligheten står öppen att i stället välja kurstyp I.

Den pedagogiska inriktning som de här aktuella elevgrupperna har, gör det lämpligt med ett kursinnehåll som i princip liknar utformningen av ämneskombinationen musikhistoria-formlära på musikfackskola. Undervisningen måste dock i varje moment ligga på en väsentligt högre nivå med skärpta krav på t. ex. analysuppgifter och beskrivningsövningar och med vidgat litteraturstudium.

Valet av analysuppgifter – vilka kan genomarbetas antingen under lektionerna eller genom speciella uppgifter, individuella eller i grupp – bör i vissa fall kunna samordnas med den repertoar som eleverna studerar in i sina vokala och instrumentala ämnen. Samarbete rekommenderas även med undervisningen i gehörsutbildning och satslära.

Bedömning och examination. Med de höjda kraven på kursinnehållet följer högre fordringar på kunskapsredovisningen, som bör ske i muntlig eller skriftlig form efter varje avslutat större kursmoment.

Lokaler och läromedel. Angående utrustning av lektionsal för musikhistoria och formlära, se lokalbeskrivningen under ämnet Gehörsutbildning med satslära på musikfackskola.

Angående kurslitteratur och studiematerial, se under kurstyp I.

Kurstyp III

Mål. Undervisningen skall ge de kunskaper i musikhistoria och formlära samt skola till den förmedling av en fördjupad musikförståelse som krävs i den kommande yrkesutövningen.

Huvudmoment

Musikhistoria. Se ämnesbeskrivningen för Musikhistoria med formlära på musikfackskola, s. 59.

Formlära. Om musikens material och dess utarbetning i mindre och större uttrycksformer. Partiturstudier (med instrumentkän-

nedom) och analyser av verk och satser från skilda epoker. Uppförandep Praxis från äldre epoker till nutid (även nya notationsproblem). Ord och ton. Musikdramatiska former.

Musik och samhälle. Se ämnesbeskrivning för Musikhistoria med formlära på musikfackskola, s. 59.

Att tala och skriva om musik. Övningar i att beskriva musikaliska skeenden.

Anvisningar och kommentarer. Undervisningen, som är 2-årig med en dubbeltimme per vecka – sker i form av föreläsningar med arbetsmoment av seminarietypp.

Mål och huvudmoment är i princip desamma som i musikfackskolans undervisning i ämneskombinationen, dock på en högre, mera professionell kunskapsnivå och med viss omDisposition av proportionerna mellan huvudmomenten. Då eleverna i kurstyp III studerar i instrument- och solosångsklasserna, där de utbildas för en framtida verksamhet som solister och ensemble- och orkestermusiker, bör tyngdpunkten i musikhistoria och formlära ligga på det senare ledet. Särskilt viktiga blir därigenom moment som verkanalys, partiturstudium och uppförandep Praxis, i det sistnämnda fallet utan den sedvanliga begränsningen till vissa äldre epoker (renässans, barock etc.). Ett ämne som uppförandep Praxis – man skulle också kunna tala om gestaltungs lära – ger en betydelsefull aspekt också på romantikens och vår tids musik. En infallsvinkel kan vara att jämföra olika inspelningar – bl. a. äldre och nyare – av ett visst verk, en annan kan vara att studera de förändringar i klangligt avseende som instrumenten genomgått under skilda epoker (klaver, violin, klarinett m. fl.).

Repertoaren bör i huvudsak väljas med tanke på elevernas kommande yrkesutövning. Berikande synpunkter ges dock också genom studiet av t. ex. jazz, utomeuropeisk musik och musikdramatik. Urvalet av studieobjekt bör särskilt stödja strävandena till förnyelse av sång- och spelrepertoaren.

Målsättningen erinrar här om inriktningen i vissa moment i gehörsutbildningen med satslära, ett ämnesområde som ger åtskilliga samarbetsmöjligheter. Samarbete rörande repertoaren rekommenderas också med undervisningen i sång, på instrument och i ensemble/kör/orkester.

Det sista huvudmomentet – Att tala och skriva om musik – koncentreras i kurstyp III till beskrivningsövningar av musikaliska skeenden, också här med inriktning på elevernas framtida yrke.

Redovisning och bedömning. Då de elever som studerar musikhistoria och formlära enligt kurstyp III inte kommer att bli lärare i dessa ämnen torde det vara tillräckligt med vissa kunskapskontroller efter de olika kursmomenten och med redovisning av arbetsuppgifter i grupp eller individuellt.

Lokaler och läromedel. Angående utrustning av lektionssal för musikhistoria och formlära, se lokalbeskrivningen under ämnet Gehörsutbildning med satslära på musikfackskola.

Bland idag tillgänglig kurslitteratur är Radiokonservatoriets arbetsböcker i Musikens material och form 1–3 (valda delar) särskilt lämpade för ett studieinnehåll som det i kurstyp III. Men det är angeläget också med annan litteratur: t. ex. musikhistoria på svenska (allmän såväl som svensk/nordisk och utarbetad efter moderna pedagogiska riktlinjer samt något mindre till utformningen än för kurstyp I), vidare speciallitteratur om olika instrument och instrumentgrupper, partiturläsning m. m. Då eleven i sin kommande yrkesverksamhet ofta kommer att arbeta med utländska musiker och studera utländsk facklitteratur, bör kurslitteratur förekomma även på engelska och tyska (bl. a. förord till utgåvor av äldre och nyare verk).

Undervisningen kräver också särskilt utformade och mera omfattande ljud- och bildband.

5.4.19 Liturgik

Mål och huvudmoment är desamma som i musikfackskolan (se sid. 61 f), dock med grundligare och mera detaljerad behandling av huvudmomenten.

Anvisningar och kommentarer. Skillnaden mellan musikfackskolans och musikhögskolans undervisning i ämnet består främst däri att den senare behandlar varje huvudmoment grundligare, med utförligare historisk belysning och vidare utblickar över nutida liturgisk-musikaliska strävanden inom olika kyrkosamfund.

Speciellt skall musikhögskolans undervisning grundligare behandla vissa delar av avsnitt som har en speciell betydelse ur gudstjänstens synpunkt men som av olika skäl behandlas mera summariskt i den ordinarie musikhistorieundervisningen. Exempel på sådana avsnitt: den gregorianska sångens utveckling fram till nutiden, inkl. dess former, notation och uppförandep Praxis jämte problemen i samband med dess adaptation till svensk text; kyrkovisan genom tiderna, inkl. nutida restaurerings- och förnyelsesträvanden; psaltarsångens speciella problem, inkl. nutida försök. Dessutom skall behandlas olika former av kontaktskapande verksamhet, ungdomsarbete, anknytningen till folkliga och aktuella stilmönster (ex. jazz) eller till närliggande konstnärliga uttrycksmedel (kyrkospel, dramatik, koreografi). De flesta av i detta stycke uppräknade moment sammanfaller med dem som hittills vid KMH i Stockholm har behandlats i det biämne till liturgiken som benämnts *liturgiska tillämpningsövningar* och som nu föreslås integrerade med den egentliga liturgiken. Därmed innefattas också den speciella syftning på nutida liturgisk experimentverksamhet, både inom ramen för musikhögskolans övningstjänstgöring och utanför denna, som kännetecknat dessa tillämpningsövningar.

Överhuvud kan undervisningen på musikhögskolestadiet vädja till ett mognare omdöme och en större erfarenhet hos eleverna än fackskolans undervisning. Det bör alltid

hållas i sikte att eleverna i sin kommande yrkesverksamhet skall fungera som ledare och impulsgivare på detta viktiga område – som kurslärare, som ledare av försöksverksamhet, som sakkunniga vid restaurering och nybyggnad av kyrkor och orglar, som lärare i ämnen av liturgisk-musikalisk art vid fackskolornas kyrkomusikerutbildning etc. Inte minst skall eleverna förberedas på att det liturgisk-musikaliska arbetsfältet i hög grad kommer att vara utsatt för förändringens vind genom inflytande av nya synsätt, tillkomsten av nya liturgiska former, böcker etc. Undervisningen bör ge en skoling i förmågan att med kunskap, omdöme och vidsynthet möta dessa förändringar och på bästa sätt medverka i framtida utvecklingskyrkomusikens historia, inte minst sådana lingsarbete.

Lokaler, utrustning och läromedel. För undervisningen krävs en lärosal om ca 60 m². Denna skall vara utrustad med ljud- och projektionsapparat.

I lärosalen eller dess omedelbara närhet skall finnas ett liturgiskt handbibliotek, omfattande liturgisk standardlitteratur i fylligare urval än vid musikfackskolorna, liturgiska böcker från såväl svenska kyrkan som frikyrkorna, romersk-katolska och grekisk-ortodoxa kyrkorna, vidare bildmaterial i form av slides m. m. rörande bl. a. kyrkorummets och kyrkoinventariernas utformning genom tiderna samt ett grammofon- och bandarkiv, som ger möjlighet till fyllig illustration av kyrkomusikens utveckling, speciellt gregorianik och kyrkovisa, gudstjänstformer i olika kyrkosamfund, inkl. moderna försök etc. Om möjligt bör även film- och videobandarkiv finnas, med motsvarande visningsapparat.

Beträffande *läroboksfrågan* gäller vad som ovan (sid. 63) sagts i samband med musikfackskolans undervisning. En framkomlig väg att lösa musikhögskolornas läroboksfråga kunde vara att använda den lärobok som ovan efterlysts för fackskolan och komplettera denna med valda tidsskrifts- och lexikonartiklar i reproduktion samt annat material som refereras och dis-

kuteras. Ev. kunde den nyssnämnda boken förses med finstiltla eller på annat sätt särskilt markerade avsnitt som hänfördes till den högre undervisningen. (Härvid är att märka att en kyrkomusikstuderande i allmänhet läser liturgik endast en gång under studietiden, dvs. i musikfackskolans åk 3 eller i musikhögskolans åk 4; endast en mindre del läser ämnet på bägge stadierna, nämligen de som övergår från musikfackskolans åk 3 till musikhögskola.)

Examinationen skall vara inriktad på deltentamina i de olika momenten. För högsta betygspoäng krävs en uppsats över ett liturgisk-musikaliskt ämne. En större uppsats med god kvalitet kan härvid även räknas som överkurs i ämnet.

Uppläggningsen av ämnet förutsätter i ännu högre grad än musikfackskolans ett intimt samarbete mellan *två lärare*, varav den ene skall vara en prästman med kvalificerad liturgisk och om möjligt även musikalisk utbildning, den andre en kyrkomusiker med goda kunskaper i liturgik och musikhistoria; båda skall dessutom ha dokumenterad erfarenhet av nutida utvecklingsbåda lärarna lägger i samråd upp undervisningsgången så att ovan angivna områden täcks. I viss utsträckning undervisar de båda tillsammans. Vissa delar av ämnet behandlas med fördel i seminarieform, med referat och diskussioner.

5.4.20 Orgelkunskap

Mål. Undervisningen skall ge eleven den kännedom om orgelinstrumentet, inkl. olika historiska orgeltyper, som krävs för att på ett ändamålsenligt sätt registrera det liturgiska spelet samt med god stilkänsla registrera orgellitteratur från olika stilepoker och nationalskolor, vidare den kunskap om orgelns byggnad som erfordras för att kunna avhjälpa mindre funktionsfel och att stämma tungstämmor.

Beträffande huvudmoment, studieplan, lokal och läromedel samt examination gäller vad som ovan anförts under motsvarande

ämnesbeskrivning för musikfackskolan (se sid. 63).

5.4.21 Övningstjänstgöring i kyrka

Mål och huvudmoment är desamma som i musikfackskolan (se sid. 63 f).

Anvisningar och kommentarer. Den nuvarande övningstjänstgöringen vid KMH i Stockholm är en relativt ny företeelse. Sedan den, efter ett par försöksår, officiellt infördes i kyrkomusikerutbildningen vid reformen år 1964, har den varit utformad så, att verksamheten har koncentrerats till ett fåtal större gudstjänstevenemang pr år under de två år eleverna deltagit i kördirigering, liturgisk sång och dirigering. Dessa gudstjänster har i allmänhet inte ingått i någon församlings reguljära gudstjänstliv utan skett i olika kyrkor vid sidan härav och som regel haft en mer eller mindre uttalad »experiment»-karaktär.

Denna utformning har motiverats av en rad faktorer. För det första har kyrkomusikstuderandena nästan undantagslöst varit i kontakt med regelbundet gudstjänstliv genom engagemang som organister eller korister, och det har inte ansetts motiverat att beröva dem dessa engagemang för att inordna dem i någon av MH organiserad regelbunden tjänstgöring. Genom dessa engagemang har eleverna bedömts få en tillfredsställande praktik i fråga om nu gällande gudstjänstordning, och den av MH organiserade övningstjänstgöringen har därför kunnat inskränkas till några få gudstjänster av mera ovanligt slag, vilka utförligt har förberetts och efterbehandlats (det har därvid ofta rört sig om uppmärksammade liturgiska och musikaliska försök, som i många fall har återutsänts via radio eller TV och givit eko i den allmänna liturgisk-musikaliska debatten). Dessa gudstjänster har också varit inordnade i MH:s reguljära offentliga framträdanden med den motiveringen att utövningen av den centralt liturgiska musiken, som relativt står på en hög nivå, inte skulle förvisas till en undanskymd plats i förhållande till MH:s övriga utåtriktade

verksamhet utan helt och fullt ingå i denna. Att verksamheten i hög grad har givits en experimentartad karaktär har en ytterligare motivering i det förhållandet att vi lever i en liturgisk-musikalisk brytningstid, där man har måst utgå ifrån att nuvarande liturgiska former, böcker och ritual etc. ganska säkert kommer att förändras under elevernas kommande yrkesverksamhet; det har alltså gällt att i möjligaste mån förbereda eleverna på dessa förändringar.

Vid sidan av den här beskrivna verksamheten har också förekommit orgelkonserter och annan medverkan, vanligen i resp. orgellärares församling och inordnad i dennas reguljära musikaliska verksamhet. Denna senare verksamhet har lång tradition bakom sig. Det är dock tveksamt om den bör hänföras till kyrkomusikernas övningstjänstgöring i strikt mening. Snarare är den att räkna som ett inslag i elevkonserterverksamheten, även om dessa elevframträdanden självfallet har stor betydelse som praktik inför den kommande yrkesverksamheten. Detsamma kan sägas om de elevuppvisningar i form av större kyrkokonserter med verk för kör, orkester och solister, vari inte bara kyrkomusikelever utan även andra elevkategorier deltagit.

Det är mycket svårt att förutse, hur den av kommittén föreslagna nya studieorganisationen kommer att påverka de här skisserade förhållandena. Det är tänkbart att de framtida kyrkomusikstuderandena vid musikhögskolorna i lägre grad än nu kommer att inneha kyrkomusikaliska befattningar eller engagemang vid sidan av studierna, eftersom huvuddelen av dem inte kommer att ha någon yrkesmeriterande examen bakom sig (nu har de flesta organist- och kantorexamen). I så fall måste det inrättas någon form av reguljär övningstjänstgöring eller åtminstone bestämda krav på auskultation vid sidan om en mera begränsad övningstjänstgöring i musikhögskolornas regi. Men om engagemangsfrekvensen skulle bestå oförändrad, vore en organisation av övningstjänstgöringen i stil med den nuvarande säkert att föredra (på likartat sätt och med samma motive-

ring är problemet löst på flera håll utomlands, bl. a. vid den tyska högre utbildningen av evangeliska kyrkomusiker). Ett förhållande som med säkerhet kommer att bestå och ytterligare accentueras är den liturgisk-musikaliska situationens karaktär av brytningstid. Kommittén vill i detta sammanhang erinra om flera liturgiska förändringar som redan genomförts eller håller på att genomföras, t. ex. godkännandet av Tillägg till Den svenska koralboken år 1964 och den behandling som just pågår rörande ett motsvarande tillägg till Den svenska mässboken. Framför allt bör emellertid framhållas två färskas initiativ från utbildningsdepartementets sida, nämligen den för den närmaste sjuårsperioden aviserade liturgiska försöksverksamheten inom svenska kyrkan och den revision av den svenska kyrkohandboken, som nyligen uppdragits åt en sakkunnigkommitté och som kan komma att bli genomgripande. Det är därför angelägnare än någonsin att kyrkomusikeleverna inte bara orienteras och övas i den nuvarande ordningen utan också så långt möjligt förbereds för kommande reformer, så mycket mera som kyrkomusikerna med högre examen i hög grad skall fungera som ledare, instruktörer och impuls-givare på detta område. Det synes också rimligt att i framtiden ta större hänsyn till förhållandena och utvecklingen också inom andra samfund än den svenska kyrkan, främst de frikyrkliga, vilket även måste påverka utformningen av övningstjänstgöringen.

I denna ovissa situation har kommittén funnit det riktigtast att inte framlägga några detaljerade planer för detta ämne utan överlämna åt en kommande försöksverksamhet att utforma dessa med hänsynstagande till de här förda resonemangen och till den framtida utvecklingen.

Kommittén har emellertid räknat med att övningstjänstgöringen skall förläggas till åk 3 och 4, med koncentration till åk 4.

Eftersom övningstjänstgöringen förbereds och efterbehandlas inom ramen för andra på schemat upptagna ämnen såsom körsång och liturgisk sång, kördirigering, liturgik,

orgel, satslära m. fl., medan själva verksamheten äger rum på söndagar eller kvällar, har någon fast schematid inte upptagits på timplanen för detta ämne. Med hänsyn till att flera lärare och ämnen är berörda av verksamheten, organiseras och leds denna lämpligen av kyrkomusikerlinjens avdelningsledare eller av annan lärare som avdelningsledaren för helt läsår eller för viss uppgift förordnar.

5.4.22 Pedagogiskt-metodiskt blockämne typ-exempel för musikpedagogisk examen)

Mål. Undervisningen har till uppgift

att efter repetition av musikfackskolans kurs, genom fördjupade studier i den allmänna pedagogikens olika delar, särskilt då den pedagogiska psykologien samt av musikpedagogisk och musikpsykologisk litteratur, ge en allsidig kunskap om den roll skolan och andra former av undervisning spelar i vårt samhälle samt om musikens uppgift och möjligheter;

att ge behörighet att undervisa i huvudämnet i grundskolan, fackskolan, även musikfackskolan, och gymnasiet samt i kommunala musikskolor och andra musikutbildningsanstalter med undantag för musikhögskolor, för vilkas lärartjänster särskild kompetensprövning sker;

att leda cirkelverksamhet på alla stadier i huvudämnet samt i ensemblemusicerande och i lyssnarverksamhet.

Huvudmoment

Utvecklingspsykologi med särskild tonvikt på den senare barndomens och ungdomens psykologi

Differentiell psykologi

Tonpsykologi och akustik

Musikpsykologi

Studieteknik

Studieorientering och studievägledning

Yrkesorientering och yrkesvägledning

Elevvård

Vuxenpedagogik

Cirkelmetodik

Instrumentalmetodik och repertoarkännedom

Auskultation och övningsundervisning

Förslag till studieplan för 3 år

Årskurs 1

Musikpsykologi och -pedagogik (föreläsning).

Årskurs 2

- a) Propedeutisk kurs i början av höstterminen.
- b) Pedagogisk strimma.

Propedeutisk kurs:

Översikt över blockämnets innehåll samt om målsättningen. Våra undervisningsinstitutioner. Utvecklingspsykologisk repetition och orientering. Studieorientering och studievägledning. Musikbegävningsfrågor.

Pedagogisk strimma

Ämnet metodiska huvudfrågor. Musikbegävningens utvecklingspsykologiska aspekter. Vuxenpedagogik. Studiebesök m. m.

Årskurs 3

Auskultation och studiebesök. Auskultation som förberedelse till vårterminens serier. Undervisningsövningar (serier). Auskultation som förberedelse till serierna. Diskussionsseminarier med samtliga handledare och kandidater. Metodik, låg- och mellanstadiet. Metodik, högstadiet.

Årskurs 4

Praktikantår med övningsjämnstgöring. Diskussionsseminarier.

5.4.21 Röst- och talvård med välläsning

Mål. Undervisningen i röst- och talvård skall utveckla elevernas egna röster. För blivande musklärare, sångpedagoger och sångare skall dessutom viss förmåga att undervisa i röst- och talvård ges. Musklärlärlarnas utbildning styrs därvid av läroplanerna för skolväsendet. För sångare och sångpedagoger är välläsning och dramatisk framställning väsentlig. Undervisningen skall också ge eleverna ett avspänt och personligt sätt att framträda.

Huvudmoment. Röst- och talvård. Fonetik. Välläsning. Muntlig framställning. Dialog-

övningar. Auskultationer. Övningsundervisning (musiklärare och sångpedagoger).

Som *överkurs* kan förekomma dramatisk dialog, deklamation med ordgestaltning och valörspel.

5.4.24 Dirigering (dirigentklass)

A. Orkesterdirigering

Mål. Undervisningen skall ge de kunskaper, färdigheter och erfarenheter som erfordras för att leda professionell orkester vad avser såväl den allmänna konstnärliga ledningen av orkesterverksamheten som instudering av verk av skilda slag samt orkesterfostran.

Huvudmoment. Partiturstudium och dirigentteknik i såväl opera- som konsertreper-toar. Repetitionsteknik. Repertoarkännedom. Partiturspel. Generalbasspel. Pianoackompanjemang. Repetitörsteknik. Instrumentation. Instrumentationskunskap och partituranalys. Uppförandep Praxis. Radio- och grammofonteknik.

Anvisningar och kommentarer. Ämnet förekommer enbart som huvudämne för elever i orkesterdirigentklass. Undervisningen kompletteras med auskultationer vid repetitioner med olika orkestrar och körer efter lärares anvisning.

Undervisningen i partiturstudium och dirigentteknik, repetitionsteknik samt repertoarkännedom sker dels med orkester 7 vtr, dels i form av individuell handledning 1 vte, dels som gruppundervisning 1 vte. Repertoarkännedomen erhålls både genom att eleverna spelar igenom verk med orkester och genom repertoarstudium enskilt och i grupp inför läraren i dirigering.

Bland angelägna orkesterproblem som skall behandlas vid undervisningen i dirigerings- och repetitionsteknik märks följande: Avstämning. Gruppstämning. Intonationens betydelse för klangen. Den enskilda musikerns intonationskontroll. Stråksättning. Samarbete med konsertmästare och stämledare. Blåsarnas väntan. Olika stråk-

arter. Speciella blåsarproblem som andning, frasering, ansats, sambandet mellan rör, instrumenttyp och ton samt temperaturmässiga orsaker till plötsliga intonationsförändringar. Slagverket som självständig grupp i orkestern. Ackompanjemang med orkester. Vibrato. Notationssvårigheter. Olika utgåvor.

Undervisningen i partiturspel avser att öka färdigheter i klavläsning, transponering etc. Till en början används speciella läroböcker i partiturspel. Så småningom ges uppgifter ur olika slag av repertoar. Även körpartitur studeras. Elevernas förmåga att översätta orkestersats till lämpligt avpassad pianosats skall uppövas.

Akompanjemangsspelet avser mera principiella frågor än direkt teknisk övning i att akompanjera.

Instrumentationsundervisningen går huvudsakligen ut på att för olika orkestertyper instrumentera pianosatser.

Instrumentationskunskap och partituranalys gäller den mera teoretiska sidan av instrumentationsundervisningen. Instrumentation och instrumentationsprinciper hos wienklassiker, Ravel, Mahler etc. studeras.

Undervisningen i uppförandep Praxis inriktas på barock, klassik, romantik, 1900-tal och nutida musik (inkl. nya notationer).

Inträdesprov. För inträde krävs instrumentalt utbildning på god nivå i minst ett instrument. Färdigheterna styrks antingen med diplom eller examensbetyg. Om skriftlig dokumentation av kunskapsnivån inte finns skall inträdesprov på instrumentet avläggas.

Den teoretiska underbyggnaden måste vara god. Utbildning i gehörsutbildning, satslära, musikhistoria, formlära etc. skall minst motsvara kraven för musikhäroexamen och betyg från avlagd examen skall uppvisas. Finns inget sådant betyg avläggs inträdesprov.

Varje sökande skall göra ett praktiskt dirigeringsprov med orkester och med denna instudera ett orkesterverk. Besked om vilket verk som skall instuderas ges till de sökande ca 3 veckor före provet.

Examination. Under studietiden bereds eleven tillfälle att kontinuerligt dirigera elevorkestern vid offentliga framträdanden och inom skolan. Dessa framträdanden utgör samtidigt en form av deltentamina som utvisar elevens studieresultat vid olika tidpunkter. Det avslutande dirigeringsprovet med orkester blir således det sista i en rad praktiska prov.

Läromedel. För undervisningen behövs bandspelare med mikrofon för inspelning av elevens repetitioner. Dessa inspelningar diskuteras sedan vid enskilda och grupplektioner. Om möjligt bör ITV med videobandspelare finnas för detta ändamål. Filmer, grammofonskivor, handböcker, partitur, klaverutdrag m. m. erfordras vidare.

B. Kördirigering

Beträffande kördirigering gäller i tillämpliga delar vad som ovan sagts om ämnet orkesterdirigering, överfört på körområdet. Jämför kommentar till timplanen, sid 98.

5.4.25 Komposition

De grundläggande informationerna om kompositionsutbildningen vid Musikhögskolan i Stockholm finns redan formulerade i kommitténs första betänkande s. 197–198. Det heter där, att undervisningen är 3-årig, att den bedrivs dels individuellt, dels i grupp (bl. a. vid kompositionsseminariet), att elev tas in genom prov i de musikteoretiska ämnena och genom inlämnade verk. Det sägs vidare att en välutbildad nutida tonsättare måste ha mycket ingående kunskaper i den elektroniska kompositionstekniken samt att kompositionsklassen på grund av det mycket begränsade antalet kvalificerade begåvningar och nödvändigheten av stora tekniska resurser och av ett flertal speciallärare på hög nivå tillsvidare måste begränsas till en mindre grupp om 5–6 elever och förläggas till en skola, i detta fall Musikhögskolan i Stockholm, där en kompositionsklass redan finns etablerad sedan två decennier.

Mål och huvudmoment. Kompositionsundervisningens målsättning måste vara att ge eleverna en så mångsidig skolning som möjligt i vår tids olika kompositionstekniker. Detta innebär ingående studier dels i arbetet med de traditionella uttrycksmedlen, det vill i detta sammanhang säga behandlingen av melodiska, rytmiska, harmoniska, dynamiska och koloristiska medel och de ständiga kompositoriska förändringar som dessa medel är föremål för, dels i arbetet med det elektroniska materialet, ett studium som för framtiden ofta kommer att innefatta uppgifter av forskningsnatur.

Kompositionsutbildningen kräver m. a. o. helt och fullt elevens arbetstid, inte minst som de av lärarna givna uppgifterna blir av betydande omfång och förutsätter en stor personlig satsning.

Att fixera en kursplan för ett studium som blir så individualiserat är mycket svårt. Några hållpunkter kan emellertid ges:

Varje elev har i princip en *enskild lektion* per vecka.

Kompositionsklassen samlas – jämte eleverna i bl. a. teoripedagog- och dirigentklasserna – till *kompositionsseminarier*: 3 tim. per vecka.

I utbildningen ingår dessutom ett större antal *kurser* och *kollektiva lektioner* dels för speciallärare inom Musikhögskolan (avancerat studium inom modern instrumentationsteknik och polyfoni, inom instuderingsproblem i moderna verk etc.), dels för gästande in- och utländska tonsättare och pedagoger.

Särskilda förhållanden kommer att gälla för utbildningen i *elektronisk kompositionsteknik*. Även där måste speciallärare engageras (i t. ex. akustik, apparatkännedom, datamaskinteknik), även där blir kursen den lämpligaste undervisningsformen. Men till detta kommer för varje elev *ett kontinuerligt arbete i den elektroniska studion*. Beläggningen på denna torde komma att omfatta – vad gäller eleverna i kompositionsklassen – ca 25 timmar per vecka.

En i sammanhanget lärorik och stimulerande arbetsform är också, att eleverna får

följa en inbjuden tonsättares realisering av en elektronisk komposition.

Ytterligare verksamhetsformer. Det har ofta talats om tonsättarens isolering – och med rätta. Det hör därför till de angelägna uppgifterna inom kompositionsundervisningen att ge eleverna möjligheter till kontakt och samarbete inte bara med andra linjer och klasser vid musikhögskolorna och med andra musikinstitutioner och musikaktiviteter (Radio-TV, Rikskonserter, Operan, Fylkingen, orkester- och kammarmusikföreningar, musikvetenskapliga institutioner etc.), utan också med utbildning och verksamheter inom andra konstområden samt med skolväsendet och kyrkomusikens företrädare, Konsthögskolan, scenskolorna, filmskolan, Koreografiska institutet m. m.

Läromedel och lokaler/institut för ny musik. I kommitténs första betänkande föreslås inrättandet av ett *Institut för ny musik* vid Musikhögskolan i Stockholm. Utgångspunkten har här varit den höga angelägenhetsgraden i allt konstnärligt och pedagogiskt arbete med vår tids musik och det krav som måste ställas på den högre musikutbildningen att följa utvecklingen, informera om den och skola de studerande i de nya uttrycksmedlen.

Så mångfacetterat som detta arbete är – något som bl. a. avspeglas i den undervisningsplan för kompositionsklassen som ovan skisserats – uppstår som en nödvändighet att samla alla dessa aktiviteter under en kvalificerad konstnärlig och pedagogisk ledning. Till detta kommer att en elektronisk studio med all dess dyrbara och komplicerade apparatur kräver speciell vård och förvaltning.

Som inom de andra utbildningslinjerna och -klasserna vid musikhögskolorna krävs för en effektiv undervisning därtill ett handbibliotek för kompositionsklassens lärare, ett bibliotek som bör omfatta såväl böcker och notmaterial som alla former av ljudande dokumentation.

Det är kommitténs mening att denna omfattande verksamhet bäst kan skötas och ut-

vecklas genom inrättandet av det ovan nämnda institutet för ny musik, som står under ledning av professorn i komposition.

Elektronisk studio. Inom läroplanerna för de olika musiklärarlinjerna, inom ramen för de olika tillvalskurserna och inom läroplanerna vid musikfackskolorna ingår ämnet bandslörd (vid musikhögskolorna även en kurs i akustik med ljudöverföring och apparatkännedom). Detta är en undervisning som ligger på en väsentligt mindre avancerad teknisk och konstnärlig nivå än den ovan nämnda utbildningen i elektronisk komposition och som därför kräver studio-lokaler med en annan och enklare apparatur. Man bör här närmast tala om en klangstudio.

Enligt den målsättning som finns för kompositionsutbildningen måste denna för att kunna genomföras få väsentligt större resurser. I det förslag som föreligger finns utrymme upptaget för arbete med såväl s. k. konkret material som med elektroniskt. Den senare kommer att få samma datastyrda konstruktion som EMS, dvs. Sveriges Radios Elektronmusikstudio, detta av det skäl att en tonsättare för att i framtiden kunna utarbeta större konstnärliga verk vid EMS måste ha fått en förberedande skoling inom samma tekniska system.

Inom studioenheten måste dessutom finnas ett särskilt utrustat seminarierum (ljud, bild m. m.), ett rum för teknikern, ett rum för anställda eller gästande lärare och tonsättare samt ett rum för arkivändamål.

Förteckning över den föreslagna studioapparaturen:

A) i rum för arbete med konkret material – 3 st. bandspelare, 1 st. bandspelare/variabel hastighet, 1 st. Springer maskin, diverse bearbetningsapparatur (ej i detalj fixerade), mixerbord.

B) i rum för arbete med elektroniskt material – 1 st. bandspelare, diverse bearbetningsapparatur (ej i detalj fixerade), data-terminal, ljudsyntetisator, högtalare 4 st. OA 6, installation, kablar m. m.

C) i seminarierum – filmprojektor, vi-

deobandspelare, TV färgmottagare, apparatur för ljudåtergivning m. m.

5.4.26 Bandslörd

Ämnet bandslörd förekommer dels inom ramen för gehörsutbildning med satslära på musikfackskola (termin 6; se här s. 50), dels inom ämnet satslära samt som tillval på musikhögskola (bandslörd och elementär elektronisk komposition). Se del 1 s. 200, tillval 12 och 13.

Angående ämnets uppläggning hänvisas i första hand till det av Lars-Gunnar Bodin, Bengt-Emil Johnson och Bent Lorentzen författade slutkapitlet i Radiokonservatoriets arbetsbok Musikkens material och form del 3.

Som framhållits i kommitténs första betänkande (14.14 sid. 201 ff.) är behovet av kursverksamhet stort och av skiftande art. Kommittén föreslår att kurserna uppdelas i fyra kategorier:

Stimulanskurser för ungdom och vuxna amatörer, kurser för fortbildning och utbildningskomplettering, kurser för utbildning, vidareutbildning och omskolning samt konferenser och symposier m. m.

6.1 Stimulanskurser för ungdom samt vuxna amatörer

Dessa kurser äger i huvudsak rum på ferietid och vid veckoslut. Kurser för barn och ungdom inom den frivilliga musikundervisningen får vanligen formen av musikläger. Sådana bör enligt kommitténs uppfattning anordnas dels lokalt och regionalt, dels centralt med eventuellt internationella inslag. Kurserna bör dels vara ensemblekurser, som ger tillfälle till orkesterspelning, körsång och deltagande i mindre ensembler men där också individuella lektioner på huvudinstrumentet ges, dels mera kvalificerade specialkurser i sång och på olika instrument.

De lokalt och regionalt arrangerade ungdomskurserna bör stå öppna för alla ungdomar i frivillig musikundervisning. De kan anordnas av enskilda kommuner, kommuner i samverkan, organ på länsplanet (länsskolnämnder, länsbildningsförbund) eller studieförbund och bör vara kostnadsfria eller för-

knippade med mycket liten kostnad för deltagarna. Kurserna bör innehålla rika inslag av friluftsliv etc. Det är av stort värde om eleverna också kunde få delta i annan estetisk verksamhet under sådana kurser genom ett obligatoriskt val mellan några veckotimmar teckning, målning, modellering, trä- och textilslöjd, balett, rytmik, dramatik o. dyl.

Ensemblekurserna på riksnivå bör vara avsedda för mera kvalificerade deltagare, ungdomar som är intresserade för ett musikycke eller redan går i musikutbildning på t. ex. musikfackskola. Särskilda orkesterläger för musikfackskoleelever kan övervägas. Dessa kurser bör kombineras med elementär dirigeringsutbildning. Kurser av denna typ bör anordnas av skolöverstyrelsen, rikskonserter och studieförbunden.

Specialkurser på olika instrument, främst sommartid, är en utomordentlig stimulans för unga musiker som kanske vill ägna sig åt ett musikycke. Som modell kan tjäna de av den Lundgrenska stiftelsen anordnade kurserna för unga violinister och cellister. Kurser av denna typ bör arrangeras centralt, t. ex. genom skolöverstyrelsens försorg, då det i huvudsak gäller ungdomar inom skolväsendet.

Ensemblekurser för vuxna amatörer bör anordnas av studieförbunden, Sveriges Körförbund, Kyrkosångsförbundet m. fl. Här gäller det att utveckla såväl individuell färdighet i sång/instrumentalspel, som att ge rika tillfällen till mera kvalificerat sammu-

sicerande i kör, orkester och mindre ensembler. Deltagarna i dessa kurser blir sedan lämpliga handledare i ensembleverksamhet i hemorten. I viss utsträckning bör kurserna kombineras med dirigentutbildning, speciellt ifråga om körkurser. Gehörsundervisning bör vara ett viktigt ämne på kurserna.

Sommarkurser för *musikhögskoleelever och avancerade musikfackskoleelever* i orkesterspel och körsång har behandlats i föregående betänkande. En sådan sommarkurs med musikhögskolornas egen symfoniorkester är av mycket stor betydelse för utbildningen. Viss konsertverksamhet bör förekomma. Orkesterkursen sammankopplas lämpligen med en dirigentkurs, vilken dels tjänar till att upptäcka nya dirigenttalanger, dels att ge en periods särskilt intensiv utbildning åt de dirigentelever vid musikhögskolan som så önskar. Kursen bör förläggas till Göteborg. En motsvarande körkurs kan i än högre grad ägnas åt vidareutbildning av dirigenter.

6.2 Kurser för fortbildning och utbildningskomplettering

När det gäller *de genom skolväsendet musikundervisande lärarna* på alla stadier åvilar ansvaret för fortbildning skolmyndigheterna. Centralt handhas fortbildningen av skolöverstyrelsen, vilken genom fortbildningsavdelningarna vid lärarhögskolorna, fortbildningsverksamheten vid länskolnämnderna och på andra sätt organiserar all lärarfortbildning. Kommittén anser att en starkare satsning på fortbildning i musik bör ske. För närvarande erhåller ämnet musik två sommarkurser per år (veckokurser). Fortbildningskonsulenter i musik finns hösten 1968 endast vid 7 länskolnämnder. Lokala musikkonsulenter finns i vissa större städer. Fortbildningen i musik riktar sig till ett mycket stort antal lärare, samtliga musiklektörer och klasslärare. Inte minst med hänsyn till det stora antalet relativt svagt musikpedagogiskt utbildade klasslärare bör enligt kommitténs mening antalet sommarkurser ökas. Särskilda kurser (pilotkurser)

för huvudlärare i musik och andra särskilt intresserade lärare bör anordnas. Material till studiedagspaket etc. kan framställas vid dessa kurser så att de deltagande lärarna på hemorten kan svara för viss lokal rådgivning, ledning av studiedagar etc.

Antalet fortbildningskonsulenter i musik bör ökas, så att varje länskolnämnd har en permanent tjänst i detta ämne. Ett motiv härför är inte minst utbyggnaden av rikskonserters skolkonsertverksamhet. Denna har på länsplanet viss förankring hos länskolnämnderna. Den nya läroplanen i musik för grundskolan medför också ett behov av intensifierad fortbildning.

För lärare inom den frivilliga musikundervisningen anordnas nu centralt och regionalt inga fortbildningskurser. Om kommitténs förslag till samordning av den frivilliga musikundervisningen realiseras, kommer det att åvila SÖ att svara för fortbildning av även denna kategori lärare. Det regionala fortbildningsbehovet i form av studiedagar m. m. måste tillgodoses av länskolnämnderna, vilket ytterligare poängterar vikten av att det finns en fortbildningskonsulent i musik vid varje länskolnämnd. De lokala skolstyrelserna anordnar för närvarande på vissa håll (t. ex. i Stockholm) fortbildning för instrumentallärare. Kommittén menar att vid alla lokala studiedagar redan nu bör finnas särskilt program för instrumentallärarna om dessa inte förs samman med andra lärargrupper. De bör under alla förhållanden delta i studiedagarna. Sommarkurser för instrumentallärare måste i fortsättningen arrangeras. Kurser av såväl metodisk som ämnesfördjupande karaktär erfordras.

De av skolöverstyrelsens folkbildningsbyrå nu anordnade s. k. *kompetenskurserna* är en form av introduktionskurser för pedagogiskt icke utbildade instrumentallärare. De har formen inledande sommarkurs (10 dagar), tre veckoslutskurser under vinterhalvåret jämte självständiga studier dess emellan samt en avslutande sommarkurs (10 dagar). Avsikten är att ge en viss pedagogisk grundkompetens speciellt inriktad mot nybörjarundervisning i musikskolor och stu-

diecirklar. Ca 200 000 kronor anslås årligen till dessa kurser, som förläggs till folkhögskolor med musiklinje.

Genom löneavtal äger person som genomgått kompetenskurs rätt till högre lönegradsplacering (en lönegrad) än den som saknar dokumenterad musikpedagogisk utbildning. Kommittén anser att dessa kurser allttjämt, efter fyra års verksamhet, har starkt berättigande och att de bör fortsätta tills vidare. Utformningen bör dock diskuteras på basis av vunna erfarenheter. Fortsättningskurser kan övervägas liksom kontroll av varje sökandes instrumentala färdigheter före antagandet till kursen. För det fortsatta anordnandet av dessa kurser bör musikhögskolornas kursverksamhet svara i samverkan med skolöverstyrelsens byråer för fortbildning och folkbildning.

Som en form av fortbildning kan också det under år 1968 startade *Radiokonservatoriet* betraktas (se därom vidare kommitténs första betänkande sid. 203). Denna form av musikalisk och musikteoretisk fortbildning bör fortsätta, såväl inom ramen för Radiokonservatoriet som i annan kursverksamhet.

En stor grupp inom musiklivet yrkesverksamma personer som f. n. inte erhåller någon reglerad fortbildning är *orkestermusikerna*. Musikhögskolornas kursverksamhet bör åläggas att för denna stora grupp musiker anordna regelbunden fortbildningsverksamhet i form av korta specialkurser i samband med besök av solister och ensembler, fortlöpande kurser under spelåret i t. ex. interpretation av ny musik, veckokurser i anslutning till spelårets start etc. Dessa kurser bör anordnas i samverkan mellan musikhögskolornas kursverksamhet, rikskonsorter och enskilda konsertinstitutioner.

Inom populärmusiksektorn bör kurser i arrangering, jazzgitarr, sång och röstvård etc. komma till stånd.

Efter genomförandet av den nya musikutbildningen bör tillfälle lämnas dem som har äldre typer av utbildning att genom olika slag av kurser komplettera sin utbildning.

Kyrkomusikaliska fortbildningskurser av flera slag är nödvändiga. Dels erfordras kur-

ser för redan verksamma organister och kantorer vilka önskar vidareutveckla och aktualisera kunskaper och förmåga i vissa ämnen inom sin verksamhet, dels behövs kurser för de s. k. orgelspelarna. Dessa senare har mycket varierande studiebakgrund. Det är önskvärt att de kan beredas plats vid de nuvarande statliga sommarkurserna för utbildning av kyrkomusiker för att därigenom vinna den av kommittén föreslagna kompetensen som extra kantor. Speciella treveckors sommarkurser kombinerade med veckoslutskurser under vinterhalvåret bör dessutom anordnas. (Se vidare betänkande I sid. 144.)

En kurstyp som är mycket angelägen särskilt under uppbyggnaden av den nya musikutbildningsorganisationen, gäller *de blivande lärarna vid musikfackskolorna*. Dessa måste omsorgsfullt introduceras i de nya kursplanerna, av vilka många har helt ny inriktning i jämförelse med den utbildning dessa lärare själva erhållit vid musikhögskola eller motsvarande skolor. En djupgående fortbildning av blivande fackskolelärare är således nödvändig. Även lärarna vid musikhögskolorna bör ha rätt till regelbunden fortbildning inom sitt ämne i form av konferenser, kurser m. m. Ämnen som bland annat bör komma ifråga är gehörs- och satslära, musikhistoria och formlära, instrumentalmetodik, sång och gitarr. Dessa kurser anordnas i samarbete mellan SÖ och SfM.

6.3 Utbildning, vidareutbildning, omskolning

Beträffande *utbildning* har under 6.1 redan nämnts kurser för musikhögskole- och musikfackskolestuderande, arrangerade på ferietid jämsides med den ordinarie utbildningen. Dessa kurser är givetvis frivilliga.

Under terminerna bör specialkurser anordnas, främst på musikhögskolorna. Gästprofessorer och andra gästlärare kan under kortare perioder ge intensivutbildning inom vissa områden t. ex. i komposition, i musikhistoria-formlära, i instrumentalmetodik, i instrumentalspel med interpretation, i nutida musik. Ett intressant exempel på en så-

dan kurs är den som anordnas i sånginterpretation inom nutida musik på musikhögskolan i Stockholm i oktober 1968.

För elever som genomgått diplomutbildning bör anordnas mästartkurser i solosång och på instrument.

Den stora bristen på *musiklärare inom skolväsendet* nödvändiggör en rad åtgärder, för att musikundervisningen skall kunna bedrivas av lärare som såväl är kompetenta för sitt arbete som formellt behöriga. Vid sidan av en kraftigt ökad satsning på utbildningen (se betänkande I, kapitel 9, samt studieplanerna i föreliggande betänkande II) och därmed sammanhängande fortbildning (se sid. 156) är det nödvändigt att vidta åtgärder på *vidareutbildningens* område. De många vakanta musiklärartjänsterna uppehålls i dag av vikarier med varierande studiebakgrund och kompetens. Många av dessa formellt obehöriga lärare är musikaliskt och pedagogiskt välrustade och bedriver musikundervisningen med goda resultat. Andra vikarier har antingen musikaliska eller pedagogiska brister, eventuellt bådadera, och deras förmåga att genomföra en musikundervisning enligt läroplanen är mycket olika. Ofta är den ganska låg. Många vikarier har lång tjänstgöringstid bakom sig. Hos länskolnämnderna har de senaste åren allt flera icke behöriga musiklärare ansökt om dispens från skolstadgans behörighetskrav, musiklärarexamen, för att erhålla eo. musiklärartjänst. I många fall har de sökande 10–15 års skoltjänstgöring bakom sig.

Som framgår av översiktstabell i betänkande I (sid. 95) och kommentaren till denna uppehålls musiklärartjänsterna av personer representerande en mängd olika yrkeskategorier. En stor grupp utgörs av personer med enbart grundläggande allmänbildande studier. För dessa är vidareutbildning inte aktuell. Här behöver istället sådana anordningar vidtas beträffande utbildningen och de studiesociala förhållandena, att alla som önskar kan, oavsett ålder, civilstånd m. m., avlägga musiklärarexamen. Genom kvällsstudier, undervisning i vissa ämnen via radio, TV och bandinspelat material (jfr Radiokon-servatoriet) bör även vuxna personer, en-

samstående och familjeförsörjare, kunna studera till examen vid sidan av att de uppehåller vakant tjänst som musiklärare. Vid musikhögskolorna och musikfackskolorna bör därför undervisning på kvällstid samt under ferier anordnas för dessa kategorier studerande.

Två andra grupper i den nämnda uppställningen är speciellt intressanta ur vidareutbildningssynpunkt. Båda omfattar f. n. ca 150 personer. Den ena gruppen består av folkskollärare med olika former av påbyggnad på sin grundexamen, delvis påbyggnad av musikalisk art (organist- och kantors-examen). Många av kantorerna i denna grupp torde vara väl skickade att ge sina elever en god musikundervisning redan utan vidareutbildning.

Den andra gruppen utgörs av musiker av skilda slag. Somliga har endast en instrumental eller vokal utbildning av växlande kvalitet, andra har instrumentalpedagogisk examen eller instruktörsexamen vid Framnäs och Ingesund.

För båda dessa grupper bör man enligt kommitténs mening anordna vidareutbildningsmöjligheter av sådant slag att vidareutbildningen tillsammans med grundutbildning och eventuell påbyggnad på denna ger formell behörighet till tjänst som lärare i musik vid grundskolan. I särskilda fall bör också behörighet för gymnasieundervisning kunna ges.

För den första gruppen, till vilken här räknas alla klasslärare, erfordras ingen ytterligare pedagogisk utbildning för klassundervisning. Den musikaliska utbildningen måste dock troligen kompletteras efter personliga förutsättningar och önskemål. Genom ett system med kvällskurser, veckoslutskurser, kurser i radio och TV samt bandinspelat material (se även ovan) bör dessa lärare kunna erhålla individuellt anpassad vidareutbildning för kompetens som musiklärare. Dessa kurser bör kompletteras med en längre sommarkurs om förslagsvis 4–6 veckor. Tentamina sker under hand för resp. lärare vid närmaste musikhög- resp. musikfackskola. Instrumentalpedagogisk utbildning skall ges under kurserna.

Efter sista ämnestentamen erhåller vederbörande elev examensbetyg.

Elev som så önskar bör kunna få bedriva dessa studier som tjänstledig på heltid eller deltid med B-avdrag. Också andra former för denna vidareutbildning kan övervägas.

I den andra gruppen har man i regel goda instrumentala färdigheter. För personer som avlagt instruktörsexamen på Ingesund eller Framnäs bör en termins utbildning vid lärarhögskola vara tillräcklig för att ge behörighet som musiklärare vid grundskola. Den som önskar behörighet för undervisning på gymnasiet måste delta i en särskild kurs i musikhistoria och formlära.

De som avlagt sång/instrumentalpedagogisk examen (vid musikhögskola, musikkonservatorium i Göteborg och Malmö, Örebro musikped. institut, Stockholms Borgarskola, Stockholms musikp. institut, musikskolorna i Framnäs och Ingesund) har en mera specialiserad inriktning än instruktörerna och kan behöva komplettera sin musikaliska utbildning på vissa punkter. Dessutom bör vederbörande gå minst en termin på lärarhögskola. De studiesociala förhållandena för båda dessa sistnämnda grupper, instruktörer och instrumentalpedagoger, måste utformas så att alla intresserade lätt kan genomgå utbildningen.

Det torde vara av största betydelse för skolväsendet att frågan om vidareutbildning av klasslärare och instrumentallärare, snabbt löses. Härigenom kan skolväsendet mycket snart tillföras en stor mängd intresserade och behöriga lärare oftast speciellt intresserade just för musikundervisning i grundskolan. Enligt vad kommittén under hand inhämtat från representanter från de olika grupperna är också intresset bland dessa lärare stort. Det bör uppdras åt skolöverstyrelsen och styrelsen för musikhögskolorna att utforma bestämmelser för denna vidareutbildning och att organisera densamma.

På motsvarande sätt bör kurser för musiker som önskar behörighet som instrumentalpedagoger anordnas. Krav för tillträde bör vara god instrumental utbildning och genomgången kompetenskurs (se ovan).

Personer med musik som kvalificerad hobby, vilka genom omstrukturering av arbetslivet blivit arbetslösa, bör kunna erhålla omskolningsbidrag för utbildning till musikpedagogisk verksamhet eller för kyrkomusikalisk tjänst i Svenska kyrkan och frikyrkorna. De bör hänvisas till befintliga utbildningsinstitutioner.

En speciell form av vidareutbildning är de kyrkomusikaliska kurser som nu anordnas varje sommar av musikaliska akademien och vilka resulterar i avläggande av organist- och kantorexamen eller kyrkokantorexamen. Medan kyrkokantorsutbildningen föreslås utgå i den nya utbildningsorganisationen bör organist- och kantorskurserna bibehållas (se betänkande I sid. 142 f.) och i fortsättningen organiseras genom musikhögskolornas kursverksamhet. Särskilda sommarkurser bör anordnas för sådana personer med organist- och kantorexamen, vilka vill komplettera sin utbildning med den pedagogiska delen av musikfackskolornas kantorexamen för att vinna behörighet som kantor med musikpedagogisk kompetens (se betänkande I sid. 143 ff.). Dessa kurser anordnas lämpligen på några musikfackskolor och bör innefatta hela pedagogämnet på musikfackskola.

Genom kursverksamhet bör även vidareutbildning från kantor till organist stödjas.

I samråd mellan de militära myndigheterna, Rikskonserter och Sfm bör *vidareutbildningskurser för militärmusiker* med hänsyn till deras verksamhet i regionensemble äga rum. Sådan kursverksamhet föreslås av KBU (se betänkande I sid. 150–151 samt KBU:s slutbetänkande sid. 164–165).

Slutligen bör specialkurser, öppna för olika grupper av musiker och pedagoger, anordnas för att ge redan examinerade personer möjlighet att genom kompletteringsstudier erhålla sådan specialisering, som de framtida musikerna genom av kommittén föreslagen utbildningsorganisation erhåller redan i sin grundutbildning. Detta kan bl. a. gälla de i betänkande I föreslagna tillvalskurserna för musikhögskola.

6.4 Konferenser, symposier m. m.

Som framhållits i kommitténs tidigare betänkande finns det ett stort behov av konferenser och symposier för musikhögskole- och musikfackskolelärare rörande olika instrument, sång, musikteori, pedagogiska frågor etc. Repertoaren bör ständigt förnyas, interpretationsfrågor diskuteras, informationer ges och debatter hållas om metodiska frågor och pedagogiska forskningsrön m. m. Dessa konferenser bör vara periodiskt återkommande för alla lärare och organiseras genom SfM.

Kongresser, inhemska, nordiska och internationella har en viktig plats i den kommande utbildningsorganisationen. Nära kontakt måste hållas mellan SfM och de skilda organisationerna för musiker och musikpedagoger samt med andra statliga utbildningsorgan, främst SÖ och UKÄ. SfM skulle lämpligen kunna vara svenskt kontaktorgan med ISME (International Society for Music Education), som håller internationella pedagogkongresser vartannat år. Tonsättarkonferenser t. ex. i samband med nordiska musikdagar kan även med fördel arrangeras av SfM.

För utarbetande av studieplaner och undervisningsmateriel blir symposier och längre konferenser i specialistgrupper nödvändiga. Forskarkonferenser inom olika ämnen blir även angelägna. Här bör det av kommittén föreslagna musikpedagogiskt centrum (MPC) spela en central roll, även om inte alla konferenser blir av musikpedagogisk art.

Musikhögskolornas kursverksamhet bör till sist även kunna svara för organisation av studieresor och studiebesök, elevutbyten (även konsertturnéer), folkmusikexpeditioner (inspelning, uppteckning, miljöstudier) m. m.

7.1 Inledning

Det talade ordet är ett viktigt kommunikationsmedel, i vår tid kanske väsentligare än någonsin tidigare. Allt flera människor deltar i debatter och konferenser där krav ställs på att kunna framlägga synpunkter och förslag i korta koncisa repliker och längre anföranden. Krav ställs på talare att dessa inte är alltför bundna av manuskript, uppträder ledigt samt talar klart och intresseväckande. Många människor får på olika sätt möjlighet att medverka i radio och TV, där speciella krav på den muntliga framställningen ställs. Nya former inom bl. a. undervisning, teater och konsertväsen (t. ex. kommenterade konserter) gör det nödvändigt att de som är verksamma inom dessa yrken erhåller en grundlig, mångsidig och delvis nyorienterad röst- och talutbildning. Gränsen till sångutbildning blir i vissa fall (lärare, skådespelare) flytande.

Det finns således ett starkt behov av talutbildning i samhället. Dels bör varje medborgare få en god grundutbildning såväl vad gäller röst som framförande, dels måste de yrkesgrupper, för vilka det talade ordet har särskilt stor betydelse, få en både vid och målinriktad talutbildning.

Detta skapar ett stort behov av talpedagoger inriktade på den allmänna och estetiska sektorn. Någon av samhället organiserad utbildning av sådana talpedagoger finns ännu ej i Sverige. Den enda talpeda-

gogiska fackutbildning som erbjuds (utöver foniat- och logopedutbildning, som båda har akademisk-medicinsk inriktning) är speciallärarlinjerna vid lärarhögskolorna. Den talpedagogutbildning som där sker är avsedd för lärare inom skolväsendet, vilka vill specialutbilda sig för att kunna tjänstgöra vid skolornas talkliniker samt inom specialundervisningen i skolväsendet. Utbildningen är främst inriktad på talfelsbehandling.

7.2 Nuläge

7.2.1 Vissa yrkesbeteckningar inom det talpedagogiska området samt utbildning för dessa yrken

Talpedagog-logopedassistent. Denna beteckning avser personer med sådan utbildning, att de dels kan tillhandagå logoped-foniaterteamet med erforderlig pedagogisk assistans (därav beteckningen logopedassistent), dels kan ta hand om den ofta långvariga pedagogiska behandlingen av barnet i skolsituationen inom skolornas talkliniker (därav benämningen talpedagog). Då det här således är fråga om *pedagogisk* behandling av barn med talskador har det i de företagna utredningarna föreslagits och ansetts lämpligt, att den skulle utföras av särskilt utbildade lärare.

För undervisning av barn med talsvårigheter och röstrubbningar har någon enhetlig utbildning inte förekommit i vårt land före år 1961. Dock hade före denna tid-

punkt många, framför allt lärare, skaffat sig utbildning av varierande slag för att kunna tjänstgöra som talpedagoger. Man har praktiserat vid foniatriska kliniker, genomgått kurser anordnade av fonioter eller kommuner eller genom studier utomlands.

Efter en expertutredning, som utförts av överläkare Gunnar Bjuggren, fil. mag. Aina Börjesson och talpedagog M. Mörling framlades 1959 ett förslag, där dels en 1-årig speciallärarutbildning för lärare med folk-, små-, sär- eller förskolläraryxamen, dels en 3-årig akademisk utbildning av logoped skisserades.

Lsåret 1961/62 startade SÖ en 1-årig utbildning av talpedagoger/logopedassistenter med 12 deltagare. Följande år inlemmades denna utbildning i speciallärarlinjen vid lärarhögskolan i Stockholm. Sedermera (fr. o. m. lå 1965/66) har sådan utbildning också förlagts till speciallärarlinjen vid lärarhögskolan i Göteborg. I Stockholm utbildas 16 talpedagoger per år och i Göteborg är motsvarande siffra 12 talpedagoger.

Dessutom har ett mindre antal lärare utbildats under endast en termin. Dessa lärare har antingen haft en hörsellärarutbildning som grund eller genomgått någon av ovannämnda tidigare utbildningar och tjänstgjort minst 2 000 timmar i talklinik.

Behovet av talpedagoger är stort och i viss mån svårbedömt men en ökning av antalet utbildningsplatser måste ske. Nu föreslås därför att antalet utbildningsplatser i första hand i Stockholm ökas till 24.

Behörighetskraven för att intas som studerande på utbildningsgren 2 på speciallärarlinjen, där talpedagogutbildningen ingår, framgår av 51 § i Kungl. Maj:ts stadga för lärarhögskolorna SFS 1968: 318 ASÖ 1968/69 nr 2.

Utbildningen av talpedagoger avser i första hand att tillgodose skolans behov av talpedagoger. Det är alltså främst fråga om en pedagogisk behandling av barn i skolmiljö. Genom att så många lärarkategorier får tillträde till talpedagogutbildningen kan olika skolformers behov av talpedagoger bli tillgodosett. Inte minst viktigt är att förskolans behov av talpedagoger beaktas.

Kommittén finner det egendomligt att musiklärarexamen inte hör till de lärarexamina som ger behörighet för inträde till talpedagogutbildning vid lärarhögskolas speciallärarlinje. Under hand har kommittén dock inhämtat, att man från SÖ:s sida anser det fullt klart att musiklärarexamen, som omfattar en i jämförelse med övrig lärarutbildning mycket överlägsen röstutbildning i både tal och sång, skall fogas till listan över lärarexamina. Man kan vänta åtgärder omedelbart i syfte att få bestämmelserna om intagning ändrade i detta avseende.

Den som genomgått talpedagogutbildning vid lärarhögskolas speciallärarlinje äger behörighet att söka och inneha de speciallärartjänster, som inrättas för undervisning av barn med talsvårigheter. Bestämmelser »angående talpedagoger vid grundskolan och folkskolan m. m.» utfärdades av Kungl. Maj:t den 28 juni 1965.

Talpedagogutbildningen vid lärarhögskolorna är för närvarande under utredning av en särskilt tillsatt enmansutredare. Denne företog våren 1968 en enkät rörande behovet av talpedagoger inom skolan. Härav framgår att vi för närvarande har ca 375 tjänstgörande talpedagoger i skolan. Ca 600 kommuner saknar helt talpedagogisk verksamhet. Behovet av ytterligare talpedagoger uppskattas till ca 400.

Utredarens förslag till timplan för talpedagoggrenen vid lärarhögskolas speciallärarlinje (utbildningslinje 2) återges här.

Ämnesområde	Antal timmar		
	ter- min1	2	s:a
<i>Pedagogik</i>			
Specialundervisningsens mål och organisation	10	5	15
Pedagogisk psykologi	10	10	20
Psykopatologi och psykiatri	10	20	30
Socialpedagogik		10	10
	30	45	75
<i>Metodik</i>			
Specialmetodik	10	10	20
Talmetodik	30	30	60
Läromedelsteknik	10	5	15
	50	45	95

<i>Praktik</i>			
Studiebesök och auskultation	20	20	40
Praktikundervisning	120	120	240
	140	140	280
<i>Ämnesstudier</i>			
Logopedi/foniatri	30	30	60
Språkteori/fonetik	20	20	40
Medicinsk kurs	20	10	30
Speciell medicinsk kurs	20	20	40
Röstrubbningar- egen röst- terapi	20	30	50
Audiologiska problem	10	—	10
	120	110	230
Summa	340	340	680

Anm. Därtill kommer specialiserings- och fördjupningskurs med 110 timmar per termin. För handledning under specialarbetet beräknas lärartimmar med högst 4 timmar per studerande.

I jämförelse med nu gällande timplan innebär det nya förslaget en nedskärning av den schemabundna tiden till förmån för mera självständiga studier. Detta ligger helt i linje med vad som tidigare gjorts inom speciallärarutbildningens övriga timplaner. Genom ökad satsning på framställning av kompendier, ITV-program och annat studiemateriel kan en effektivisering och rationalisering av utbildningen ske, varigenom också ett mera självständigt studiesätt möjliggörs.

Talpedagog-logonom. Beteckningen talpedagog används även för denna grupp. Beteckningen har gammal hävd. Men sedan Kungl. Maj:t 1965 definierat begreppet talpedagog på sådant sätt, att det numera måste reserveras för dem som utbildas vid lärarhögskolornas speciallärarlinje, har kommittén i samråd med experter från Svenska sång- och talpedagogförbundet beslutat att för dem som är verksamma inom allmän och estetisk talpedagogisk verksamhet använda beteckningen logonom.

Logonomen arbetar efter företagen röst- och talanalys *dels* profylaktiskt för att förhindra uppkomsten av röst- och talrubbningar, *dels* för att rehabilitera rösthygieniskt-estetiskt och korrigera såväl tal som språk, *dels* för att utveckla röstens möjligheter i relation till varje individs fysiologiska och psykologiska personliga förutsätt-

ningar, *dels* slutligen för att skapa förståelse för och kunskap om den muntliga kommunikationens dominerande betydelse i dagens samhälle samt för att lära andra behärska nusvenskan i de skilda formerna av muntlig framställning. Det sistnämnda gäller såväl framställning i fri form (samtal, anförande, referat, instruktion, demonstration, diskussion, debatt, undervisning) som bunden form (högläsning av konstnärlig prosa, sakprosa, tidningsartiklar, redogörelser, lyrik, dramatik och talkör).

Under en följd av år har logonomerna genom sin fackorganisation sökt påverka myndigheterna att inrätta en statlig utbildning på detta område. I avvaktan på sådan utbildning har behovet av talpedagoger i landet i viss utsträckning kunnat tillgodoses genom specialkurser för personer med mycket god grundutbildning. Kurser har anordnats sedan 4 år inom kursverksamheten vid Stockholms universitet i samarbete med Svenska sång- och talpedagogförbundet. Denna utbildning kommer enligt uppgifter från förbundet att avvecklas, då behörighetsfrågorna för dem som genomgått kurserna inte lösts. Många av de nu verksamma logonomerna har erhållit sin utbildning utomlands. Det bör anmärkas att det i de övriga nordiska länderna finns skolor för utbildning av logonomer.

Den tvååriga utbildningen inom ramen för kursverksamheten vid Stockholms universitet äger rum på kvällstid och följer nedanstående kursplan:

Termin 1

Orientering angående utbildningen av talpedagoger. Kursuppläggning.

Behovet av talundervisning. Genomgång av områdets differentiering.

Målsättning för talpedagogens arbete.

Genomgång av röst- och talorganens byggnad och funktion. Anatomi.

Svenska språket, dialekter, provins- och folkmål.

Analys av den egna rösten. Koncentrerat arbete kring övningar av den egna rösten. Individuell undervisning med enskilda arbetsuppgifter.

Avspänning. Träning individuellt och i grupp. Genomgång av vissa hjälpmedel för språk-

undervisning.
Språklaboratorium, studiebesök.

Termin 2

Genomgång av litteratur och anvisningar för egna studier.
Aktuell forskning och utvecklingstendenser inom området.
Metodik vid undervisning i ämnet röst- och talvård.
Träning i individuell undervisning med objekt.
Metodik vid undervisning i språklaboratorium.
Fortsatt individuell träning av den egna rösten.
Avspänningsmetodik.
Grunderna för arbete med talkör. Metodiska anvisningar. Träning.
Orientering angående röst- och talrubbingar.
Studiebesök i taltransmissionslaboratoriet vid Tekniska Högskolan.

Termin 3

Genomgång av terminens arbete och planläggning.
Intervjuteknik med demonstration.
Träning av röst- och talbedömning.
Genomförandet av röstanalyser.
Planläggning av lämpliga åtgärder, behandling och övningar på basis av gjorda röstanalyser.
Övningsundervisning med objekt.
Röstfysiologi.
Studiebesök vid foniatriska polikliniken å Karolinska Sjukhuset.
Studier av foniaterns arbete. Auskultationer.
Metodik vid gruppundervisning i röst- och talvård.
Gruppundervisningens planläggning och genomförande. Övningsundervisning.

Termin 4

Genomgång av terminens arbete och planläggning.
Auskultation forts.
Språkfysiologi och språkutveckling.
Muntlig framställning.
Språkvård.
Fonetik.
Studiebesök å Sabbatsbergs foniatriska poliklinik angående röst- och talrubbingar och behandlingsmetoder.
Välläsningsteknik. Metodiska anvisningar.
Exemplifiering genom olika stilarter, stilepoker såväl prosa som lyrik.
Individuell träning. Körläsning.
Dramatisk framställning.
Sammanträdes-, konferens-, förhandlings- och diskussionsteknik.
Seminarieövningar.
Allmän undervisningsmetodik.
Orientering angående tendenserna inom utbildningsväsendet.

Kurssammanfattning.
Examination.

7.2.2 Behov av lärare i röst- och talvård

I nedanstående översikt berörs de viktigaste områdena.

Grundskola, fackskola, gymnasium. Röst- och talvården i skolan är ett viktigt område, som främst bevakas inom ämnet svenska. Momentet röstvård ingår dessutom i musikundervisningen. Undervisningen i röst- och talvård handhas således på låg- och mellanstadiet av klasslärarna, på övriga stadier av lärare i svenska och musik. Undervisningen i skolan inriktas såväl på själva röstorganets utveckling som på förmågan att använda rösten i olika slag av muntlig framställning. Dessa kursavsnitt har dock visat sig ganska svåra att bemästra. En generell svårighet är att momentet är synnerligen tidskrävande på grund av den erforderliga *träningen* av basfärdigheterna. Genom ämnets relativa tidsnöd kan denna inte få tillräckligt utrymme.

Röst- och talvården har i fackskolan och gymnasiet blivit föremål för vissa organisatoriska åtgärder. Sålunda har i årskurs 1 tre »timmar till förfogande» avsatts för orientering samt behandling av behövande fall, men att denna knappast kan bli grundlig inses lätt. Det är meningen att övrig undervisning huvudsakligen skall äga rum på svensklektionerna. Då momentet hittills praktiskt taget saknat täckning i lärarutbildningen, läromedel knappast finns, långt driven individualisering är nödvändig och lektionstiden inte räcker till måste momentet – ett av kursplanens viktigaste – under nuvarande förhållanden bli starkt försummat.

Likartat är förhållandet i årskurserna 2 och 3. Från SÖ:s sida har vissa åtgärder vidtagits.

a) *I planering av årskurs 1* (SÖ:s skriftserie 85) har vissa riktlinjer och anvisningar för undervisningen införts till lärarnas hjälp.

b) En arbetsgrupp sam skall utarbeta ljudbandsmaterial för undervisning i röst- och talvård med hjälp av inlärningsstudio

har tillsatts. Den har hittills producerat sex band.

c) En arbetsgrupp som skall utarbeta en kurs för utbildningskomplettering för svensk-lärare i röst- och talvård skall tillsättas inom den närmaste tiden.

d) Genom samarbete med UKAS' experter i svenska har SÖ säkrat viss undervisning i röst- och talvård redan i den ämnes-teoretiska delen av den framtida svensk-lärarytbildningen. Önskvärt är dock att en särskild utbildning i muntlig framställning (»speech») med röst- och talvård som integrerad del med det snaraste kommer till stånd på universitetsnivå. En av dess främsta uppgifter måste bli att tillgodose skolans och den praktiska lärarytbildningens behov av lärare i muntlig framställning, särskilt röst- och talvård.

Inga speciella lärare i röst- och talvård erfordras på dessa skolstadier.

Undervisning av barn med talsvårigheter. Utanför den reguljära undervisningen enligt föregående avsnitt faller talvård för barn med talsvårigheter och talfelsbehandling. I utredningar verkställda genom dåvarande medicinalstyrelsens, skolöverstyrelsens och socialstyrelsens försorg, har klarlagts behovet av särskild behandling av barn med tal-skador och av utbildning av personal för undervisning och behandling av sådana barn.

Två personalkategorier har ansetts behövliga för ändamålet, logopedier och talpedagoger (se sid. 161). Det är kommitténs uppfattning att även logonomer bör ges behörlighet att undervisa barn med talsvårigheter/talfel vid skolornas talkliniker. Dessa logonomer bör ha lärarytbildning som klasslärare, ämneslärare eller övningslärare tillika med specialutbildningen.

Som framgår av sid. 162 erfordras ytterligare minst 400 talpedagoger till skolan, utöver de 375 som nu finns.

Lärarytghögskolor och seminarier. Eftersom klasslärare och lärare i svenska har huvudansvaret för undervisningen i röst- och talvård i skolan är det angeläget att dessa

lärarytghögskolor erhåller särskilt god utbildning på området.

Utbildningen i röst- och talvård för *klasslärare på låg- och mellanstadiet* har enligt den provisoriska studieplanen för lärarytghögskolorna läsåret 1968/69 som mål att utveckla lärarytghögskolornas egna röster och att göra dem skickade att ta hand om enklare slag av röst- och talvårdande uppgifter i skolan.

Undervisningen i röst- och talvård bedrivs till största delen individuellt. Ett mindre antal timmar anslås för gemensam information. I klasslärarytghögskolorna förläggs undervisningen till de båda första terminerna. Lärarytghögskolor med speciella svårigheter kan erhålla hjälp under hela utbildningen.

I *ämneslärarytghögskolorna* följer ämnet samma kursplan som beträffande klasslärarna. Undervisningen är här förlagd till lärarytghögskoleterminen. I särskilda fall bör enstaka lektioner och rådgivning även förekomma under praktikterminen.

Antalet lärarytghögskolor i röst- och talvård vid lärarytghögskolor och kvarvarande folkskoleseminarier uppgår under läsåret 1968/69 till sammanlagt 19 244. Vid varje mindre lärarytghögskola (9 st.: Luleå, Härnösand, Falun, Gävle, Karlstad, Jönköping, Kalmar, Växjö, Kristianstad) uppgår timantalet per år till ca 700, vilket evalverat på 40 veckor gör ca 17 vtr, dvs. inte fullt en hel tjänst. Av de större lärarytghögskolorna (6 st.) har Göteborg 3 216, Linköping 1 282, Malmö 2 121, Stockholm 2 916, Umeå 1 008, Uppsala 1 707, vilket innebär behov av 4 tjänster i Göteborg, 1½ i Linköping och Umeå, 2½ i Malmö, 3½ i Stockholm och 2 i Umeå. Behovet kan väntas växa med lärarytghögskolornas utbyggnad. Vid avvecklingsseminarierna (i Haparanda, Landskrona, Skara och Strängnäs) finns läsåret 1968/69 675 timmar. Dessa seminarier läggs ned succesivt och är helt borta läsåret 1973/74.

Inalles behövs vid lärarytghögskolorna läsåret 1968/69 (med hänsyn tagen till den geografiska spridningen) 23 lärare i röst- och talvård.

Förskoleseminarier. Fr. o. m. läsåret 1968/69 gäller följande.

Till tid utom timplan förläggs *obligatorisk undervisning i röst- och talvård*, sammanlagt högst 75 lärartimmar för varje klass under dess seminarietid. Lärarkandidaterna skall få undervisning dels 3 timmar med 2-3 klasser sammanslagna och 2 timmar i grupper om 6 lärarkandidater, dels individuellt med skiftande timantal, i medeltal 2 timmar per lärarkandidat.

SÖ har i petita avseende budgetåret 1969/70 anfört att för ämnet röst- och talvård liksom för ämnet musik gäller, att deras angelägenhetsgrad inom förskollärarytbildningen är helt jämförbar med den inom lågstadielärarytbildningen.

Med hänvisning till gällande anordning för lågstadielärarytbildning föreslår SÖ, att samma timantal för lärarkandidater och samma beräkningsgrunder för undervisning i röst- och talvård tillämpas i förskollärarytbildning.

Inom lågstadielärarytbildningen beräknas timantalet enligt följande.

Lärarkandidattimmar	
med 2-3 klasser sammanslagna	2
med hel klass	2
med 3 lärarkandidater/	
grupp	4
individuellt	2 (i medeltal)

Antalet lärartimmar för en klass (24 lärarkandidater) under hela utbildningstiden uppgår då till (1 + 2 + 32 + 48 =) 83.

Med motsvarande beräkning blir antalet lärartimmar per klass (30 lärarkandidater) vid förskoleseminarierna under tvåårig utbildning (1 + 2 + 40 + 60 =) 103.

Med denna utgångspunkt blir antalet lärartimmar i ämnet röst- och talvård vid seminarier med olika storleksordning

Antalet klasser	Antalet lärartm/läsår
12	618
10	515
8	412
6	309
4	206

Annan lärarytbildning (utom musikläraryt- bildning). Ämnet röst och talvård med muntlig framställning förekommer i följande typer av lärarytbildning:

	lärartimmar	
	uvtr	vtr
Yrkespedagogiska instituten	492	
Seminarierna för huslig utbildning		37
Slöjdlärarytseminariet	32	
Teckningslärarytstitutet		3
Statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor	220	
Gymnastik- och idrottshögskolorna	513	
	1 257	40

Fördelat på olika orter och uttryckt i veckotimmar inom alla skolformer blir lärarytbehovet läsåret 1968/69:

Stockholm	26 vtr.	Sudsvall	1 vte.
Göteborg	13,5 vtr.	Umeå	10 vtr.
Linköping	3 vtr.	Uppsala	10 vtr.
Malmö	3 vtr.	Örebro	5 vtr.

Musikutbildningen. Vid *musikfackskolorna* meddelas undervisning i röst- och talvård av lärarna i sång. Under tredje året har samtliga elever på alla linjer en veckotimme muntlig framställning. Denna undervisning bör ävenså kunna ges av en av sånglärarna. Undervisningen bedrivs i grupper om ca 15 elever, vilket innebär 1-5 vtr. per skola. Även om denna undervisning i vissa fall kommer att anförtros speciella talpedagoger, påverkar detta inte nämnvärt behovet av utbildade talpedagoger. I stället innebär detta krav på talpedagogisk utbildning hos sångpedagogerna.

Vid *musikhögskolorna* ingår röst- och talvård med välläsning i utbildningen för musiklärare, sångpedagoger (större kurs), övriga pedagoger (mindre kurs), kyrkomusiker, sångare och korister.

Minst 2 logonombefattningar erfordras vid musikhögskolan i Stockholm, minst 1 vid vardera av de övriga musikhögskolorna.

Yrkesskolor. Inom yrkesskolans kurser förekommer röst- och talvård som huvudmoment i olika ämnen, t. ex. svenska, musik, arbetsledning, instruktionsmetodik. Som självständigt ämne är röst- och talvård (ibland även kallat talteknik) mindre vanligt.

I denna form ingår ämnet i följande utbildningslinjer:

Högre yrkeskurs för utbildning av ledarpersonal och konsulenter till hemslöjds-, heminrednings och textilföretag (Stockholm), ½ vte., 1 år.

Yrkeskurs för flygvärdinnor (Stockholm), 2 vtr., 9 veckor.

Hörselvårdsassistenter (i ämnet Fonetik som har inalles 14 timmar, därjämte individuell röstvård för eleverna) (f. n. Stockholm, fr. o. m. lå. 1969/70 Örebro).

Kurs för förberedande scenisk utbildning i Skara, 8 vtr., 1 år.

Kontoristkurs för personal vid försäkringsföretag (Stockholms stads yrkesskola), 2 vtr., 1 termin.

Vid den omarbetning av läroplanerna för olika slag av yrkesutbildning som successivt sker kommer röst- och talvård att medtas i större utsträckning än vad nu är fallet. I huvudsak kommer denna undervisning dock att läggas inom ämnen som svenska, musik o. dyl. och inte som fristående ämne.

Universiteten. Röst- och talvård ingår som moment vid utbildningen i nordiska språk samt i teologutbildningen. Vid universiteten i Uppsala och Lund har 1961 inrättats vardera en tjänst som lärare i röst- och talvård med 840 timmars tjänstgöring per år. Undervisningen innebär föreläsningar och enskild röstanalys. Individuell röstvård kan endast ges till ett litet antal av alla dem som är i behov därav, dvs. personer med röstdefekter av olika slag. Utrymme finns inte för undervisning av dem som vill ha förstärkt utbildning i röst- och talvård av intresse för ämnet. Framställningar från institutionen i nordiska språk i Uppsala och från studentkåren vid detta universitet om ytterligare tjänster i ämnet har varit resultatlösa. F. n. finns i Uppsala utöver den ordinarie tjänsten endast en extra arvodesbefattning om 550 timmar per år.

Vid övriga universitet finns viss undervisning i röst- och talvård utan att fasta tjänster i ämnet inrättats.

Från universiteten har man i skrivelse till UKAS föreslagit en särskild 20-poängs-

kurs i talad svenska som variant av påbyggnadskurs II eller III i ämnet svenska. Framställningen har undertecknats av professorer och lärare i röst- och talvård vid universiteten i Uppsala, Lund, Stockholm och Göteborg.

Scenskolor och musikdramatisk utbildning. Vid statens scenskolor är röst- och talvård, muntlig framställning etc. ett viktigt ämne. Vid varje scenskola finns därför flera heltidsanställda lärare i röst- och talvård.

Scenskolan i *Malmö* har den ena av sina två tjänster vakant. Bristen på talpedagoger är starkt märkbar i staden. Vid scenskolan i *Göteborg* finns två heltidsanställda lärare. Den ena av dessa har dessutom 6 övertimmar per vecka. Vid scenskolan i *Stockholm* gäller liknande förhållanden.

Vid samtliga scenskolor framhåller rektorerna behovet av ytterligare undervisning i detta ämne. Ytterligare en veckotimme enskild undervisning per elev skulle medföra ett fördubblat behov av lärare i röst- och talvård vid scenskolorna.

Vid statens skola för musikdramatisk utbildning i Stockholm har ämnet en något annorlunda ställning. Elevernas vokala utbildning gör att ämnet koncentreras till muntlig framställning. Den rena röstvården och utvecklandet av röstorganet sker inom sångundervisningen. Eleverna undervisas 2 vtr. under två år i grupp om 3 st. Lärarbehovet är 12 vtr.

Folkbildningsarbetet. I studieförbundens verksamhet förekommer röst- och talvård med muntlig framställning dels som ämne i öppen cirkelverksamhet, dels i kurser som anordnas internt inom medlemsorganisationerna. På denna punkt ger studieförbunden bl. a. service åt de politiska partierna. Bristen på goda pedagoger anges av flera studieförbund som en orsak till att undervisningen i röst- och talvård m. m. inte är så omfattande och nyanserad.

Vid *folkhögskolorna* finns i allmänhet ingen särskild undervisning i röst- och talvård m. m. Ämnet ingår här som ett moment i ämnet svenska.

Försvaret. Vid försvarets läroverk i Uppsala förekommer röst- och talvård med 1 vte i de under avveckling varande realskole- och gymnasielinjerna samt vid den ht 1968 påbörjade fackskolelinjen. Efter några timmars inledande översikt övergår undervisningen till att efter röstanalys närmast bli individuell handledning. Vid den nya gymnasielinjen följer man läroplan för gymnasiet, vilket innebär att undervisningen i röst- och talvård ingår i ämnet svenska.

Inom de tre försvarsgrenarnas egen utbildning förekommer ämnet röst- och talvård med muntlig framställning i varierande utsträckning och utformning. I vissa fall är särskilda lärare tillfälligt anställda för detta ämne, i andra fungerar intresserade militärer som lärare. Vid samtliga tre staber framhåller man från utbildningssidan önskvärdheten av att detta moment i den militära utbildningen genomarbetas och att större vikt läggs vid röstutbildningen såväl av rösthygieniska (befälsföring i det fria) som av speciella skäl (t. ex. krav på tydligt tal vid signaltjänst).

Sveriges Radio. Inom Sveriges Radios interna utbildning är hösten 1968 en talpedagog engagerad för 25 veckotimmars undervisning, dvs. motsvarande drygt en full tjänst (24 vtr.). Undervisningen i röst- och talvård med talteknik meddelas i form av individuella lektioner. Talpedagogisk orientering ges också vid producentkurser o. dyl. Härutöver förekommer viss utbildning i uppträdandeteknik och språkvård.

Ca 1 1/2 tjänst som talpedagog beräknas för Sveriges Radio. Enligt uppgift från Sveriges Radio kan man vänta sig en successiv utbyggnad av den talvårdande verksamheten, varför det framtida behovet av logonomer kommer att uppgå till flera hela tjänster.

Övrigt. I vid bemärkelse förekommer inom detta ämnesområde tre arbetsformer: renodlad röst- och talvård, dvs. arbete med utvecklande av talorganet, muntlig framställning, dvs. sättet att tala och uppträda i skilda sammanhang, samt konferensteknik, vil-

ket innebär organisationsarbete, utnyttjande av AV-hjälpmedel etc. Kurser i konferensteknik kan innehålla moment av röst- och talvård samt muntlig framställning.

Huvudvikten vid de, i förhållande till ämnets betydelse, mycket sporadiska kurserna inom t. ex. näringslivet, stafförvaltningen och de statliga ämbetsverken läggs i allmänhet just vid muntlig framställning. Även utnyttjande av AV-apparatur kan ingå. Önskemål om en utvidgad verksamhet finns från många håll. Bristen på pedagoger anges ofta som ett hinder för större verksamhet i ämnet. Detta ingår vanligen som moment i större kurser. Separata kurser i röst- och talvård med muntlig framställning är mindre vanliga.

7.2.3 Tillgång till logonomer

Flertalet talpedagoger i landet är organiserade i Svenska Sång- och Talpedagogförbundet. Medlemmar i detta förbund antas efter särskild kompetensprövning. Vissa av förbundets medlemmar har genom personlig utbildning och erfarenhet skaffat sig en kompetens som kan jämföras med den som erhålles i den av kommittén föreslagna logonomutbildningen.

Av förbundets matrikel för år 1967 framgår att förbundets medlemmar på talpedagogsidan fördelar sig geografiskt enligt följande:

Sthlm	30	Malmö	3	Södertälje	1
Dalby	1	Norrtälje	1	Tunabro	1
Eskilstuna	1	Nässjö	1	Uppsala	1
Gävle	1	Skara	1	Västerås	1
Göteborg	7	Strängnäs	1	Växjö	1
Lund	1	Skutskär	1	Örebro	2
Mellansel	1				

Ett flertal av dessa är även verksamma som sångpedagoger.

Utöver ovanstående förbunds medlemmar finns ett antal sång- och talpedagoger även i Sveriges Yngre Sångpedagogers förbund. Viss öppen talpedagogisk verksamhet bedrivs också av enskilda musiklärare, svensklärare, talpedagoger (logopedassistenter) på skilda håll i landet. I stort kan dock

sågas att tillgången på väl kvalificerade logonome-
rer är mycket blygsam i förhållande
till behovet. Enbart lärarhögskolorna behö-
ver läsåret 1968/69 23 st. logonome-
rer. Flera städer med lärarhögskola saknar i dag logo-
nomet (Umeå, Karlstad, Falun, Linköping,
Luleå, Kristianstad m. fl.). Härtill kommer
skolväsendets och universitetsväsendets öv-
riga behov av logonome-
rer, behovet inom tea-
ter- och musikutbildning samt det stora och
växande behovet av lärare vid kurser av
skilda slag. De vid lärarhögskolorna utbil-
dade talpedagogerna har sällan kompetens
att tjänstgöra inom den estetiska delen av
talundervisningen (däri inbegripet även ut-
veckling av den friska rösten samt olika for-
mer av muntlig framställning).

7.3 Kommitténs förslag till utbildning av logonome- rer

7.3.1 Allmänt

Mot bakgrunden av ovanstående översikt
över behoven av talpedagogisk verksamhet
i landet finner kommittén det starkt moti-
verat att en reguljär statlig utbildning av
logonome-
rer kommer till stånd snarast möj-
ligt. Kommittén föreslår att denna utbild-
ning får formen av en tvåårig påbyggnads-
utbildning på vissa specificerade examina
eller andra avslutade studier, vilka innehållit
röst- och talutbildning. Kommittén för-
utsätter att de som söker till talpedagogisk
vidareutbildning på logonomlinje har spe-
ciellt intresse härför och uppställer inga
krav på speciell meritering i form av sär-
skilt höga betyg etc. inom de fullbordade
studierna.

7.3.2 Mål

Logonomutbildningen har till uppgift att ge
de kunskaper och färdigheter som erfordras
för verksamhet som talpedagog/logonom
inom de områden i samhället där talunder-
visning bedrivs och där icke logopedutbild-
ning erfordras.

7.3.3 Timplan

Se sid. 170.

7.3.4 Kursplan

1. Röstorganets och örats anatomi, fysio-
logi och neurologi.
2. Röst- och talutvecklingen (olika åld-
rar) samt röst- och talrubbingar.
3. Akustik (allmän och röstorganets) fo-
netik och talforskning.
4. Språkhistoria, språkvård och dialekter.
5. Litteraturhistoria.
6. Prosodi och stil (hänföres 2:a terminen
till muntlig framställning och tillämpning).
7. Psykologi.
8. Pedagogik.
9. Speciell metodik (läromedelskunskap).
10. Röst och talvård. Studier i talröstens
funktion och vård. Individuella övningar
för att utveckla och utnyttja den egna rös-
tens resurser och grundlägga goda röst- och
talvanor hos eleven.
11. Muntlig framställning. Individuell
högläsning, körläsning, dramatik, anföran-
den, diskussioner etc.
12. Metodik, allmän och speciell. Eleven
görs väl förtrogen med den metodik som
krävs för att undervisa i röst- och talvård
samt muntlig framställning inom olika verk-
samsområden.
13. Talfelsbehandling. Orienterande kurs.
Eleven lär sig skilja mellan de enkla rös-
tens och talvanor samt avvikelser som han/hon
själv kommer att kunna avhjälpa och de
verkliga röst- och talrubbingar som alltid
måste behandlas av annan specialist (fonia-
ter eller logoped).
14. Rytmik. Avspännings- och rörelse-
undervisning, vilken är en grundläggande
förutsättning för att på ett så riktigt och
ändamålsenligt sätt som möjligt bedriva
röst- och talvård.
15. Skapande dramatik. Ger tillsammans
med avspännings- och rörelseundervisningen
möjlighet till såväl psykisk som fysisk indi-
viduell frigörelse.
16. Litteraturkännedom. Skönlitteratur
och pedagogisk litteratur.

E = elevtimmar
L = lärartimmar

Timplan för logonomutbildning

F = föreläsning (12-grupp)
K = klasstimme (12-grupp)
S = seminarieövning (12-grupp)
G = grupptimme (6-grupp)
I = individuell lektion

12 elever/årskurs
38 veckor/läsår, varav 17 veckor på ht
Ht = termin 1 och 3

Ämne	Termin 1 (vtr)					Termin 2 (vtr)					Termin 3 (vtr)					Termin 4 (vtr)							
	E		L			E		L			E		L			E		L					
	F	K	S	G	I	S:a	S:a	F	K	S	G	I	S:a	S:a	F	K	S	G	I	S:a	S:a		
Röstorganets och örats anatomi, fysiologi och neurologi	2	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Röst- o talutvecklingen (olika åldrar), röst- och talrubbingar	2	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Akustik, fonetik och talforskning	1	—	—	—	—	1	1	2	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—		
Språkhist., språkvård och dialekter	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Litteraturhistoria	1	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—		
Prosodi och stil (hänf. 2:a term. till muntl. framställn.-tillämpn.)	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Psykologi	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Pedagogik	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—		
Speciell metodik och läromedelskunskap	1	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—		
Röst- och talvård	1	2	2	—	—	8	32	1	1	3	2	8	33	1	1	—	—	—	—	—	—		
Muntlig. framställn.	1	1/2	1/2	1	1	4	16	1	1/2	2	1	5	18	1	—	—	—	—	—	—	—		
Metodik	1	—	—	—	—	2	2	1	—	2	—	3	5	—	—	—	—	—	—	—	—		
Talfelsbehandling	1	—	—	—	—	2	2	1	—	1	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—		
Rytmik	—	2	—	—	—	2	2	—	—	2	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—		
Skapande dramatik	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Litteraturkännedom	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—		
Moderna språk	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Auskultationer och studiebesök	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—		
Övningsundervisn.	—	—	—	—	—	2	4	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—		
S:a vtr/elev	15	3 1/2	7 1/2	5	3	34	34	9	5 1/2	6 1/2	9	4	34	4	3	6	8	3	30	2	2	2	
S:a lärartimmar/ veckor	15	3 1/2	7 1/2	10	36	72	72	9	5 1/2	6 1/2	18	48	85	85	4	3	6	16	36	95	2	2	2

17. Moderna språk. Språkorientering: Uttal, satsrytm och intonation i viktigare språk. Konversationsundervisning på några för eleverna bekanta språk.

18. Auskultationer och studiebesök i verksamhet där talundervisning och muntlig framställning bedrivs samt vid foniatriska kliniker hos såväl fonioter som logoped.

Studiebesök görs vid olika institutioner och skolor.

19. Övningsundervisning. Eleverna bör undervisa objekt på olika stadier såväl individuellt som i grupp och klass.

20. Studieresor. Möjlighet bör ges till studieresor inom och utom landet.

Under första årskursen, som har karaktär av grundkurs, har undervisningen samma inriktning för alla elever. Andra året kan eleverna specialisera sig på någon av följande tre utbildningslinjer: teater, talarträning (föredrag, diskussion, radio-TV) röstpedagogik (röststörningar, barnröster).

Elev som genomgått praktisk lärarutbildning vid lärarhögskola befrias från deltagande i undervisning i psykologi och pedagogik.

7.3.5 Inträdesfordringar

Allmänt

En blivande logonom bör ha goda röstresurser samt ett klart och distinkt uttal fritt från talfel och från störande dialektala drag. Gott gehör och känsla för fonetiska valörer samt det talade språkets uttrycksmöjligheter är väsentliga förutsättningar. Musikalitet och förmåga att sjunga är värdefulla tillgångar. En blivande logonom bör dessutom ha intresse för människor och lätt att få kontakt med andra.

Förkunskaper m. m.

- Goda röstförutsättningar.
- God allmänbildning, dokumenterad genom avgångsbetyg från t. ex. gymnasium, fackskola eller folkhögskola.
- Ha avlagt någon av nedanstående examina resp. genomgått någon av följande utbildningar:

Musiklärarexamen.

Sångpedagogisk examen vid musikhögskola, musikkonservatorium i Göteborg/Malmö, Örebro Musikpedagogiska Institut, Stockholms Musikpedagogiska Institut, Ingesunds musikskola eller Framnäs folkhögskola, Musikinstruktörsexamen vid Ingesund eller Framnäs med sång som huvudämne.

Solosångklass vid musikhögskola eller musikkonservatorium i Göteborg/Malmö.

Operasångarutbildning.

Skådespelarutbildning vid statlig scenskola eller motsvarande skola.

Ämneslärarutbildning.

Klasslärarutbildning.

Annan utbildning, vari ingått kurs i röst- och talvård av mera kvalificerad art (efter prövning i varje särskilt fall).

d) Goda kunskaper i svenska.

e) Läkarintyg omfattande allmänt friskintyg, speciellt friskintyg från öron-, näs- och halsspecialist, audiogram samt intyg om skärmbildsundersökning.

Inträdesprov

Läs- och talprov

- prosa efter eget val
- dikt efter eget val
- kort dramatiskt avsnitt efter eget val
- prosa och dikt a vista
- kort oförberett anförande
- kort referat av danskt och norskt textavsnitt.

Läs- och talproven syftar till att utröna den sökandes röstliga förutsättningar och förmåga att återge en text med avseende på diktion, inlevelse och stil.

Vid a vistaprovet prövas läsförmågan och vid det oförberedda anförandet förmågan till koncentrerad, avspänd och naturlig fri muntlig framställning.

Referatet klargör om den sökande förstår danska och norska, vilket är önskvärt för att kunna studera facklitteratur på dessa språk.

Gehörsprov

a) analys av röst och uttal dels av okänt objekt, dels av bandat material

b) förmåga att återge intervaller och rytmer

c) sång av valfri visa utan ackompanjering.

Gehörsproven syftar till att pröva den sökandes möjlighet att uppfatta och bedöma det karaktäristiska i rösten och talet hos okänd person samt att visa förmåga att kunna uppfatta olika musikaliska och språkliga rytmer och att visa lyhörddhet för olika tonkvaliteter.

I sista provet har den sökande tillfälle att visa eventuella sångliga förutsättningar.

7.3.6 Examination

Studierna leder fram till en examen, kallad *logonomexamen*. Den som avlagt denna examen äger rätt att anta titeln *logonom*.

Examensämnen är: Röstorganets och örats anatomi och fysiologi, röst- och talvård, prosodi och stil, muntlig framställning samt undervisningsskicklighet.

Examensproven bedöms av en *examensnämnd* bestående av fem personer. I nämnden är skolans rektor självskriven ledamot. Vidare skall ingå en expert utsedd av skolöverstyrelsen, en expert från teaterutbildningen samt två lärare vid skolan, av vilka den ena skall vara huvudlärare i respektive examensämne.

Elev skall vidare undergå *tentamen* för respektive lärare i följande ämnen: röst- och talrubbnings och deras behandling, fonetik och talforskning, psykologi, pedagogik, speciell metodik samt litteraturkännedom. Denna tentamen kan ske skriftligt i ämnena fonetik och talforskning, psykologi samt pedagogik, muntligt i övriga ämnen.

Varje elev skall skriva en *uppsats* över någon fråga inom det i andra årskursen valda specialområdet.

Betygsättning sker enligt det för musikutbildningen gällande poängsystemet. För

godkänd examen krävs 80 poäng beräknade enligt följande:

tentamensämnena	14
röstorganets och örats anatomi och fysiologi	6
röst- och talvård	16
prosodi och stil	4
muntlig framställning	16
undervisningsskicklighet	18
uppsats	6
	<hr/>
	80

I övrigt hänvisas till kap. 5.2.5.

I avgångsbetyget skall anges den specialisering eleven valt under andra årskursen.

7.3.7 Behörighet

Logonomexamen ger behörighet att undervisa i röst- och talvård, talteknik, muntlig framställning inom samtliga fält där sådan undervisning förekommer. För behörighet till tjänst som lärare i röst- och talvård vid lärarhögskola och förskoleseminarium samt som talpedagog inom grundskolan fordras förutom logonomexamen sådan grundutbildning som ger behörighet till tjänst inom det allmänna skolväsendet (se under 3.5).

Med hänsyn till att ingen statlig utbildning till logonom tidigare funnits, bör logonombehörighet under en övergångstid ges åt dem som redan nu kan anses äga motsvarande kunskaper och färdigheter. Sådan behörighet utfärdas av en av Kungl. Maj:t tillsatt särskild nämnd, i vilken bör ingå representanter för talpedagogutbildningen, skolöverstyrelsen, den sceniska utbildningen, musikutbildningen och universiteten.

7.3.8 Skolledning och lärare

Undervisningen organiseras som en självständig skola underställd styrelsen för musikhögskolorna (senare den föreslagna styrelsen för högre konstnärlig utbildning). Skolan leds av en *rektor*, som bör vara en person med väl dokumenterade talpedagogiska kunskaper och administrativ förmåga.

Med hänsyn till undervisningens speciella karaktär med inriktning mot ett mycket vid-

sträckt arbetsfält bör ett särskilt *utbildningsråd* knytas till skolan. Detta utbildningsråd kan vara identiskt med den nämnd, som under en övergångstid ger logonombehörighet åt talpedagoger (se under 7.3.7).

Antal lärartimmar per vecka blir vid full utbyggnad (två årskurser à 12 elever, se timplan sid. 170) 167 under hösttermin och 165 under vårtermin. Med en tjänstgöringstid av 24 vtr. per lärare innebär detta ett behov av 7 lärare. Bland de ordinarie lärarna bör finnas specialister på teater, talträning, talfelsbehandling och röstpedagogik.

7.3.9 Lokalisering

Med hänsyn till att tillgången på kvalificerade lärare till en början blir starkt begränsad föreslår kommittén att utbildningen under de första fem åren koncentreras till *en* skola, förslagsvis placerad i Stockholm eller Göteborg. Efter de första fem åren kan ytterligare skolor, om så befinnes nödvändigt, inrättas. En andra skola bör lokaliseraras till Norrland, en tredje till södra Sverige.

7.3.10 Lokaler och utrustning

För undervisningen erfordras följande lokaler:

1 föreläsningssal med plats för samtliga lärare och elever

föreläsningar (max. 19 vtr.), klasstimmar (max. 8 vtr.), seminarieövningar (max. 2 vtr.), samlingar m. m. (1 vte.)

1 lektionsrum, större, med plats för 12 elever

seminarieövningar (max. 12 vtr.), gruppövningar (max. 18 vtr.)

3 lektionsrum, mindre, för grupper om 6 elever samt enskild undervisning

gruppövningar (max. 8 vtr.), enskild undervisning (72 vtr.), viss praktikundervisning förlagd till skolan (max. 10 vtr.).

Full beläggning av ett lektionsrum har beräknats till 30 vtr.

I fråga om andra lokaler än undervisningslokaler beräknas följande:

rektor	20 m ²
kanslibitråde	10 m ²
bibliotek, läromedel	20 m ²
vaktmästare, läromedelsproduktion	15 m ²
väntrum	10 m ²
arkiv	5 m ²
lärarrum tillika konferensrum med pentry	40 m ²
elevkårsrum	10 m ²
elevrum med pentry	40 m ²
studierum, 3 st. à 8 m ²	24 m ²
kapprum	
omklädningsrum för rytmik	
toaletter	
städtrum	
förrådsutrymmen	

Beträffande *utrustning* erfordras arbetsprojektor i föreläsningssal och större lektionssalar. Dessa lokaler utrustas även med småbildsprojektor, bandspelare, grammofon, mikrofon, högtalare, radio och TV. En videobandspelare är angelägen på skolan liksom ITV. En bandspelare måste vidare finnas i varje mindre lektionsrum jämte vissa bandspelare till förfogande för elevernas självständiga studier. Föreläsningssalen utrustas med mindre flygel. Piano placeras i den ena av de större lektionssalarna jämte i en av de mindre. I övrigt erfordras plancher, diabilder, ljudbildband, förinspelade och tomma ljudband, litteratur av skilda slag m. m.

7.3.11 Kostnader

Kostnaderna för en logonomutbildning enligt kommitténs förslag skulle uppgå till följande:

Lärlöner	
rektor, ½ kanslibitråde, samt 7 lärare i U 17: 19	400 000
Materiel och utrustning	
1 flygel	12 000
2 pianon	10 000
3 bandspelare, större	7 000
8 bandspelare, mindre	8 000
11 mikrofoner	1 000
3 småbildsprojektorer	1 000
3 grammofonanlägggn.	

med högtalare samt		
FM-tuner	6 000	
1 videobandspelare	5 000	
(ITV-anläggning ev.	30 000)	
materiel, möbler	20 000	70 000
		(100 000)
Omkostnader		
Reseersättningar	6 000	
Reklam	6 000	
Expenser	6 000	18 000
<i>Summa kostnader</i>		488 000

Kostnad per elev och år 20 300 kronor (engångsinvesteringarna medräknade)

17 400 kronor (engångsinvesteringarna ej medräknade)

Till ovanstående kommer lokalkostnader och handledararvoden.

7.3.12 Kursverksamhet

En relativt omfattande kursverksamhet bör kontinuerligt men i synnerhet under de första åren komplettera den ovannämnda utbildningen. Kurserna kan dels vara utbildningskomplettering för sådana personer som tidigare har god talpedagogutbildning men som inte utan vidare kan erhålla logonombehörighet på grund av vissa svagheter i utbildningen, dels fortbildning av verksamma talpedagoger, dels kurser i röst- och talvård samt muntlig framställning främst för olika lärarkategorier.

8.1 Historik

Samtidigt som Kungl. Musikaliska akademien instiftades 1771 lades grunden till akademins samlingar av noter och musiklitteratur. Under 1700-talets senare decennier uppstod kärnan av bibliotekets värdefulla samlingar av musikhandskrifter och musiktryck. Genom större och mindre donationer har biblioteket sedan dess oavbrutet tillväxat och intager i dag en rangställning bland världens musikbibliotek. Samlingarnas omfattning uppskattas till 550 000 nummer musikaler, 21 500 nummer handskrifter, 15 000 stycken brev samt 35 000 band musiklitteratur. I dessa ingår bl. a. ett stort antal autografer av flertalet svenska tonsättare genom tiderna ävensom brev till och från svenska tonsättare och musiker, vidare handskrifter och musiktryck från äldre tider, främst 1700-talet men även 1600- och 1500-talen. Exceptionellt rikhaltigt är beståndet från 1700-talet och biblioteket tävlar här med de största utländska. Det förvaras även flera verk av stora utländska mästare, vilka icke påträffas i något annat bibliotek eller arkiv. Till detta kommer så hela den klassiska och väsentliga delar av den moderna repertoaren av vokal- och instrumentalmusik samt den musikvetenskapliga litteraturen med så gott som kompletta serier av hittills utgivna documenta-verk och tidskrifter, en stor studiepartitursamling samt även en nära nog komplett samling av musiklexika.

Biblioteket fungerar som ett riksbibliotek på musikens område. Det lämnar i stor utsträckning musikalia till hemlån, vilket som regel icke förekommer vid Kungl. biblioteket och universitetsbiblioteken. Det som icke kan lämnas till hemlån, kan genom bibliotekets fotoavdelning i stället reproduceras för låntagarna.

Av de kategorier som använder biblioteket utgör landets över 100-talet orkesterföreningar och musikcirkel en viktig grupp. Genom folkbibliotekens förmedling går också musikmaterial och litteratur ut till utövande musiker och musiksammanslutningar i landsorten. Bibliotekets äldre musikaler omfattas av stort internationellt intresse, vilket tar sig uttryck genom förfrågningar och beställningar av reproduktioner från utländska musikforskare.

Den direkta utlåningen, som omfattar såväl hemlån som läsesalslån, går till 80 % till musikforskare, musikkritiker, sångare och instrumentalister i Stor-Stockholm och till 20 % till lärare och elever vid Musikhögskolan.

8.2 Organisation

Biblioteket leds av en överbibliotekarie, vars åligganden fastställs i akademins stadgar. Under honom är verksamheten organiserad på tre avdelningar, en för låneexpedition och läsesalar, en handskriftsavdelning, en katalog- och förvärvsavdelning. Dessa av-

delningar leds av befattningshavare i förste bibliotekaries eller bibliotekaries tjänsteställning. Förutom dessa enheter finns mindre, separata, såsom bokbinderi och fotoavdelning, vaktmästeriavdelning, och notskrivcentral.

8.3 Administration

Det löpande arbetet inom biblioteket ledes av respektive avdelningschef, som i enskilda eller gemensamma konferenser delges ledningens synpunkter på verksamhetens bedrivande samt avger fortlöpande rapporter om verksamheten.

Bibliotekschefen har till sitt förfogande en sekreterare. Utom sedvanliga sekreteraruppgifter såsom korrespondens m. m. handlägger sekreteraren kassagöromål inom biblioteket, redovisar användningen av vissa medel till akademiens kamrer.

8.4 Lånefrekvens

Biblioteket hölls under 1967 öppet 281 dagar, därav januari-maj och september-december: måndag-fredag 11-15 och lördag 11-13 samt tisdags- och fredagskvällar 17.30-19.30 och låneexpeditionen måndag-lördag 11-13 samt tisdags- och fredagskvällar 18-19. Under månaderna juni-augusti hölls läsesalen öppen endast måndag-fredag 11-15 och låneexpeditionen endast måndag-fredag 11-13.

Antalet besökare uppgick under 1967 till 13 102 (motsvarande siffra 1966 var 11 887). Medeltal besökare per dag 46,6 (1966: 42,3).

Lokala lån utgjorde 1967: 20 794

Interurbana lån 1967: 32 838

till bibliotek	3 857
till orkesterföreningar	27 189
till utlandet	1 792

Summa 32 838

Summa interurbana lån 32 838

Summa hemlån 53 632

Läsesalslån 7 265

Total utlåning 60 897

Reproduktionsverksamheten:

År 1967 expedierades 8 987 fotostat, micro- och ljuskopieringar (1966: 4 563).

Antalet framställda xeroxkopior var under året 12 083 (1966: 7 521).

Biblioteket höll under året 1967 142 utländska och 36 svenska tidskrifter.

8.5 Lokalförhållanden

Biblioteket är inrymt i akademiens gamla byggnad vid Nybrokajen 11 i Stockholm. De för allmänheten avsedda utrymmena (låneexpedition och läsesalar) ligger i bottenvåningen, personalens arbetsrum i såväl bottenvåningen som en trappa upp, bokmagasinen i en souterrainvåning. De för allmänheten avsedda utrymmena har under de senaste åren utvidgats betydligt men bedömes som alltjämt icke tillräckliga. Efter en planerad komplettering av bibliotekets katalog med en ny alfabetisk musikkatalog (8 katalogskåp) blir de helt otillräckliga. Vidare finnes f. n. inte plats för installation av uppspelningsapparater och lyssnarplatser. En rad andra utrymmen såsom maskinskrivningsrum, garderob, toaletter m. m. saknas även.

Utrymmena för magasinering av bibliotekets värdefulla material är helt otillräckliga och situationen här måste betecknas som synnerligen otillfredsställande. Den är det av två skäl. Dels måste värdefulla musikalsamlingar placeras där säkerheten icke är fullt tillfredsställande eller där fara för förstöring hotar och dels måste samlingar som används av forskningen splittras på olika lokaler, då ej utrymme i biblioteket längre finns, med det resultatet att framtagningen blir arbetskrävande och dyrbar (transporten) och väntetiderna långa för låntagaren.

8.6 Kommittén

Som framgår av redogörelsen ovan utnyttjas biblioteket inte i någon större omfattning av de studerande vid musikhögskolan. Sedan musikhögskolan flyttade från Nybrokajen till Valhallavägen har elevernas besöks- och

lånefrekvens minskat med omkring 20 %.

Kommittén finner detta förhållande otillfredsställande. Eleverna på musikhögskolan måste få tillgång till ett modernt institutionsbibliotek med ändamålsenliga lokaler och en god service. Enligt kommitténs bedömning skulle ett sådant bibliotek, förlagt inom musikhögskolans kommande nybyggnad, komma att betyda en väsentligt ökad besöks- och lånefrekvens – jämfört med nuvarande förhållande troligen med minst det dubbla.

För att täcka behovet av biblioteksservice såväl för allmänheten som för elever och lärare vid de institutioner, som av kommittén föreslagits bli inrymda i den kommande nybyggnaden vid Valhallavägen i Stockholm, krävs bl. a. ett bibliotek, som har ett betydligt längre öppethållande än vad Musikaliska akademiens bibliotek idag kan erbjuda. Lokalerna måste göras ändamålsenliga med forskarrum, lyssnarrum, konferensrum, läsesal, arkiv för ljudande material etc. Vid utformningen och utrustningen av lokalerna måste också hänsyn tas till alla de nya läromedel – inte minst på ljudsidan – som kommer att krävas i den framtida musikutbildningen på högskolenivå.

I det av byggnadsstyrelsen föreslagna lokalprogrammet för musikhögskolan i Stockholm ingår också utrymmen för Musikaliska akademiens bibliotek. En biblioteksdepå i Bålsta skulle inrymma det mindre frekventa materialet, som därvid inte blir omedelbart tillgängligt, men som kan tas fram efter beställning.

Till dess att staten i modern tid via statsbudgeten började ge anslag till Musikaliska akademiens bibliotek utgjordes biblioteket endast av en ringa del av de nuvarande samlingarna. De nuvarande samlingarna är delvis uppbyggda genom donationer till Musikaliska akademien: detta gäller i första hand handskrifter. Men den övervägande delen har byggts upp med statsmedel, vilket i hög grad får ses mot bakgrund av att Musikaliska akademien haft hand om den högre musikutbildningen vid musikhögskolan i Stockholm. Enligt kommitténs mening före-

ligger mycket stora svårigheter att bedöma äganderätsfrågorna utan en mera omfattande utredning – särskilt som många gränfall torde förekomma mellan vad som kan anses tillhöra Musikaliska akademien och vad som kan anses tillhöra staten.

Musikaliska akademiens bibliotek fyller en viktig uppgift på många fronter. Funktionellt bl. a. genom att ge service åt den högre musikutbildningen. Verksamheten är idag inte helt statlig. Samma förhållande gäller Musikaliska akademien, som dels är en akademi, dels fullgör vissa funktioner som statlig myndighet. Ett genomförande av kommitténs förslag om inrättande av en särskild styrelse för den högre musikutbildningen i landet skulle medföra att en viktig motive-ring för att även i fortsättningen driva Musikaliska akademiens bibliotek med statliga medel skulle falla bort.

Kommittén föreslår därför att staten avtalar med Musikaliska akademien om att överta driften av biblioteket. Genom ett sådant förfarande behöver man inte närmare utreda äganderätsförhållandena i biblioteket. Den föreslagna anordningen gör det möjligt för Musikaliska akademiens bibliotek att utan direkta statsmedel till Musikaliska akademien fylla samma uppgifter som f. n. men i utökad omfattning.

Kommitténs förslag kan sammanfattas i följande punkter.

A. Musikaliska akademiens bibliotek förlägges i den kommande nybyggnaden för musikhögskolan i Stockholm. Detta bibliotek kommer då att bestå av huvudbibliotek och institutionsbibliotek. En biblioteksdepå inrättas i Bålsta för mindre frekvent material.

B. Institutionsbiblioteken vid musikhögskolorna i Göteborg och Malmö inrättas som filialer till biblioteket i Stockholm.

C. Genom avtal mellan staten och Musikaliska akademien överlämnas driften av Musikaliska akademiens bibliotek till Styrelsen för musikhögskolorna.

D. Äganderätten till samlingarna i Musikaliska akademiens bibliotek förblir alltjämt delad mellan Musikaliska akademien och staten.

E. Överbibliotekarien blir föredragande i biblioteksärenden inför SfM även vad avser institutionsbiblioteken i Göteborg och Malmö.

F. Biblioteket får sin verksamhet reglerad i stadgan för SfM, musikhögskolorna och musikpedagogiskt centrum.

9.1 Skolstadgan m. fl. stadgor

Vid en genomgång av i vilken utsträckning utredningens överväganden och förslag kan komma att påverka utformningen av författningar, stadgor och andra bestämmelser har utredningen funnit följande. *Kyrkomusikerstadgan* och därtill hörande bestämmelser synes kunna lämnas åt sidan eftersom den är föremål för bearbetning av en annan utredning. Avveckling av skolkanorstjänsten torde beaktas i det sammanhanget.

Motsvarande gäller även *övningslärarstadgan*.

Vad angår *lärarutbildningen* stadgar 1 § i Kungl. Maj:ts stadga för lärarhögskolorna (SFS 1968: 318) bl. a. att lärarutbildningen har till uppgift att utbilda . . . »dels de övriga slag av lärare, som anges i denna stadga eller annan bestämmelse, som Kungl. Maj:t meddelar». I 47 § stadgas att Kungl. Maj:t skall meddela särskilda bestämmelser om behörighet att antagas som studerande på respektive låg- och mellanstadielärlinje.

Kungl. Maj:t har 16.2.1968 meddelat provisoriska bestämmelser om tillträde till lärarhögskolas klasslärlinje m. m. och i anslutning därtill har SÖ 5.4.1968 meddelat anvisningar. Bestämmelserna berör bl. a. även vissa krav på förkunskaper i musik m. m. Vidare har SÖ till Kungl. Maj:t 20.6.1968 ingivit förslag till provisoriska

tjänster som lärare i övningsämne och läroämne, där – bl. a. – tvåämneskombinationen musik och historia tagits upp.

Utformningen av bestämmelser rörande å ena sidan ämneslärare med musik och å andra sidan av musikundervisningen föranledda särskilda behörighetsregler för låg- och mellanstadielärare synes böra ske i samarbete med de instanser, som utarbetar de i 47–49 §§ förutsedda bestämmelserna. Hithörande problem torde slutgiltigt kunna lösas först efter en särskild utredning om övninglärares utbildning.

Då det gäller *förskollärarytbildningen* (K. br. 29.4.1964) synes bestämmelser motsvarande de inträdesfordringar, som nu gäller enligt seminariestadgan (SFS 1958: 427) på lämpligt sätt böra inarbetas i en kommande förskoleseminariestadga (motsvarande) till överensstämmelse med utredningens intentioner.

Vad angår de nu gällande reglerna om *behörighet till olika slag av lärartjänster* är bl. a. frågan om uppmjukning av gränserna mellan läroämnena och övningsämnena föremål för överväganden i en expertgrupp inom skolöverstyrelsen och torde även komma att beröras av den aviserade övningslärarytredningen. Kommitténs synpunkter bör beaktas i dessa sammanhang.

I fråga om inordnande av *den frivilliga musikundervisningen* i det allmänna skolväsendet enligt kommitténs förslag, föreslås respektive timplaner (grundskolan – SFS

1962: 480, gymnasiet SFS 1965: 30 och fackskolan 1965: 36) bli ändrade enligt följande. Beträffande kursplaneändringar bör uppdrag lämnas till SÖ att utarbeta förslag.

Grundskolan (Läroplan för grundskolan, SÖ:s skriftserie 60 s. 109–121)

Allmänna bestämmelser (s. 109)

3. Där genom skolans ----- på flera ämnen.

Vid all frivillig musikundervisning bör samordning ske mellan olika stadier samt, där så är möjligt och lämpligt, med motsvarande undervisning på det gymnasiala stadiet och – i förekommande fall – med icke statsbidragsberättigad frivillig musikundervisning som skolstyrelsen anordnar med länskolnämndens medgivande.

Lågstadiet. Mellanstadiet (s. 111)

1. Klasstyp a och A

Anmärkningar -----

6. Härutöver må anordnas frivillig undervisning i musik (körsång, instrumentalmusik, solosång). Undervisningens omfattning beräknas

i årskurs 2 för förberedande gruppundervisning i sång och spel efter en veckotimme per klass,

i årskurs 3 dels för fortsatt gruppundervisning i sång och spel efter en veckotimme per klass, dels för instrumentalandervisning efter en veckotimme för varje påbörjat trettiotal elever i årskursen i kommunen,

i årskurs 4–6 dels för instrumentalmusik och solosång efter en veckotimme för varje påbörjat tjugotal elever, dels för körsång efter en veckotimme för varje påbörjat trettiotal deltagande elever, allt inom årskurserna 4–6 i kommunen.

2. Klasstyp a och A av hjälpklasser (s. 113)

----- Anmärkningar

5. Beträffande frivillig musikundervisning (körsång, instrumentalmusik, solosång)

se timplan för klasstyp a och A), anmärkning 6.

Samma formulering görs av:

3. Klasstyp b och B 1

anmärkning 3 (s. 114)

4. Klasstyp B 2

anmärkning 3 (s. 115)

5. Klasstyp B 3

anmärkning 4 (s. 116)

Högstadiet (s. 117)

Timplan 1 -----

Anmärkningar -----

2. Härutöver må anordnas frivillig undervisning i musik (körsång, instrumentalmusik, solosång). Undervisningens omfattning beräknas dels för instrumentalmusik och solosång efter en veckotimme för varje påbörjat femtontal elever på högstadiet, dels för körsång efter en veckotimme för varje påbörjat trettiotal deltagande elever på högstadiet.

Gymnasiet (Läroplan för gymnasiet, SÖ:s skriftserie 80 s. 77)

7.5 Frivillig undervisning utanför schematid.

Utanför schematid meddelas ----- tid vid skolenheten:

instrumentalmusik och solosång 1 veckotimme för varje påbörjat femtontal elever, körsång en veckotimme för varje påbörjat trettiotal deltagare,

teckning -----

----- mellan olika skolenheter, ävensom – beträffande instrumentalmusik, solosång och körsång – i förekommande fall med icke statsbidragsberättigad frivillig musikundervisning, som skolstyrelsen anordnar med länskolnämndens medgivande.

Samma ändring görs i de likalydande bestämmelserna beträffande *fackskolan* (Läroplan för fackskolan, SÖ:s skriftserie 81 s. 76 punkt 6.4).

Bestämmelser om *statsbidrag* till den frivilliga musikundervisningen bör med hän-

syn till den föreslagna successiva utbyggnaden tills vidare meddelas i form av Kungl. brev för att senare inarbetas i respektive statsbidragskungörelser. Sakinnehållet föreslås bli att statsbidrag till undervisning som avser frivillig instrumentalmusik, solosång och körsång skall utgå för budgetåret 1969/70 med 50 %, 1970/71 med 60 %, 1971/72 med 70 %, 1972/73 med 80 %, 1973/74 med 90 % samt fr. o. m. 1974/75 med 100 %. Härvid har kommittén bortsett från kommunandelsbeloppen.

I övrigt synes kommitténs förslag ge anledning till följande förslag till *ändringar och tillägg i skolstadgan*.

<i>1 kap. 4 § (tabellen)</i>	<i>Poäng</i>
1. d) Frivillig musikundervisning (instrumentalmusik, solosång, körsång), varje fullt 15-tal veckotimmar	0,5
2. Gymnasiet	
a) varje påbörjat 30-tal elever inom varje årskurs av skolenhet	1,5
b) frivillig musikundervisning (instrumentalmusik, solosång, körsång), varje fullt 15-tal veckotimmar	0,75
3. Fackskolan	
a) varje påbörjat 30-tal elever inom varje årskurs av skolenhet	1,5
b) frivillig musikundervisning (instrumentalmusik, solosång, körsång), varje fullt 15-tal veckotimmar	0,75
4. d) frivillig musikundervisning (instrumentalmusik, solosång, körsång), varje fullt 15-tal veckotimmar	0,75

5 kap. 9 §

Ämnen på lågstadiet — — — hembygdskunskap, musik (jämte frivillig musikundervisning), slöjd och gymnastik.

Ämnen på mellanstadiet — — — naturkunskap, musik (jämte frivillig musikundervisning), teckning — — — etc.

Utöver i timplan avsedd undervisning enligt ovan må efter medgivande av länskolnämnden men utan statsbidrag anordnas frivillig undervisning i instrumentalmusik, solosång och körsång.

5 kap. 10 §

I årskurserna 7 eller 8 — — — fysik, musik (jämte frivillig musikundervisning), teck-

ning — — — etc.

Utöver i timplan avsedd undervisning enligt ovan må efter medgivande av länskolnämnden men utan statsbidrag anordnas frivillig undervisning i instrumentalmusik, solosång och körsång.

5 kap. 14 §

Obligatoriska ämnen — — — musik (jämte frivillig musikundervisning), teckning och slöjd.

Obligatoriska ämnen — — — musik (jämte frivillig musikundervisning), teckning och engelska.

5 kap. 15 §

Utöver i timplan avsedd undervisning enligt ovan må efter medgivande av länskolnämnden men utan statsbidrag anordnas frivillig undervisning i instrumentalmusik, solosång och körsång.

8 kap. 20 §

— — — meddelade bestämmelser.

I tjänst som musiklärare må jämväl efter länskolnämndens medgivande kunna ingå tjänstgöring som kyrkomusiker ävensom tjänstgöring i statsunderstödd studiecirkelverksamhet i musik.

9 kap. 2 §

— — — för arbetsområdet.

Där omständigheterna så påkallar må — efter medgivande av länskolnämnden — särskild studierektorstjänst i musik kunna inrättas.

9 kap. 7 §

— — — och studierektor.

Finnes i kommun studierektor i musik skall denne — förutom annat — under skolstyrelsen och skolchefen ha den omedelbara ledningen av den musikaliska verksamheten vid kommunens skolväsande enligt särskild instruktion av skolöverstyrelsen.

9 kap. 8 §

(Uppdrag bör lämnas SÖ att utarbeta förslag till ändring av bestämmelserna i Kungl. brev 3.3.1967 med hänsyn till förekomsten av studierektor i musik, som förslagsvis bör meddela undervisning lägst 5 veckotimmar.)

10 kap. 40 §

— — — eller textilslöjd.

»Föreligger med hänsyn till undervisningen i övningsämne på högstadiet — *beträffande musiken även låg- och mellanstadiet* — varaktigt behov — — — skall inrättas.

I tjänst i musik kan ingå enbart klassundervisning eller enbart frivillig musikundervisning eller en kombination av båda.

10 kap. 42 § 2 mom.

— — — tillhörande skola, styrelsen för musik-
högskolorna, högre lärarinneseminarier — — —

10 kap. 43 §

Ämne

Utbildning

— — —

— — —

Musik

Ämnesutbildning i musik vid musikfackskola eller musikhögskola jämte praktisk lärarutbildning vid lärarhögskola eller, enligt vad överstyrelsen därom föreskriver, motsvarande utbildning vid tidigare lärarutbildningsanstalter.

10 kap. 45 § tredje stycket

Ingå i tjänsten två ämnen — *beträffande musik olika ämnesdelar*, av vilka det ena ämnet (*den ena ämnesdelen*) medför högre lönegrad än det andra, och hänföres läraren till den högre lönegraden, skall förstnämnda ämne (ämnesdel) ingå i tjänsten med minst åtta veckotimmar.

Det andra ämnet (ämnesdelen) må då i lönehänseende — — — ämne (ämnesdel).

10 kap. 50 §

f) i kyrkomusikalisk verksamhet ävensom i statsunderstödd studiecirkelverksamhet i musik efter medgivande av länskolnämnden beträffande lärare i musik.

10 kap. 51 §

— — — under en sådan termin.

Fyllnadstjänstgöringens omfattning i kyrkomusikalisk verksamhet och i studiecirkelverksamhet beräknas enligt vad därom särskilt bestämmes (SÖ:s anvisningar).

10 kap. 57 §

Beträffande högstadiet — *i fråga om musik även låg- och mellanstadiet* — må länskolnämnden etc.

— — — — —

Beträffande låg- och mellanstadiet *i övrigt* må länskolnämnden etc.

10 kap. 58 §

— — — skolans rektor.

Där fyllnadstjänstgöring ifrågasättes i annat fall än ovan sagts skall jämväl företrädare för berörda verksamhet beredas tillfälle att deltaga i planeringen.

Om så finnes — — —

Anm. till 10 kap. 59 §: Kyrka och studieförbund kan ej av skolmyndighet tvingas att anordna fyllnadstjänstgöring.

11 kap. 8 §

Undervisning i instrumentalmusik — — — enligt 7 §.

Utöver i timplan avsedd undervisning enligt ovan må efter medgivande av länskolnämnden men utan statsbidrag anordnas frivillig undervisning i instrumentalmusik, solosång och körsång.

14 kap. 3 §

— — — medger det.

Där omständigheterna så påkallar må —

efter medgivande av länskolnämnden – särskild studierektorstjänst i musik kunna inrättas.

14 kap. 7 §

Rektor och studierektor – – – meddela någon undervisning.

Särskild studierektor i musik är skyldig att meddela undervisning det antal veckotimmar som länskolnämnden för varje läsår bestämmer i enlighet med särskilda föreskrifter som Kungl. Maj:t meddelar (se 9 kap. 8 § Ss).

15 kap. 2 §

Fackskolan omfattar tvåårig utbildning enligt de linjer och grenar samt den variant som anges i följande uppställning.

Mellan årskurs 1 – – – meddelas av överstyrelsen.

För musikalisk yrkesutbildning må enligt vad därom särskilt stadgas anordnas ett påbyggnadsår vid fackskola med musiklinje.

Årskurs I

Sociallinje (So) – – –

– – – kemiteknisk gren (K)

Musiklinje (Mu)

allmän gren (A)

kyrkomusikalisk gren (Ky)

underhållningsmusikalisk gren (U)

pianoteknisk gren (P)

Årskurs II

Sociallinje (So) – – –

– – – kemiteknisk gren (K)

Musiklinje (Mu)

allmän gren (A)

kyrkomusikalisk gren (Ky)

underhållningsmusikalisk gren (U)

pianoteknisk gren (P)

15 kap. 7 §

– – – biokemi och kemiteknik,

de musikaliska läroämnena instrument, sång, gehörsutbildning med satslära, musikhistoria med formlära, rytmik och improvisation, pedagogik–metodik, muntlig framställning, ensemble, körsång, dirigerings, liturgisk sång och liturgisk dirigerings, litur-

gik, orgelkunskap, ackompanjemang och repertoarkännedom, satslära med arrangemang, tillämpad matematik–fysik–kemi, yrkesritning och mätteknik, varukännedom och arbetsteknik.

Övningsämnen – – – etc.

15 kap. 8 §

Undervisning i instrumentalmusik – – – enligt 7 §.

Utöver i timplan avsedd undervisning enligt ovan må efter medgivande av länskolnämnden men utan statsbidrag anordnas frivillig undervisning i instrumentalmusik, solosång och körsång.

15 kap. 15 §

– – – vara lägst tolv.

I fråga om gren av musiklinje stadgas särskilt.

16 kap. 11 §

– – – (tillägg nederst i tabellen, respektive:)

– – –

Musiklinje

Musiklinje

– – –

samtliga grenar

16 kap. 17 §

– – – är fackskolingenjör.

Den som slutfört lärokurs vid musiklinje jämte påbyggnadsår är musikpedagog, kantor eller pianotekniker.

18 kap. 4 §

– – – i grundskolan.

Samma formulering som ovan (14:3) alltså: Där omständigheterna – – –

Skolstadgan 20–24 kap. (Yrkesskolan)

Beträffande yrkesskolan avvaktas proposition. Det är kommitténs mening att ensartade principer bör tillämpas inom yrkesskolan och den kommande gymnasieskolan.

25 kap. 20 §

— — — ställes till länsskolnämnden.

Ordinarie tjänst som studierektor vid skolenhet med gymnasium — *ävensom ordinarie tjänst som studierektor i musik* — till-sattes etc.

25 kap. 22 §

Arvodestjänst som studierektor — *ävensom arvodestjänst som studierektor i musik* — vid fackskolan eller — — — etc.

25 kap. 24 §

Tredje stycket (om skolkantorer) utgår.

Övergångsbestämmelser (bl. a.)

Angående avveckling av tjänst som skolkantor meddelar Kungl. Maj:t särskilda bestämmelser.

Anvisningar och närmare föreskrifter i samband med ikraftträdandet av denna kungörelse meddelas av skolöverstyrelsen.

9.2 Förslag till stadga för styrelsen för musikhögskolorna, musikhögskolorna och musikpedagogiskt centrum

KUNGL. MAJ:T:S STADGA

för styrelsen för musikhögskolorna, musikhögskolorna och musikpedagogiskt centrum; given Stockholms slott den

Kungl. Maj:t har funnit gott förordna som följer.

9.2.1 Allmänna bestämmelser

1 §.

Allmänna verksstadgan den 3 december 1965 (nr 600) skall med undantag av 3 § 1. och i fråga om lärarpersonalen 14 § tillämpas på styrelsen för musikhögskolorna, musikhögskolorna och musikpedagogiskt centrum.

9.2.2 Styrelsen

Uppgifter

2 §.

Styrelsen är central förvaltningsmyndighet för musikhögskolorna och musikpedagogiskt centrum.

Styrelsen skall också driva biblioteksverksamheten med Musikaliska akademiens bibliotek enligt avtal mellan staten och Musikaliska akademien.

3 §.

Det åligger styrelsen särskilt att ansvara för den högre musikutbildningen.

4 §.

Inom sitt verksamhetsområde företräder styrelsen staten såväl vid som utom domstol.

Organisation

5 §.

Ledamöter av styrelsen är en förvaltningschef och sex andra ledamöter, som Kungl. Maj:t utser särskilt. Bland ledamöterna förordnar Kungl. Maj:t en ordförande och en vice ordförande.

I styrelsen ingår representanter för universitetskanslersämbetet eller skolöverstyrelsen samt arbetsmarknadsstyrelsen, Musikaliska akademien, konsertväsendet och Sveriges Radio.

För de ledamöter som Kungl. Maj:t utser särskilt, förordnar Kungl. Maj:t personliga suppleanter.

6 §.

Förvaltningschefen är chef för styrelsen.

Hos styrelsen finns en sektion för ärenden om planering och utbildning, som förestås av förvaltningschefen, och en sektion för administrativa ärenden, som förestås av annan tjänsteman hos styrelsen.

7 §.

Hos styrelsen är i övrigt anställda tjänstemän enligt personalförteckning samt annan

personal i mån av behov och tillgång på medel.

I mån av behov och tillgång på medel äger styrelsen anlita experter och sakkunniga.

Ärendenas handläggning

8 §.

I plenum, som består av styrelsens samtliga ledamöter, avgöres

1. viktigare författningsfrågor,
2. viktigare frågor om organisation, arbetsordning eller tjänsteföreskrifter,
3. frågor om inträdesprov, ämnesplaner och examination,
4. frågor om förslag till anslagsframställning hos riksdagen och andra frågor av större ekonomisk betydelse,
5. frågor om tillsättning av tjänst i lägst lönegrad A 23 eller U 15,
6. frågor om disciplinstraff, åtalsanmälan, flyttningsskyldighet, avstängning från tjänsten eller läkarundersökning,
7. andra frågor som förvaltningschefen hänskjuter till plenum.

9 §.

I pleniärende är styrelsen beslutför när förvaltningschefen och minst fyra andra ledamöter är närvarande. När ärende av större vikt handlägges, bör om möjligt samtliga ledamöter vara närvarande.

Som styrelsens beslut gäller den mening varom de flesta förenar sig eller vid lika röstetal den mening som förvaltningschefen biträder. Om omröstning i fråga som avses i 8 § 6. gäller särskilda bestämmelser.

Är pleniärende så brådskande att styrelsen icke hinner sammanträda för behandling av ärendet, avgöres detta genom meddelanden mellan förvaltningschefen och minst fyra andra ledamöter. Kan ärendet icke lämpligen avgöras på detta sätt, får förvaltningschefen besluta ensam i närvaro av den föredragande till vars uppgifter ärendet hör. Beslut som fattas enligt detta stycke skall anmälas vid nästa plenum.

10 §.

Ärende som icke skall avgöras i plenum eller i särskild ordning enligt denna stadga avgöres av förvaltningschefen ensam.

11 §.

I arbetsordning eller genom särskilt beslut får förvaltningschefen överlämna åt överbibliotekarien, rektor vid musikhögskola, chefen för musikpedagogiskt centrum eller annan tjänsteman inom styrelsens verksamhetsområde att i förvaltningschefens ställe avgöra ärende eller grupp av ärenden som icke är av sådan beskaffenhet att prövningen bör ankomma på förvaltningschefen.

12 §.

När förvaltningschefen är hindrad att utöva sin tjänst, utövas den av hans ställföreträdare.

13 §

Uppkommer hinder för såväl förvaltningschefen som dennes ställföreträdare fullgöres förvaltningschefens åligganden av den tjänsteman inom styrelsens verksamhetsområde som förvaltningschefen bestämmer.

14 §.

I förvaltningschefens frånvaro må ej fattas beslut av större vikt som kan anstå utan olägenhet eller utan hans medgivande vidtagas åtgärd, som rubbar eller ändrar av styrelsen meddelade föreskrifter eller tillämpade grunder.

Bestämmelserna i första stycket gäller även vid ledighet på förvaltningschefstjänsten, till dess Kungl. Maj:t bestämmer annat.

15 §.

Ärende avgöres efter föredragning som ankommer på chefen för den sektion dit ärendet hör eller på särskilt förordnad föredragande. Biblioteksärenden föredrages av överbibliotekarien. I arbetsordning eller genom särskilt beslut får bestämmas att ärende som handlägges enligt 11 § får avgöras utan föredragning.

Ordföranden får själv övertaga beredning och föredragning av ärende.

9.2.3 Musikhögskolorna

16 §.

Musikhögskolor finns i Stockholm, Göteborg och Malmö.

Uppgifter

17 §.

Musikhögskolorna har till uppgift att meddela konstnärlig och pedagogisk utbildning i musik samt att anordna examination enligt bestämmelser i denna stadga.

18 §.

Vid musikhögskolorna meddelas undervisning på följande utbildningslinjer.

1. Musiklärarlinje

A för utbildning av musiklärare med ämneskombinationen musik och annat ämne

B för utbildning av ett-ämnesmusiklärare

2. Musikpedagoglinjer

3. Kyrkomusikerlinje

4. Instrument- och solosångklasser

5. Koristiska

6. Dirigentklass

7. Kompositionsklass

Utöver undervisning enligt första stycket meddelas undervisning för enskilda ämnesstudier i den omfattning styrelsen bestämmer.

Organisation

19 §.

Chef för musikhögskola är en rektor.

Vid musikhögskola är anställda studierektor, professorer, ordinarie och e. o. lektorer, ordinarie, e. o. och extra lärare samt andra tjänstemän enligt personalförteckning samt annan personal i mån av behov.

Studierektorn biträder rektor med den konstnärligt-pedagogiska ledningen vid musikhögskola.

Utbildningslinjerna 1-4 enligt 18 § vid varje musikhögskola förestås vardera av en avdelningsledare.

I de ämnen och ämnesgrupper styrelsen bestämmer finns huvudlärare.

20 §.

Vid varje musikhögskola finns ett lärarråd som består av rektor, studierektor, avdelningsledarna och huvudlärarna.

Lärarrådet är ett rådgivande organ åt rektor och studierektor och har till uppgift att noggrant följa verksamheten vid musikhögskolan och hos rektor föreslå de åtgärder som är påkallade eller i övrigt lämpliga.

Styrelsen meddelar närmare föreskrifter om lärarrådets verksamhet och bestämmer i vilka frågor rektor är skyldig att inhämta lärarrådets yttrande.

Tillträde till musikhögskola

21 §.

Antalet studerande som under ett läsår får vinna tillträde till varje utbildningslinje bestäms av styrelsen.

22 §.

Styrelsen meddelar särskilda föreskrifter om behörighet för tillträde till de olika utbildningslinjerna.

23 §.

Ansökan om tillträde till utbildningslinje vid musikhögskola ställs till styrelsen. Vid ansökan skall fogas handlingar som styrker att sökanden är behörig att antagas till ifrågakörande utbildningslinje samt övriga handlingar som sökanden önskar åberopa.

Betyg inges i styrkt avskrift. Sökande är skyldig att på anfordran uppvisa originalhandling.

I den utsträckning styrelsen bestämmer skall sökande inkomma med läkarintyg, som upprättats i enlighet med de föreskrifter styrelsen utfärdar.

24 §.

Ansökan inges till rektor vid den skola till vilken sökanden önskar tillträde. Styrelsen beslutar inom vilken tid ansökningshandlingarna skall komma in.

25 §.

Inträdesprov till de olika utbildningslinjerna anordnas vid varje musikhögskola vid slutet av varje vårtermin vid tidpunkt som bestäms av styrelsen.

Styrelsen beslutar för varje utbildningslinje i vilka ämnen inträdesprov skall ske samt fastställer sådana prov.

Styrelsen äger tillsätta särskilda nämnder med uppdrag att bedöma inträdesproven eller bestämma att proven skall bedömas på annat sätt.

Beslut om intagning meddelas av styrelsen eller av en av styrelsen tillsatt intagningsnämnd.

Beslut om intagning skall gälla samtliga musikhögskolor där ifrågasvarande utbildningslinje finns inrättad.

Förvaltningschefen, rektorerna för musikhögskolorna och chefen för musikpedagogiskt centrum beslutar om fördelning av intagna elever på tillgängliga platser.

De studerande

26 §.

Styrelsen meddelar ordningsföreskrifter för de studerande vid musikhögskolorna.

27 §.

Studerande som inskrivits vid musikhögskola har att ställa sig till efterrättelse bestämmelser som meddelas av styrelsen.

28 §.

Varje studerande skall under den tid han studerar vid musikhögskola vara medlem i elevkår vid denna.

Undervisningen

29 §.

Läsåret omfattar 40 veckor.

Den del av kalenderåret som ej ingår i läsåret utgör ferier.

Lsåret fördelas på två terminer. Om terminernas förläggning beslutar styrelsen.

30 §

Undervisningen bedrivs i enlighet med ämnes- och timplaner som fastställs av styrelsen.

Ämnesplan skall bestå av grundkurser samt tillvalskurser. Styrelsen bestämmer i vilken omfattning tillvalskurserna är obligatoriska eller frivilliga.

31 §.

Utbildningen på *musiklärarlinjen* är fyraårig. Det fjärde studieåret är förlagt till lärarhögskola.

32 §.

Utbildningen på *musikpedagoglinjerna* är fyraårig. Utbildningstiden kan efter bestämmelser eller beslut i särskilt fall av styrelsen avkortas för elever som studerat ämnen som tillhör pedagoglinjernas ämnesplan vid musikhögskola eller musikfackskola.

33 §.

Utbildningen på *kyrkomusikerlinjen* är fyraårig.

34 §.

Utbildningen i *instrument- och solosångklasserna* är fyraårig, varefter eleven efter godkända grundkurser erhåller avgångsbetyg.

Efter ytterligare högst två års studier kan eleven förvärva diplom.

35 §.

Utbildningstiden i *koristskolan* bestäms av styrelsen. Efter godkända grundkurser erhåller eleven koristbetyg.

36 §.

Utbildningen i *dirigentklassen* är delad i två grenar, orkesterdirigering och kördirigering.

Utbildningstiden i grenen för orkesterdirigering är tre år och i grenen för kördirigering två år om icke styrelsen bestämmer annat. Elev i dirigentklassen kan förvärva diplom efter närmare bestämmelser av styrelsen.

37 §.

Utbildningen i *kompositionsklassen* är treårig.

Examination

38 §.

Utbildningen på musiklärarlinjen, musikpedagoglinjerna och kyrkomusiklinjen skall avslutas med examen. Styrelsen meddelar bestämmelser om fordringar för examen.

Styrelsen äger uppdra åt särskilda nämnder att fastställa och bedöma examensprov.

Personal

39 §.

I lärares allmänna åligganden ingår att följa utvecklingen inom sitt ämnesområde, meddela undervisning i det ämne eller ämnesområde som hans tjänst omfattar, samt förrätta examination,

deltaga i konferenser, kollegier och sammanträden till vilka han kallas i vederbörlig ordning,

handha vården av utbildningsmateriel, ställa sig till efterrättelse de föreskrifter som meddelas av styrelsen och rektor.

40 §.

Genom särskild instruktion bestämmer styrelsen rektors, studierektorns, avdelningsledares, huvudlärares och övriga lärares åligganden samt meddela övriga tjänstgöringsföreskrifter som behövs.

41 §.

Behörig till tjänst som rektor är den som med hänsyn till pedagogiska och musikaliska kvalifikationer och övriga meriter är skickad för tjänsten.

42 §.

Styrelsen fastställer behörighetsvillkor för tjänst som lärare vid musikhögskola.

43 §.

Lärare vid musikhögskola åtnjuter ferier under den tid av verksamhetsåret som ej utgör läsår.

9.2.4 Musikpedagogiskt centrum

Uppgifter

44 §.

Musikpedagogiskt centrum har till uppgift att i samarbete med myndigheter och institutioner inom pedagogikens och musikvetenskapens områden driva musikpedagogiskt utvecklingsarbete och svara för dokumentation av musikpedagogiskt utvecklingsarbete. Av musikpedagogiskt centrum anordnas utbildning av blivande metodiklektorer i musik.

Organisation och personal

45 §.

Chef för musikpedagogiskt centrum är en professor.

Hos musikpedagogiskt centrum är i övrigt anställda tjänstemän enligt personalförteckning samt annan personal i mån av behov och tillgång på medel.

46 §.

Tjänsteman hos musikpedagogiskt centrum är skyldig att på kallelse infinna sig till överläggning hos styrelsen och att efter beslut av styrelsen tjänstgöra hos denna.

Ärendenas handläggning

47 §.

Styrelsen utfärdar arbetsordning för musikpedagogiskt centrum och bestämmer genom denna vilken grupp av ärenden chefen för musikpedagogiskt centrum har att avgöra ensam. Övriga ärenden som rör musikpedagogiskt centrumets verksamhet avgöres av styrelsen.

9.2.5 Gemensamma bestämmelser för styrelsen, musikhögskolorna och musikpedagogiskt centrum

Tjänstetillsättning m. m.

48 §.

Förvaltningschefen vid styrelsen, rektor vid musikhögskola och chefen för musik-

pedagogiskt centrum förordnas av Kungl. Maj:t för högst sex år.

Styrelsens övriga ledamöter förordnas för tre år. Kungl. Maj:t förordnar för viss tid tjänsteman inom styrelsens verksamhetsområde att vara förvaltningschefens ställföreträdare.

Övriga tjänster tillsättes och annan personal antages av styrelsen.

49 §.

Efter förslag av rektor förordnar styrelsen lärare att vara avdelningsledare och huvudlärare.

50 §.

Fråga om anställnings upphörande för tjänsteman vid musikhögskola och musikpedagogiskt centrum i fall som avses i 32 § statstjänstemannastadgan den 3 december 1965 (nr 601) prövas av styrelsen.

51 §.

Lärare har rätt att erhålla tjänstgöringsbetyg. Betyget skall utfärdas inom två veckor efter det läraren begärt det. Betyget utfärdas av styrelsen efter rektors hörande.

Beträffande icke-ordinarie lärare, som tjänstgjort högst 60 dagar under läsåret får i stället för tjänstgöringsbetyg utfärdas intyg om tjänstgöringens art och omfattning. Sådant intyg får utfärdas av rektor.

Atal och disciplinär bestraffning

52 §.

Bestämmelserna i 18 § första stycket statstjänstemannalagen den 3 juni 1965 (nr 274) gäller den som innehar eller uppehåller tjänst som rektor eller chef för musikpedagogiskt centrum.

53 §

Myndighets befogenhet enligt 23 § statstjänstemannalagen utövas av styrelsen. Denna beslutar även i fråga som avses i 26 § samma lag.

9.2.6 Besvär

54 §.

Talan mot beslut av rektor vid musik-högskola och chefen för musikpedagogiskt centrum föres hos styrelsen genom besvär.

Talan mot beslut av styrelsen föres genom besvär hos Kungl. Maj:t.

Talan får icke föras mot beslut om betyg eller tjänstgöringsbetyg.

9.2.7 Övergångsbestämmelser

Denna stadga träder i kraft den då reglementet den 22 november 1940 (nr 960) för musikhögskolan skall upphöra att gälla.

1. Die ...
 2. Die ...
 3. Die ...
 4. Die ...
 5. Die ...
 6. Die ...
 7. Die ...
 8. Die ...
 9. Die ...
 10. Die ...

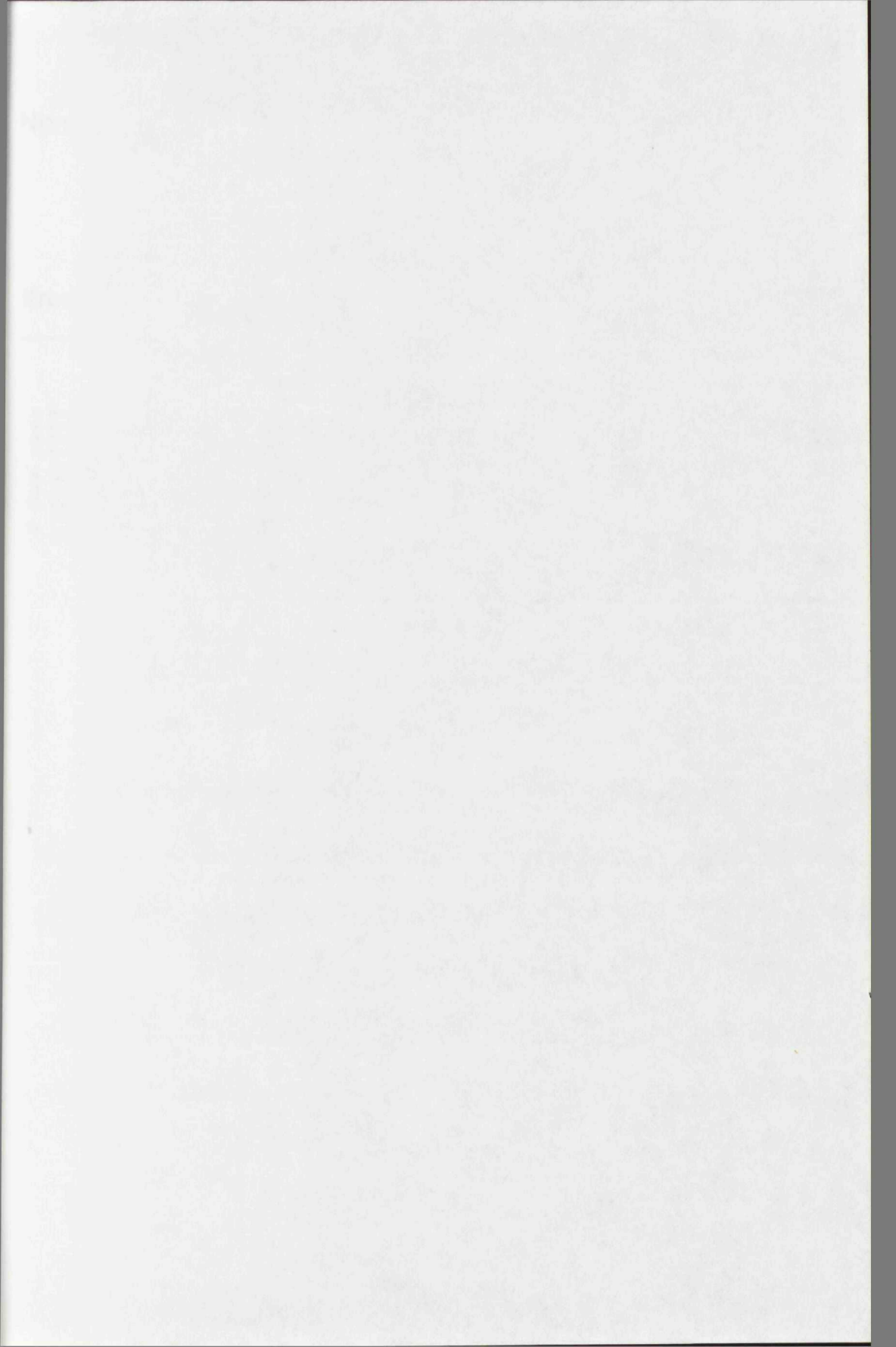
11. Die ...
 12. Die ...
 13. Die ...
 14. Die ...
 15. Die ...
 16. Die ...
 17. Die ...
 18. Die ...
 19. Die ...
 20. Die ...

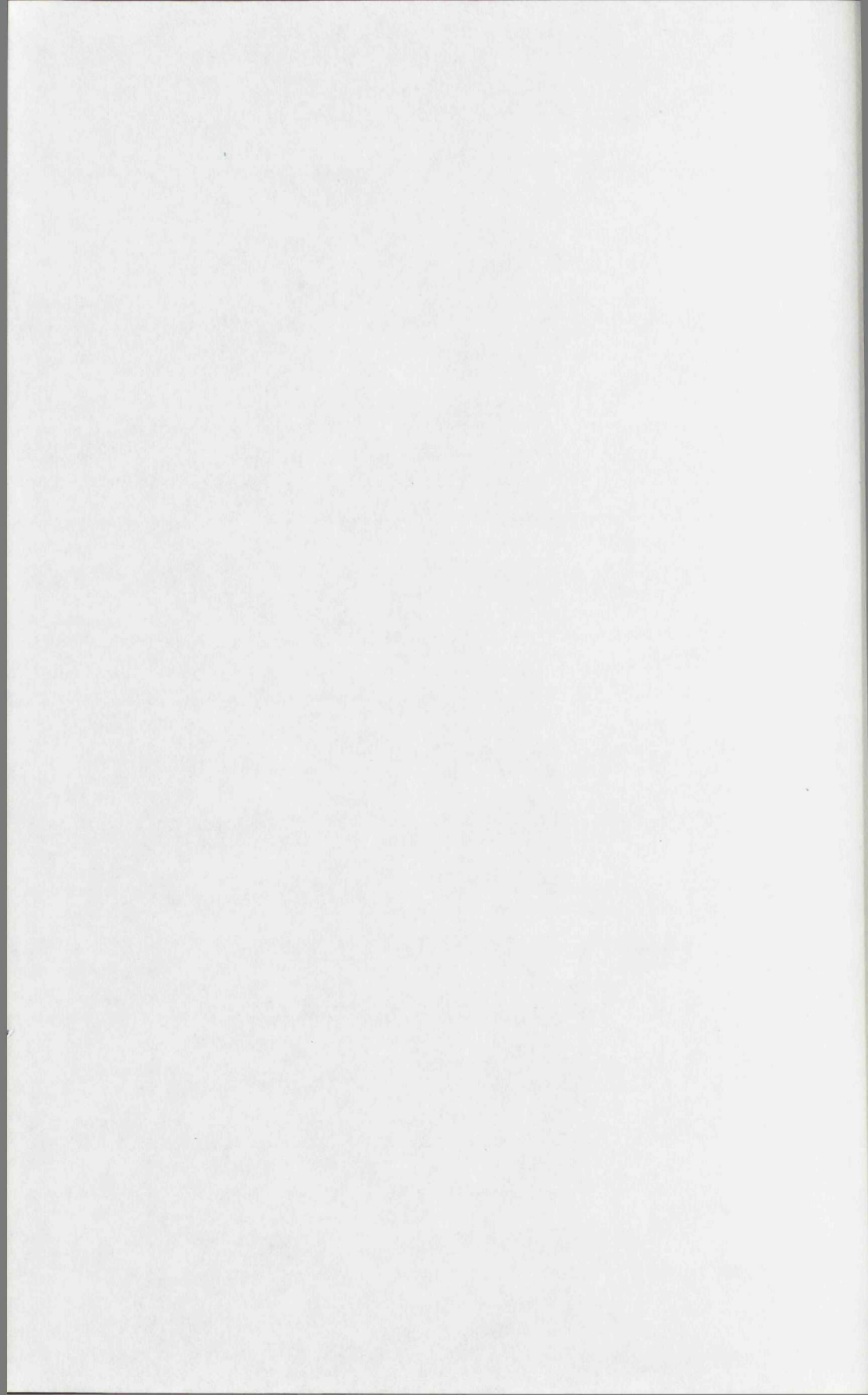
21. Die ...
 22. Die ...
 23. Die ...
 24. Die ...
 25. Die ...
 26. Die ...
 27. Die ...
 28. Die ...
 29. Die ...
 30. Die ...

31. Die ...
 32. Die ...
 33. Die ...
 34. Die ...
 35. Die ...
 36. Die ...
 37. Die ...
 38. Die ...
 39. Die ...
 40. Die ...

41. Die ...
 42. Die ...
 43. Die ...
 44. Die ...
 45. Die ...
 46. Die ...
 47. Die ...
 48. Die ...
 49. Die ...
 50. Die ...

51. Die ...
 52. Die ...
 53. Die ...
 54. Die ...
 55. Die ...
 56. Die ...
 57. Die ...
 58. Die ...
 59. Die ...
 60. Die ...

Nordisk udredningsserie (Nu) 1968

Kronologisk förteckning

1. Nordisk patentråd. Tredje instans i patentsaker.
4. Københavns lufthavns fremtid.
5. Handelsdokumentguide.
6. Konsumentlovgivning i Danmark, Finland, Norge og Sverige.
8. Nordisk gränsregion. Näringspolitik och samhällsservice.
9. Nordic Economic and Social Cooperation.
10. Harmonisering av socialhjälpstiftningen i de nordiska länderna.
11. Langtidsplan for Nordforsk.

Statens offentliga utredningar 1968

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Handläggningen av säkerhetsfrågor. [4]
Trafikmålsutredningar. [19]
Förvaltningslag. [27]
Intersexuellas könstillhörighet. [28]
Verkställighet av utländska domar. [40]
Utsökningsrätt VII. [41]
Dagspressens situation. [48]

Försvarsdepartementet

Ekonomisystem för försvaret. [1]
Ekonomisystem för försvaret. Bihang. [2]
Säkerhetspolitik och försvarsutgifter. [10]

Socialdepartementet

Pensionstillskott m.m. [21]
Företagshälsövård. [44]

Kommunikationsdepartementet

Allmänna vägar. [17]
Parkering. [18]
Bilregistrering. [23]
Lokal trafikservice. [33]
Transportforskningens organisation. [34]
Storlandstingets författning. [35]
Förvaltning och folkstyre. [47]

Finansdepartementet

Koncentrationsutredningen. II. Kreditmarknadens struktur och funktionssätt. [3] III. Industrins struktur och konkurrensförhållanden. [5] IV. Strukturutveckling och konkurrens inom handeln. [6] V. Ägande och inflytande inom det privata näringslivet. [7]
Upphandling av byggnader. Del I. Formerna. [20]
Avstämning av 1965 års långtidsutredning. [24]
Ändrade avskrivningsregler för rörelse- och hyresfastigheter. [26]
1966 års fastighetstaxeringskommittéer. 1. 1965 års allmänna fastighetstaxering. [31]. 2. Fastighetstaxeringens regler och organisation. [32]
Eldistributionens rationalisering. [39]
Affärsveksutredningen. 1. Affärsverken: Ekonomi, konkurrens och effektivitet. Del. 1. [45] 2. Del. 2. Bilagor. [46]

Utbildningsdepartementet

1958 års utredning kyrka-stat: XI. Svenska kyrkan och staten. [11]
Förvaltningen av kyrklig jord m.m. [12]
Läromedelsutredningen. 1. Skolboksleveranser. [14]
2. Läromedel för specialundervisning [36]

1965 års Musikutbildningskommitté. 1. Musikutbildning Sverige. Del I. [15] 2. Del. II. [49]
Studeprognos och studieframgång. [25]
Försig till predikotexter ur Gamla Testamentet för kyrko-
åretssön- och heldagar. [42]

Jorbruksdepartementet

Skogsbrukets planläggningsfrågor. [8]
Virkebalsaner 1967. [9]
Fritidsfisket. [13]
Renreringen i Sverige. [16]
Jordlävdslag. [22]

Inrikesdepartementet

Statistikbehov och statistikproduktion för regionala utredningar. [29]
Bostadsbyggandets planering och kreditförsörjning. [30]
Konfliktdirektiv. [37]
Boendeservice 1. [38]
Upphandling av stora bostadsprojekt. [43]